

Operele lui **SPIRU HARET**

VOLUMUL III OFICIALE 1907-1910

Operele lui Spiru C. Haret

Operele lui Spiru C. Haret

Ediție îngrijită și note de Constantin Schifirneț

Volumul III
Oficiale

Rapoarte și referate către Ministru, către Consiliul de Miniștri,
către Rege – rezoluțiuni, deciziuni, circulare,
instrucțiuni, apeluri, înștiințări, adrese, ordine

1907–1910

Redactor: Lucian Pricop
Coperta: Cristian Lupeanu
Tehnoredactor: Olga Machin

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Comunicare.ro, 2009

SNSPA, Facultatea de Comunicare și Relații Publice
Strada Povernei 6, București
Tel./fax: 021 313 58 95
E-mail: editura@comunicare.ro
www.comunicare.ro
www.editura.comunicare.ro

Editat cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică.

Tiraj: 1000 de exemplare.

Preț de vânzare al unui exemplar (mai puțin adaosul comercial): 107 lei (vol. I–VI).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HARET C., SPIRU

Operele lui Spiru C. Haret / Haret C. Spiru; pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț.

Ed. a 2-a, rev. – București: Comunicare.ro, 2009

11 vol.

ISBN 978-973-711-206-4

Vol. III: Oficiale: 1907–1910. – Bibliogr.

ISBN 978-973-711-209-5

I. Pricopie, Remus (pref.)

II. Schifirneț, Constantin (pref.)

821.135.1-821

821.135.1

INTRODUCERE

Activitatea ministerială a lui Spiru C. Haret de la 12 martie 1907 până la 28 decembrie 1910

Dacă au fost grele împrejurările în care a devenit Haret ministru în 1901, ce să zicem despre cele din 1907? O țară întreagă își pierduse capul. Pe unii furia nesocotită îi ducea mai departe chiar decât voise ei, încât ajungeau să nu mai știe nici ce vor, nici ce fac. Alții de frica provocată de întâmplări grave, necunoscute de generațiile de atunci, cereau să se sfârșească odată haosul, oricum și prin oricine. Trebuia să se găsească oameni care să aibă curajul a privi pericolul în față și a găsi mijloacele de a face nici mai puțin decât trebuia, dar nici mai mult. Sarcina aceasta și-a luat-o guvernul național-liberal chemat la cârmă în ziua de 12 martie 1907, din care făcea parte și Spiru Haret.

De aceea, primul act al noului ministru a fost apelul adresat preoților și învățătorilor din comunele rurale, în care le spunea: „Faceți să înceteze lupta între frați! Faceți-i să înțeleagă că cu jocul și cu arma nu se poate îndrepta țara, că, din contra, i se pregătește pieirea!“ Niciun cuvânt de amenințare nu se găsește în acest apel, ci alături de semnalarea pericolului pentru țară, care este tot atât de mare și personal pentru cei răătăciți, afirmă că regele a poruncit guvernului să facă totul pentru ca să se aline durerile poporului, ba chiar se înșiră câteva măsuri din cele înscrise în manifestul dat de guvern în numele regelui. La sfârșit cere slujitorilor bisericii și școalei să facă toate eforturile pentru ca „să piară duhul cel rău dintre oameni“. „Aceasta este chemarea voastră și mare răspundere veți avea înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, dacă nu o veți împlini“.¹

N-a trecut mult și focul s-a potolit, lumea s-a liniștit și fiecare s-a apucat de lucrul său.

Prima întrebare care se impune aceluia care a citit apelul din 14 martie este, firește: Cum au răspuns preoții și învățătorii la acest apel? Întrebarea este cerută

1. Vol. III, p. 28.

și de altă împrejurare: tocmai preoții și învățătorii au fost acuzați că au fost *instigatorii* răscoalelor.

Ne explicăm deci de ce preocuparea cea mai urgentă și cea mai însemnată a lui Haret a fost cercetarea faptelor. Pentru aceasta n-a neglijat niciun mijloc de informație. Inspectorii și revizorii săi au fost obligați să relateze cum s-au petrecut lucrurile în fiecare comună în care a fost vreo agitație mică sau mare; a întrebat pe episcopi și pe protoierei, pe proprietari și pe arendași, a cercetat rapoartele prefectilor către ministrul de Interne, a cerut să fie ținut în curent cu procesele celor dați în judecată ca instigatori. După ce a format dosare voluminoase pentru fiecare județ, le-a studiat cu răbdare și la 13 august 1907 a putut să adreseze regelui un raport în care a avut tăria de convingere să-i spună că se simte destul de documentat: „ca să pot aduce în sufletul Maiestății Voastre încrederea deplină pe care o am eu că, în opera de regenerare și de întărire a neamului românesc, ea se poate sprijini cu încredere pe spiritul de ordine, pe respectul legii și pe devotamentul corpului didactic rural și al preoțimii de la sate.”¹

Ce a aflat Haret prin cercetările sale? În primul moment au fost urmăriți un mare număr de preoți și învățători, mai toți aceștia arestați, mulți dați în judecată. Deși nu-i venea să creadă toate aceste acuzațiuni, n-a voit să se amestece în niciun fel în cercetările justiției. Aceste cercetări au ajuns – până la 31 iulie – la concluziunea că s-au menținut sub judecată 9 preoți și 18 învățători, din care un suplinitor. „Este oare rațional – se întreabă Haret – ca pentru 27 de vinovați să se condamne un întreg corp de peste 11000 de membri?”².

De aceea, găsește necesar să expună regelui de ce s-au produs numeroasele acuzațiuni de care a vorbit.

În primul rând, el crede că este greșit modul cum au fost crescuți în școli viitorii preoți și învățători („educație mai mult a unor fii de rentieri decât a unor tineri chemați a lupta zilnic cu nevoile celui mai greu apostolat.”). După ce au ajuns în sate, multă vreme nu s-a ocupat nimeni de ei. Haret este cel dintâi care a început o acțiune în acest sens, ca să-i scoată dintr-o stare sufletească cu totul deprimată: „urmăriți toată viața lor de amintirea anilor când în școală li se deschiseseră ochii și inima spre o viață inteligentă, și de părerea de rău pentru realitatea prezentă.” Se știe însă câte critici a întâmpinat el pentru activitatea extrașcolară prin care, tocmai, urmărea să le dea un întăritor moral atât de necesar. Și acum criticile acestea de natură generală se transformau în acuzațiuni personale contra cutărui sau cutărui învățător ori preot. Haret îi învățase să cheme la rezistență pe săteni față de cămătarii satelor și acum acești cămătari arătau pe învățători ca uneltitori ai răscoalei. Haret îi învățase să facă obștii pentru a arenda moșiei și acum se găseau arendași care să-i denunțe. Haret îi

1. Vol. III, p. 42.

2. Vol. III, p. 44.

învățase să spună țăranilor să se ferească de băuturile alcoolice, și acum, când într-un sat s-a devastat vreo cârciumă, cârcimarul susținea că sătenii au urmat îndemnul cutărui învățător.

Cercetările lui Haret au dovedit că între învățători și preoți, dacă au fost unii vinovați (a arătat câți), mulți din ei au avut „o acțiune de potolire și de protecție a averilor, de multe ori cu pericolul vieții“. „Bănuți dintr-o parte și din alta, denunțați de unii ca instigatori, amenințați de alții cu foc și pieire, nu s-au sfiit a se pune în calea devastatorilor și fără alt mijloc de acțiune decât vorba și autoritatea lor personală, au reușit să scape de multe ori averea și viața celor amenințați și să ferească regiuni întregi de focul răscoalelor.“¹

Dacă vinovații trebuie pedepsiți, se cuvine o recunoaștere a meritelor celorlalți: „Este bine și drept ca alături cu reprimarea vinovăției să se pună răsplătirea meritului.“²

De aceea concluzia raportului său este propunerea de a se acorda „Răspłata muncii“ unui număr de 131 învățători și preoți, propunere pe care regele a aprobat-o, iar Haret a dat publicității „Raportul“ său împreună cu „Anexele“, în care se află dovezi de fapte vrednice în adevăr de a fi cunoscute de toată lumea, spre încurajarea celor buni. Aici vom afla preoți și învățători care au îngenunchat înaintea răsculaților ca să-i oprească de a înainta, învățători care au stat zile întregi de pază la conacul proprietății pentru a opri devastarea lui, preoți care au ținut predici în biserică ori au stat neconținut în mijlocul sătenilor îndârjiți și au reușit să-i împiedice de la fapte necugetate; aici vom citi scrisori de mulțumire către preoți și învățători de la administratori de moșii și proprietari, care, fugind îndată ce s-au produs răscoala prin împrejurimi, au stat săptămâni departe de ale lor și când s-au întors au fost fericiți să-și vadă neatinse casa, mobilele și altele.

Toate acestea justifică pe deplin propunerile adresate regelui de către Haret.

* * *

Acestea fiind începuturile celei de a treia perioade de activitate ministerială a lui, era natural ca asupra învățământului primar să-i fi fost îndreptată mai mult și mai des atențiunea.

Întâi: să vină mulți, cât de mulți copii la școală, toți câți vor încăpea în școlile existente (căci, chiar de ar fi venit aceștia, tot mai rămâneau destui pe din afară). Pentru acest scop, constatând – în august 1907 – că „numărul absolvenților școalelor rurale rămâne așa de mic“ și „numărul analfabeților nu scade îndeul“³ atrage atenția revizorilor și diriginților de școli ca să aplice cât mai

1. Vol. III, p. 44.

2. Vol. III, p. 46.

3. Vol. III, p. 50.

bine obligativitatea. Revenind în august 1908 observă că „nici chemările legale, nici amenzile nu s-au mai executat așa cum cere legea” și arată cu toate amănuntele greșelile unora și altora, ale părinților, ale percepților, ale învățătorului și revizorilor, apoi dă sfaturi cum să se procedeze ca măsurile de constrângere să fie numai atât de severe cât va cere trebuința și cât vor permite considerațiile de umanitate.¹ Asupra acestor considerații insistă el și într-o circulară din septembrie 1909 în care zice că: „s-au aplicat amenzi oamenilor cu totul săraci, lipsiți chiar de strictul necesar pentru hrana copiilor lor, așa că percepătorul, când s-a dus să împlinească amenzile, n-a găsit în casa lor nici obiectele apărute de lege”, – „s-au aplicat amenzi pentru lipsa copiilor din cauza de boală” – „s-au aplicat amenzi pentru copii morți înainte de a ajunge vârsta de școală.”

Excesul de zel nu era privit de Haret ca o bună însușire a funcționarilor, căci mai totdeauna sub aceasta însușire se ascunde lipsa cercetării serioase a faptelor. De aceea previne pe toți: „Pe viitor dorim ca asemenea abateri să nu se mai repete, căci vor fi urmărite cu strictețe și cei ce au ieșit din lege și regulament vor fi pedepsiți”².

Cum vedem, când Haret obliga pe părinți să-și trimită copiii la școală, aplicând legea și urmărind să lucreze în propriul lor interes, se grăbea să oblige și pe cei însărcinați cu anume îndatoriri să-și facă datoria. Orice fel de abateri și abuzuri erau prevenite prin anume circulare și, când se descopereau, erau pedepsite. Ca să împiedice pe revizori și inspectori a impune cărțile unor anumiți autori, el publică deciziunea prin care stabilește că fiecare învățător e liber a introduce orice carte aprobată, că „este interzis inspectorilor și revizorilor ca sub orice motiv să impună învățătorilor să aleagă cutare cărți cu excluderea altora.”³ Pentru a evita orice cheltuială de prisos, oprește aprobarea și introducerea unui cărți speciale de gramatică în clasa a II-a primară.⁴ Pentru a păstra rânduiala în școală, el ia măsuri ca, nu numai institutorii și învățătorii să nu lipsească fără rost de la școală, dar această obligație s-o respecte și directorii, dintre care unii părăseau școala sub diferite pretexte: interes de serviciu, comisiuni diverse etc.⁵

O altă abatere pe care e nevoit Haret s-o reprime este introducerea caietelor de desen cu modele. Deși le oprise el în 1902, au început iar să apară după plecarea lui de la minister, de aceea le-a oprit iar în 1909 și, constatând că tot mai sunt institutori și învățători care nu s-au conformat, e nevoit să revină mai sever în 1910. Partizan al desenului de pe natură, el crede că face un serviciu adevărat învățământului acestui obiect luând măsura aceasta.⁶

1. Vol. III, p. 63.

2. Vol. III, p. 79.

3. Vol. III, p. 62.

4. Vol. III, p. 66.

5. Vol. III, p. 75.

6. Vol. III, p. 87.

Pornind de la același îndemn, nemulțumit de puținele progrese pe care le face învățământul lucrului manual și al lucrului de mână la băieți și la fete, el ia măsuri de îndreptare. Pentru aceasta el dă o nouă așezare orelor de lucru în școalele de fete din orașe¹, precizează cât anume se poate pretinde elevelor ca să nu fie nici prea puțin, nici prea mult², iar pentru școalele de băieți stabilește printr-o amănunțită decizie³ îndatoririle învățătorilor și institutorilor care au învățat lucrul manual în școalele normale, modul de predare, așezarea orelor de lucru, organizarea expozițiilor anuale etc.

În legătură cu această chestiune a lucrului de mână, trebuie să semnalăm o interesantă măsură pe care o ia în decembrie 1907, în care se vede ideea ce avea el despre misiunea socială a școlii. Îndemnând și obligând pe învățătoare să se ocupe sârguitor ca să învețe lucrul de mână pe fete, se pomenește că acțiunea lor servește la un rezultat rău. Influențate de modele și obiceiurile de la oraș și – cei care cunoaștem lucrurile de aproape, trebuie s-o mărturisim – îndemnate chiar de unele directoare de școale normale, care le puneau să lucreze obiecte de lux și imitații după modele străine, păraseau „vechile modele românești cu adevărat interesante și de preț și din punct de vedere național și din cel estetic”⁴. Acest lucru s-a intensificat apoi prin maestrele speciale de lucru numite la unele școale rurale și astfel portul național este din zi în zi mai periclitat. De aceea el zice: „Procesul acesta rău făcător care se petrece sub ochii noștri nu poate rămânea nebagat în seamă de către cei care sunt chemați să conlucreze la educația și instrucțiunea poporului”, și cere revizorilor să cerceteze și să raporteze, pentru ca maestrele ce vor urma în felul acesta să fie imediat înlocuite.

Din același spirit și din aceleași înalte preocupări, pornesc și măsurile de intensificare ale învățământului agricol în școalele primare rurale pe care le luase încă din 1902. Pentru aceasta se ocupă de învățătorii agricoli ambulanți, stabilind modul lor de activitate și de remunerare⁵; ba, socotind că și pentru un orășean iubirea plantelor este însușire înălțătoare, caută să dea un învățământ în acest scop în școalele primare urbane: „Este destul ca un colț din curtea școlii să fie cultivat cu ceva legume sau flori, să se planteze în el câțiva pomi, să se facă ceva altoiri, pentru ca să se pună la dispoziția copiilor niște excelente mijloace de a-i pune în contact cu natura.”⁶ Unde lucrul este imposibil de realizat, Haret se mulțumește și cu cultura plantelor în ghivece „ca mijloc extrem”, pentru că este „un excelent mijloc educativ.”⁷

1. Vol. III, p. 51.

2. Vol. III, p. 60-61.

3. Vol. III, p. 89.

4. Vol. III, p. 53.

5. Vol. III, p. 72.

6. Vol. III, p. 29.

7. Vol. III, p. 61.

* * *

Aici este locul a rezuma ce a făcut Haret pentru școala primară în timpul cât a condus ministerul.

În 1893–1894, când se făcu prima lege specială a învățământului primar erau 3149 de școli rurale. În 1896–1897, când el devine pentru prima dată ministru, găsește 3446 școli rurale și în 1909–1910, când părăsește ministerul, un număr de 4695 școli adică avem în 12 ani (din care 9 ai ministeriatului său) o creștere de 1249 școli.

Învățătorii sătești se înmulțesc de la 1864 până la 1896 cu 962 (de la 2667 la 3629), iar în cei 12 ani ai perioadei de care am vorbit (1897–1910) cu 2375 (de la 4085 la 6460).

Frecventarea crește de la 1896 până la 1909 cu mai mult de îndoit: 129.283 elevi *regulați* în anul 1896–1897 și 338.211 în anul 1909–1910.

Absolvenții cursului primar, care erau 6880 în 1896–1897, ajung la 26.992 în 1909–1910.

Iar rezultatul general, care se oglindește în nivelul cultural al țării, este acesta: după statistica din 1899 procentul știutorilor de carte era de 22%, iar după cea din 1909 acest procent se ridică la 39,4%, adică o creștere de 17%; iar, dacă ne raportăm numai la populația satelor, vedem 15,2% știutori de carte în 1899 și 34,7% în 1909, adică o creștere de 19,5%.

Se va zice că acest rezultat este departe de ceea ce ar fi trebuit să avem. A judeca, însă, opera lui Haret în această direcțiune, după ce și-a propus însuși ca ideal, este o greșeală. El singur a arătat în nenumărate rânduri lipsurile școalei primare și și-a exprimat nemulțumirea că nu poate face mai mult. Drept este să judecăm această operă după rezultatele obținute față de trecut. Și dacă judecăm astfel – pe baza rezultatelor statistice –, va trebui să mărturisească oricine că ce a făcut el în cei 9 ani cât a fost ministru este un rezultat strălucit și că, în momentul când el se retrage în 1910, lasă învățământul primar *în plin progres*.

Acest progres nu se datorește, decât în mică parte, mersului natural al lucrurilor, ci mai ales *măsurilor* înțelepte luate de Haret în toate ocaziunile, se datorește *ochiului neadormit* al aceluia care-și făcuse din înaintarea stării culturale a poporului nu numai o doctrină de guvernământ, dar un crez personal. Sufletul lui întreg era prins de această preocupare și nenumăratele piedici și motive de descurajare, pe care le cunoaștem cei ce am avut onoarea să stăm aproape de dânsul, nu i-au înfrânt niciodată voința, care da totul la o parte pentru a izbândi în această luptă pe care a socotit-o drept țință supremă a vieții sale.

Cele mai multe din aceste măsuri administrative s-au putut vedea în volumele precedente; în cel de față se vor vedea altele care întăresc pe cele din trecut și puține lucruri noi.

Și în perioada aceasta găsim aceeași preocupare pentru a stabili legătura între școala primară și mediul social în care acționează.

Urmărind împuținarea numărului analfabeților, se ocupă de învățământul adulților, reamintind prefecților și primarilor îndatoririle comunelor, despre care vorbește cu amărăciune: „Cu părere de rău trebuie să constatăm că, de 43 de ani de când s-a decretat la noi învățământul obligatoriu și gratuit, comunele au fost departe de a se achita în mod satisfăcător de sarcinile ce li s-au lăsat în seamă... Nu aiurea trebuie căutată cauza relei stări a învățământului nostru primar și a imensului număr de analfabeți ce avem și care ne pune în rândul țărilor celor mai inculte din lume... Este imposibil ca starea aceasta de lucruri să continue.”¹

În circulara aceasta se găsește și constatarea că „lemnele nu se procură la timp sau nu se procură deloc... În iarna trecută au fost numeroase școli unde nu s-au dat lemne de foc, făcând pe învățători și pe copii să se îmbolnăvească de frig sau să închidă școalele“. Dureroasă constatare! Asemenea fapte erau vechi – sperăm că azi nu se mai întâmplă așa ceva – ele au inspirat lui Caragiale cunoscuta lui schiță, intitulată: „Urgent!“ în care se vede (sub formă de adrese oficiale) cum primarul comunei întârzie cu trimiterea lemnului la o școală primară de fete și cum urmează o corespondență între primărie, revizorat, direcția școlii și minister, corespondența începând în octombrie până în martie, când, după o interpelare în Cameră, primarul scrie directoarei: „Măine veți primi la școala ce cu onoare dirijați cinci care de lemne etc.“. Autorul nu spune, însă, dacă acel mâine a fost o realitate.

Pentru a înmulți rezultatele școalelor și cursurilor de adulți, Haret prevede în bugetul ministerului sume cât de mari i se permite pentru a încuraja munca învățătorilor și cere revizorilor școlari să urmărească silințele lor, să facă tablouri de cei mai sânguitori.² În fine, profitând de o sumă de manifestațiuni ale corpului didactic de toate gradele „de a aduce contingentul lor de muncă sub toate formele pentru a ajuta la ridicarea cât mai repede a stării economice și culturale a țării“³, atrage atențiunea celor binevoitori că urgența cea mai mare o prezintă cursurile de adulți sub toate formele: „pentru a micșora în mod simțitor marea masă a analfabeților, care constituie pentru țară o povară, un pericol și piedica cea mai mare pentru înaintarea ei temeinică în civilizație.“

Sunt cuvinte pornite dintr-un suflet îndurerat, pe care sub diverse forme le repeta în nenumărate ocazii și care – vai! și astăzi – se pot repeta cu destulă îndreptățire.

Dar nu numai chestiunea instrucțiunii adulților îl preocupa pe Haret, ci întreaga activitate extrașcolară. Chiar din 1907, îndată ce restabilirea liniștei o permite, el îndeamnă pe toți la lucru: „Precum după furtună gospodarul harnic își adună iarăși snopii risipiți și se pune la lucru cu îndoită ardoare, tot așa și noi,

1. Vol. III, p. 57.

2. Vol. III, p. 61.

3. Vol. III, p. 71.

care avem răspunderea cea mai mare în pregătirea viitorului, trebuie să reparăm răul ce s-a făcut și să ne reluăm cu puteri încordate munca noastră întreruptă.”¹ El le amintește că datoria lor este să vindece „sufletul de otrava urii și a neîncrederii,” că nimeni nu poate sta spectator pasiv, că nu se cade să se lase unii pe alții, ci cu toți, mari și mici, de la sate și de la orașe să se sprijine reciproc. „Fi-va cineva care, în urma dureroasei experiențe recente, va mai avea tristul egoism de a nu pune umărul alături cu tovarășii lui de apostolat?” El cere ca toate autoritățile locale să fie interesate la mișcarea învățătorilor și toți să lucreze cu prudență, cu stăruință, fără pripire și potrivit cu mijloacele de care dispun. Nu le ascunde greutățile și rezistențele ce vor întâmpina; dar le spune cu convingerea adâncă a omului care a luptat și a suferit: Sacrificiul pentru țară se măsoară după mărimea datoriei, iar nu după a greutăților. Ca și soldatul care moare ca să asigure o victorie pe care el nu o va vedea, tot așa și noi trebuie să ne devotăm pentru a pregăti o stare de lucruri din care noi nu vom vedea decât începutul, dar care nu se va desăvârși decât cu încetul pentru urmașii noștri. Noi ne vom duce din această lume cu marea mulțumire de a ne fi făcut datoria și de a fi participat la lucrarea cea bună. Față de dânsa, uităm, am și uitat, necazurile și suferințele ce am îndurat din cauza ei.”²

Cine vorbește așa? Este oare șeful suprem ierarhicește al unei administrațiuni care se adresează inferiorilor săi? Nu! Este omul de inimă care găsește accente ce merg în fundul sufletului și răscolesc tot ce sufletul omenesc are ascuns în colțurile unde n-a pătruns răutatea și îndemnurile diavolești. Este luptătorul care, convins de puterea binelui, are încredere în biruința asupra răului.

Asemenea fapte explică de ce Haret a reușit să-și facă dușmani, dar și mulți amici fanatici.

De aceea are mulțumire să vadă „mișcarea ce începea a se produce cu o intensitate din ce în ce mai mare printre membrii corpului didactic de la orașe”³. De aceea, convingând pe membrii Sf. Sinod, obține votul de la 21 octombrie 1909 pentru stabilirea unei conlucrări după un plan comun a preoților cu învățătorii și dă deciziunea de la 20 martie 1910, prin care dă formă definitivă acestei activități frățești pentru binele obștesc.⁴

Astfel se pot dezvolta mai bine și cooperativele satești de tot felul⁵ și librăriile cooperative ale școlarilor, căutând să ia măsurile necesare pentru a le păstra caracterul lor benevol și scopul de a ajuta pe copiii săraci.⁶

1. Vol. III, p. 39.

2. Vol. III, p. 39.

3. Vol. III, p. 30.

4. Vol. III, p. 85.

5. Vol. III, p. 59.

6. Vol. III, p. 77.

Cu constantă grijă de a păstra caracterul serios și cumpănit tuturor manifestărilor pornite cu îndemnul și ajutorul învățătorilor, el dă sfaturi de prudență și pune în vedere celor interesați greșelile de care trebuie să se ferească.¹

Era firesc din parte-i, căci tot la corpul didactic, mai ales primar, face apel și pentru alte chestiuni afară de cele legate de cultură și politică. Prin școală urmărește el descoperirea focarelor de boli molipsitoare spre a veni în ajutorul medicilor comunali; prin școală își propune „a stârpi cu încetul deplorabila deprindere a poporului de a se adresa la babe”²; prin școală vrea să facă anchete de mare interes social asupra stării intelectuale, economice morale și sanitare a familiilor³.

Oricine vede ce înaltă misiune dă Haret corpului didactic primar. De aceea le și arată o deosebită solitudine. Niciun alt ministru nu lucrase ca el pentru îmbunătățirea stării materiale și morale acestui corp, dar a ținut, în același timp, să pună hotare sigure peste care să nu se treacă. Astfel au fost cursurile de perfecționare pentru *ajutorii învățători*, organizate în 1909, măsurile bine chibzuite pentru *întărirea pe loc* a învățătorilor, „cel mai excelent mijloc de emulațiune” (cum zice un învățător), la care adăugăm modificarea adusă – prin stăruința lui – articolului 7 din legea pentru regularea proprietății rurale în sensul că preoții și învățătorii se vor considera că sunt și ei *cultivatori săteni*, astfel au putut să dobândească „locuri de casă sau de cultură și să-și poată în temeiul gospodăriei, model pentru săteni.”⁴ De aceea cu drept cuvânt scria în 1911 un institutor: „Cel mai valoros omagiu pe care corpul învățătoresc îl poate aduce dlui Spiru Haret este ca *întreg acest corp* să se facă și în viitor demn de situația ce i s-a dat de d. Haret.”

Să dea Dumnezeu ca acest lucru să nu-l uite niciodată!

* * *

Atențiunea ce trebuia să dea pentru problemele multiple ale învățământului secundar i-a fost tulburată la începutul activității sale din această epocă de o chestie care a produs atunci mult zgomot și a dezlănțuit în contra lui porniri politice foarte violente.

Se știe că prin legea din 1898 pentru organizarea învățământului secundar Haret a suprimat concursul pentru fiecare catedră și l-a înlocuit cu examenul de capacitate urmat de un tablou din care, la fiecare vacanță, trebuia să se ia pe rând cei reușiți și să se numească în locurile potrivite. Prima sesiune a acestor examene a început la 1 octombrie 1904. În ianuarie 1905, după ce Haret se retrage, noul

1. Vol. III, p. 77.

2. Vol. III, p. 31.

3. Vol. III, p. 70 și 73-74.

4. Vol. III, p. 86.

ministru întrerupe seria de examene, introduce oarecare modificări în lege, schimbă comisiunile și reîncepe examenele mai târziu. Revenind Haret în 1907 constată toate acestea, mai constată că, după formarea tablourilor de capacitate, nu s-au publicat toate catedrele vacante, candidații reușiți și înscriși au fost împiedicați a-și exercita dreptul de liberă alegere, mai târziu s-au făcut și transferări tot așa de neregulate. Toate aceste constatări le supune Haret consiliului de miniștri printr-un raport de la 3 iulie 1907, însoțit de toată documentația necesară¹ și, fiindcă chestia i se părea prea serioasă, cere aprobarea colegilor săi pentru măsurile ce avea să ia și care erau: publicarea din nou a tablourilor de capacitate ale examenelor din 1904, 1905 și 1906; publicarea din nou a orelor vacante care s-au ocupat în 1905 și 1906; repartizarea din nou a orelor vacante între profesorii care au drept.

Înainte chiar de a aplica aceste măsuri, foarte mulți profesori pe care îi priveau aceste anulări s-au adresat justiției. După ce a început aplicarea lor, s-a ajuns la rezultatul că unii au fost puși în situațiile anterioare, alții au avut situațiile schimbate, dar prin aceasta au fost mulțumiți cei care protestase în vremea când se făceau primele numiri (în 1905–1906). Prea puține au fost cazurile în care justiția a dat satisfacție celor ce i s-au adresat, anulând deciziuni ale lui Haret. Chestiunea aceasta a avut ecou în Parlament, unde i s-au adresat interpelări, ea a hrănit câțeva vreme luptele politice, despre care se va vorbi în capitolele privitoare la activitatea lui parlamentară.

Reușind să pună rânduială acolo unde a fost nevoie și a fost cu putință, Haret a continuat opera începută în celelalte perioade și a adus câteva inovațiuni. Vom nota: continuarea *conferințelor profesorilor pe specialități* (institute încă din 1899), care aveau de scop schimb de idei între profesori și reprezentanții autorității centrale pe de o parte, între profesori de aceeași specialitate, pe de alta; prin acestea se forma o unitate de vederi ale profesorilor din același grup, iar conducătorii învățământului erau puși în curent cu multe împrejurări care necesitau anume măsuri administrative pentru progresul școalelor. aici întâlnim o veche idee a lui Haret, pe care o formulase în „Raportul” din 1884: el socotea că este în interesul superior al învățământului ca, între învățătorimea de toate gradele și între administrație, să fie un raport de *colaborare* și, fiindcă pe atunci singura instituție de care s-ar fi putut folosi era consiliul general al instrucțiunii, dorea ca acesta să fie întrebuintat în acest scop (modificându-i-se, firește, componența), apoi, văzând că nu e cu putință, voia să se folosească de activitatea *Societății corpului didactic*, desființată și ea mai târziu. Pentru stabilirea unui fel de osmoză între minister și profesorie, a încurajat congresele corpului didactic și s-a folosit de conferințele pe specialități despre care am vorbit.

Vom însemna apoi instituirea *comisiunii pedagogice* (în noiembrie 1907). Alături de corpul inspectorilor care trebuiau să cerceteze activitatea profesorilor

1. Vol. III, p. 33-34.

și să o aprecieze, pentru diferite nevoi administrative, Haret a avut ideea de a însărcina pe un număr de profesori distinși în fiecare specialitate să viziteze pe colegii lor, să asiste la lecțiuni, să discute diferitele chestiuni de metodică ori de știință ce s-ar ivi. De aici puteau să profite și unii și alții și, la urmă, învățământul să aibă un câștig însemnat.

Tot în epoca aceasta Haret a încercat să simplifice întocmirea examenului de fine de an, la școlile secundare reducându-le din importanță. Era tot vechea lui idee, care ar însemna un mare progres dacă s-ar putea aplica: profesorul să caute a cunoaște așa de bine pe școlarii săi ca să n-aibă nevoie de controlul fugar și adesea iluzoriu de la sfârșitul anului.

Deși nu credea în valoarea absolută a examenului, socotea însă că este o datorie de onestitate ca acolo unde se aplică măsura aceasta, să se facă lucrurile cu toată seriozitatea. De aceea, aflând cum se fac examenele particulare, el adresează prezidenților de comisiuni examinatorii o circulară prin care le atrage atenția asupra neregulilor ce s-au petrecut: „cataloage pierdute sau ținute în dezordine; note greșite; ștersături și îndreptări în cataloage, făcute în mod arbitrar; lucrări scrise distruse în loc de a fi păstrate în arhiva școalei... permisiune acordată unor școlari de a trece examene pentru câte două, trei, patru și chiar cinci clase.”¹ Dacă la acestea, adăugăm și posibilitatea de fraudă, substituie de persoane, înțelegem mahnirea lui Haret, care spune că asemenea examene ale elevilor pregătiți în particular sunt un rău exemplu pentru cei din școalele statului, aduc descurajarea pentru cei silitori și încurajare spre rele pentru cei slabi de înger. El vede un pericol pentru întregul învățământ, care devine „un mijloc de stricăciune morală și de îndemn la fraudă și necinste.”

Se știe că Haret a fost totdeauna un *amic* al școalelor particulare, a crezut că ele pot lucra alături de cele publice la înaintarea stării culturale a țării, dar a cerut muncă serioasă și onestă din partea directorilor, a împiedicat pe cât a putut relele și a pedepsit adesea pe cei vinovați. Dorința lui a fost să facă o lege a învățământului privat. În 1898, vorbind în Parlament în discuția legii învățământului secundar și superior, zicea că complementul acestei legi sunt altele două: a învățământului *privat* și a învățământului *profesional* și își exprima speranța că va începe cu cel privat și apoi va trece la celelalt învățământ. Împrejurările au voit ca să facă în 1899 pe cea de a doua, iar pentru cea dintâi, când a venit cu proiectul în 1904, a fost nevoit să-l retragă înainte de a ajunge la votare. Mărturisesc că n-am înțeles de ce adversarii lui politici s-au înverșunat atât contra acestei legi și de ce amicii lui politici nu l-au susținut îndeajuns pentru ca să dea țării un instrument prețios în folosul culturii. Astfel, a fost silit și el, ca și alți miniștri, să se mulțumească cu regulamente și dispozițiuni ministeriale, care nu pot înlocui o lege.

1. Vol. III, p. 32.

* * *

Ca și în celelalte perioade ale activității sale de ministru, Haret stăruiește și acum în aplicarea concepțiunii sale: că școala trebuie să dea educație și măsurile lui pornite de aici sunt numeroase și îndreptate în multe direcțiuni.

Din pricini pe care nu este locul a le arăta aici, concetățenii noștri nu prea sunt convinși că legile și regulamentele trebuie respectate. Cine a trecut prin oricare ramură a administrației a avut nenumărate ocaziuni să audă vorba veche: „o fi zicând așa legea, dar dacă vrei d-ta...“ De aceea un distins om politic, Dim. Sturdza, s-a văzut silit să pună în fruntea programului de guvernământ al unui guvern liberal: „Domnia legilor“. Persiflat de unii, socotit de alții ca pesimist, acuzat că și el e vinovat că mai poate dăinui o stare de lucruri care să justifice un asemenea punct de program, el a luptat pentru realizarea lui și fericiți am fi cei din generațiile mai noi dacă am putea zice că azi legile *domnesc* fără contestațiune... Haret socotea că acea regretabilă mentalitate cetățenească se datora lipsei de educațiune și că, în afară de alte măsuri care nu intrau în atribuțiunile lui, îndreptarea va veni prin școală. E o circulară din 1907 către directorii de școli primare prin care îi invită să nu mai spună părinților care cer ceva contra legilor și regulamentelor: Duceți-vă la minister, căci el singur poate face. „Aceasta – zice Haret – este cea mai rea școală ce se poate face unora care și fără aceste lecții de ilegalitate sunt prea mult înclinați a crede că nicio lege nu e făcută ca să fie respectată.“¹ Circulara aceasta, pe care atunci au taxat-o unii de naivitate, iar adversarii lui de ipocrizie, era, în realitate, din partea lui Haret un *act de credință*. Pentru el, cea mai neînsemnată prescripție dintr-un Regulament era sfântă încăpățănare! – ziceau atâția care se vedeau refuzați de el pentru „un lucru de nimic.“ Haret nu era încăpățânat, căci niciun ministru de instrucție *n-a schimbat* așa des diferite detalii din regulament ca el. De ce? Dacă se convingea că o măsură prevăzută într-un articol nu dă roade bune sau are vreun inconvenient serios, el făcea tacticos raport la Consiliul de miniștri, la Rege și modifica articolul, dar *nu-l călca* pe câtă vreme era încă în vigoare. El nu era ca aceia care cheamă pe directorul respectiv și, dându-i petiția, îi spun: E contra regulamentului, dar poate găsești vreun precedent! Povestea spune despre un ministru care făcea însuși *primul* precedent antilegal pentru a avea drept să-l facă pe al doilea și care cu atât mai fericit era când găsea vreo călcare de regulament a unui adversar politic, căci în mintea lui se făcea îndată acest raționament: să poftescă să protesteze o gazetă, căci imediat i-arăt ce a făcut cutare. Judecând faptul de la care pornește circulara amintită, firește că chiar dacă directorul școlai nu l-ar fi îndemnat, n-ar fi putut opri pe cetățean de a se duce la minister. Chestiunea era că aici *favoarea să nu se facă*. Haret, care se credea

1. Vol. III, p. 51.

destul de forte ca să n-o facă, putea să spere că educația cetățenească se va perfecționa și de aceea se credea și îndreptățit să scrie ceea ce a scris.

Aceeași fermitate de convingere și aceeași încredere în puterea educativă a școlii îi dictează să facă o altă circulară prin care atrage atenția învățătorilor contra jocurilor de noroc: „una din cele mai funeste și degradatoare pasiuni”¹ și le cere să supravegheze și să îndemne spre bine pe elevi ca să poată influența și pe părinții lor. Firește, asemenea cerință presupunea că dascălii sunt indemni față de această pasiune. De ce se va fi adresat numai corpului didactic primar și încă numai celor rurali? Ne place a crede că ceilalți n-aveau nevoie de asemenea sfaturi, deoarece erau de mai înainte convinși. Să nu fi fost, Doamne ferește! că ar fi văzut inutilitatea lucrului și se mulțumea – ca țăranul din fabula lui Costache Bălăcescu⁽¹⁾ (care mirosea peștele la coadă) – să încerce a începe îndreptarea *de la coadă*.

Ar zice cineva: Ce crimă este că fără să fure, să înșele, vrea omul să se îmbogățească? Negreșit, Haret nu putea să aibă gândul a opri pe cetățeni să-și sporească averea; dar el a dat tuturor rețeta pentru aceasta: *muncă și economie*. Când a îndemnat pe săteni să facă agricultură mai bună, când a încurajat formarea de tovarășii pentru vânzarea în comun, când i-a chemat să-și dea banii la banca populară spre a-i înmulți, n-a arătat oamenilor drumul spre îmbogățire? Și pe lângă acestea el a fost acela care a dat cea mai mare atenție Caselor de economie școlară și care a instituit un inspectorat al acestor case și, pentru că *mania* lui (cum se zicea) era să pună rânduială în toate, a făcut și un regulament special. Circulara sa din decembrie 1909 către directori și diriginți de școli este un adevărat curs de metodică pentru educațiunea școlarilor spre economie.² „În faptul economiei, zice el, sunt două acte: actul financiar, care aduce celui ce pune la păstrare un câștig; actul moral, deprinderea de a nu arunca banii pe lucruri de nimic. Această deprindere cu păstrarea, este un exercițiu de gimnastică morală mult mai prețioasă decât banul însuși, pentru că ea ridică valoarea omului și-l face să aibă voință și într-o societate de oameni liberi scopul educației trebuie să fie acela de a face oameni cu voință, stăpâni pe ei înșiși.” Apoi urmează instrucțiuni de procedare, în care vorbește de lecțiuni speciale, de cuvântări iarăși speciale în ocaziile când se adună la școală și părinții (tot ideea lui veche: școala trebuie să radieze și dincolo de zidurile ei) și altele. Circulara aceasta este un prețios model de modul cum știa Haret să se coboare până la detaliile cele mai mici ale unei chestiuni și să se înalțe până la filosofia ei.

Urmărind același scop de a da cât mai mare rol educativ școlii, Haret a încurajat și acum serbările școlare obișnuite, iar pentru ocaziuni mari s-a gândit *din vreme* la pregătirea unor serbări speciale. La 24 ianuarie 1909 se împlineau

1. Vol. III, p. 58.

2. Vol. III, p. 80.

cincizeci de ani de la săvârșirea Unirii Principatelor și pentru comemorarea acestui act a trimis *la 13 septembrie 1908* o circulară directorilor de școli primare și secundare: „Ocaziunea aceasta nu trebuie lăsată să treacă, fără ca tinerimea școlară să fie deșteptată asupra însemnătății ei și fără să fie făcută să înțeleagă rostul actual al lucrurilor, în care alegerea de la 24 ianuarie 1859 a fost un moment hotărâtor.”¹ Le cere să organizeze în școală serbări la care să asiste și publicul și mai ales părinții și, știind locvacitatea fără temei a multora, dă o prețioasă recomandatie: „vorbirile să fie cât de puțin declamatorii și să se întemeieze mult pe fapte, căci faptele petrecute în anii aceia și oamenii care au luat parte la ele constituie desigur obiectul uneia din cele mai înălțătoare lecții ce se pot da nu numai tinerimii, dar și unui popor întreg.”

Și astfel, grație lui Haret, în ziua de 24 ianuarie 1909, în toate centrele de populație din Regat până în cel mai mic sat cu școală, s-au ținut cuvântări – poate și unele „declamatorii” – care au reamintit sau au adus în cunoștința ascultătorilor actul de la 24 ianuarie.

Dacă serbările acestea au un rol însemnat în educația patriotică a tinerimii, fiindcă o face să cunoască țara *în trecut*, adică istoria ei, Haret s-a gândit și la mijloacele de a face pe școlari să cunoască și țara *în prezent*, adică geografia ei. Negreșit, existau și pe atunci cursuri de geografie în toate școalele; dar nu era de ajuns. Nu poate zice că-și cunoaște țara acel care a citit o carte sau zece cărți. Complementul cel mai interesant pentru aceasta sunt excursiunile; lucru a fost înțeles de mulți și de mai mult timp și chiar practicat pe ici pe colo, dar consacrarea oficială a excursiunilor școlare s-a făcut de către Haret în 1903. Rezultatele au fost, desigur mulțumitoare, dar au avut și multe dificultăți, căci organizarea și mai ales conducerea lor era lucru ostenitor și delicat. Se cerea mai ales spirit de ordine și din partea conducătorilor și din partea elevilor. Cum nu ne puteam lăuda cu asemenea însușire, Haret e nevoit, pe baza informațiilor luate, să dea în ianuarie 1910 o circulară către directorii de școli, indicându-le toate dispozițiile regulamentelor și toate mijloacele necesare pentru a reuși mai bine.²

Rezultatele nesatisfăcătoare ale excursiilor se explică, între altele, și prin lipsa de disciplină a școlarilor. Acest lucru va fi fost observat de mulți oameni politici, care s-au gândit să caute un remediu. Trebuie disciplină? Unde e mai bună disciplină decât în armată? Să facem apel, deci, la armată ca să ne dea disciplina care trebuie în școală. Acest raționament greșit, care însemna mărturisirea unui faliment total al organizării învățământului nostru, pe care și l-a însușit ministrul de instrucție de atunci, a condus la alcătuirea unei legi (4 martie 1906), care introducea instrucția militară obligatorie în toate școalele de băieți, adică: exerciții militare, cunoștințele teoretice ostășești și tragere la țintă. Acestea se predau de un

1. Vol. III, p. 68.

2. Vol. III, p. 82-83.

corp de instructori speciali numiți de ministerul de război și depinzând de un șef care nu ținea de administrația școlară, toți, firește, grade inferioare și ofițeri. Notele la obiectele militare se socoteau la promoțiunea elevilor chiar cu un coeficient mai mare decât celelalte note. Haret n-a putut decât să arate în articolele sale publicate în „Revista generală a învățământului”¹⁽²⁾ toate neajunsurile ce vor rezulta pentru mersul școalelor și când a venit ministru în 1907 și a văzut cum se realizase temerile lui, mai mult chiar decât scrisese el, a căutat să ia măsuri de îndreptare, mărginite deocamdată la școalele normale, unde i se părea că urmările sunt mai grave, căci, din pricina programului *militar*, rămânea neexecutat programul „civil” și normalisții terminau școala cu studiile necomplete. În acest scop a dat la 28 august 1907 o circulară către directorii acestor școli² în care arată ce modificări trebuie făcute în orarele claselor la 1 septembrie următor pentru a se îndrepta întrucâtva starea de lucruri existentă și în care justifică aceste modificări, zicând între altele: „Introducerea învățământului militar nu poate justifica aceste mari neajunsuri... Noul învățământ putea să fie introdus în programă și să i se facă un loc potrivit cu serviciile ce era el în măsură să dea, dar el nu trebuia nici să absoarbă, nici să domine, nici să împiedice funcționarea regulată a învățământului civil, căruia se datorează formarea societăților moderne și care – și la noi – a format și va forma și pe viitor temelia educației naționale.” Profesorii și institutorii care au funcționat în acel timp și-aduc aminte dezordinea care s-a produs din cauza nepriceperii pedagogice a corpului de instructori militari și de situația ridicolă în care se găseau unii din ei puși să dea lecțiuni unor școlari cu cunoștințe superioare celor ce aveau ei. Gândiți-vă la sergenții care învățase o clasă sau două primare și explicau elevilor din clasa a IV-a ce este traiectoria unui proiectil, gândiți-vă că aceste cursuri se dictau în clasă și amintiți-vă de hohotul de râs ce se producea în public când gazetele publicau pagini din aceste „cursuri”.

Văzând că silințele sale nu pot da toate roadele cuvenite, mai ales că corpul instructorilor ascultând de ordinele superiorilor, care nu se simțeau sub controlul și conducerea ministrului de Instrucție, aplicau cum credeau ei hotărârile acestui minister, Haret trimite șefului guvernului la 1 iunie 1908 demisiunea sa zicându-i „Dacă nu mi se permite să administrez școalele cum înțeleg eu, vă rog să fiu descărcat de o sarcină care-mi impune numai responsabilități și nimic altceva. Vă rog să credeți că în niciun chip nu pot să merg mai departe în condițiunile acestea.”³

Situațiunea, desigur, era foarte neplăcută pentru Dim. Sturdza. Având despre Haret ideea pe care știm că o avea, ar fi considerat ca o mare pagubă ca el să nu mai fie în capul ministerului școalelor. De altă parte organizația militară

1. Vezi: „Revista generală a învățământului”, 1906–1907. Articolele sunt reproduse în colecția de față în volumul cu *Polemici*.

2. Vol. III, p. 47.

3. Vezi scrisoarea în volumul XI care cuprinde scrisorile lui Haret.

de care vorbim fusese făcută cu învoirea și poate cu îndemnul regelui, care trebuia să fie mulțumit de a avea o tinerime disciplinată. Mulți din jurul lui Haret – deși nu știau de scrisoarea către Sturdza – vedeau dificultatea situației și erau foarte îngrijorați pentru învățământ. Totuși lucrurile au luat altă cale. Regele Carol I era om înțelept, nu ținea să impună o părere numai pentru că era al lui, ci cerceta faptele și împrejurările cu obiectivitate; apoi avea o considerație deosebită pentru valoarea lui Haret; de aceea a admis ca lucrurile să se schimbe. Organizarea din 1906 s-a desființat și în locul legilor din 7 martie și 22 iunie 1906 s-a votat altă lege promulgată la 24 martie 1909 care introducea în școlile secundare și profesionale de băieți *instrucția militară și tragerea în țință* cu un personal numit de ministerul de Instrucție. Școlile normale au păstrat obligația de a avea cursuri militare, dar în schimb elevii erau înscriși încă din școală în controalele armatei și erau dispensați de serviciul în cazărmi.

* * *

Înainte de a încheia, trebuie să mai pomenim de o instituție creată de Haret în epoca de care ne ocupăm.

După ce luase o sumă de măsuri pentru a pune vechea comisiune a monumentelor istorice (înființată în 1892) în situația de a lucra cât mai bine, după ce a alipit-o în 1907 pe lângă Casa Bisericii, s-a gândit la o altă chestiune în legătură cu istoria țării.

Studiile istorice serioase se întemeiază pe documente. Documentele se găsesc în arhive și se pot consulta acolo de cei interesați. Se înțelege că această procedură cere mai mult timp și bani mai mulți. Spre a încuraja dezvoltarea cercetărilor istorice, s-a întreprins în toate țările culte publicarea acestor documente. Se impunea și țării noastre această îndatorire. Spre îndeplinirea acestei cerințe au început să lucreze în 1843 Kogălniceanu⁽³⁾ cu „Cronicele Moldovei“, în 1845 Laurian și Bălcescu⁽⁴⁾ cu „Magazin istoric pentru Dacia“. A continuat Hasdeu și alții și în urmă Academia și-a luat sarcina de a face ea asemenea publicații, între care este marea colecțiune, care poartă numele de *Hurmuzachi*, pentru amintirea lui Eudoxiu Hurmuzachi⁽⁵⁾ care a dăruit Academiei Române o prețioasă adunare făcută de el. Între colaboratorii la această operă a fost și dl N. Iorga⁽⁶⁾, care a întocmit, și alte colecții sub îngrijirea sa. Haret, socotind că statul este dator să contribuie și el pentru înmulțirea lucrărilor de acest fel și îndeplinirea lor după norme științifice, a întocmit în 1909 un proiect de lege prin care se înființa o *Comisiune istorică a României*, cu însărcinarea de a publica cronici interne și externe, documente, inscripții ș. a. Este de mirare cum a putut fi atacat acest proiect în așa fel ca să fie respins în martie 1909 și să nu devină lege decât în februarie 1910. Haret a numit ca membri (pe 7 ani) pe: I. Bogdan, D. Onciul⁽⁷⁾, I. Bianu și Demostene Russo⁽⁸⁾, având ca secretar pe Al. Lapedatu⁽⁹⁾. Această

comisie a publicat, cu subvențiunea ce se acorda anual de minister, multe lucrări de valoare, în curs de mai mulți ani.

* * *

Mai este o măsură importantă a lui Haret în acest timp, de care trebuie să ne ocupăm – în altă ordine de idei: în administrația școlilor. A administra bine presupune – pe lângă bune intențiuni și alte însușiri – a cunoaște pe cei administrați. De aceea, în toate, este necesar un serviciu de control. Firește, ca orice pe lume, și acest serviciu poate fi ridiculizat, cum zice „Paraponisitul“ lui Alecsandri⁽¹⁰⁾:

Avem bujori
De perceptori
Și controlori
Și inspectori
Sub inspectori
Și inspectori
De inspectori...

ba poate chiar să merite a fi ridiculizat; dar – iarăși ca orice lucru – dacă e făcut cum trebuie poate fi folositor scopului. Totul este să fie seriozitate, fiecare să-și facă datoria. Haret, de mult, din 1884, când a publicat „Raportul“ său și când era singur inspector peste toate școalele, arată nevoia de a înmulți personalul de control. În 1908 erau, pentru învățământul primar, 2 inspectori generali, 7 inspectori de circumscripție și câte un revizor școlar de fiecare județ. Socotind că numărul revizorilor nu e suficient în raport cu numărul din ce în ce mai mare al învățătorilor, pe de altă parte voind să încurajeze pe cei distinși dintre învățători care fusese *înaintați* (după examenele instituite tot de Haret), înființează, la 1 septembrie 1908, 52 de posturi de revizori școlari de clasa a II-a. Se îndoiește cineva dacă erau necesari? Dacă pentru un județ cu cca. 100 de comune – zice un învățător – sunt vreo 7 administratori de plasă, cum să fie suficient un singur revizor pentru un județ cu cca. 170 de școli? Dar dacă nu se discută necesitatea, se poate discuta alegerea lor. În această privință, Haret, pentru ca să nu facă vreo greșală, a luat toate măsurile, a cules toate informațiile și – trebuie să adaug, ca unul ce eram atunci în administrația școlară – nicio informație de la cluburile politice. Prețioasele rezultate, bogatul material informativ ce au adus acești noi revizori plini de râvnă și de entuziasm pentru misiunea lor au arătat folosul cel mare ce ar fi putut da aceștia, dacă întâi, dacă nu s-ar fi desființat (în 1911), apoi dacă ar fi fost lăsați să-și vadă liniștit de treabă, urmăriți de ochii veghetori ce ar fi trebuit să fie la centru, în fine, dacă la facerea vacanțelor, ar fi fost înlocuiți după niște criterii obiective de alegere.

În legătură cu chestiunea aceasta a serviciului de control vom nota deciziunea din 12 mai 1909 prin care fixează sfera de atribuțiuni ale inspectorilor școlari¹. Interesant este că găsim aici un început de descentralizare administrativă: se fixează lucrările ce pot fi făcute de revizori și de inspectori fără a se adresa ministerului. Nu e locul să discutăm aici problema descentralizării, pe care n-am reușit s-o rezolvăm nici până azi și care într-un moment ne-a dat sfârâmarea conducerii statului în „provincii”; dar cei care se ocupă și se vor ocupa de ea vor avea mare folos dacă vor studia activitatea lui Haret. El era bucuros să dea atribuțiuni bine hotărâte funcționarilor (firește pe baza unor norme bine, strict stabilite de regulamente) și să-i lase liberi și *răspunzători* de actele lor. Mi-aduc aminte de o întâmplare caracteristică pentru ceea ce spun aici. Era în regulamentul școalelor secundare un articol care stabilea vârsta minimă la care un copil putea fi admis în liceu și se prevedea că directorul școlii poate da dispensă până la 3 sau 4 luni, iar sub această limită *va dispune ministerul*. Își închipuie oricine că veneau din toată țara cereri de acest fel și, cum ministerul n-avea nicio restricțiune, solicitorii făceau apel la această putere *absolută* a ministrului. Haret a modificat articolul, a mărit limitele între care se putea mișca directorul și a stabilit că sub această limită *nici ministerul nu poate* da dispensă.

* * *

Această amintire mă aduce la încheierea acestui capitol, pe care trebuie s-o fac caracterizând felul de a lucra al lui Haret în administrație.

Adversarii săi politici și chiar unii amici l-au învinovățit adesea că se uita prea mult la amănunte, că voia să știe prin sine însuși toate lucrurile și că nu se mărginea să emită idei generale pe care să le lase apoi în seama oamenilor și împrejurărilor. După mine, aici stă marele său merit. Metoda aceasta de lucru poate să aibă inconvenientele ei – în primul rând să obosească peste măsură pe cel ce o practică –, dar ea are două foloase: că un spirit superior cunoscând toate detaliile poate generaliza mai cu temei și cu puțință de izbândă; că munca neîntreruptă a șefului este cel mai puternic îndemn pentru toți cei ce stau sub ordinele lui.

Haret nu se ducea în toate zilele la minister. El lucra acasă, unde i se aduceau hârtiile și unde, la ore fixate, veneau șefii de serviciu cu materialul necesar. Cerința lui era ca fiecare act să fie însoțit de toate documentele și cu referatul respectiv. Fiindcă obișnuia să dea multe decizii și circulare, cerea cu stăruință ca fiecare direcție să urmărească modul cum se aplică măsurile lui și să raporteze în anumite termene despre rezultate. Pentru a fi totdeauna bine și la timp informat, avea o metodă foarte originală. Avea două caiete (unul roșu și altul negru). Pe fiecare pagină erau trei coloane. În prima el scria (dând un număr de

1. Vol. III, p. 76.

ordine – soț la un caiet, nesot la celălalt) întrebarea sau ordinul; în a doua era răspunsul directorului; în a treia era însemnarea lui despre decizia luată. Cu acest mod, el putea controla în fiecare zi ce chestiune a rămas încă nerezolvată, având a treia coloană goală. Firește aceasta pentru chestiunile care nu aveau vreun raport sau vreo petiție. Pentru acestelalte, trebuia să i se aducă referatul necesar. În fiecare dimineață, pe la ora 9, era mare mișcare în toate sălile, toți grăbindu-se să afle ce ordine s-au mai dat, ce măsuri s-au mai luat. Circularele și deciziile erau, în genere, redactate chiar de el. De aceea poate oricine să observe că multe erau scrise cu vervă și adesea cu pornire sufletească convingătoare sau mișcătoare, ceea n-ar fi putut face un funcționar căruia i s-ar fi dat ordin să facă o circulară despre cutare sau cutare chestie. De aceea Haret a fost ferit de superficialitate, iar rezoluțiile lui, chiar pentru chestiuni individuale, erau așa redactate încât cuprindeau în ele materialul unor circulare sau decizii sau priviri generale menite să intereseze pe orice cititor.

La minister venea numai odată sau de două ori pe săptămână pentru a primi publicul în audiență. Toată lumea intra atunci în cabinetul lui și asculta pe fiecare la rând. Acorda audiențe și acasă, fixând dinainte ziua și ora hotărâtă pentru fiecare: fiindcă lui nu-i plăcea să piardă vremea, nu voia să facă pe alții să și-o piardă pe a lor. Fără să fie prea prietenos, era afabil cu persoanele ce-l apropiau; firește că expansiuni într-un sens sau altul nu întâlneau la el. Mulți – mai ales dintre partizanii politici – plecau nemulțumiți că nu li se satisfacea o cerere; am văzut adesea pe unii care declarau *in petto* că se vor răzbuna la vreo ședință a Parlamentului, dacă erau parlamentari, și nu m-aș mira ca între voturile negre ce se găseau în urnă la votarea unei legi să fi fost unele puse de un deputat sau senator căruia i s-a refuzat vreo cerere nedreaptă. Dacă asemenea lucruri mă întristau, aveam însă mare mulțumire când vorbeam cu vreun „supărat” și-mi spunea: M-am împăcat cu Haret, fiindcă am văzut că a refuzat cutare lucru tuturor care l-au cerut, nu numai mie.

Aceasta forma tăria lui Haret; aceasta împiedica chiar pe unii să-i ceară lucruri ilegale, căci le era rușine de un refuz întemeiat pe o dispoziție legală. De aceea, deși hărțuit și el ca orice ministru, a putut totuși să facă cele mai multe și mai importante realizări în vremea sa.

Așa fiind, te întrebi: cum a putut să se dea lui Haret epitetul de „sectar”? Poate că o fi vorba numai de alegerea personalului cu care lucra? În privința aceasta, desigur astăzi lucrurile s-au lămurit, dar mirare este, căci și atunci s-ar fi putut găsi destule dovezi de contrariu.

Pe vremea când a fost ministru, nu era o lege de stabilitate pentru personalul din minister (și dacă s-a făcut ceva, tot lui se datorește); deci trebuia să aleagă oamenii îndată ce lua conducerea treburilor. Firește, erau unii care se aflau în acel moment în Partidul Liberal, dar mulți erau chemați fără să se găsească în această situație, unii chiar fiind membri într-un partid advers. N-a

întrebat pe nimeni ce politică face, deci nu poate fi vorba că ar fi silit pe cineva să facă politică liberală. Ba a mers până acolo cu dezinteresarea de acest lucru încât a admis ca un funcționar superior care se afla înregimentat în Partidul Conservator să-și facă – în timpul unei alegeri – datoria politică, votând în contra guvernului liberal; iar când funcționarul voind să fie leal, i-a scris la Viena, unde se găsea atunci, și i-a trimis demisia, Haret i-a răspuns supărat fiindcă l-a crezut capabil să o primească în asemenea împrejurări.¹

Gh. Adamescu

1) E vorba de dl C. Meissner, care a povestit însuși faptele și a dat spre publicare răspunsul lui Haret (ziarul „Adevărul“ din 5 ianuarie 1933).

1907–1910

**Circulara din 14 martie 1907 către toți cucernicii preoți
și către toți învățătorii din comunele rurale ca să ajute
la potolirea spiritelor**

Răscoalele țărănești din martie 1907 au fost cel mai dureros eveniment din secolul XX, mai dureros chiar decât stăpânirea străină din timpul războiului mondial. În deosebire de alți oameni politici care luase ca deviză „întâi represiune și apoi vom lua măsuri de îndreptare“, Haret credea că aceste măsuri trebuiau luate o dată cu cele de represiune. De aceea guvernul lui Dim. Sturdza a publicat, în numele regelui, un apel către țară, iar Haret, ca ministru al școalelor și al bisericilor, a dat el singur către administrații săi un apel îndemnându-i să facă totul pentru a potoli spiritele. Această „chemare“ s-a tipărit în mii de foi volante și a apărut în toate ziarele timpului.

Către cucernicii preoți și către toți învățătorii din comunele rurale.

Cucernice părinte, d-le învățător,

Mare și grea nenorocire a căzut peste noi. A voit Sf. Dumnezeu să ne încerce ori să ne pedepsească pentru păcatele noastre și ne-a dat să vedem ceea ce părinții noștri nu văzuseră în țara noastră blândă.

Să ne plecăm capetele și să primim cu supunere voia lui cea înaltă. Dar tot voia lui este ca noi să ne facem datoria noastră de creștini. Și această datorie este de a potoli pe cei tulburați, de a împăca pe frați și de a aduce pacea și liniștea printre oameni.

Datoria aceasta o aveți cu deosebire, voi păstori ai turmei lui Hristos și voi învățători ai neamului, căci frații noștri săteni numai de la voi pot primi lumina cea adevărată.

Faceți să înceteze lupta între frați! Faceți-i să înțeleagă că cu focul și cu arma nu se poate îndrepta țara, că din contră i se pregătește pieirea!

Vrăjmașii țării sunt mulți și puternici și ei atât așteaptă, să ne dușmănim noi unii cu alții, pentru ca să ne stăpânească și să ne pună pe grumaji un jug mult mai greu decât acela al suferințelor noastre de astăzi – și pe care nimeni nu-l va mai putea apoi ridica niciodată.

Vrăjmași ai țării sunt aceia care au venit pe ascuns să sufle zăzania între noi ca să nu ne putem înțelege la nevoile noastre. Deschideți mintea sătenilor și faceți-i

să înțeleagă că nu trebuie să asculte de șoaptele ticăloșilor care îi îndeamnă la rău și, după ce au adus jalea și ruina, se fac nevăzuți ca duhurile iadului.

Au sătenii nevoi mari, fără îndoială, și nimeni din noi nu le tăgăduiește. Dar iată că glasul lor s-a auzit și vine îndreptarea. M.S. Regele, înțeleptul nostru stăpânitor, ne-a chemat la cârma țării pe noi și ne-a poruncit ce trebuie să facem pentru ca să alinăm durerile poporului.

Și noi am luat măsuri ca de îndată să se ușureze dările pentru săteni, – și să li se ușureze mult învoielile pentru muncă.

Și să se facă judecători care să le judece păsurile și să le dea dreptate.

Și ca nimeni să nu mai poată obține în arendă mai mult de două moșii.

Și să se ajute băncile sătești ca să se desființeze cămătarii.

Și să se ajute țăranii când vor găsi pământ de cumpărat sau de luat în arendă.

Iar moșiile statului sau ale așezămintelor publice să nu se mai dea cu arendă la alții, ci să fie căutate numai de stat sau de așezămintele acelea, muncindu-le cu sătenii, ori să fie arendate chiar la săteni.

Și mai sunt și alte îmbunătățiri pe care le vom face și care se spun mai pe larg în manifestul, pe care l-am dat către săteni, în numele Majestății Sale Regelui.

Trebuie acum ca voi, preoți și învățători, să umblați din om în om și să le arătați acestea și să-i lămuriți ce înseamnă lucrul pe pe care le-am scris noi în manifestul nostru. Trebuie să-i faceți să înțeleagă că îmbunătățirile ce li se fac sunt așa de mari că poate mulți din ei nici nu îndrăzneau să nădăjduiască, de a le vedea împlinite.

Spuneți-le că cuvântul Majestății Sale Regele este sfânt și că și noi, sfetnicii lui, suntem oameni bătrâni, care nu ne-am călcat niciodată cuvântul și dovadă este că, până acum nu le-am făgăduit lucruri mari, pentru că știam că nu le putem face, dar acum făgăduim pentru că știm că putem să ne ținem de cuvânt.

Voi, preoți, trageți clopotele de la biserică, îmbrăcați-vă în sfintele vestimente, luați în mână crucea și evanghelia, ca să se adune poporul; și vorbiți-i și voi și învățătorii și faceți să intre pacea și dragostea între oameni și să piară duhul cel rău dintre ei. Aceasta este chemarea voastră și mare răspundere veți avea înaintea lui D-zeu și oamenilor, dacă nu o veți împlini.

Veți ști, cucernici preoți, că pentru toate cele pe care vi le scriu aici, am primit toată aprobarea și de la I. P. St. Mitropolii și Episcopi ai Sfintei noastre biserici.

Ministrul Cultelor și al Instrucției Publice
(ss) *Spiru C. Haret*

Noi, Chiriarchii Sfintei noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Vă poftim cu tot dinadinsul, cucernici preoți, ca să citiți și să împliniți cu sfințenie sfaturile de mai sus.

† *Iosif*, Mitropolit Primat al României.

† *Partenie*, Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

† *Atanasie*, Episcop al Râmnicului Noului Severin.

† *Gherasim*, Episcop al Romanului.

† *Dionisie*, Episcop al Buzăului.

† *Conon*, Episcop al Hușilor.

† *Gherasim*, Episcop al Argeșului.

† *Pimen*, Episcop al Dunării de Jos.

116.

Circulara nr. 21223 din 2 mai 1907 către inspectorii și revizori pentru introducerea culturilor de grădinărie la școalele primare umane

Nu e trebuință să amintim cât de necesar este ca învățământul primar să ia cât se poate mai mult caracter practic, și pe de o parte să răspundă la trebuințele viitoare ale școlarilor, iar pe de alta să caute a satisface curiozitatea copiilor și să dezvolte spiritul lor de observație.

În școlile primare rurale învățământul agricol răspunde în mare parte la aceste trebuințe. În cele urbane acest învățământ nu se poate preda, dar se pot face pe o scară mai mică lucrări care să răspundă dorințelor noastre.

Este destul ca un colț din curtea școlii să fie cultivat cu ceva legume sau flori, să se planteze în el câțiva pomi, să se facă ceva altoiri, pentru ca să se pună la dispoziția copiilor niște excelente mijloace de a-i pune în contact cu natura. La nevoie asemenea culturi se pot face în ghivece și mulți școlari ar putea repeta aceste experiențe ieftine și la ei acasă; iar îngrijirea semănăturilor și a celorlalte lucrări făcute la școală ar trebui să o aibă ei, fie cu rândul, fie altfel.

Sistemul acesta se întrebuințează pe aiurea, unde locul de care se dispune e cu mult mai restrâns decât la noi, și dă foarte bune rezultate. Sunt convins că la noi rezultatele vor fi și mai bune. De aceea, vă rugăm să căutați a-l propaga printre dnii institutori și institutoare, și să vă dați toată osteneala pentru a-l face să prindă rădăcini.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 55 din 9 iunie 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 268 din 1907, p. 6189; în „Colecția legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 111.)

117.

Circulara nr. 21298 din 9 mai 1907
către directorii școalelor normale și primare urbane
pentru activitatea extrașcolară în orașe

Expunere principală a acțiunii sociale a școalei în mediul urban. Îndemnul adresat institutorilor a dat roade și astfel vedem azi atâtea centre de difuziunea culturii în masele periferiei orașelor, mai toate pornite și întreținute de membri ai corpului didactic.

Ministerul constată cu vie mulțumire mișcarea ce începe a se produce cu o intensitate din ce în ce mai mare printre membrii corpului didactic de la orașe, pentru a-i face să intre în mod cât se poate mai larg în lupta pentru îmbunătățirea condițiilor economice și culturale ale țării. Punem cel mai mare preț pe mișcarea aceasta și nu ne îndoim că, cu înlesnirile particulare de care se bucură orașele, corpul didactic va dobândi aici succese cel puțin egale, dacă nu și mai mari decât acelea pe care le-au căpătat învățătorii. Înlesnirea cea mai mare la orașe este că aici o mișcare culturală, pentru a se dezvolta, găsește un teren priincios, pregătit cum este prin oarecare cultură deja existentă; pe când acțiunea învățătorilor începută târziu și într-un mediu incult, nu a avut timp să prindă rădăcini destul de adânci, căci altfel suntem siguri că s-ar fi putut preîntâmpina în mare parte marea nenorocire; una din principalele cauze, și cea mai dureroasă, trebuie căutată tocmai în lipsa de cultură a păturii țărănești, consecință a prea îndelungatei indiferențe cu care a fost considerată chestia învățământului elementar.

Cu toate acestea și la orașe este încă foarte mult de făcut în direcția aceasta, căci și aici se găsește încă o pătură groasă cu totul sau mai de tot incultă, a cărei existență constituie o rușine și un pericol, și schimbarea ei este prima datorie pentru noi. Sunt mahalalele, a căror stare de ignoranță este bine cunoscută, sunt lucrătorii și funcționarii comerciali inferiori, a căror instrucție este foarte rudimentară, chiar în lucrurile care privesc direct meseria lor. În această direcțiune este foarte mult de făcut, și nimeni mai bine decât membrii corpului didactic nu sunt desenați pentru a duce la bun sfârșit această întreprindere. Școli de adulți pentru analfabeți și pentru cei cu învățământul primar neterminat, cursuri de seară sau de duminică pentru ucenici și pentru lucrători, cursuri practice de desen, de contabilitate, de limbi moderne: sunt mijloace de acțiune neprețuite, care chiar în țările cele mai înaintate se întrebuințează cu mare stăruință, au devenit populare și aduc cele mai mari servicii.

Ministerul nu înțelege să-și asume răspunderea de a impune vederile sale în organizarea activității extrașcolare a corpului didactic de la orașe, din contră el dorește a-i lăsa cea mai deplină libertate în limitele legale; cu toate acestea,

creдем că e bine a atrage atenția asupra celor expuse în această circulară, deoarece munca ce se va depune în această direcție ar răspunde la una din cele mai mari trebuințe și ar fi încoronată cu siguranță cu cea mai deplină izbândă.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 32 din 12 mai 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 266 din 1–15 aprilie 1907, p. 6115; în „Colecția legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 112.)

118.

Circulara nr. 21297 din 9 mai 1907 către directorii școalelor normale și primare pentru cercetarea sănătății în familie

În anul 1898, ministerul luase dispozițiunea ca, în fiecare zi la intrarea în clasă, fiecare învățător, institutor sau profesor să întrebe pe școlari dacă la dâșii este cineva bolnav, și, pe cât se poate ști, de ce boală anume; și, în caz când ar fi nevoie, să se dea de știre medicului comunal sau medicului de plasă.

Această măsură, așa de ușor de aplicat, poate fi de cea mai mare utilitate, mai ales pentru descoperirea focarelor de boli molipsitoare, căci se știe indiferența cu care privesc lucrul acesta oamenii din popor, precum și indiferența cu care se poartă de ordină la țară autoritățile locale, pentru a descoperi și a preveni răul. Ea ar fi și un mijloc pentru a se stârpi cu încetul deplorabila deprindere a poporului de a se adresa la babe, chiar în cazurile cele mai grave, în loc de a face apel la omul de știință.

De aceea, ministerul roagă din nou pe toți membrii corpului didactic, care sunt în măsură de a o face, ca să revină la instrucțiunile din 1898 și să le aplice cu stăruință, convinși fiind că cu mica sumă de muncă ce li se cere pot face un act de umanitate față de populațiunea săracă, pentru care vor avea dreptul la recunoștința ei și a țării.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 32 din 12 mai 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 266 din 1–15 aprilie 1907, p. 6116; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 111.)

119.

Circulara nr. 30155 din 23 mai 1907
către prezidenții comisiilor de examen particular pentru licee,
școli comerciale etc.

Am onoare a atrage serioasa d-voastră băgare de seama asupra modului cum trebuie făcute examenele școlarilor pregătiți în particular, deoarece și dvs sunteți însărcinat cu conducerea lucrărilor uneia din comisiile respective.

Am avut ocaziunea foarte neplăcută de a constata marea dezordine și absoluta lipsă de îngrijire de care au dat dovadă, mai ales în anii din urmă, unii din președinții acestor comisii. Nu numai prescrierile regulamentului nu au fost păzite, dar le-a lipsit chiar cea mai elementară grijă pentru buna îndeplinire a îndatoririi lor, care nu le era impusă cu sila, pentru care fuseseră plătiți și de a cărui conștiințioasă îndeplinire atârna soarta studiilor atâtor copii. Cataloagele pierdute sau ținute în dezordine, notele greșite, ștersături și îndreptări în cataloage făcute în mod arbitrar, lucrările scrise distruse, în loc de a fi păstrate în arhiva școlii, cum cere regulamentul, au venit să se adauge peste măsura ilegală care a permis la o mulțime de școlari de a trece deodată examene pentru câte două, trei, patru și chiar cinci clase. A rezultat de aici o stare de anarhie care constituie un adevărat pericol, nu numai pentru învățământul privat, dar și pentru cel public. În adevăr, examenele particularilor devenind astfel o curată parodie, care permite celor mai răi școlari fugiți de prin școlile publice să abso-lve școala nu deodată, dar chiar înaintea colegilor lor cinstiți și muncitori care își continuă studiile regulate, aceștia din urmă sunt descurajați de a urma calea muncii cinstite și sunt ademeniți a se folosi și ei de practicile necinstite sau cel puțin dezordonate de care s-au folosit cei mai răi din foștii lor camarazi. Cu modul acesta, învățământul, în loc să fie un mijloc de îmbunătățire a caracterului și de îndemn pe calea cea bună, devine, din contră, un mijloc de stricăciune morală și de îndemn la fraudă și necinste.

De acea, încă o dată atragem în mod foarte serios atenția d-voastră asupra acestor lucruri și vă rugăm a conduce lucrările comisiei în așa fel încât să nu se mai repete cele petrecute în trecut.

Trebuie să se aplice regulamentul întocmai, examenele să se facă în regulă și în mod conștiințios, cataloagele să se țină în cea mai perfectă regulă și curățenie. Note greșite, ștersuri sau îndreptate nu vom tolera, iar pe examinatorul care se va abate îl vom face răspunzător și vă putem asigura că sunt mijloace pentru ca această responsabilitate să fie efectivă.

De asemenea, veți fi cu deosebită atențiune pentru a stârpi încercările de fraudă din partea candidaților excluzând din examen pe aceia care ar voi să înșele, în

orice chip ar fi, buna credință a examinatorilor. În special veți priveghea ca să nu se mai întâmple cazuri de substituire a candidaților prin alții care vin să treacă examenul în locul lor, lucru despre care avem probe că s-a întâmplat.

Pentru anii viitori vom lua măsurile pentru a stârpi în mod radical această practică. Anul acesta însă d-voastră veți putea ca prin mijloace proprii să descoperiți încercări de acest fel care s-ar produce.

În asemenea cazuri, veți lua măsurile cele mai energice pentru a constata identitatea adevărată atât a candidatului substituit, cât și a înlocuitorului, recurgând la nevoie chiar la intervenția poliției. Cazurile acestea ni le veți aduce la cunoștință îndată prin raport special; iar noi vom pune în urmărire pe cei vinovați și vom face a li se aplica pedeapsa prevăzută de lege pentru escrocherie.

Vă mai punem în vedere, Domnule Președinte, că atât d-voastră cât și toți membrii comisiei să examinați cu deosebită îngrijire pe acei din candidați care, în anii precedenți, vor fi trecut deodată examene pentru mai multe clase deodată. Asemenea examene neputând fi serioase, este sigur că acei care au beneficiat de ele nu pot avea la examenele ulterioare siguranța de cunoștințe pe care o are acel care a mers calea regulată. De aceea, față de asemenea candidați trebuie să se facă examenul cu mai multă băgare de seamă decât față de ceilalți.

Vă mai rog în fine, Domnule Președinte, să faceți ca îndată după terminarea examenului, lucrările comisiei să fie încheiate și înaintate ministerului, în deplină regulă, fără omisiuni și greșeli sau cu situații greșite, pentru ca să nu se mai întâmple ca anul acesta, când lucrările comisiilor din iunie și septembrie trecut nu erau încă încheiate, nici certificatele făcute, la martie următor.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 268 din 1-15 iunie 1907, p. 6195.)

120.

Raport la Consiliul de Miniștri nr. 38868, 3 iulie 1907 despre numirile ilegale de profesori secundari

Acțiunea lui Haret pentru respectarea legilor s-a lovit adesea de mari greutăți. Patimile politice au avut un mare rol în alimentarea curentelor adverse. El însă și-a făcut datoria deplină. Chestiunea aceasta a avut ecou și în Parlament.

Prin legea învățământului secundar și superior astăzi în vigoare, precum și prin regulamentul pentru numirea profesorilor și maștrilor secundari, se stabilește ca normă că aceste numiri nu se poate face decât în urma unor examene de capacitate și cu observarea ordinii de merit a candidaților.

Dar numirile făcute de la 1 ianuarie 1905 încoace se abat de la această normă.

Provocat de numeroase plângeri și silit de numeroase dificultăți zilnice a mă ocupa de această chestie, am putut să constat că întreaga serie a numirilor făcute în ultimii doi ani, în învățământul secundar, cuprinde neregularități așa de multe și așa de mari încât cred că este imposibil ca să nu se ia măsuri pentru reintrarea în ordine și în legalitate.

* * *

După lege, numirile în corpul didactic secundar se fac după tablourile de capacitate și în ordinea lor. Aceste tablouri se formează în urma examenelor de capacitate care se țin la fiecare trei ani.

La 1 octombrie 1904 s-a început, la epoca fixată de lege, sesiunea regulată a acestor examene, care trebuia să se termine în aprilie 1905. Dar la finele lui decembrie 1904, noul ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice⁽¹⁾ întrerupe sesiunea după ce se ținuseră mai multe serii de examene și o amână cu aproape un an. Amânarea aceasta era ilegală, pe câtă vreme epoca tinerei acestei sesiuni era impusă prin lege. Scopul ei era, după cum s-a văzut în urmă, de a se modifica legea, pentru a se putea schimba compoziția comisiilor de examen.

Dar, dacă legea modificată putea să aibă efect pentru sesiunile ulterioare, ea nu putea să justifice întreruperea unei sesiuni legale care se ținea în puterea legii ce era în vigoare pe atunci. Din acest punct de vedere, dar, aș fi în drept a anula toate examenele ținute pentru specialitățile pentru care se călcase legea la ianuarie 1905. Și măsura aceasta ar fi cu atât mai justificată cu cât s-au petrecut grave neregularități la ținerea unora din aceste examene.

Cu toate acestea, sunt silit să nu propun a se lua măsura aceasta, cu toată trebuința care ar fi de a se face un exemplu care să descurajeze în viitor pe aceia pe care i-ar mai tenta desconsiderarea legilor. Anularea examenelor ar da loc la greutăți așa de mari de natură administrativă și ar cauza atâtea greutăți candidaților, încât cred că este preferabil să nu recurgem la dânsa. Nu voi lipsi însă de a constata neregularitățile ce se vor fi produs și de a lua măsurile ce se vor impune față de cei ce se vor fi abătut.

Dar neregularitățile nu s-au oprit aici. Când a venit vorba a se face numirile după tablourile de capacitate, formate în urma examenelor ce se ținuseră, s-au produs alte neregularități, așa de multe și așa de mari, încât este imposibil a se trece peste dânsle, căci aceasta ar însemna că renunțăm la principiul ca personalul didactic să fie recrutat după merit, ceea ce este unul din principiile fundamentale ale legii. Aceasta ar însemna că admitem ca corpul nostru didactic să se deprindă și el cu disprețul legilor și cu ideea că mijloacele lăaturalnice cele mai puțin recomandabile pot înlocui meritul și munca, pentru a ajunge la orice. Un corp didactic în care s-ar infiltra asemenea idei nu ar putea crește tinerimea decât tot așa și aceasta ar fi un dezastru moral mai mare decât oricare altul.

Neregularitățile care au avut loc sunt prea multe și prea variate, pentru ca să le pot înșira aici pe toate. De aceea mă voi mărgini a arăta pe cele mai însemnate.

* * *

Legea cere ca, după formarea tablourilor de capacitate, să se publice toate catedrele vacante, iar candidații să aleagă pe acele care le convin, optarea făcându-se în ordinea înscrierii lor pe tablou.

Dispoziția aceasta este esențială, pentru că ține seamă de meritul candidaților, permițând celor mai buni din ei a fi numiți la locurile cele mai bune. Dar ea nu a fost respectată deloc și pentru a se eluda, s-a recurs la mai multe mijloace.

Mai întâi, orele libere nu au fost publicate în întregime când s-au făcut publicațiile, unele din locurile cele mai bune au fost omise, așa că candidații nu au putut să le ceară; iar, după ce optările s-au făcut, după ce candidații cei mai buni au fost siliți să aleagă numai din locurile cele mai nefavorabile, care singure fuseseră publicate, ministerul se folosea de locurile cele bune care fuseseră ținute în rezervă, pentru a transfera la ele pe candidații abia numiți care aveau preferințele sale. Aceste transferări s-au făcut de cele mai multe ori la interval de două trei zile, uneori chiar în ziua când candidații favorizați căpătaseră abia numirea în învățământ. Prin mijlocul acesta s-a ajuns la rezultatul că unele din locurile cele mai bune și mai căutate s-au dat unor candidați care figurau la coada tablourilor de capacitate, înlăturându-se fruntașii.

O altă piedică ce s-a pus la optarea liberă a fost și modul cum au fost publicate orele vacante, când au fost publicate. În loc de a se publica pur și simplu lista lor, lăsând pe candidați a-și face optarea potrivit specialităților pentru care fuseseră abilitați și ordinelor de înscriere în tablou, ministerul a făcut el însuși combinațiile diverselor specialități și nu a admis a se opta decât pentru combinațiile făcute de el. Mijlocul acesta era și mai eficace decât cel dintâi pentru a exclude de la anumite optări pe anumiți candidați; căci fiecare candidat neputând opta decât pentru specialitățile pentru care era abilitat, este evident că era de ajuns ca orele la care ar fi aspirat el să fi fost asociate în publicație cu niște materii pentru care el nu era abilitat pentru ca să nu le mai poată cere. Și în fapt așa a fost: combinațiile ministerului au fost așa făcute încât au permis numirea la locurile cele mai râvnite tocmai a candidaților celor mai rău clasați. Și deoarece tablourile de capacitate nu au fost publicate, a lipsit orice mijloc de control așa că cei loviți în drepturile lor nici nu au știut să reclame.

Când aceste mijloace nu au fost de ajuns pentru a asigura unor anumiți candidați numirea în orașele unde doreau, s-a recurs la formarea de catedre nouă fără trebuință. Se luau câteva ore de la un profesor, câteva de la altul și se forma o catedră nouă, plătită cu leafă întreagă, la care se numea sau se transfera cel

avut în vedere. Legea prevede că fiecare profesor secundar trebuie să facă cel puțin 12 ore de curs pe săptămână; dacă nu i se dă numărul acesta, el totuși trebuie plătit pentru catedra întreagă. Prin mijlocul arătat aici, s-a ajuns însă a se reduce catedrele la mult mai puțin decât 12 ore. Sunt astăzi numeroși profesori, mai ales în orașele principale, care nu au mai mult decât 5 sau 6 ore de curs, în loc de 12 și este unul care are numai 2. Se înțelege lesne risipa care naște de aici și pe care o evaluez la mai multe sute de mii de lei pe an. Ca să ne facem o idee de dânsa, voi spune că numai la trei școli din București se plătesc astfel în mod inutil 144 de ore, adică echivalentul a 12 catedre. Se mai înțelege spiritul de dezordine și de trândăvie care se infiltrează în sufletul tinerilor tocmai în momentul intrării lor în învățământ.

În aplicarea sistemului acestuia nu a fost nicio margine. Pentru trebuințele unor anumiți candidați, s-a mers până a se lua profesorilor titulari materiile, pe care le predau de ani de zile și pentru care erau abilitați, dându-li-se materii străine și la care nu se pricepeau, pentru ca astfel cu materiile lor să formeze catedre nouă pentru cei avuți în vedere. Sunt astfel profesori de istorie cărora li s-au luat istoria și li s-a impus limba germană pe care nu o cunosc și altele asemenea.

Sunt chiar cazuri de numiri la catedre care nici nu existau.

* * *

Neregularități tot așa de grave, dar în altă ordine de idei, au fost acelea când s-au făcut numiri de profesori titulari pe baza unor legi abrogate, care erau în completă opoziție cu legea în vigoare. Cazurile acestea sunt mai multe. Altora candidați li s-a dat dispensă de una din cele două specialități cerute de lege, deși nu împlineau condițiile pentru a căpăta asemenea dispensă. Alții, în fine, au fost numiți cu contract, mijloc de numire neprevăzut de lege, înlăturându-se acei care figurau pe tablourile de capacitate și care singuri trebuiau numiți.

Cât pentru transferările făcute în tot intervalul de 27 de luni de care mă ocup, care au fost foarte numeroase, modul cum au fost ele făcute va fi îndestul de bine caracterizat, dacă voi spune că una singură din ele, făcută în 12 martie trecut, s-a făcut cu respectarea tuturor prescripțiilor legii.

* * *

Starea de lucruri creată prin aceste grave și multe neregularități nu se poate tolera și este indispensabil a se reduce lucrurile în starea normală, prin anularea măsurilor luate contra legii și facerea din nou a numirilor în deplină conformitate cu legea și cu regulamentul.

Pentru aceste, motive, am onoare, a cere aprobarea dvs. pentru luarea următoarelor dispoziții.

1. Se va publica prin Monitorul Oficial și „Buletinul Oficial al ministerului“ tablourile de capacitate formate în urma examenelor din 1904, 1905 și 1906;

2. Să se respecte transferările de profesori și maeștri titulari de licee, gimnazii, școli secundare, de fete, seminarii, școli normale și școli comerciale, dacă aceștia au fost numiți în învățământ înainte de 1 ianuarie 1905 și dacă transferările lor din acea zi până azi s-au făcut cu respectarea art. 33 din lege și a articolelor corespunzătoare din regulament și să se anuleze celelalte;

3. Să se anuleze repartiția de catedre și ore între profesori și maeștri numiți cu titlu provizoriu de la 1 ianuarie 1905 încoace la licee, gimnazii, școli secundare de fete, școli normale, seminarii și școli comerciale;

4. Să rămână anulate toate, numirile cu titlu provizoriu făcute de la 1 ianuarie 1905 încoace, fie în virtutea unor legi abrogate, fie prin contracte cu înlăturarea tablourilor de capacitate, fie la catedre neexistente, fie cu un număr de specialități mai mic decât acel cerut de lege;

5. Să se publice din nou tabloul complet de toate orele care erau vacante la 1 ianuarie 1905 și de toate acelea care au devenit vacante de atunci încoace și care nu au fost încă ocupate, în mod legal cu titulari, cu respectarea art. 33 din lege și a articolelor corespunzătoare din regulament, precum și orele devenite disponibile, prin separarea cursurilor comune la clasele superioare, întrucât această separare a fost făcută potrivit cu cerințele legii;

6. Să se facă repartizarea din nou a acestor ore vacante, cu respectarea tuturor dispozițiilor legii și regulamentului;

7. Pentru toți profesorii și maeștrii care figurează pe tablourile de capacitate, care după lege aveau dreptul a fi numiți cu titlu provizoriu și care au și căpătat numirea provizorie de la 1 ianuarie 1905 încoace, timpul cât au apucat a servi cu titlu provizoriu li se va ține în seamă la stabilirea vechimii lor pentru obținerea numirii definitive și pentru căpătarea gradăției.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 270 din 1–15 august 1907, p. 6248.)

121.

Circulara nr. 49598 din 24 iulie 1907 către membrii corpului didactic de toate gradele ca să lucreze pentru propășirea activității extrașcolare

Sunt acum șase ani împliniți de când activitatea extrașcolară pentru unii învățători a început, pentru alții s-a ordonat și s-a organizat. În acest timp așa de scurt câte întâmplări au trecut peste noi!¹

Primul eveniment mare și care va face epocă și în istoria învățământului nostru și în a țării va fi însăși organizarea acelei activități extrașcolare a învățătorilor, care în așa scurtă vreme a dat rezultate ce au uimit pe toți. Băncile populare, tovărășiile satești, șezătorile, școalele de adulți, cantinele și grădinile școlare și atâtea altele, au luat naștere în timpul acesta și au început a introduce la sate o suflare de viață necunoscută încă până atunci. Dar mai însemnată decât toate acestea a fost dovada ce s-a făcut pentru toți, chiar pentru cei mai sceptici, de câtă energie, câtă înțelegere a lucrurilor, cât spirit de asociație și câtă încredere în cei care îi vor binele are țărânimea noastră. Descoperirea aceasta a fost o adevărată revelațiune și a schimbat cu totul vederile celor mai mulți din aceia pe care-i preocupă chestia îmbunătățirii soartei țăranilor. Căci este evident că cu totul altfel trebuie lucrat față de o masă cu desăvârșire inertă și neînțelegătoare, decât când ai a face cu oameni care știu să te priceapă, te urmează și te ajută în munca întreprinsă pentru binele lor.

Dovada aceasta au făcut-o învățătorii, preoții și oamenii de inimă care i-au ajutat.

Dar tocmai când se părea că intrăm într-o viață nouă și că înaintea noastră se deschide o lungă perioadă de muncă rodnică și luminată, ca o furtună care întunecă și tulbură o frumoasă zi de vară, se abătu asupra țării acea mare nenorocire, care, cu mult mai mult decât prin pagube materiale ce a adus, ne-a îngrozit prin descoperirea neașteptată pentru mulți a prăpăstiei fără fund pe care o avem sub picioarele noastre, deschisă prin secole de nepăsare și de nepriecere, prin starea de ignoranță, vecină cu barbaria, în care am lăsat să se întunece sufletul onest și bun și mintea ageră a țăranimii noastre. Ca orice nenorocire națională, cea de astă primăvară a atins pe toți. Cei pe care nu i-a ajuns focul și devastarea au fost dureros loviți în iluziile și aspirațiunile lor. Învățătorii au văzut punându-se în pericol munca lor de atâția ani, și, ca culme, s-au văzut învinovați de a fi provocat chiar ei ruina poporului și a muncii lor.

1. Autorul se referă la acțiunea atât de complexă desfășurată în anii 1901–1904. Să se vadă pentru lămurire [documentele] nr. 42, 47, 49, 51, 55, 56, 58, 62, 72, 80, 88.

Dar precum după furtună gospodarul harnic își adună iarăși snopii risipiți și se pune la lucru cu îndoită ardoare, tot așa și noi, care avem răspunderea cea mai mare în pregătirea viitorului, trebuie să reparăm răul ce s-a făcut și să ne reluăm cu puteri încordate munca noastră întreruptă. Nu numai ne norocirea trecută nu trebuie să ne înmoaie curajul, dar din contră tocmai ea trebuie să ne oștească și să ne îmbrățișeze, pentru că ne-a arătat mai bine decât orice, cât de mult este încă de făcut, ce pericol mare este ignoranța poporului, care îl lasă dezarmat în prada ațățărilor criminale ale tuturor nemernicilor, și cât de mare este datoria noastră față de dânsul. Să nu ne sperie izbucnirea de patimi la care am fost martori și care nu a cruțat nici pe servitorii școlai și ai altarului. O stare socială care datează de secole nu se îndreaptă în doi trei ani, și nu fără sacrificii și suferință. Trebuie să treacă multă vreme până ce oamenii să se deprindă cu ideea unei noi stări de lucruri; dar până atunci greutatea și rezistențele se întâmpină la fiecare pas. De aceea nici noi nu trebuia și nu trebuie nici astăzi să ne facem iluzia că schimbarea în bine pe care o dorim și pentru care lucrăm va veni cu ușurință. Au fost și vor mai fi, desigur, lungi și îndârjite rezistențe și poate că acuzările nedrepte de astă primăvară nu vor fi singurul preț cu care învățătorii vor plăti onoarea de a fi adus un așa puternic concurs dezlegării problemelor prezente. Dar sacrificiul pentru țară se măsoară după mărimea datoriei, iar nu după a greutăților. Ca și soldatul care moare ca să asigure o victorie pe care el nu o va vedea și de al cărei triumf nu se va bucura, tot așa și noi trebuie să ne devotăm pentru a pregăti o stare de lucruri din care noi nu vom vedea decât începutul, dar care nu se va desăvârși decât cu încetul pentru urmașii noștri. Noi însă ne vom duce din lumea aceasta cu marea mulțumire de a ne fi făcut datoria și de a fi asistat și participat la lucrarea cea bună. Față de dânsa, uităm, am și uitat, necazurile și suferințele ce am îndurat din cauza ei.

Se reluăm dar cu puteri înnoite munca noastră cea bună pentru luminarea poporului și pentru ajutarea lui în lupta pentru existență. Să facem să intre, de s-ar putea, toți țărani în băncile populare, să dezvoltăm cu înțelepciune tovarășiile satești, să stărpim pe samsarii și pe cămătarii de prin sate, să umplem bisericile de credincioși, să populăm școalele, să chemăm și pe cei vârstnici la lumină, să ajutăm pe copiii cărora sărăcia le este piedică ca să vină la școală, să învățăm pe țărani și copiii lor să lucreze mai bine pământul, să-i învățăm a se îngriji mai bine de sănătatea lor trupească și sufletească, să le vindecăm suflul de otrava urii și a neîncrederii și să le dăm în schimb credința, că prin stăruință cumpătată, prin înțelepciune și prin răbdare, se ajunge la orice.

Acțiunea aceasta trebuie să ne unească la un loc pe toți aceia care într-un fel oarecare suntem chemați a lumina pe oameni. Cele întâmplute trebuie să convingă pe toți cei care au răspundere de suflete, că nu mai este permis nimănui să stea spectator pasiv la munca altora. Să nu lăsăm toată greutatea numai pe unii, ci cu toții, mari și mici, de la sate și de la orașe, să ne dăm sprijin unii altora. Ceea

ce au putut să facă învățătorii de la sate în acești ani din urmă arată cât de mult se va putea face atunci când ei vor fi sprijiniți, sfătuiți, apărați și de învățătorii de la orașe. Este aici, în corpul didactic, o forță enormă, care singură ca niciuna alta poate să risipească întunericul în care zace atâta lume și să-i creeze o conștiință omenească. Fi-va cineva care, în urma dureroasei experiențe recente, va mai avea tristul egoism de a nu pune umărul alături cu tovarășii lui de apostolat?

Dar solidaritatea aceasta trebuie să unească la un loc nu numai pe învățători, dar pe toți aceia care într-un fel oarecare pot contribui la realizarea scopului acțiunii învățătoresți.

În prima linie sunt preoții. Atât prin chemarea lor, cât și prin ascendentul pe care-l au asupra poporului de la țară, preoții trebuie să participe în cea mai largă măsură posibilă la lucrarea noastră. De aceea, ei trebuie asociați la dânsa pretutindeni. Circularele noastre anterioare în această privință dobândesc acum o nouă însemnătate, în urma evenimentelor care au dovedit, și preoților și învățătorilor, cât de mult trebuie ca acțiunea lor să fie nedespărțită.

De asemenea, trebuie ca prin toate mijloacele posibile să fie atrase și interesate la mișcarea noastră toate autoritățile locale: administrația, primarul, medicul etc. Nu trebuie să intre în mintea cuiva că ceea ce se întreprinde este apanajul unuia sau altuia. Trebuie ca fiecare să înțeleagă că este vorba de o acțiune la care sunt datori să ia parte toți acei care-și dau seamă de rostul lucrurilor; și dacă mă adresez în special dascălimii este numai pentru că cu dânsa sunt chemat să vorbesc și pentru că în lucrarea aceasta ea este în poziție de a face unele servicii mai bine decât le-ar putea face alții.

În fine va trebui ca toți, și mai cu seamă învățătorii, să lucreze pentru a potoli prevențiunile pe care fără dreptate le au încă unii contra lor. Fără îndoială, dreptatea a început deja să iasă la iveală, și foarte mulți oameni care și-au dat seamă de rostul acțiunii învățătorilor din timpurile din urmă știu să o prețuiască precum merită. Dar, din vorbele rele totdeauna rămâne ceva, dacă nu-și dă cineva osteneală a le dovedi netemeinicia.

Deja rezultatele groaznice la care a dus starea de ignoranță a țărănimii au deschis ochii multora din aceia care erau poate tentați a o considera ca un bine. Pe cei câțiva care nici în urma acestei experiențe nu-și vor fi dând seama de sensul lecțiunii de astă primăvară, trebuie să renunțăm la speranța de a-i mai putea scoate din rătăcirea lor. Vom merge dar înainte și fără dânsii. Cei mai mulți însă vor fi auxiliari puternici și prețioși, dacă vom ști să-i convingem cât de necesară și de patriotică este acțiunea noastră.

Acțiunea aceasta, ca să reușească, trebuie să fie prudentă, stăruitoare, nepripiță și potrivită cu mijloacele de care se dispune.

Recomand cu stăruință tuturor să nu întreprindă mai multe lucruri deodată, și nu lucruri mai presus de puterile lor.

Recomandația aceasta, pe care am mai făcut-o în repetate rânduri, are mereu nevoie să fie reamintită, pentru că prea adeseori am văzut că unii nu știu

să-și proporționeze întreprinderile cu puterile lor. Am văzut astfel înjghebându-se tovarășii fără nici un capital, pentru cumpărare sau arendare de pământ. Când lucrează cineva cu atâta ușurință, face numai rău, pentru că deșteaptă speranțe care nu se pot realiza. Mai bine decât să lucreze așa este să nu lucreze deloc.

Nu trebuie întreprins nimic fără a se studia bine și a se lua toate măsurile pentru a se asigura succesul. O întreprindere care nu reușește este un rău nu numai pentru dânsa, dar pentru toți aceia care au văzut nesuccesul și s-au descurajat din cauza lui.

Dar mai presus de toate, trebuie ca nimeni să nu piardă un moment din vedere că acțiunea corpului didactic trebuie înainte de toate să aibă scopul de a aduce armonia și buna înțelegere între toți cei care trăiesc în această țară. Ar fi nu iluzoriu, ci criminal a se crede că gravele probleme care se agit trebuie dezlegate contra unora sau altora. Dezlegarea problemelor sociale are de scop a se găsi terenul de înțelegere care să concilieze cât mai bine toate interesele și care să permită tuturor supușilor unei țări să trăiască în pace unii lângă alți. Dacă nu ar fi așa, ar fi inutil a se înlocui o nedreptate, prin alta nedreptate, perpetuându-se o stare de nesiguranță, care este cel mai mare pericol social. Dar țara noastră este destul de mare și bogată ca să fie loc într-însa pentru toată lumea, și de aceea suntem convinși că tărâmul de înțelegere cu oarecare bunăvoință se poate găsi. Convingerea aceasta este de datoria noastră să facem ce putem pentru a o face să pătrună în sufletul tuturor.

Și ca să închei cu o ultimă recomandare, să ne silim ca în acțiunea noastră să fim mereu în bună înțelegere, disciplinați, uniți în gândul comun de a fi folositori țării și neamului și de a nu ne da înapoi în fața niciunei greutăți. Apostolatul acesta ne va face demni de recunoștința țării și a urmașilor noștri.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 118 din 28 august 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 271 din 1907, p. 6361: în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910 Partea a II-a, p. 115; în ziarul „Secolul“ din 31 august 1907.)

122.

Raport la Rege nr. 17116 din 13 august 1907 despre acțiunea preoților și învățătorilor rurali în timpul răscoalei din 1907

În urma încercării celei grele, prin care a trecut țara noastră în primăvara trecută, este de datoria conducătorilor ei a se reculege și a trage din cele întâmplate învățăturile cuvenite, în vederea împlinirii datoriilor lor.

Dureroasele evenimente din martie au fost o surprindere pentru mulți; nu însă pentru aceia care nu sunt deprinși a judeca stările de lucruri numai după aparențele exterioare și fără a intra în adâncul lor.

Superficialitatea unora, și poate vederile nu destul de obiective ale altora, au făcut a se acredita multe idei greșite în privința cauzelor care au produs răscoalele țărănești. Cu timpul vor dispărea toate în fața evidenței faptelor. Dar este una care trebuie stârpită fără întârziere, pentru că altminteri ea poate fi o piedică serioasă în realizarea reformelor destinate a face imposibilă pe viitor întoarcerea unor evenimente ca cele de acum patru luni. Aceasta este învinovățirea ce s-a adus preoților și învățătorilor sătești, de a fi fost ei instigatorii și propagatorii răscoalelor.

Acuzația aceasta era gravă și, dacă s-ar fi dovedit întemeiată, ea ar fi însemnat ruina iremediabilă a speranțelor pe care oamenii prevăzători le puneau în acești factori sociali, pentru a aduce cu încetul prefacerea în bine a stării de lucruri de la țară.

Datoria de a limpezi lucrul acesta revenea, în prima linie, Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor. De aceea, timp de patru luni am cercetat în toate amănuntele rolul pe care învățătorii și preoții l-au avut față de răscoalele țărănești și am adunat cu răbdare toate informațiile ce am putut culege. În timpul acesta, patimile s-au mai potolit, vederile oamenilor s-au mai clarificat, dovezile s-au acumulat, mulți din cei acuzați au avut chiar timpul de a trece în fața justiției. Cred dar că sunt elemente destule pentru a se forma o convingere bine întemeiată, și această convingere, întrucât mă privește, este în mod hotărâtor în favoarea preoților și a învățătorilor. Mă voi sili să documentez cele ce afirm, pentru ca să pot aduce în sufletul Maiestății Voastre încrederea deplină pe care o am eu că-n opera de regenerare și întărire a neamului românesc, la care Majestatea Voastră prezidează cu atâta înțelepciune și cu atâta norocire de patruzeci și unu de ani, Ea se poate sprijini cu încredere pe spiritul de ordine, pe respectul legii și pe devotamentul pentru binele public al corpului didactic rural și al preoțimii de la sate.

Pentru a se judeca cu toată dreptatea influența pe care acești modești lucrători o exercită asupra mersului țărănimii, este necesar să se considere mai întâi locul pe care l-au avut ei până acum, în preocupările acelor care aveau conducerea treburilor țării, și din care unii îi critică astăzi cu atâta asprime. Nu trebuie uitat că până acum cincisprezece ani se hirotoneau preoți tineri, care nu aveau decât patru clase de seminar și se numeau învățători cei care nu aveau decât patru clase primare. De atunci a început a se cere unora seminarul complet, celorlalți școala normală. Dar educația ce li se da în aceste institute era mai mult aceea a unor fii de rentieri, decât a unor tineri chemați a se lupta zilnic cu nevoile celui mai greu apostolat. O dată trimiși la țară, nimeni nu s-a mai ocupat de ei. Uitați și oropsiți, lipsiți de localuri, de concursul tuturor, în luptă cu reaua voință și cu lipsa de cultură a sătenilor, izolați de orice mișcare intelectuală, ei erau condamnați să vegeteze, urmăriți toată viața lor de amintirea anilor când în școală li

se deschiseseră ochii și inima spre o viață inteligentă, și de părerea de rău pentru realitatea prezentă. Într-o așa stare sufletească, nu ar fi fost deloc de mirare, dacă i-am fi văzut cedând îndemnurilor rele și devenind elemente de neliniște și de dezordine. Să nu uităm că fenomenul acesta se petrece chiar azi în alte țări, unde o bună parte din cauzele de la noi lipsesc.

Și cu toate acestea, în un șir destul de lung de ani, abia se pot număra câteva cazuri sporadice, bine constatate, de învățători și de preoți pe care să-i fi ademenit teoriile nesănătoase care bântuiau pe aiurea. Aceia care, pe baza acestor cazuri, s-au grăbit să arunce discreditul asupra corpului întreg, poate s-ar fi scutit de această nedreptate, dacă ar fi considerat izbânda cu mult mai mare pe care în același timp acea propagandă o avea la oraș, unde cu toate acestea și condițiile psihologice și cele economice erau cu mult mai bune decât la sate și unde prin urmare asemenea propagandă ar fi trebuit să nu prindă rădăcină.

Sunt numai puțini ani, de când devenise evidentă greșeala cea mare ce se făcea de a se nesocoti rolul social al învățătorilor și al preoților și de a nu se avea nicio grijă de starea lor sufletească. Și a fost de ajuns un singur apel la patriotismul și abnegația lor, pentru ca numai în doi-trei ani să se înjghebeze acea minunată activitate care a dat băncile populare, tovărășiile cooperative și care a deșteptat în sate un început de sănătoasă viață intelectuală, cum nu se mai văzuse până atunci. Aceasta a fost cel mai potrivit răspuns ce-l puteau da și unii și alții la învinuirile pe care li le aduceau acei care, drept orice contribuție la buna stare a sătenilor, se mulțumeau cu generalizări ușoare.

Nu este nicio îndoială că, dacă activitatea aceasta ar fi continuat a se dezvoltă în liniște și bine îndrumată un timp mai îndelungat, ea ar fi contribuit în mod puternic pentru a modifica în bine starea lucrurilor și poate pentru a înlătura chiar cu totul unele din cele mai însemnate cauze care au adus tulburările de astă primăvară.

Din nenorocire, nu a fost așa! Tulburările au izbucnit cu o furie al cărei caracter de sălbăticie și neinteligentă ar fi putut numai decît să arate cât de străine erau ele de mișcarea cu un caracter filantropic așa de accentuat, în capul căreia se aflau învățătorii și preoții.

Cu toate acestea, când veni vorba a se găsi instigatorii, cei care fură mai mult designați ca atare fură tocmai învățătorii și preoții, și nu lipsiră nici acei care să denunțe întreaga lor corporație, ca un pericol public, contra căruia trebuia să se ia măsuri extreme. Este ceva propriu timpurilor tulburate ca oamenii să-și piardă sîngele rece și să vadă peste tot pericole închipuite. Dar cei care au răspunderi trebuie să știe a-și ține cumpătul în vorbe, ca și în fapte.

Chiar dacă cazurile de vinovăție ale învățătorilor și preoților ar fi fost numeroase și neîndoioase, încă era lucru grav ca de la vina câtorva să se generalizeze acuzația pentru un întreg corp de funcționari, care tocmai atunci se aflau în una din perioadele cele mai rodnice și demne de laudă ale activității lor. Dar

cercetarea făcută a dovedit că acele cazuri de vinovăție, departe de a fi numeroase și neîndoioase, sunt puține de tot. Cel mult dacă au fost în toată țara 9 preoți și 18 învățători, a căror vinovăție să fie încă în discuție; și încă din acești din urmă, cel mai culpabil este un suplinitor. Este oare rațional, este drept ca pentru 27 de vinovați să se condamne un întreg corp de peste 11.000 membri?

E adevărat însă că cei învinovați au fost mai mulți. În primul moment al tulburărilor, un mare număr de învățători și de preoți au fost urmăriți, arestați, dați în judecată. Unii din ei au avut să sufere neajunsuri mari, până ce să se lămurească lucrurile și să se cunoască adevărul. Dar atunci s-a văzut că în marea majoritate a cazurilor, învinovățirile ce li se aduseseră proveneau din neștiință, din rea voință, din invidie, din graba unora de a arunca răspunderea asupra altora, pentru a scăpa ei înșiși de răspundere, și foarte adeseori din dorința de a se suprima niște oameni care începuseră a deveni o piedică serioasă pentru multe obiceiuri rele din trecut.

Astfel nu o dată s-au văzut cămătari de ai satelor denunțând vendetei publice pe învățătorii și pe preoții care, prin înființare de bănci populare, pusese rău în frâu cametei. Nu o dată s-au văzut speculanți de pământ căutând să împiedice în același chip constituirea unei obști de arendare. Ne aducem aminte că tot astfel în 1898, când cu agitațiile din câteva județe de lângă Dunăre, au fost denunțați ca vinovați câțiva învățători care începuseră propaganda contra alcoolismului și că denunțătorii lor fuseseră cârciumari.

Deși chiar din primul moment al tulburărilor am bănuiră care trebuie să fie adevărul în privința rolului preoților și învățătorilor în răscoale, am socotit că sarcina justiției era deja destul de grea și că trebuia lăsată ca în deplină liniște să lămurească ea singură lucrurile.

E adevărat că în felul acesta suferințele celor implicați pe nedrept puteau să dureze ceva mai mult, până la deplina recunoaștere a nevinovăției lor; dar, în același timp, această recunoaștere avea să fie strălucită și scutită de orice bănuială. Și cine știe? Poate că încercarea aceasta va avea și partea sa de folos, căci pe cei energici îi va oțeli și mai tare în lupta viitoare pentru ridicarea țărânimii și va da la o parte pe cei slabi, pe care obstacolele îi sperie și-i descurajează.

Sarcina justiției nu este încă împlinită, căci nu toți cei acuzați au fost judecați. Dar din cât s-a făcut până acum, se știe deja cu siguranță că învinuirile aduse în primul moment învățătorilor și preoților au fost exagerate într-o măsură foarte mare, chiar dacă s-ar admite că toți cei care mai sunt sub urmărire ar fi recunoscuți vinovați până în cele din urmă.

Dacă nu ar fi decât atâta și încă ar fi de ajuns pentru a se dovedi netemeinicia aserțiunilor acelor care, nedreptinși sau neputincioși de a pătrunde cauzele adevărate, adânci și depărtate ale evenimentelor, se mulțumesc cu explicații superficiale, chiar cu riscul de a arunca pe nedrept discreditul asupra unor oameni care nu-l meritau.

Dar rolul învățătorilor și al preoților în tristele evenimente trecute nu poate fi judecat cu toată dreptatea, dacă ne mărginim numai a respinge învinuirile nedrepte care li s-au adus. Ar fi o nedreptate încă mai mare pe care le-am face-o, dacă nu am pune în evidență și acțiunea de potolire și de protecție a persoanelor și averilor, pe care foarte mulți dintre ei au avut-o de multe ori cu pericolul vieții lor. Și aceasta dovedește și mai mult nedreptatea acelor care, aruncându-le învinuiri pentru culpe care de multe ori era ușor să se vadă că sunt închipuite, refuzau să recunoască meritul acelor care în cele mai periculoase împrejurări nu au fugit să se ascundă, ci și-au pus în primejdie avutul și viața lor, pentru a proteja avutul și viața celor care aveau să-i arate pe urmă ca părtași și provocatori ai sălbăticiilor petrecute.

Pentru a se judeca cu toată nepărtinirea acțiunea acestor oameni, trebuie să ne gândim și la furia sălbatică a răzvrătiților, care pierduseră orice sentiment omenesc și cu care nici nu se putea sta de vorbă și la situațiunea celor care, bănuind dintr-o parte și din alta, denunțați de unii ca instigatori și amenințați de alții cu foc și pieire, dacă li s-ar fi pus înaintea, nu s-au sfiit cu toate acestea a se pune în calea devastatorilor și, fără alt mijloc de acțiune decât vorba și autoritatea lor personală, să scape de multe ori averea și viața celor amenințați, și să ferească regiuni întregi de focul răscoalelor. Asemenea fapte vor trebui ținute în seamă, spre cinstea veșnică a preoțimii și dascălimii rurale, și se cuvine să ne întărească credința pe care am pus-o în ele, în vederea reformei viitoare a stării sufletești și economice a țărănimii.

Pentru a sprijini cele spuse până aici, cu respect alături pe lângă acest referat o enumerare de faptele care au ajuns până azi la cunoștința mea și care se referă la acțiunea, bună sau rea, a preoților și a învățătorilor în timpul răscoalelor. Fără îndoială că tabloul acesta va putea fi mult lărgit cu timpul: dar atât cât este, alcătuit cu toată imparțialitatea posibilă, el poate da o idee destul de justă despre lucruri.

Impresia pe care o va lăsa el va fi, sper, o impresie de liniște și de mulțumire sufletească. El va face să dispară din sufletul nostru imensa decepție pe care tindeau s-o facă să se nască aceia care căutau să ne facă să pierdem încrederea în școala și în biserica noastră. El ne va arăta că tocmai ele au fost în prima linie printre acei care au luptat pentru potolirea patimilor, pentru protecția persoanelor și a proprietăților. Și convingerea acesta ne va întări și ne va da puțința de a întreprinde mai cu curaj marea operă de reformă, promisă țării de către Majestatea Voastră.

În adevăr, greutatea cea mare a acestei opere nu stă în facerea legilor, ci în găsirea și – la nevoie – în creațiunea organelor care să dea ființă legilor. Vina cea mare a trecutului stă în aceea că a lăsat să se mărească prea mult distanța care separă satul de oraș, așa că glasul unuia nu se mai auzea de la celălalt. De aici a urmat că au rămas sterpe atâtea intenții bune, atâtea iubire pentru țărănime, pe care atâtea oameni de bine le-au presărat în o mulțime de legi. Căci ceea ce lipsea nu erau legile, ci organele chemate a le explica, a le populariza și a le aplica.

Astăzi lucrul acesta se înțelege mai bine, și departe de a ne mulțumi numai cu primarul și cu jandarmul rural, ne dăm seama că trebuie chemați în ajutor toți factorii care, într-o măsură oarecare, pot servi pentru a micșora distanța care separă orașul de sat, pentru a purta vorba de împăcare și de înțelegere, pentru a face să pătrundă în mulțimea țărănimii priceperea dreaptă a lucrurilor, pentru a face din masa inertă de astăzi un element luminat și înțelegător și de datoriile, iar nu numai de drepturile lui.

Printre acești factori, în prima linie vine corpul dascălesc și cel preoțesc. Ar fi fost o nemăsurată pierdere, dacă aceste instrumente de acțiune de prima ordine ne-ar fi lipsit tocmai în momentul când avea să se întreprindă opera cea mare. Dar nu va fi așa.

Documentele și științele pe care mă întemeiez au fost reunite până în ziua de 31 iulie trecut. Desigur că cu timpul vor ieși la iveală fapte noi, care vor completa pe cele expuse aici; atunci cu respect voi supune din nou la cunoștința Majestății Voastre rezultatele noilor cercetări. Dar cercetarea pe care am făcut-o până acum, și al cărei rezultat îl supun Majestății Voastre prin referatul de față, a pus în evidență meritele multor învățători și preoți, cu ocazia rășcoalelor, precum și vinovăția altora. Pentru aceștia din urmă, justiția își va face datoria și va pedepsi pe cei ce se vor găsi că merită; ar fi chiar de dorit ca pedeapsa lor să fie mai aspră, pentru că vina lor este mai mare, dacă ținem seamă de caracterul înalt al misiunii lor sociale.

Dar pe cei merituoși numai Majestatea Voastră are puterea de a-i răsplăti, și este bine și drept ca, alături cu reprimarea vinovăției, să se pună răsplătirea meritului.

De aceea cu respect supun semnăturii Majestății Voastre alăturatele proiecte de decrete, prin care se conferă medaliile „Răsplata Muncii pentru școală” și „Răsplata Muncii pentru biserică”, acelor învățători și preoți, care în martie trecut și-au făcut cu vrednicie datoria lor. Mulți dintr-înșii și-au făcut această datorie cu pericolul vieții lor, într-un timp când faptul de a rămânea cineva în mijlocul răsculaților și de a se încerca să-i facă să înțeleagă de cuvânt era deja un act de mare curaj, înaltul semn de bunăvoință al Majestății Voastre va reda întregului corp al preoțimii și dascălimii rurale tot curajul și energia de care are nevoie, și-l va arăta drept ceea ce în adevăr este în marea majoritate: harnic, modest, devotat și priceput muncitor pentru luminarea și îndreptarea spre bine a țărănimii noastre.

Ca confirmare a celor arătate în raportul de față, precum și pentru lămurirea meritelor fiecăruia, alătur pe lângă acest raport numeroase extracte din acte oficiale și documente particulare, care deja sunt foarte instructive.

Mă voi sili ca ancheta dusă până astăzi să o continui mai departe și să o completez pe cât se va putea.

Nu am avut intenția ca în listele precedente să cuprind pe toți aceia, preoți și învățători, care au fost menționați în mod elogios, în rapoartele și informațiile care se anexează aici.¹

Scopul propunerilor pe care cu respect le supun la înalta aprobare a Majestații Voastre este nu numai de a onora individual pe aceia care și-au făcut datoria, cât mai cu seamă de a onora corpul întreg în persoana câtorva din membrii săi.

(Publicat în „Monitorul Oficial” din 25 august 1907 și în broșură specială, Buc., 1907, Imprimeriile statului, 100 p., în Biblioteca Academiei sub nr. II 7421.)

123.

Circulara nr. 50191 din 28 august 1907 către directorii școalelor normale cu privire la instrucția militară

Pornind de la ideea – bună în sine – că un învățământ militar în școale ar putea folosi pentru educația fizică și pentru introducerea unui spirit de disciplină în tineret, unele guverne s-au gândit să-l introducă în școalele noastre mai ales cele de grad secundar (elevii având între 11 și 18 ani). Punerea în practică a acestei idei a lăsat în genere de dorit și organizarea începută în câteva rânduri a trebuit să fie părăsită. Asemenea organizare se făcuse și în epoca dintre 1905–1907: că dăinuia în momentul când Haret devine din nou ministru. În circulara aceasta se văd unele din neajunsurile ei.

Prin circulara nr. 53355 din 21 septembrie 1906, dată în vederea introducerii învățământului militar în școli, vi s-a recomandat a se face orarul pe baza orelor de curs de câte 45 minute, dându-se în total 28 lecții de câte 45 minute pe săptămână pentru cursuri, 4 lecții pentru muzică și gimnastică și 4 lecții pentru învățământul militar.

Înainte de această circulară, timpul consacrat pe fiecare săptămână pentru cursuri era tot de 28 lecții, însă de câte 60 de minute. Circulara a redus dar cu un sfert timpul consacrat cursurilor prevăzute în programă.

Este evident că, cu un timp de învățământ așa de redus, este imposibil a se executa în toată întregimea ei programa, care a fost făcută în vederea a 28 lecții de 60 de minute întregi. De aceea chiar circulara anunță o reducere a programelor, care avea să se pregătească în cursul anului școlar 1906–1907.

Operația aceasta, care în realitate ar fi constat în alcătuirea unor programe pe baze cu totul nouă, este puțin probabil că s-ar fi putut termina în timp de un

1. Anexele nu s-au reprodus. Ele se găsesc și în „Monitor”.

an, mai ales ținând seamă și de termenele pe care, cu drept cuvânt, le impune legea pentru studierea și modificarea programelor. Și chiar dacă aceasta s-ar fi putut face într-un an, atât, legea cât și logica cereau ca programele cele noi să nu se introducă decât clasă cu clasă, ceea ce ar fi reclamat 8 ani pentru un liceu, 6 ani pentru o școală normală, și așa mai departe.

De fapt, însă, studiile anunțate nici nu au fost începute, așa că ne găsim acum în aceeași situație, în ceea ce privește cuprinsul programelor, ca și acum un an.

Dar soluțiunea adoptată acum un an, ca măsură tranzitorie, nu se poate aplica mai departe. Experiența deja făcută nu a fost deloc fericită.

Programele au rămas neexecutate nu numai în proporția de 25%, dar și mai mult, căci o dată ce s-a lăsat fiecărui profesor facultatea de a face reducerile după propria sa chibzuială, se pierdea tot beneficiul studiilor lungi și conștiințioase, după care se formaseră programele de la 1899, pe care nu era de ajuns ca să le înlocuiască chibzuiala fiecăruia, luată și ea în pripă cu atât mat mult că circulara apăruse cu trei săptămâni după începutul anului școlar. În același timp se pierdea toată unitatea de învățământ, pe care numai aplicarea unei programe bine chibzuite o poate asigura.

E adevărat că circulara cerea a se suprima minutele de grație. Dar programa însăși fusese alcătuită tot cu excluderea din socoteală a minutelor de grație. De fapt, aceste minute au continuat a fi date și în cursul anului trecut, așa că paguba de timp a fost încă mărită.

Rezultatul final este că, programele nefiind executate decât cu lipsuri mari, școlarii au fost promovați cu studiile claselor neterminate, ceea ce îi va pune într-o situație foarte grea, la unele studii chiar imposibilă, pentru clasele în care intră cu lacune în cunoștințele lor.

Nu putem de asemenea să trecem cu vederea deprinderile de dezordine și de nedisciplină pe care școlarii le au luat din cauza lipsei de regulă în ocupațiile lor și a marelui număr de ore în care erau lăsați fără nicio ocupație. Cu toate că circulara se părea că-i ocupa în fiecare zi două ore după amiază, în realitate ei nu erau ocupați în mod serios decât două zile pe săptămână, acele în care aveau cursuri regulate. În zilele de muzică și de gimnastică, precum și în cele de exerciții militare, neputându-se reuni deodată toate clasele unei școli, sub un singur maestru sau sub un singur instructor, se reținea în realitate numai o clasă sau două, iar celelalte erau concediate și umpleau străzile și grădinile publice, pentru a se deda la necuviințe. Niciodată, putem zice, disciplina școlară nu a fost mai jos decât în anul școlar expirat și niciodată abaterile grave nu au fost mai numeroase decât în acest an.

Introducerea învățământului militar nu poate justifica nicidecum aceste mari neajunsuri. Prin dispozițiile luate anul trecut se sacrifică cel puțin un sfert din întregul învățământ numai în favoarea învățământului militar. În întreaga noastră programă nu este un singur învățământ căruia să i se fi făcut vreodată

un asemenea sacrificiu, deși învățământul religiei sau al limbii materne sau al limbilor clasice sau al celor moderne, sau al istoriei sau al științelor exacte, au fără îndoială, și din punctul de vedere al instrucției și din cel educativ, o însemnatate cel puțin tot așa de mare ca oricare altul, fără a excepta nici pe cel militar, oricare ar fi importanța ce ar voi cineva să-i dea în formarea tinerimii. Noul învățământ putea să fie admis în programă și să i se facă un loc potrivit cu serviciile ce era el în măsură să dea; dar el nu trebuia nici să absoarbă, nici să domine, nici să împiedice funcționarea regulată a învățământului civil, căruia se datorează formarea societăților moderne și care și la noi a format, și va forma și pe viitor, temelia educației naționale.

În vederea acestora, vă invit, domnule director, ca la formarea orarului școlii ce dirijați, pentru anul școlar 1907–1908, să vă conformați următoarele dispozițiuni:

1. Durata orei de curs va fi de 60 minute. Așa zisele minute de grație nu se admit. Ele au fost totdeauna considerate ca o abatere și vă rog să nu le tolerați deloc, iar în caz de abateri persistente din partea cuiva să ni le semnalați. Ora de 60 de minute este necesară întreagă pentru buna executare a programei și, afară de aceasta, nu se poate admite ca profesorii înșiși să dea școlarilor lor exemplul neîndeplinirii exacte a datoriei.

2. Orele de lecție vor fi trei dimineața și două după amiază, separate prin recreații de câte 10 minute, revenindu-se în totul la dispozițiunile art. 54 și 55 din regulamentul școalelor normale, 32 și 33 din regulamentul școalelor elementare de comerț și din al celor superioare de comerț, 77 din regulamentul învățământului agricol.

3. Joia după-amiază vor fi câte două ore de lecție, ca și în celelalte zile, aceasta prin excepție la art. 50 din regulamentul liceelor și gimnaziilor și 60 din regulamentul școalelor normale.

4. Orarele se vor alcătui în strictă conformitate cu programele, dându-se fiecărui obiect exact numărul de ore de curs pe săptămână care este prevăzut în programă.

5. Instrucția militară se va preda în modul următor: câte două ore la fiecare două săptămâni de fiecare clasă, sau câte o oră pe săptămână de fiecare clasă, după cum vor fi conveniențele speciale ale fiecărei școli. Când instrucția militară se va da în două ore la două săptămâni, acele două ore vor fi consecutive și separate printr-o recreație de 10 minute.

6. Orele de instrucție militară se vor dispune după trebuința învățământului, ori punându-se clasele în zile diferite, ori unindu-se două sau mai multe clase în aceleași ore. În orice caz, diversele secții ale unei aceleiași clase din cursul superior de liceu vor fi totdeauna reunite în aceleași ore.

7. Instrucția militară nu se va da decât în ore de după amiază. Directorii vor fi cu priveghere ca învățământul militar să se dea în așa fel, încât să nu impună școlarilor osteneli mai presus de vârsta și de puterile lor, cum, spre exemplu, ținerea în picioare pe loc timp îndelungat, sau alte asemenea.

8. Exercițiile corale în comun se vor face câte două ore la fiecare două săptămâni de fiecare clasă, sau câte o oră pe săptămână de fiecare clasă. Când ele se vor da în două ore la două săptămâni, acele două ore vor fi consecutive și separate printr-o recreație de 10 minute. Exercițiile corale se vor pune totdeauna în orele de după amiază.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 120 din 30 august 1907; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 271 din 1–15 septembrie 1907, p. 6342.)

124.

Circulara nr. 50312 din 30 august 1907 către revizori și diriginți de școale primare pentru aplicarea obligativității

Legea învățământului primar și normal primar la art. 15 zice că obligativitatea se aplică mai întâi „copiilor mai mici ai părinților care au mai mulți copii în vârstă de școală”.

În multe părți dispozițiunea aceasta se înțelege în sensul că părinții retrag din școală pe un copil care nu a apucat a face decât câteva clase, îndată ce un alt copil mai mic al lor atinge vârsta de 7 ani. Atunci ei trimit pe acesta la școală, iar pe cel mai mare îl întrebuințează în serviciul gospodăriei lor.

Aceasta este una din principalele cauze pentru care numărul absolvenților școalelor rurale rămâne așa de mic, și pentru care și numărul analfabeților nu scade îndeul; căci un copil care părăsește școala la o vârstă prea mică și fără a o fi terminat uită în curând tot ce a învățat.

Vă atrag atenția asupra acestui lucru și vă invit să luați măsuri energice pentru ca el să înceteze. Legea însăși vă dă arme pentru aceasta, căci la art. 15 dintr-însa este aliniatul următor. „Copiii odată înscriși rămân supuși obligativității”. Aceasta înseamnă că o dată ce un copil a fost înscris în școală, el nu mai poate fi retras sub niciun motiv până ce nu o termină pe toată, chiar dacă alți frați ai lui s-ar înscrie și ei după dânsul.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 271 din 1907, p. 6359; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 129.)

125.

Circulara nr. 49667 din 1907 către directorii de școli primare ca să nu mai îndrepte la minister pe cei care cer lucruri contrare legilor

Încercarea lui Haret de a dezrădăcina un vechi obicei rău n-a putut da roade, fiindcă nu s-a urmat de alte administrații în cursul anilor.

Foarte adeseori ministerul se vede asediat de cereri contrare legilor și regulamentelor. De foarte multe ori am constatat că autorii acestor cereri au fost îndreptați la minister de către unii directori care spun solicitorilor că „Ministerul, dacă va vrea, poate singur să ia măsuri contrare legilor și regulamentelor“.

Obiceiul acesta este foarte rău. Pe de o parte este o cauză de pierdere de timp pentru minister, care este silit a avea nesfârșite discuții cu niște oameni care nu mai pot înțelege că călcarea legilor nu se poate admite de o administrațiune serioasă odată ce o altă administrație le-a spus că se poate. Pe de alta, aceasta este cea mai rea școală ce se poate face unora care și fără aceste lecții de ilegalitate sunt prea mult înclinați a crede că nicio lege nu e făcută ca să fie respectată.

Vă invităm dar ca ori de câte ori vi s-ar face cereri care în mod vădit sunt contrare legii sau regulamentului, să le refuzați fără a mai da speranțe de scăpare în altă parte.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 271 din 1–15 septembrie 1907, p. 6360.)

126.

Circulara nr. 71054 din 20 noiembrie 1907 către revizori și inspectori despre însemnătatea lucrului de mână

Învățământul lucrului de mână în școalele primare de fete, după părerea tuturor, lasă foarte mult de dorit. Lipsa de timp suficient, distribuția rău făcută a orelor, lipsa de control, poate și insuficiența programelor, sunt cauza că absolvențele cursului primar prea adeseori sunt lipsite de orice cunoștințe în această materie și nu sunt capabile a executa cea mai mică lucrare.

Credem că chestia aceasta merită o deosebită atențiune și cere oarecare măsuri mai radicale, care însă nu se vor putea lua decât după un studiu mai

amănunțit. Până atunci, se pot lua câteva dispozițiuni, care vor aduce, credem, măcar o îndreptare parțială.

Nu ne ocupăm deocamdată de școalele rurale, unde problema e mai grea și lipsa de elemente utile mult mai simțită.

În școalele urbane, prima măsură principală ar fi de a se mări numărul orelor consacrate lucrului de mână. Ar fi de dorit ca în clasele I și a II-a acest număr să se ridice la câte 4 pe săptămână, iar în clasele a III-a și a IV-a chiar până la 8. Aceasta, însă va reclama o studiere foarte de aproape a programei, pe care vă invit să o faceți ca să se vadă dacă se poate găsi timpul necesar, printr-o altă repartitie a orarelor și a materiilor de studiu. Constatăm, însă că în 1903 s-au făcut însemnate reduceri în programe, mai ales la limba română și aritmetică și că de economia de timp, care a rezultat de acolo, nu a profitat deloc învățământul lucrului manual.

Un alt lucru se poate însă face cu înlesnire și fără întârziere; anume, ca orele de lucru de mână să se pună câte două una după alta, pentru a se împuțina pierderea de vreme neevitabilă de la începutul și de la finele lecției. Anii trecuți, ministerul luase măsuri pentru a se face așa; dar fie că ordinele lui nu au fost urmate, fie că s-au schimbat orarele mai târziu, azi suntem informați că s-a revenit în multe părți asupra acestei dispoziții. Vă invităm să luați măsuri ca de îndată să se aplice din nou măsura aceasta.

În fine, am luat dispoziția ca în orașele unde există școli profesionale de fete, directoarele acestor școli să împlinescă și însărcinarea de inspectoare ale învățământului lucrului de mână la școalele primare de fete din acel oraș, să facă rapoarte și să propună măsuri.

Prin aceste măsuri, sperăm că cel puțin în parte se, vor îndrepta neajunsurile pe care le-am semnalat mai sus.

(Domnii inspectori vor împărți școalele primare din București și Iași în câte atâtea circumscripții câte școli profesionale sunt în aceste orașe, ținând seamă de distribuția lor topografică).

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 189 din 24 noiembrie 1907; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 121; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 275 din 1907.)

127.

Circulara nr. 74930 din 12 decembrie 1907 către revizori
despre introducerea de mode străine în industria casnică

Alt exemplu de idee ce avea Haret despre misiunea socială a școlii. Silințele lui de a păstra specificul național, vrednic de toată lauda, au dat în unele părți rezultate bune parțiale; dar ceea ce urmărea el cerea eforturi multiple și continue, ceea ce nu s-a prea făcut.

Un obicei rău a pătruns de o bucată de vreme în multe sate. E vorba despre introducerea în industria casnică a unor lucruri și podoabe străine, de un gust îndoielnic, în locul frumoaselor și vechilor modele românești, cu adevărat interesante și de preț, din punctul de vedere național ca și din cel artistic. Ele au intrat pe nesimțite în casa săteanului prin contactul sătencelor cu târgurile, prin spiritul de imitație rău înțeles și poate chiar prin nepăsarea celor a căroră le incumbă grija păstrării lucrurilor bune din trecut.

Afară de aceste pricini, mai găsim încă una, care face ca răul despre care este vorba, să nu fie înlăturat, ba încă adeseori să fie și sporit.

Se știe că pe lângă școlile rurale funcționează în multe părți și câte o maestră de lucru manual. Unele din acestea, mai adeseori fiind venite de la oraș, unde moda străină este în floare, și unde ele înseși sunt duse de curentul destul de rău care preschimbă aici multe din lucrurile bune ale noastre, dau o direcție cu totul greșită lucrului de mână, decât aceea ce o reclamă nevoile țăranului și păstrarea tradiției în portul național. În acest chip săteanul se înstrăinează de la portul neaoș românesc și se îndrumează către un lux și costisitor și nefolositor totdeauna. Procesul acesta rău făcător care se petrece sub ochii noștri nu poate rămâne nebagat în seamă de către cei care sunt chemați să conlucreze la educația și la instruirea poporului. Ministerul, spre a împiedica pe viitor răul de care este vorba, cel puțin prin școală, vă pune în vedere, Domnule Revizor, să căutați de câte ori veți putea ca postul de maestră de lucru la sate să-l încredințați soției învățătorului, dacă se pricepe. Pe de altă parte, veți observa ca maestrele să facă cu elevele lucrări utile pentru săteni, iar ca parte artistică care va fi foarte puțină, numai în stilul și gustul artei românești. Veți interzice cu desăvârșire lucrările de lux, broderiile și celelalte lucrări în alt stil decât cel curat național.

Maestrele care nu vor asculta și vor continua a perverti gustul sătencelor, a inspira obiceiuri de lux și a strica arta națională prin amestec cu lucrări străine de prost gust, vor fi înlocuite.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 270 din 1–15 iunie 1908, p. 6662; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 122.)

128.

Circulara nr. din 1907 către învățători pentru înființarea
cursurilor de adulți și obligația înființării lor de către
învățători

Legea învățământului primar, prin art. 34, prevede înființarea cursurilor de adulți asupra materiilor cursului primar. Ea mai prevede, pe lângă aceasta, că învățătorii care le vor conduce au dreptul la o plată de cel puțin 10 lei pe lună, care privește pe comună.

Nevoia organizării cursurilor de adulți, cu deosebire la sate, este adânc simțită. Prin circulara nr. 49.598 din 25 august a.c., v-am arătat pe larg cât de rea este starea poporului din toate punctele de vedere, și cât este de necesar ca învățătorii să aibă o activitate extrașcolară, prin care să vină într-ajutorul ridicării lui culturale și economice. Tot acolo spuneam cât de mult se impune ca această acțiune să fie întreprinsă cu cea mai mare energie de către dumneavoastră și de ceilalți factori culturali de la sate.

Nu este nevoie de multe cuvinte, ca să vă fac a înțelege ce voim noi prin cursurile de adulți la sate. Mulți dintre colegii dumneavoastră n-au mai așteptat vreun îndemn de la centru, ca să le și pună în practică. Ministerul primește neconținut cereri de înființări de asemenea cursuri și dă bucuros aprobarea, cu convingerea ca prin ele se lucrează spre binele țării. Învățătorii devotați – și dintre aceștia se găsesc foarte mulți din rândurile d-voastră – au văzut starea de plâns a sătenilor în privința culturală. Ei au rămas uimiți de marele număr de analfabeți care ne scoboară în ochii celorlalte națiuni civilizate; ei au înțeles cât de periculoasă este această stare nenorocită de ignoranță, care împiedică cele mai frumoase și mai bune idei să pătrundă în mulțime sau cel puțin le face să pătrundă cu mare greutate; ei și-au dat bine seama că un popor incult, fără cunoștință de ce a fost și de ce este, fără respect de legi și de instituțiuni – care îi sunt necunoscute –, este un popor gata la orice fel de ispite, căci n-are dezvoltată conștiința lăuntrică a datoriei și a drepturilor sale legitime; în sfârșit ei au înțeles că o țară unde se găsește o asemenea mulțime, fără cunoașterea deplină măcar a celor dintâi elemente de cultură, care să-i lumineze mintea, să-i întărească moralul, să-i împuternicească voința în bine, este o țară ce cu greu se va putea înălța.

În fața atâtor motive serioase, acei învățători – cu toată sumedenia de nevoi de care erau înconjurați – s-au gândit să sacrifice câteva ore pe săptămână și pentru instruirea adulților, de altfel fără ca să aibă înscrisă vreo sumă cât de mică în bugetul comunei și fără chiar să se gândească la vreo răsplată materială. Și au ținut astfel cursuri de seară câteva luni pe an, spre cinstea lor, a corpului din care fac parte și spre folosul țării.

Dacă învățătorilor care nu primesc subvențiuni, această activitate nu le poate fi impusă, dimpotrivă pentru cei care primesc vreo subvențiune, ea devine o inevitabilă datorie. De la această îndatorire ei nu se pot da la o parte, decât cu riscul de a pierde subvenția sau, în cazul când o primesc, să o restituie.

În această privință, art. 96 din regulamentul legii învățământului primar este categoric: „învățătorul care primește o subvenție, sub orice titlu, din partea comunei, este obligat ca să instituie cursuri de adulți“.

Subscrisul, dorind ca legea să se execute întocmai după spiritul ei, invită pe toți aceia dintre dumneavoastră, cărora comuna s-a învrednicit să le acorde subvențiuni de 10 lei pe lună sau mai mult, să organizeze cursuri de adulți fără cea mai mică întârziere; tot astfel și acei învățători care primesc subvențiuni de la județ.

Pentru organizarea cursurilor acestora, legea prevede un număr de cel puțin 5 auditori în comunele rurale. Noi credem că pretutindeni, unde învățătorii au ascendent asupra sătenilor, și mai ales asupra acelor care au trecut prin școala condusă de ei, se va găsi un număr destul de mare de auditori, doritori a-și înmulți cunoștințele, mai ales în acele luni ale anului când munca câmpului încețază și când sătenii sunt liberi mai mult decât oricând.

De altfel, proba s-a făcut în mai multe părți, unde numărul elevilor adulți care frecventează astfel de cursuri este destul de ridicat. Nu veți trece cu vederea nici concursul pe care autoritatea comunală și cea administrativă vi-l pot da în această privință. Alt concurs poate fi dat și de către autoritatea militară, căreia noi ne-am adresat ori de câte ori ni s-a cerut și care poate obliga pe soldații concediați și rezerviști să urmeze la acele școli.

Menționăm aici că pentru înființarea cursurilor de adulți este nevoie de autorizarea inspectoratului școlar și se va cere prin revizoratul școlar, iar cu privire la ținerea lor se va avea în vedere Regulamentul școalelor de adulți, publicat în „Buletinul Oficial“ nr. 230, din 15 iunie 1904.

Ministerul va lăsa însă deplină libertate să vă abateți de la prescripțiile acestui regulament, când e vorba să se dea o mai mare atenție chestiilor de interes local. Totdeauna vă atrage luarea aminte să evitați cu grijă toate acele discuțiuni care ar putea da naștere la ceartă, intrigi, reclamațiuni din partea unora sau a altora, și aceasta în propriul dumneavoastră interes, ca și în interesul școlii.

Subscrisul, contând pe patriotismul învățătorilor, nu se îndoiește că toți cei rămași în urmă se vor supune fără întârziere dispozițiunilor ordinului de față, dând ființă cursurilor de adulți, în mod real. În același timp exprimă urarea ca munca desfășurată să fie încoronată de cele mai bune rezultate, pentru cinstea și binele patriei, a cărei înălțare o voim cu toții.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 276 din 1–15 ianuarie 1908, p. 6667.)

129.

Circulara nr. 76152 din 12 decembrie 1907 către prefecți și primarii comunelor rurale despre îndatoririle comunelor pentru cursul primar

Fiind tocmai acum momentul când se formează bugetele comunelor rurale și al celor urbane, nereședințe de județ, credem oportun să atragem atențiunea dvs. asupra nevoilor învățământului primar rural întrucât după lege cad în sarcina comunelor și a vă ruga cu stăruință să binevoiți a face ca ele să fie satisfăcute pe cât se va putea mai bine.

Obligațiile școlare ale comunelor sunt cuprinse în art. 76 și 34 din legea învățământului primar și normal primar de la 19 august 1901. Ele se reduc la:

Local;

Mobilierul școlar;

Iluminatul și încălzit;

Cheltuieli de cancelarie;

Servitori;

Ajutarea copiilor săraci cu cărți și îmbrăcăminte;

Plata învățătorilor pentru cursurile de adulți.

Cât pentru stat, el are asupra lui cheltuielile cele mai mari: plata personalului didactic și procurarea materialului didactic.

Trebuie să recunoaștem că la noi legea a ușurat comunele într-o măsură foarte însemnată de sarcinile școlare, deoarece a impus statului partea cea cu mult mai mare a cheltuielii, pe când, pe aiurea, pretutindeni învățământul primar, este lăsat exclusiv în sarcina comunelor.

Cu toate acestea, cu părere de rău trebuie să constatăm că de 43 de ani de când s-a decretat la noi învățământul primar gratuit și obligator, comunele, în generalitatea lor și mai ales cele rurale, au fost departe de a se achita în mod satisfăcător chiar de foarte modestele sarcini ce li s-au lăsat în seamă. Până în anii din urmă, localele școlare mai că nu formau obiectul de preocupare al primăriilor și este de prisos să mai vorbim de starea în care erau, și în care sunt încă din nenorocire, în majoritatea cazurilor. Mobilierul este când vechi, ruinat, rău făcut, instrument de tortură pentru copii, când lipsește chiar cu totul. Celelalte cheltuieli prea adeseori se prevăd cu sume absolut nesuficiente, cum spre exemplu când se prevede 3 lei pe lună pentru servitorul școalei, sau 5 lei pe an pentru ajutoare la copii săraci.

Dacă pe lângă insuficiența alocațiilor bugetare, se mai adaugă reaua voință de care uneori dau dovadă autoritățile comunale față de școală, vom putea înțelege starea precară a atâtor școli. De foarte multe ori, nici măcar prea modestele sume puse în buget nu se liberează școlilor, servitorul nu se plătește cu lunile,

reparațiile nu se fac deloc, sau se fac în iarnă, lemnele nu se procură la timp sau nu se procură deloc. Sunt școli unde nu s-a făcut cea mai mică reparație de ani întregi deși sumele s-au prevăzut regulat în buget; în iarna trecută au fost numeroase școli unde nu s-au dat lemne de foc, făcând pe învățători și pe copii să se îmbolnăvească de frig sau să închidă școalele. Iar sumele puse în buget pentru școală, se trec la economii, sau se cheltuiesc pentru alte scopuri.

Nu aiurea trebuie căutată cauza relei stări a învățământului nostru primar și a imensului număr de analfabeți ce avem și care ne pune în rândul țărilor celor mai inculte din lume, cu toată jumătatea de secol de învățământ gratuit și obligator, pe care o avem la activul nostru. Statul a făcut sacrificii din ce în ce mai mari; numărul învățătorilor s-a întreit, plata lor s-a mărit; dar toate silințele acestea au fost paralizate.

Și cu toate acestea, pentru multe comune starea financiară s-a îmbunătățit mult. În special, crearea fondului comunal a adus multora din ele, suplimente de venituri foarte însemnate.¹ Crearea monopolului cârciumelor le va aduce venituri și mai mari. Dar dacă nepăsarea sau reaua voință de până acum nu va înceta, starea lucrurilor nu se va îmbunătăți deloc.²

Este imposibil ca starea aceasta de lucruri să continue mai departe; și, ca să o facem să înceteze, facem apel la concursul dvs. și vă rugăm din nou să faceți ca în bugetele comunelor să se înscrie, la nevoie chiar din oficiu, sumele necesare, iar pe de altă parte să obligați pe primari să nu abată aceste sume de la destinația lor, ci să le cheltuiască la timp pentru scopul avut în vedere.

Nu numai atât; dar vă rugăm să insistați pentru ca pretutindeni unde va fi posibil să se prevadă pentru învățători și câte o mică subvenție. Alte dăți acesta era un obicei pentru multe comune și erau unele județe unde toți învățătorii se bucurau de acest avantaj; dar în timpurile din urmă, în multe părți, subvențiile acestea au dispărut. Aceasta este cu atât mai mult de regretat, cu cât, în schimbul acestor subvenții, învățătorii erau obligați (art. 34 din lege) să facă și cursurile de adulți care în 1904 ajunseră să ia o dezvoltare destul de mare; cele mai multe însă au dispărut, în urma suprimării subvențiilor.

Nu ne îndoim, d-le Prefect, că în vederea scopului foarte înalt pe care-l urmărim, nu veți ezita a ne da tot concursul pe care contăm din partea dvs.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 276 din 1–15 ianuarie 1908; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910 Partea a II-a, p. 6665.)

1. Legea fondului comunal s-a votat în anul 1903 (ministru fiind Emil Costinescu). Prin ea s-a stabilit că statul va ajuta comunele ca să încaseze mai lesne unele venituri, iar toate veniturile comunelor se vor aduna la Ministerul Finanțelor într-un fond comun, care se va repartiza apoi comunelor, astfel unele mai sărace vor putea beneficia de sume în plus față de ce încasau ele înainte.

2. Comunele rurale, prin legea din 1908, au dobândit monopolul cârciumilor, în sensul că ele dau autorizația pentru deschiderea lor și au drept la o redevență din încasările lor, care urmează a se întrebuința pentru școale.

130.

Circulara nr. din 1907 către învățători atrăgându-le atenția contra jocurilor de noroc

Din informațiile ce avem, se vede că în societatea noastră de toate treptele, și chiar și în tinerețea cea mai fragedă, se lățește cu iuțeală și cu furie pasiunea jocurilor de noroc, una din cele mai funeste și mai degradatoare pasiuni. Lucrul acesta trebuie să ne îngrijească foarte mult; căci mai ales la noi, unde cultura este puțin răspândită, o asemenea pasiune, favorizată de manoperile necinstite a tot felul de agenți provocatori la rău, poate să aducă la un adevărat dezastru moral.

Contra acestui pericol suntem datori să luptăm din toate puterile toți aceia care ne dăm seama de gravitatea lucrului și care avem într-o măsură oarecare răspundere de cele ce se pot întâmpla. Printre acestea, în prima linie vine corpul didactic, care nu numai că are singur în seamă conducerea și formarea tinerimii, dar prin ea poate să lucreze într-o măsură foarte mare și asupra părinților. De aceea vă rugăm cu toată stăruința să vă siliți din toate puterile să combateti răul acesta oriunde îl veți vedea și prin toate chipurile. Îndeosebi, școlarii vor trebui observați cu cea mai mare băgare de seamă și, dacă s-ar descoperi că joacă la loteria statului sau la oricare alta, sau la orice alt joc de noroc să se uzeze față de ei de toate mijloacele de convingere, și la nevoie și de constrângere, pentru a-i dezbăra de această rușinoasă patimă.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 276 din 1–15 ianuarie 1908, p. 6669.)

131.

Circulara nr. 12710 din 25 februarie 1908 către revizori pentru ca învățătorii la adunările generale ale băncilor populare să vorbească sătenilor despre noile legi agrare

La 2 martie viitor vor avea loc întrunirile adunărilor generale ale băncilor populare din țară.

Cu această ocazie vă rog să puneți în vedere tuturor dlor învățători și învățătoare din circumscripția d-voastră că dlor au datoria să profite de aceste întruniri pentru a vorbi sătenilor, pentru a-i lumina asupra noii stări de lucruri,

create prin legile votate pentru dânșii în timpurile din urmă. Sunt datori să le explice sensul acestor legi și îmbunătățirile pe care le aduc ele.

Vor mai trebui să-i învețe a se feri de acei care i-ar îndemna la agitații și la pretenții nesocotite, pe care nimeni nu ar putea niciodată să le satisfacă.

În timpurile grele prin care trecem, este de datoria tuturor oamenilor cu-miști și luminați să lumineze și ei pe aceia care au trebuință de sfaturile celor înțelepți, pentru a nu cădea în greșală.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 264 din 29 februarie 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii nr. 278 din 1908, p. 6675; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 130.)

132.

Circulara nr. 9880 din 28 februarie 1908 către revizori despre înființarea cooperativelor sătești

De câțiva ani, învățătorii și preoții au început a se ocupa cu organizarea a diverse societăți cooperative pe la sate. Printre ele unele au de scop de a reuni fonduri cu care țăranii să ia moșii în arendă sau chiar să le cumpere.

Scopul acestor tovărășii este bun și nu avem nimic de zis contra lui; dar unii învățători și preoți nu procedează în afacerea aceasta cu destulă prudență, căci lasă pe țăranii, în ignoranța lor, să-și închipuie lucruri care nu pot fi și pe care desigur nici sfătuitoarii lor nu le au în minte. Așa, țăranii ușor cred că, dacă au început a depune banii, ei vor putea avea și moșia; nu țin seamă de piedici.

De aceea, vă invităm să atrageți în mod foarte serios atenția învățătorilor ca, în întreprinderi de acest fel, să nu procedeze decât cu cea mai mare băgare de seamă și să caute a lumina bine pe țăranii, pentru ca nu cumva să le intre în cap idei care nu se cuvin. Le veți mai pune în vedere că, ori de câte ori își vor propune să organizeze o obște de orice fel, dar mai ales pentru cumpărare sau arendare de pământ, să vă comunice și d-voastră, arătându-vă în mod precis scopul, mijloacele și oamenii cu care își propun să lucreze, iar d-voastră, de toate acestea, veți pune în curent pe dl prefect al județului.

Veți mai pune în vedere învățătorilor că, ori de câte ori întrunesc pe săteni, ori și pentru ce scop, ei sunt datori să înștiințeze autoritatea locală, pe primar. Aceasta este o regulă impusă prin legi, la care toată lumea trebuie să se supună.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 265 din 1 martie 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 278 din 1–5 martie 1908, p. 6776; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II/a, p. 129.)

133.

Deciziunea nr. 32845 din mai 1908 ca să fie două abecedare: unul rural și altul urban

Având în vedere raportul comisiei pentru cercetarea cărților de citire de curs primar, din care reiese că niciun manuscris de abecedar din cele prezentate la concurs nu este suficient și că niciunul nu se poate tipări așa cum este;

Având în vedere scopul de a se da cele mai bune cărți posibile și aceasta fiind cu puțință numai prin combinarea a patru manuscrise în două cărți;

Având în vedere că una din cerințele pedagogice este ca elevilor din școalele primare de la oraș și de la sat să li se ofere un material concret din mediul înconjurător și în așa chip ca tot ce ei vor citi să devină icoană reală în mintea lor;

Având în vedere că prin combinarea celor două sfere de cunoștințe – a orașului și a satului – în același manual didactic se îngreuiază problema de a găsi materialul comun și egal de concret pentru elevul de la oraș și pentru cel de la sat;

Având în vedere și împrejurarea că la școalele sătești timpul de muncă al elevului este în general mai scurt și că un abecedar simplificat în anumite privințe s-ar potrivi mai bine decât altul care ar cere aceeași muncă ca la școalele orășenești;

Având în vedere că pentru diviziile a II-a și a III-a a școalelor rurale se tipăresc manuale deosebite de cele pentru școalele urbane;

Decidem:

Art. I. – Cu începutul anului școlar 1908–1909 se vor tipări două abecedare: unul pentru școalele rurale, unul pentru școalele urbane.

Cele două abecedare vor avea și părți comune, ca idei, ca direcție, ca materie.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 39 din 21 mai 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 283 din 1908; în „Colecția legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 101.)

134.

Rezoluția din 30 iunie 1908 pe raportul inspectorilor generali despre lucrul manual în școale primare

Nici noi nu am socotit ca fetele să capete în școala primară toate cunoștințele de lucru de mână necesare în căsnicie. Astfel, nu putem crede că copile de 11 ani au maturitatea necesară pentru a croi un corsaj și chiar o cămașă bărbătească. Dar

creдем că la etatea aceasta copilele pot lesne să învețe a coase și a împleti bine, a face reparațiile de tot felul, a lucra și chiar a croi un șorț, o hăinuță de copil, o fustă, o polcă etc. Acestea sunt lucrările pe care dorim să le vedem făcute de fetele din clasele primare, și pe care în genere ele nu le fac.

Până ce să se poată înființa cursurile complementare, se aprobă anexatul proiect de orar, rămânând a se studia programa de lucru de mână în clasele primare, pentru a se modifica sau simplifica după trebuință. Orarul alăturat se va pune în aplicare de la 1 septembrie 1908.

(Publicată, împreună cu raportul, în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 289 din 1 septembrie 1908, p. 7155.)

135.

Circulara nr. 54135 din 20 august 1908 către directorii școalelor primare urbane pentru introducerea culturii plantelor în ghivece

Prin diferite mijloace, ministerul a căutat să facă ca învățământul agricol în școalele primare rurale să devină o realitate, în sensul ca el să se facă în mod practic, iar nu numai în clasă și în mod teoretic. Cea din urmă măsură luată în acest sens a fost legea, ce a făcut să se voteze, pentru dotarea școalelor rurale cu pământuri de cultură.

Dar legea aceasta va cere multă vreme până să se poată pune treptat în practică și până atunci multe școale, care nu au nici grădină, nu vor putea face pe școlarii lor să urmărească chiar în natură fenomenele a căror cunoștință le este așa de necesară pentru a înțelege cum se cade știința agricolă.

Pentru aceste școale, ca mijloc extrem, se recomandă a se cultiva plante în cutii de lemn, făcute din câteva scânduri prinse în cuie și umplute cu pământ. Mijlocul acesta care nu costă nimic este comod și la îndemâna oricui; de aceea nu se va putea dispensa de el niciunul din învățătorii care nu pot dispune de o bucată de pământ cât de mică.

Ele sunt în același timp și un excelent mijloc educativ și, de aceea, se recomandă din nou și școalelor urbane.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 117 din 24 august 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“, volumul 1908–1909, nr. 290 din 1908; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 133.)

136.

Deciziunea nr. 55098 din 23 august 1908 stabilind că învățătorii sunt liberi a introduce orice carte aprobată

Art. 1. – Se va face tabloul complet de toate cărțile de curs primar, urban și rural care au fost aprobate de minister, de la 6 iunie 1903, când s-au promulgat programele actuale ale cursului primar, până astăzi. Acest tablou se va publica în „Monitorul Oficial” și în „Buletinul ministerului”.

Art. 2. – Toate aprobările date pentru cărți de curs primar înainte de 6 iunie 1903 se vor considera căzute, prin faptul schimbării programelor. Asemenea cărți nu vor fi admise în școalele primare publice, decât dacă vor căpăta din nou autorizație.

Art. 3. – Institutorii și învățătorii nu vor putea, sub nici un motiv, să introducă în clasele lor nicio carte afară de acele care vor figura în tabloul oficial, prevăzut la *Art. 1.*

Art. 4. – Fiecare învățător și institutor va fi liber a alege oricare din cărțile prevăzute în tablou, pentru a le introduce în clasa sa, după aprecierea sa personală.

Alegerea unei cărți de către un institutor sau învățător nu va putea fi sub niciun motiv invocată ca motiv de inferioritate didactică sau disciplinară, pe câtă vreme cartea a fost aprobată și trecută în tablou.

Art. 5. – Este interzis inspectorilor și revizorilor școlari ca, sub motiv de unificare a cărților, sau sub oricare alt motiv, să impună institutorilor sau învățătorilor din circumscripția lor, ca să aleagă cutare cărți, fie ele chiar puse în tablou, cu excluderea altora.

(Publicată în Buletinul Oficial“ nr. 289 din 1 septembrie 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 289 din 1908, volumul 1908–1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii Instrucțiuni“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 102.)

137.

Circulara nr. 54136 din 25 august 1908 către inspectorii, revizori școlari și directori pentru aplicarea legii obligativității învățământului primar

Chestiunea aceasta a preocupat în tot timpul pe Haret. Pe lângă măsurile relative la cazuri speciale, el a luat adesea măsuri generale, cum se vede în nr. 6 din colecția de față și în circulara ce urmează.

Aplicarea obligativității învățământului primar a lăsat foarte mult de dorit în timpurile din urmă. Este de prisos să cercetăm cauzele, dar faptul este că nici chemările legale, nici amenzile școlare nu s-au mai executat așa cum cere legea. Sunt județe întregi în care de doi trei ani nu s-a mai aplicat o singură amendă. Din această cauză, sunt școli în care nici un sfert din școlarii înscriși nu au urmat regulat.

De vină sunt percepatorii care nu au încasat amenzile, și pentru dânsii am intervenit cu stăruință la Ministerul de Finanțe pentru a-i sili să-și facă datoria. Afară de aceasta, avantajele pe care le asigură legea, așa cum s-a modificat acum în urmă, percepatorilor care își vor face datoria, sperăm că vor avea bune rezultate.

Dar, de altă parte, și organele administrative școlare trebuie să-și facă datoria pe deplin și cu cea mai mare stăruință.

De aceea, vă invit să luați măsuri pentru ca toate formalitățile legii relative la aplicarea obligativității să fie îndeplinite, amenzile să fie pronunțate și directorii și diriginții să aibă grijă ca ele să fie încasate la timp, iar nu cu întârziere, și de câte ori va vedea că vreun percepator nu execută în termenul legal o amendă pronunțată, să ni-l semnaleze, pentru ca să cerem celor în drept a lua măsuri contra lui.

Pentru înlesnirea domniilor voastre, a directorilor și diriginților, transcriem aici dispozițiile legii relative la obligativitatea, așa cum au fost votate în ultima sesiune a Corpurilor Legiuitoare, precum și pe cele luate în urmă prin regulamentul pentru aplicarea legii, în privința aceleiași cestiuni.

Din *Art. 5* din lege: „Deodată cu înscrierea în listele de recensământ a copiilor care se înscriu pentru prima oară, se vor lăsa părinților și avize scrise de chemare la școală.

Listele vor fi înaintate diriginților și directorilor de școale până la 20 august a fiecărui an, în comunele rurale, și până la 25 august în cele urbane“.

Din *Art. 15* din regulamentul legii: „Institutorii și învățătorii delegați cu facerea listelor vor înștiința verbal pe reprezentanții legali ai copiilor pentru începerea anului școlar și despre nevoia trimerii copiilor la cursuri chiar de la deschiderea școlii.

Le vor vorbi despre foloasele învățaturii și le vor arăta totdeodată penalitățile la care vor fi supuși, dacă nu vor da ascultare legii învățământului“.

Art. 6 din lege: „În ziua de 25 august, în comunele rurale, și de la 28 august, în cele urbane, se va afișa la școală și la primărie lista copiilor înscriși în școală.

Tot atunci dirigintele sau directorul școlii va înainta primăriei avizele de înscriere la școală și de amendare pe viitor (care vor fi unul singur).

Prin aceste avize, se va pune în același timp în vederea părinților ziua deschiderii cursurilor și pedepsele la care vor fi supuși în caz de a nu-și trimite copiii la școală.

Aceste avize vor trebui distribuite părinților, iar dovezile de distribuire înapoiate școlii, până în ziua de 4 septembrie.

Primarii care nu vor înainta până în această zi dovezile de înmânarea avizelor vor fi amendați cu o sumă de 10 până la 50 lei.

Reprezentanții legali ai copiilor sunt datori să înscrie pe copii la școală până în ziua de 3 septembrie (exclusiv) cel mult.

În caz de neînscrisiere a copiilor de către părinți sau tutori și de nedeclaratie din partea lor că voiesc a le da instrucția în familie sau în institute private, recunoscute de stat, copiii vor fi înscriși din oficiu.

La 6 septembrie, dirigintele sau directorul școlii înaintează percepătorului lista copiilor care au lipsit de la școală în zilele de la 1 până la 5 septembrie inclusiv, considerându-se fiecare absență pe ziua întreagă și aplicându-se pentru fiecare absență o amendă de câte 30 bani pe zi în comunele rurale și de câte 50 bani pe zi în cele urbane. (Elevii, care n-au absentat întreg intervalul între 1–5 septembrie, nu vor fi supuși la nici o amendă școlară (*Art. 28 din regulament.*)).

O copie de pe această listă va fi înaintată și revizorului școlar, care de urgență (în termen de 3 zile de la primirea ei), va comunica administrației financiare suma totală a amenzilor dictate, pe circumscripții școlare.

Lista trimisă percepătorului este executorie de drept, fără altă autorizare sau ordin din partea administrației financiare.

Percepătorul va fi dator a încasa aceste amenzi cel mai târziu în termen de 20 zile“.

Art. 29 din regulamentul legii: „Pentru absențele nemotivate, făcute de copii, cu începere de la 6 septembrie, dirigintele sau directorul va supune la amendă pe reprezentanții lor legali, după normele următoare:

a) Pentru absențele făcute de la 6 septembrie și până la pronunțarea amenzii, câte 10 bani de absență, ceea ce constituie gradul I de amendă.

b) Pentru absențele făcute după aplicarea gradului I de amendă până la a doua pronunțare a amenzii, câte 20 bani de absență, ceea ce constituie gradul a II-a de amendă;

c) Pentru absențele făcute după aplicarea gradului al II-lea de amendă și până la a treia pronunțare a amenzii, câte 30 bani de absență, ceea ce constituie gradul al III-lea de amendă;

d) Pentru absențele făcute după aplicarea gradului al III-lea de amendă și până la a patra pronunțare a amenzii, câte 40 bani de absență, ceea ce constituie gradul al IV-lea de amendă;

e) Pentru absențele făcute după aplicarea gradului al IV-lea de amendă și până la a cincea pronunțare a amenzii (sfârșitul prelegerilor anului școlar), câte 50 bani de absență, ceea ce constituie gradul al V-lea de amendă.

Toate sumele, cu care au fost amendați părinții școlarilor, se vor nota în registrele de chemare în dreptul fiecărui școlar“.

Art. 8 al. VI din lege. „Amenzile aplicate unui părinte sau tutor în cursul unui an școlar întreg nu vor putea trece, în nici un caz, peste 15 lei în total în comunele rurale și peste 30 lei în total în comunele urbane“.

Art. 30 din regulamentul legii: „Pronunțarea amenzilor școlare, prevăzute la art. precedent se face după regula următoare:

Dirigintele sau directorul va înainta percepătorului, la sfârșitul fiecărei luni, lista de absențele nemotivate ale copiilor, cu mențiunea numelui reprezentanților legali și a sumelor cu care aceștia au fost amendați.

Revizorul școlar va propune ministerului să pedepsească aspru și pe directorii sau diriginții aflați într-una din următoarele situațiuni;

a) Care au aplicat o nouă amendă școlară unui părinte înainte de a fi avut informațiuni precise că cea precedentă a fost încasată de percepător;

b) Care au amendat din rea voință și răzbunare pe reprezentanții legali;

c) Care au amendat pe părinții copiilor morți înainte de a atinge etatea de școală;

d) Care au dat amenzi pentru mai mulți copii decât vor fi fost locuri în școală;

e) Care au dat amenzi pentru copii din cătunele depărtate de școală mai mult ca 3 km;

f) Care vor fi amendat pe părinții copiilor ale căror absențe trebuiau motivate, potrivit disp. art. 26, alin. VII, punctele a și b“.

Art. 9 din lege. „Executarea amenzilor prevăzute la art. 6 și 8 se face de percepător în termen de 20 de zile de la primirea comunicării. Sumele încasate se varsă la Casa Școalelor.

Pentru amenzile pe care percepătorul le va încasa în primele 10 zile de la comunicare, percepătorul va beneficia de o remiză de 50%, iar pentru cele încasate între a 11-a și a 20-a zi, de o remiză de 25%.

Amenzile neîncasate până în 20 de zile de la comunicare nu se vor mai urmări, iar percepătorul culpabil de neglijență va fi amendat de ministerul finanțelor cu o sumă egală cu aceea a amenzilor neîncasate de la reprezentanții solvabili ai copiilor.

Percepătorii care se vor dovedi că au făcut vărsări cu bani de la dâșșii, fără a fi încasat în realitate amenzile în termenul de 10 sau 20 zile, cu gândul de a le încasa mai târziu, în scopul de a beneficia de remiza de 50 sau 25 %, vor pierde remiza cuvenită la sumele vărsate, iar aceste sume vărsate nu li se vor mai restitui“.

Art. 33 din Regulamentul legii. „Reprezentanții legali, ai căror copii nu se prezintă la examenul de absolvire, fără a motiva lipsa lor la direcțiunea școalei respective, vor fi condamnați la o amendă de 5 lei de copil.

Această amendă se pronunță potrivit dispozițiunilor art. 30 și se execută după cele prevăzute la art. 32“.

Art. 34 din Regulamentul legii. „Copiii care au lipsit motivat în ultimul trimestru școlar sau de la examenul de absolvire, vor fi datori să se prezinte la examen în primele 5 zile ale anului școlar următor sau să justifice din nou lipsa lor. În caz contrar, cei dintâi vor fi amendați cu o sumă de 2 lei, iar cei din urmă cu suma de 5 lei“.

(Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 144 din 26 septembrie 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 291 din 1908 (vol. 1908–1909); în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea II, p. 133.)

138.

Deciziunea nr. 56416 din 28 august 1908 interzicând introducerea de cărți de gramatică în clasa a II-a primară

Având în vedere că cunoștințele gramaticale, prevăzute de programa analitică a cursului primar pentru clasa II urbană și divizia II rurală, se găsesc în cartea de lectură și că cumpărarea unui manual special ar fi o cheltuială de prisos;

Având în vedere că prin reglementarea din 1893 asupra cărților didactice s-a interzis introducerea în cl. II primară urbană a oricărui manual de gramatică și că aprobarea ce s-a dat în urmă lucrărilor de acest fel a fost împotriva acelei dispozițiuni principiale;

Având în vedere că în ce privește manualele de gramatică pentru divizia II rurală, aprobarea s-a dat ținând seama de măsura luată în 1897, când s-a impus întocmirea de cărți deosebite pentru învățământul urban și rural, și că pe temeiul acestei măsuri s-au aprobat toate cărțile de gramatică pentru divizia a II-a rurală, deși cunoștințele corespunzătoare se găseau în cartea de citire ca și la cele urbane;

Având în vedere că, în ce privește manualele pentru cursul rural, este nevoie și de o măsură tranzitorie,

Decidem:

1. Cu începutul anului școlar 1908–1909, se interzice întrebuințarea în clasa II a școalelor primare urbane a oricărui manual de gramatică. Pentru învățarea cunoștințelor gramaticale se vor folosi cele corespunzătoare din cartea de lectură;
2. Se permite circularea cărților de gramatică pentru divizia a II-a rurală numai pentru anul școlar 1908–1909, în care timp autorii sunt liberi să-și desfacă stocul de cărți în ființă. Sunt preveniți însă, că orice tipărire nouă va fi pe riscul lor;
3. Pentru orice exemplar rămas nevândut din edițiile tipărite, ori din cele pe care autorul le-ar mai tipări de acum înainte Casa de economie și credit a corpului didactic nu va fi datoare să întoarcă taxa corespunzătoare de 5%.

(Publicată în „Buletinul Oficial“ nr. 289 din septembrie 1908; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 102.)

139.

Publicație pentru înființarea de către Casa Școalelor a unei biblioteci științifice de popularizare

În această bibliotecă, Casa Școalelor a publicat un mare număr de cărți.

Administrațiunea Casei Școalelor dorește să înființeze o bibliotecă științifică de popularizare, care să servească la răspândirea adevărilor științifice și a aplicațiilor lor, la formarea caracterului, educarea voinței, iubirea muncii și la dezvoltarea dragostei pentru natură în general, pentru țara noastră în special.

Pentru aceasta se publică concurs în următoarele condițiuni:

1. Se pot prezenta la concurs: lucrări originale, traduceri, sau prelucrări din scrieri străine și culegeri din scrieri românești cu cuprins științific.

2. Cărțile cuvenite trebuie făcute pentru vârstele: a) până la 12 ani, b) până la 16 ani și c) până la 20 ani.

3. Autorii sunt rugați să întrebuițeze în aceste scrieri o limbă românească curată și ferită de vorbe străine fără rost.

Stilul să fie atrăgător și cât se poate de deosebit de cel didactic, precis, dar nu obositor.

4. Publicarea se va face pe cheltuiala Casei Școalelor, iar autorii vor primi, odată pentru totdeauna, 30 lei pentru o coală de tipar format 16.

O carte va avea cel mult zece coale. Casa Școalelor va îngriji de clișee bune și bine alese, care să ilustreze cuprinsul și să-i înlesnească înțelegerea.

5. Scrierile pot fi înaintate Administrațiunii Casei Școalelor până la 31 decembrie 1908.

O comisiune alcătuită anume în acest scop va cerceta toate scrierile înaintate și va hotărî care din ele trebuie premiate și va îngriji tipărirea lor, împreună cu autorii.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 289 din 1908, vol. 1908–1909, p. 7168.)

140.

Circulara nr. 61431 din 13 septembrie 1908 către directorii de școli primare și secundare pentru serbarea zilei de 24 ianuarie 1909

La 24 ianuarie 1909 se împlinește o jumătate de secol de la săvârșirea unuia din cele mai însemnate acte ale istoriei noastre.

Ocaziunea aceasta nu trebuie lăsată să treacă, fără ca tinerimea școlară să fie deșteptată asupra însemnătății ei și să fie făcută să înțeleagă rostul actual al lucrurilor, în care alegerea de la 24 ianuarie 1859 a fost un moment hotărâtor.

Pentru aceasta, vă rugăm ca din vreme să vă gândiți, împreună cu consiliul școlar, la ce veți avea de făcut, pentru ca serbarea viitoare să se țină în mod mai deosebit și mai folositor pentru deșteptarea simțului patriotic al școlarilor.

Ministerul nu poate și nu vrea să impună niciun fel de programă a sa. Credem că în fiecare localitate corpul didactic va putea cu mult mai mare succes să organizeze programa serbării decât ar putea-o face ministerul. Trebuie însă să aveți consfătuiri încă de pe acum și să fixați cel puțin în linii generale programa, ca să fie vreme de pregătire. Pe unde vor fi mai multe școli, va fi bine ca serbarea să se facă în comun.

Împrejurarea că serbarea cade într-o sâmbătă și că, prin urmare școalele vor avea două zile de vacanță una după alta, ar fi bine să nu fie trecută cu vederea, căci poate va folosi la alcătuirea programei.

Ar fi de dorit să se poată face ca și publicul și mai ales părinții să poată participa la serbare și să tragă folos din ea. În scopul acesta, recomandăm ca vorbirile ce se vor ține să fie cât se poate de substanțiale, cât se poate de puțin declamatorii și să se întemeieze mult pe fapte, căci faptele petrecute în anii aceia și oamenii ce au luat parte la ele constituie desigur obiectul uneia din cele mai înălțătoare lecții ce se pot da, nu numai tinerimii, dar și unui popor întreg.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 139 din 20 septembrie 1908: în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 291 din 1908 (vol. 1908 1909); în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 137.)

141.

**Circulara nr. 82738 noiembrie 1908 către revizorii școlari
pentru facerea tabloului învățătorilor distinși în conducerea
școalelor de adulți**

În bugetul ministerului pe anul curent s-a prevăzut o sumă de 65.000 lei pentru cursurile de adulți din comunele rurale. Prin decizia nr. 82.738 908 s-a luat dispozițiunea ca această sumă să se repartizeze la 15 martie viitor între învățătorii care fac cu succes și stăruință deosebită asemenea cursuri.

În vederea acestui lucru, vă rugăm ca, până la 15 februarie viitor să ne arătați pe învățătorii care vor fi dovediți de către dvs. că au dat rezultatele cele mai însemnate. Pentru ca gratificațiile să fie împărțite în chipul cel mai scrupulos, veți căuta să inspectați cât mai des cursurile de adulți, notând în amănunte toate constatările ce le veți face. Numai pe temeiul acestor constatări la fața locului vă veți pronunța.

În darea de seamă, pe care ne-o veți înainta în această privință ne veți arăta la *cursuri*, secțiile cursurilor la care învățătorii au făcut prelegeri, numărul ședințelor ținute de fiecare dintre învățători precum și subvențiile totale care li s-a acordat anul acesta de comune sau de județe.

După cum v-am încunoștiințat și prin ordinul nr. 64.913 a.c., nu veți trece cu vederea nici greutățile cu care vor fi avut de luptat învățătorii, căci cu atât mai mare va fi meritul acelor care au știut prin înțelepciune, răbdare și sârguință să le învingă.

În clasificarea învățătorilor merituoși, veți ține seamă de următoarea ordine:

1. Veți trece în categoria întâi pe cei care vor fi avut un număr mare de adulți la cursuri și rezultate îmbucurătoare.

2. În categoria a doua vor fi notați toți cei care vor fi avut un număr mai mic de elevi adulți, însă vor fi dat rezultate mulțumitoare.

Învățătorii care vor fi izbutit să adune un număr mare de adulți fără însă să fi obținut și rezultate apreciable nu vor putea fi recompensați în aceeași măsură cu cei de la punctele 1 și 2.

(Publicată în „Buletinul Oficial“ nr. 296 din 1908; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 142.)

142.

Circulara nr. din 1908 către revizorii școlari pentru o anchetă asupra familiilor elevilor

Munca generală a corpului profesoral în afară de școală nu-și poate da toate roadele, dacă nu este mai întâi ajutată de o deplină și exactă cunoaștere a tărâmului de lucru și apoi cârmuită de un plan destul de mlădios ca să se poată da, după nevoie și după putere, dar hotărât mai înainte.

Cunoașterea tărâmului trebuie să vină în rândul întâi.

Acest tărâm poate fi societatea întreagă română, care are destule nevoi, pe care nimeni nu caută a le mulțumi, dar mai întâi de toate este, și trebuie să fie, lumea de care atârnă izbânda învățaturii dată de școală, adică familia în sânul căreia școlarii petrec 19 din 24 de ceasuri.

De starea intelectuală, economică, morală și sanitară a familiei atârnă împlinirea poveștelor ce se dau de corpul profesoral școlarilor și numai îndreptarea acestei stări poate aduce o îndreptare în puterea luminătoare a școlii.

Cunoașterea stării acesteia trebuie să se facă repede și bine: repede, căci timpul este înaintat; bine, pentru că altfel greșim începutul și un început greșit, într-o epocă care prezintă multe greutăți, este dezastruos.

Ca mijloc de cunoaștere este ancheta pe care fiecare institutor și diriginte în clasa sa o va face cu elevii săi.

Ministerul a tipărit tablourile statistice, instrucțiunile necesare; o săptămână cel mult, ajunge pentru facerea anchetei, care nu va trece pragul școlii, fiecare elev va da deslușirile ce i se vor cere cu toată stăruința și mai ales cu toată dorința de a afla adevărul, fără exagerare și fără acoperire. Acolo unde puțința va fi, e bine ca institutorul sau dirigintele să controleze zisele elevului și controlul va fi mai necesar în clasele cu elevii mici. Dar dacă nu se va putea, ne vom mulțumi numai cu datele căpătate de la școlari; rezultatul este, în tot cazul, provizoriu, rămânând ca alte cercetări ulterioare să-l completeze.

Stăruim însă asupra ce trebuie să se dea pentru ca datele aflate să corespundă realității. Când vom fi puși în fața acestei realități, vom vedea ce trebuie să facem.

Tablourile completate se vor grupa pe școli și, în cel mult opt zile de la primirea acestei circulare, dnii directori și directoare sunt rugați a le înainta la minister.

143.

Circulara nr. 80506 – decembrie 1908 către membrii corpului didactic pentru înființarea școalelor de adulți

Plaga analfabetismului – care, din nenorocire, n-a dispărut nici azi din țara noastră – a fost una din cauzele de întristare ale lui Haret, dar nu s-a descurajat, ci continuu a căutat mijloace din ce în ce mai eficace pentru a împuțina efectele ei. Statisticile timpului arată rezultatele bune dobândite, dar acțiunea ar fi trebuit să fie intensificată și continuată fără întrerupere.

Silințele care, mai ales, de câțva timp se observă la membrii corpului didactic de a aduce contingentul lor de muncă sub toate formele, pentru a ajuta la ridicarea cât mai repede a stării economice și culturale a țării, sunt foarte meritorii, și bunele lor efecte se simt deja. Toți oamenii care își dau seama de greutatea momentului prezent și de răspunderea ce avem față de țară și de urmașii noștri, urmăresc cu simpatie și cu încredere curentul sănătos care se manifestează în corpul didactic, cu o putere din ce în ce mai mare.

Caracterul propriu al acestei mișcări este că ea este spontană și este bine să rămână așa. Cu toate acestea, credem că ministerul poate cu folos să indice oarecare direcții, în care crede că ar fi nimerit a se îndrepta activitatea oamenilor școlii în afara de școală.

Printre aceste direcții, aceea care pentru moment se impune cu un caracter de cea mai imperioasă necesitate este cea a instrucției adulților, sub toate formele: prin școli de adulți propriu-zise, prin cursuri de ucenici, cursuri de seară, conferințe etc. În adevăr, ori cu câtă intensitate ar lucra școala propriu-zisă de aici înainte, nu trebuie să pierdem din vedere că acțiunea ei se mărginește numai asupra copiilor și adolescenților, lăsând în afara de acțiunea ei binefăcătoare marea mulțime a acelor care, în timpurile trecute, nu s-au putut bucura nici de instrucția primară. Pentru a micșora dar, în mod simțitor, marea masă a analfabeților, care constituie pentru țară o povară, un pericol și piedica cea mai mare pentru înaintarea ei temeinică în civilizație, ar trebui să așteptăm încă multă vreme, în care bunul renume al țării ar continua să fie înjosit și în care toată lumea ar avea toată vremea ca să-i treacă cu mult înainte.

De aceea, vă rog ca, în limita acțiunii d-voastră și întrucât ea nu va stânjeni pe a colegilor d-voastre, să vă siliți a recomanda atențiunii lor instrucția maselor populare; și pentru aceasta, să îndemnați la înființarea de școli de adulți de orice fel. De altfel, nu ne îndoim că forma aceasta de activitate va fi totdeauna cea mai ușoară și cea mai plăcută corpului didactic, de vreme ce rămâne în cadrul ocupațiilor lui obișnuite.

Cât pentru minister, el se va sili, pe cât îi va fi cu putință, să dea tot concursul său, oriunde se va putea și oriunde se va cere.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 199 din 3 decembrie 1908; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 296 din decembrie 1908; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 142.)

144.

Circulara nr. 7001 către revizorii școlari făcându-se cunoscut modul de funcționare al învățătorilor agricoli ambulanți

Cu începere de la 1 aprilie a.c., va funcționa în fiecare județ câte un învățător agricol ambulant, cu însărcinarea de a da îndrumări practice pentru cultura terenurilor de care dispun școalele. Acestui învățător i se va da pe seamă 10–15 școale cu pământuri, cel mult, așa cum se stabilește prin circulara noastră nr. 1127 din 5 februarie 1902.¹

Vă rugăm, dar, a ne recomanda pe un învățător căruia să i se încredințeze acest post și a ne indica școalele care i se vor da pe seamă, arătând și întinderea de teren ce posedă fiecare din școalele unde se va desfășura activitatea sa.

Cel recomandat de dvs. trebuie să aibă cunoștințe complete despre toate ramurile de gospodărie țărănească, mai ales în ce privește practica lucrărilor. Așa, pe lângă cunoștințele de agricultură și cultura zarzavaturilor, trebuie să mai știe plantarea și îngrijirea pomilor roditori, formarea de mici pepiniere, altoirea pomilor, cultura albinelor, creșterea și îngrijirea gândacilor de mătase.

Acțiunea învățătorului agricol ambulant nu poate fi verbală. El trebuie să ia parte la lucrări și să se găsească la fiecare școală la toate lucrările principale: la pregătirea terenului, la semănatul plantelor, la recoltare, la arăturile de toamnă și la sfârșitul campaniei spre a da îndrumări pentru lucrările anului viitor.

Învățătorul agricol ambulant va lua notă pe scurt de toate lucrările făcute și de rezultatele dobândite. De asemenea, va lua notă și de situația economică a oamenilor din comună și de nevoile lor cele mai urgente. Aceste note îi vor servi la redactarea dării de seamă ce va face la sfârșitul campaniei asupra activității sale. O asemenea dare de seamă trebuie să ni se trimeată până la 15 noiembrie.

Suplinitorul învățătorului agricol ambulant va fi plătit de Casa Școalelor, ca orice suplinitor de catedră al căreia titular este chemat în altă funcțiune. Învățătorul

1. Vezi nr. 52 din colecțiunea de față.

ambulant, dar, va primi întregul său salariu, în plus că îi vom da și noi 20 lei pe lună pentru suportarea cheltuielilor de transport. Activitatea sa va dura 7 luni: de la 1 aprilie –1 noiembrie. Suplinitorul primește pe vacanță leafă numai pe o lună.

La înaintarea statelor lunare pentru liberarea diurnei ni se va trimite și procesele-verbale despre care tratează deciziunea ministerială nr. 11.204 din 16 iunie 1902, publicată prin „Buletinul oficial“ din acel an.

Prin aceste procese-verbale trebuie să se constate vizitele făcute de învățătorul agricol ambulant, timpul întrebuințat, lucrările executate sub ochii săi, cum și ordinele date de el pentru lucrările ce urmează a se efectua până la o nouă venire a lui.

Învățătorul ambulant este obligat ca cel puțin 15 zile pe lună să le întrebuințeze în inspecțiuni de acest gen. Activitatea și capacitatea lui va fi urmărită și controlată de către revizorii agricoli, ce vor funcționa tot de la aprilie.

Vă rugăm, dar, a pune o deosebită atențiune la propunerea învățătorului pentru asemenea post, recomandând numai pe acela ce împlinește condițiunile ce se cer prin acest ordin și are toată dorința de a munci spre folosul populațiunii de la sate.

Tot acum, vă punem în vedere că în inspecțiunile ce faceți școalelor, atât dvs. cât și revizorii de clasa a II-a, aveți îndatorirea de a vă interesa îndeaproape și de modul cum învățătorii utilizează terenurile ce li s-au pus la dispozițiune și să ne raportați atunci când pământul nu este cultivat în conformitate cu instrucțiunile date de noi.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 304 din 15 aprilie 1909, p. 51.)

145.

Circulara nr. 26412 din 27 aprilie 1909 către direcțiile școalelor primare din București pentru anchetă asupra stării culturale și materiale a familiilor copiilor

Călăuzit de motivele pe care le cunoașteți, ministerul a făcut apel la domnia voastră pentru a organiza și duce la bun sfârșit ancheta asupra stării culturale și materiale a familiilor ce-și au copiii în școale.

Rezultatele îngrijorătoare le cunoașteți de asemenea; ele devin mai îngrijorătoare, când ne gândim că ancheta făcută de dvs. nu se raportă decât la o mică parte, și nu cea mai de jos, din populația capitalei.

Această primă anchetă este numai un început; ea mai întâi trebuie controlată în amănunte, trebuie apoi întregită printr-o cercetare asemănătoare asupra

păturii subșcolare, și când datele vor fi astfel adunate, atunci va trebui să pășim la coordonarea mijloacelor pe care caritatea tradițională le-ar putea pune în serviciul îndreptării acesteia; să căutăm a spori aceste mijloace, pentru a mulțumi cât mai multe nevoi, să dăm acestor mijloace o putere cât mai moralizatoare pentru a putea atinge nu numai efectele, ci înseși cauzele decăderii morale și materiale ce constituie o rușine în progresul nostru. Dar opera aceasta e grea: ea cere sacrificii mari de timp, de puteri, cere jertfă de sine, o muncă migăloasă și de tot minutul; membrii corpului didactic nu pot să-și asume răspunderea întregii opere; ei vor trebui să adune toate energiile și generozitățile din jurul lor, dar firește, în opera aceasta ca în toate operele de acest fel, este cuviincios și drept să fie chemați numai acei care *pot* și care *vor* să-și întrebuițeze *astfel* prisosul inimii și mijloacelor lor.

De aceea facem un călduros apel la dvs. pentru a ne arăta dacă vă puteți prenumăra printre aceștia.

Se poate că convingerile dvs. intime, în materie de caritate socială sau de îndatorire profesională, sau de generozitate personală, se poate ca greutatea sau starea de sănătate sau orice altă considerație, să nu vă îngăduie a lua parte, așa cum ați dori, sau ați fi dorit, la această operă. În acest caz, cel mai mare serviciu ce puteți face și d-voastră și operei, este să ne răspundeți limpede, arătându-ne hotărârea dvs.; nu e nevoie s-o îndreptățiți; ministerul nu poate făptui nici nedelicatetea de a vă cere mai mult decât puteți și voiți a da, nici indiscreția de a vă cere îndreptățire într-o afacere de conștiință, nici nedreptate de a ține seamă în aprecierea dvs. profesională de lucruri care depășesc datoriile strict regulamentare.

Veți avea însă, *în tot cazul*, bunătatea de a convoca pe toți membrii corpului profesoral ai școlii, care vor semna de vedere, pentru a le aduce la cunoștință cuprinsul acestei circulare, veți provoca un schimb de păreri și fără a stăruia să dea mai mult decât vor sau mai puțin decât pot, le veți pune problema care face obiectul acestei circulare.

Ministerul dorește ca într-o operă, care *trebuie* să se facă prin concursul tuturor cetățenilor luminați, societăților generoase, instituțiilor, să cunoască, înainte de a se adresa la aceste puteri din afară de școală, care este tributul ce-l poate da corpul profesoral al Capitalei.

Cum lucrul cere grabă, credem că cinci zile de la primirea acesteia, vor fi îndestulătoare pentru ca ministerul să primească răspunsul d-voastră.

(Publicată în „Buletinul Oficial“ nr. 306 din 1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii Întrebuințate“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 148.)

146.

Circulara nr. 25489 din 28 aprilie 1909 către inspectori și revizori pentru absențele directorilor

S-a constatat că unii dintre directorii și directoarele școalelor primare părăsesc postul în timpul orelor de clasă, spre a se duce la primărie, la revizorat, la inspectorat (cei din orașele de reședință ale inspectorilor), iar cei din capitală și la minister.

Sub pretextul interesului de serviciu, ei se ocupă de afaceri de însemnătate mică, ce se pot regula mai bine prin corespondență, ba și de afaceri de interes particular. Alții își găsesc fel de fel de comisiuni și delegațiuni, care îi sustrag de la cursuri mai multe zile de-a rândul.

În absența directorilor, elevii clasei lor stau singuri ore întregi, iar învățământul și disciplina suferă; ba, adeseori, lipsa directorilor de la post se resimte și în celelalte clase.

Spre a se pune capăt acestui abuz cu afacerile de serviciu, abuz foarte dăunător bunului mers al școalei, am onoare a vă face cunoscut că ministerul interzice directorilor și directoarelor părăsirea postului pentru alte afaceri de serviciu decât acela a căror regulare reclamă neapărat prezența lor.

În toate cazurile, de absentare în interes de serviciu, directoarele și directorii sunt obligați să noteze în registrul de prezență orele absente și motivul absentării și să comunice imediat inspectoratului școlar. Numai pentru orele absente la 1 și 20 ale lunii, adică în câte două zile pe lună, pentru achitarea salariilor și primirea plății pentru întreținerea curățeniei școalei, directorii și directoarele se dispensează de această comunicare, nu însă și de notarea în registru a orelor absente.

În toate celelalte cazuri de absentare în interes de serviciu, inspectoratul va aprecia motivele invocate și va da sau refuza aprobarea sa. Pe viitor, la minister, la inspectoratele școlare și la revizoratele școlare, se va lua notă de venirea directorilor în ore intempestive și fără necesitate.

Pentru orele absente în interes de serviciu și nemotivate de inspectoratul școlar și de minister, precum și pentru motivele nerecunoscute ca valabile, se va reține din salariu.

Comunicându-vă cele ce preced, am onoare a vă invita să vă conformați întocmai dispozițiilor luate, în ceea ce vă privește.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 307 din 1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1909, Partea a II-a, p. 147.)

147.

Deciziunea nr. 34132 din 12 mai 1909 pentru sfera de atribuțiuni ale inspectorilor școlari

Având în vedere că prin bugetul anului 1909–1910 s-a prevăzut câte un post de secretar pentru fiecare inspector școlar al învățământului primar și că dnii inspectorii școlari urmează să-și aibă cancelaria la reședința respectivă;

Decidem:

Art. 1. – Toată corespondența care privește pe inspectorii școlari ai învățământului primar se va adresa direct la reședința lor, și anume:

- a) Pentru inspectoratul școlar al circ. I la Iași;
- b) Pentru inspectoratul școlar al circ. II la Focșani;
- c) Pentru inspectoratul școlar al circ. III la Galați;
- d) Pentru inspectoratul școlar al circ. IV la Ploiești;
- e) Pentru inspectoratul școlar al circ. V la București;
- f) Pentru inspectoratul școlar al circ. VI la Pitești;
- g) Pentru inspectoratul școlar al circ. VII la Craiova.

Art. 2. – Se vor adresa inspectorilor școlari ai învățământului primar cere-rile și rapoartele de natura următoare:

1. Cereri de concedii ale membrilor corpului didactic primar, până la cel mult 30 zile într-un an. Asemenea cereri vor trebui să vină prin revizorul școlar, cu părerea acestuia asupra aprobării sau respingerii concediului și cu notarea timpului de concediu ce a mai avut solicitatorul;

2. Cereri și rapoarte de numiri de suplinitori și de detașări în învățământul primar, urban și rural.

După rezolvarea oricărei cereri sau raport de natura celor arătate la punctele 1 și 2, inspectorul trimite hârtia, cu rezoluția sa, în original revizorului școlar de clasa I al județului respectiv. Revizorul va lua notă în registru și va comunica școalei și celor în drept, va semna pe temei că a luat notă și că a făcut comu-nicările necesare, îl va semna și înapoia ministerului, pentru ca birourile să ia notă de lucrările făcute și să facă comunicările ce vor mai fi necesare. În urmă, temeiurile vor fi date în păstrarea arhivei ministerului;

3. Rapoartele revizorilor școlari de casa I și clasa a II-a cu statele de leafă și cu procesele-verbale de inspecțiune. Aceste rapoarte se vor înainta ministe-rului cu aviz în privința eliberării ordonanțelor de plată a revizorilor, iar proce-sele-verbale vor putea fi reținute la inspectorat pentru cercetare și referire ministerului asupra măsurilor ce ar trebui luate, ținând seama de propunerile revizorilor școlari. În urmă și procese-verbale vor fi trimise la minister spre a fi anexate la statele personale ale titularilor inspectați;

4. Dărilor de seamă făcute de revizorii școlari asupra mersului învățământului. Acestea după ce vor fi rezumate se vor înainta inspectoratului general împreună cu raportul inspectorului, la care se vor adăuga lămuririle și observațiile necesare.

Când se fac numiri, detașări, transferări etc., sau când se acordă ori se resping cereri de concediu direct de minister, comunicarea se va face către inspectorul școlar. Acesta, după ce va lua cunoștință de lucrarea făcută, va înainta în original revizoratului de casa I respectiv ordinul ministerului, spre a face comunicări celor în drept și a luat notă în registru.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 43 din 26 Mai 1909; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 309 din 1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 106.)

148.

Circulara nr. 59707 din 7 septembrie 1909 către revizorii școlari despre librăriile cooperative

Scopul acestor cooperative era desigur foarte frumos, dar – cum de multe ori ideile bune găsesc o aplicare rea – în multe părți ele deveneau un fel de monopol și mijloc de constrângere pe care-l exercitau unii învățătorii sau institutori și care supăra și pe micii librari din orașele de provincie și pe unii părinți. De aceea Haret e nevoit să intervină.

Ministerul are informațiuni că unii din dvs. au îndemnat pe institutori să facă cooperative școlare pentru ca din beneficiile realizate să se ajute elevii săraci.

Ministerul vede cu satisfacție asemenea inițiative, însă vă pune în vedere că instituția cooperativelor școlare nu trebuie impusă nici institutorilor nici școlărilor și că acolo unde ea se înființează, elevii nu trebuie obligați să-și cumpere cărțile numai de la cooperativă. Ei sunt liberi să și le procure de orișunde.

Numai acei școlari, care de bună voie se asociază la această instituție pot să-și cumpere cărțile prin mijlocirea ei.

Comunicați aceasta școalelor de sub conducerea dvs. și în numele nostru și dlor directori și doamnelor directoare ale școalelor secundare din acel oraș, pentru ca și dlor să se conformeze acestei dorințe a ministerului în ceea ce privește elevii școalelor secundare.

(Publicată în „Buletinul Oficial” nr. 315 din septembrie 1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 155.)

149.

Circulara nr. 26783 din 9 septembrie 1909 către directori și diriginți cu privire la aplicarea amenzilor școlare

La începutul anului școlar expirat, vi s-au comunicat toate modificările introduse în legea și regulamentul învățământului primar în aprilie și mai 1908, în ceea ce privește amenzile școlare.

Din această comunicare, ați văzut că legea și în special regulamentul arată precis cum trebuie să se procedeze pentru aplicarea amenzilor, așa ca ele să nu împovăreze pe nedrept pe oamenii săraci și să nu fie atinși de această pedeapsă decât cei îndărătnici, cei care cu bună știință se abat de la lege. Cu toate acestea, din cursul lucrărilor urmate în anul școlar precedent, s-a observat că unii diriginți și unii directori au înțeles rău spiritul legii și au aplicat amenzi pe nedrept sau în afară de regulile stabilite prin diferitele art. din regulament și în special a art. 37.

Cazurile pe care noi le-am observat că au fost cu totul în afară de lege și care prezintă mai mare interes sunt cam următoarele:

În primul rând s-au aplicat amenzi oamenilor cu totul săraci, lipsiți chiar de strictul necesar pentru hrana copiilor lor, așa că perceptorul când s-a dus să împlinească amenzile de la asemenea oameni n-a găsit în casa lor nici obiectele apărute de lege și n-a putut face altceva decât să încheie acte de insolvabilitate. O asemenea procedură trebuie să lipsească cu totul din deprinderile corpului didactic, căci pe lângă că expune pe percepatori la împlinirea a o mulțime de formalități, apoi de aici mai rezultă și o ură a populațiunii față de școală. Chiar regulamentul este categoric în această privință, căci *Art. 30* spune textual: „El (revizorul) va cere ministerului să ia măsuri împotriva dirigintelui sau a directorului, care n-a ținut seamă de situația materială a reprezentanților legali“. De aceea de acum înainte, ori de câte ori ni se va prezenta acte de insolvabilitate, vom face cercetări prin agenții fiscali și prin personalul nostru de control și, dacă se va dovedi abateri de acest soi din partea diriginților ori a directorilor, vom face uz de prevederile regulamentului.

Altădată am observat că s-au aplicat amenzi pentru lipsa copiilor din cauză de boală, astfel am avut cazuri că chiar când copilul a fost internat în spital ori înfirmerie pentru boală contagioasă, părintele s-a văzut amendat și amenințat să fie executat de perceptor. Aceste cazuri denotă îndeajuns că diriginții ori directorii aplică amenzile ca o datorie de cancelarie și nu se pun în contact cu oamenii ca să afle cauzele lipsurilor. Este drept că părintele copilului ar fi dator să se ducă la școală ca să motiveze absențele, dar săteanul ori orășeanul mărginaș sărac nu poate să cunoască această datorie, sau că ocupațiunea nu-i dă

răgaz să umble pe la școală. Legiuitorul a cunoscut această nepricepere și prin *Art. 8* din lege spune categoric că părinții copiilor cu absențe nejustificate trebuie să fie avizați și prin viu grai și numai în caz de recidivă vor fi pedepsiți.

Menționăm de asemenea și amenzile aplicate pentru copii morți înainte de a ajunge vârsta de școală, pe acelea pentru copii trecuți de vârsta pretinsă de lege, cum și aplicarea de amenzi de grad superior fără să se fi așteptat comunicarea că cele deja aplicate s-au împlinit. Pe viitor dorim ca asemenea abateri de la spiritul legii să nu se mai repete, căci vor fi urmărite cu strictețe și cei ce au ieșit din lege și regulament vor fi pedepsiți.

Legea, regulamentul ca și instrucțiunile ce vi s-au comunicat în diferite rânduri nu ținesc decât să lămurească pe diriginți și directori cum să aplice amenzile și să nu facă a suferi rigorile legii decât numai aceia care din bună știință ori din rea voință nu vor să-și dea copiii la școală, iar nicidecum să se pedepsească oameni care din motive binecuvântate nu se pot supune prevederilor legii.

În afară de aceasta, vă mai punem în vedere că, pe viitor, de acord cu Ministerul de Finanțe, am dispus ca:

Listele de amenzi școlare să se întocmească în dublu exemplar. Un exemplar se va înmâna de diriginți ori directori percepților sub luare de dovadă constatând data înmânării, iar cel de al doilea exemplar, împreună cu dovada, se va înmâna Administrației financiare respective, spre a-și debita scriptele.

Cu chipul acesta se va avea un control exact dacă percepții împlinesc în termen amenzile ce li s-au comunicat, fără ca să aibă posibilitatea de a data tardiv lista ce i s-a încredințat de diriginți.

Prin urmare, ținând seamă de aceste observațiuni și potrivit art. 37 din regulamentul legii învățământului primar, obligativitatea se va aplica:

1. Copiilor de părinți români care au fost înscriși de bună voie în registrele școlii la începutul anului școlar;
2. Copiilor mai mici ai părinților care au mai mulți copii în vârstă de școală;
3. Copiilor care își au domiciliul mai aproape de școală. În fiecare din aceste categorii, obligativitatea se va aplica de preferință băieților, iar amenzi nu se vor aplica decât pentru aceste categorii și cu stricta observare a regulilor și principiilor ce dăm prin această circulară.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 316 din 1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 310.)

150.

Circulara nr. 55999 din 3 decembrie 1909 către directori și diriginți ca să dea mai mare atenție Casei de economie școlară

Această expunere de principii este cea mai frumoasă pledoarie pentru economia școlarilor ca mijloc educativ, dar aducerea la îndeplinire a dispozițiilor legale a întâmpinat multe greutăți. Haret a luat lucrul în serios – cum era obiceiul lui –, a instituit un inspectorat al Caselor de economie școlară, le-a supravegheat, a pedepsit pe învățătorii neglijenți sau abuzivi și a dobândit oarecare rezultate.

Instituția caselor de economie școlară face parte din învățământul economic și moral și este cel mai temeinic mijloc de a dezvolta în inima și mintea copiilor spiritul de păstrare, de ordine și de muncă. Ea e una din cele mai bune remedii contra neorânduiei și neprevăderii în viață; casele de economie școlară au de scop de a da puțină elevilor de a beneficia de avantajele casei de economie generale, dându-le mijlocul de a depune spre fructificare sume cât de mici, de care altfel n-ar putea beneficia.

Copilul poate să pună de o parte puținii bani ce-i primește în dar, fie de la părinți, fie de la alte persoane.

Această instituție nu trebuie considerată numai ca un mijloc de a strânge bani; din contră, ea trebuie să fie considerată ca unul din cele mai puternice mijloace de educație a inimii.

Cea mai de seamă sistemă educativă populară nu poate fi decât aceea în care inima și mintea individului primesc un aliment sănătos, făcând ca toate facultățile lui să se dezvolte armonic. Nu e de ajuns ca un copil să învețe a scrie, a citi, a socoti, e necesar ca el să știe ce datorii are către el însuși și către alții.

Faptul că un copil, din puținii săi bani, pune o parte la păstrare constituie pentru el un sacrificiu și toate faptele mari se pregătesc în virtutea unui sacrificiu.

Exercițiul continuu și metodic al păstrării, diriguit și privegheat de învățător, formează energii morale bine disciplinate și în viața adultului ele se înmulțesc, se dezvoltă și se întăresc.

Păstrarea e mijlocul cel mai puternic pentru regenerarea și perfecționarea indivizilor și a popoarelor.

Când un individ este econom, atunci e moderat în plăceri, muncitor, cinstit, om de inimă, bun tată de familie și bun cetățean. Este mulțumit și fericit.

Dacă un cetățean econom este astfel, ce va fi oare o populație econoamă?

Unul din păcatele poporului nostru este lipsa de orice grijă pentru ziua de mâine. De la cel mai sărac până la bogat, deprinderea este, dacă nu de a cheltui mai mult decât are, dar fără îndoială tot cât are.

Pilde vii avem zilnic. Oameni care în timpul campaniei de lucru câștigă 2 până la 10 lei pe zi, în cursul iernii duc cea mai mare lipsă, iar dacă, din nenorocire, le vine și vreo boală în familie, cad în cea mai neagră mizerie.

Instituțiile de binefacere, deși în mare număr la noi în țară, totuși nu pot face față numeroaselor cereri de ajutor din partea celor ziși dezmoșteniți de soartă și aceasta numai din cauza neprevederii și nepăsării.

Ar fi greu, dacă nu peste puțină, de a schimba aceste obiceiuri rele la oamenii care s-au născut cu ele. A deprinde însă de pe băncile școlii pe copii cu păstrarea, cu ordinea, cu cumpătarea este mijlocul cel mai bun de a pregăti generații sănătoase moralmente și materialmente.

În educație, cu cât mai mult vom căuta să preîntâmpinăm apucăturile rele, cu atât munca noastră va fi mai spornică, căci nu e de ajuns de a pedepsi răul, ci de a-l preveni înlocuindu-l cu obișnuința binelui.

Cu toții dar trebuie să ne încordăm puterile, spre a obișnui pe copii cu ordinea, economia și munca și astfel vom contribui la bunul trai al generațiilor viitoare sila împușinarea sărăciei, viciului și a crimelor.

Dacă dascălii s-ar strădui să facă pe copii să prindă dragoste de economie, urmările ar fi neprețuit de folositoare.

Prin facerea Casei de economie se face cea mai bună lecțiune de morală, pentru că copilul o pune în practică în același timp când o primește.

În faptul economiei sunt două acte:

Actul financiar, care aduce celui ce pune la păstrare un câștig, și actul moral, deprinderea de a nu arunca banii pe lucruri de nimic. Această deprindere cu păstrarea este un exercițiu de gimnastică morală mult mai prețioasă decât banul însuși, pentru că ea ridică valoarea omului și-l face să aibă voință; și într-o societate de oameni liberi scopul educației trebuie să fie acela de a face oameni cu voință, stăpâni pe ei înșiși.

Așa fiind, nu pot îndeajuns să vă recomand, d-voastră ca și colegilor d-voastră, a pune Casa de economie în rândul principalelor d-voastră ocupațiuni și a vă strădui a face ca prin sfaturi, prin istorioare luate din viața de toate zilele să sădiți în inimile copiilor dragostea de economie.

Prin *Art. 6* din regulamentul pentru funcționarea caselor de economie școlară, publicat în Buletinul Oficial nr. 300 din 15 februarie a.c. sunteți dator ca în cuvântarea de deschidere a anului școlar să arătați părinților elevilor însemnătatea casei de economie școlară, din punct de vedere moral și material; veți căuta deci a vă conforma acestei dispozițiuni, ilustrând cu pilde cele spuse. Veți arăta bunăoară cum un copil de 7 ani începând să pună la economie numai 10 bani pe săptămână, la etatea de 20 de ani, atunci când va fi chemat să-și împlinească datoria de soldat, va avea un capital de 90 lei fără să fi băgat de seamă cum i-a adunat. Și câte alte pilde nu se pot aduce pentru alte cazuri de nenorociri, ca și de preîntâmpinarea unor nevoi grabnice cu un capital strâns pe nesimțite?

Tot prin citatul articol se prevăd lecțiuni asupra economiei în tot cursul lunii septembrie și odată pe lună în fiecare clasă în tot cursul anului. Subiectul acestor lecțiuni se va trece în registrul de lecțiuni.

În aceste lecțiuni se va arăta ce este Casa de economie școlară, scopul ce urmărește, foloasele bănești și morale ce se pot trage din economie.

Servindu-vă de cărțile de citire, ca și de experiența d-voastră veți povesti istorioare din care să reiasă folosul ce a adus copilului, familiei lui, banii strânși.

Socotind ce sumă s-ar aduna punând în fiecare zi 5, 10, 15 etc. bani, în timpul celor 4 ani de școală, veți pune în fața elevilor folosul ce le-ar aduce, fie că suma le-ar servi pentru cărțile necesare la școli mai superioare, fie că le-ar servi ca prim capital în începerea unui mic negoț, fie chiar pentru cei mai avuți, că din propriii lor bani ar putea ajuta la o operă de binefacere.

Nu va fi de ajuns însă a vă mulțumi numai cu sfatul, ci veți stărui ca el să fie pus în practică, deoarece economia se învață mai bine prin fapte decât prin precepte.

Simplul sfat de a fi economi, în general nu influențează asupra inimii copilului, dacă lipsește aplicația. Făcând așa fel încât copilul să vadă, să pipăie consecințele bunelor sfaturi date, să culeagă așa zicând fructele lecțiunilor, este să îmbunătățim tânăra generație într-un mod mai înalt și mai practic.

Iar, pe lângă deprinderea ce o capătă elevul la economie, pilda va avea în multe cazuri efect și asupra adulților.

E o datorie pentru toți de a ne interesa de această folositoare instituție și de a o face să propășească cât mai mult.

Vă invit deci a pune în vederea colegilor d-voastră că ministerul ține ca această instituție să facă obiectul unei de aproape preocupări din partea d-voastră și a tuturor colegilor.

(Publicată în „Buletinul Oficial“ nr. 320 din 1909; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 152.)

151.

Circulara nr. 89375 din 15 ianuarie 1910 către directorii de școli normale, revizori școlari pentru excursiile elevilor cu calea ferată

Anii trecuți s-au ivit diferite neajunsuri, cu ocaziunea facerii excursiunilor școlare, din cauză că rapoartele, prin care se cerea autorizarea sau nu cuprindeau

toate datele trebuincioase, ceea ce necesita o corespondență pentru completare, sau soseau la minister prea târziu.

Afară de aceasta, grupurile de elevi și de eleve și chiar de institutori și învățători în excursiunile ce fac, și pentru care li s-au acordat reduceri de preț pe căile ferate, dau loc la nereguli, prin care se calcă legea și dispozițiile regulamentare, relative la călătoriile pe căile ferate. Dintre aceste nereguli, cele mai grave sunt atunci când călătoresc mai multe persoane decât cele prevăzute în listele trimise de minister sau în cele prezentate șefilor de gări, de conducătorii sau conducătoarele excursioniștilor, iar după plecarea trenurilor se constată că călătoresc mai multe persoane decât cele prevăzute în buletinele de transport eliberate de stațiuni.

Uneori aceste nereguli devin adevărate abuzuri și dezordini, când din cauză că intervenirile de reducere de preț se adresează celor în drept în ultimul moment, de obicei în ajunul sărbătorilor, și până când să ajungă ordinele convenite la stațiuni, excursioniștii încearcă a călători sau călătoresc fără nicio legitimație, mai înainte ca stațiunile să aibă ordinele convenite în această privință.

Spre a se evita pe viitor asemenea neajunsuri și neorânduiri, avem onoare a vă pune în vedere ca, în cazurile de organizări de excursiuni, să țineți în seamă următoarele:

1. Să nu faceți și să nu îngăduiți a se face nicio pregătire de organizare a unei excursiuni, până ce nu veți cere cu cel puțin 15 zile înainte aprobarea ministerului.

2. În cererea de aprobare veți indica: scopul excursiunii, itinerariul probabil, fixarea datei exacte de plecare și de întoarcere, compunerea trupeii excursioniștilor, numele profesorilor, al institutorilor sau al învățătorilor conducători și fondurile cu care se va face excursiunea.

3. În ce privește fondurile, ele trebuie să fie suficiente spre a se putea face întreaga excursiune autorizată, ca să nu se mai facă apel la primăriile comunelor, pe unde vor trece excursioniștii.

4. În ce privește reducerea de preț pe căile ferate, veți observa următoarele dispozițiuni: pe lângă cererea de aprobare a excursiunii se va anexa un tablou cu numele și calitatea excursioniștilor (elevi, profesori, institutori, învățători), conform modelului arătat. Tabloul va purta semnătura direcțiunii școalei sau a conducătorului excursiunii, precum și sigiliul respectiv.

Dacă ministerul va aproba facerea excursiunii, va înainta acel tablou Ministerului Lucrărilor Publice, pentru reducerea prețului din tarif. Aprobându-se intervenirea, acel departament va trimite tabloul Direcțiunii generale a căilor ferate, care la rândul său, luând act, va înapoia tabloul și numai cu dânsul va trebui să vă prezentați la stația de plecare unde veți plăti prețul călătoriei după reducerea făcută. Vi se atrage atențiunea că întreruperea călătoriei în tot timpul excursiunii nu se poate face decât o dată la ducere și o dată la întoarcere.

5. Elevii sau institutorii și învățătorii excursioniști vor trebui să respecte regulamentele căilor ferate și să nu se opună hotărârilor luate de șefii de gări, pentru respectarea acelor regulamente și a bunei ordini în gări și în parcursul cu trenurile.

6. La o săptămână după facerea excursiunii, cel mai târziu, se va înainta ministerului un raport care va conține toate amănuntele de ordin material (numărul elevilor, claselor, numele conducătorilor, itinerariul, timpul, popasurile, recolta, ținta), cât și cele de ordin sufletesc (lucrările făcute în timpul excursiunii, lucrările date pe urmă) spiritul ce animă pe excursioniști, cunoștințele generale dobândite, foloasele etc.

Comunicându-vă cele ce preced, vă invităm să binevoiți a vă conforma dispozițiilor luate, prin ordinul de față, cu ocaziunea organizării excursiunilor, în ceea ce vă privește.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 324 din 1910; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 161.)

152.

Circulara nr. 529 din 27 ianuarie 1910 către conducătorii cursurilor de adulți ca să se ocupe de măsurătoarea cu sistemul metric

Haret, care era și inginer hotarnic, cunoștea neajunsurile obiceiului locuitorilor (mai ales la țară) de a întrebuința vechile unități de măsură. De aceea, căuta orice mijloc pentru a remedia lucrul: dovadă și această circulară.

Prin adresa nr. 6032 din anul expirat, dl Președinte al Consiliului Superior al Agriculturii ne arată că sătenii și slujbașii de moșii, prin neștiința lor, țin să perpetueze vechiul sistem de măsuri în dauna legii învoielilor agricole, care le-a desființat și pe care lege acel Consiliu este chemat să o aplice.

Spre a se ajunge cât mai curând la înlocuirea vechiului sistem de măsuri și greutateți, după care măsurătorile sunt mai greu de făcut, mai încurcate și mai neexacte, spre a se ușura și aplicarea *Art. 55* din legea menționată, am onoare a vă invita, d-le diriginte, ca la școalele de adulți să vă ocupați și de predarea în mod practic a măsurătorilor și cântăririi bazate pe sistema metrică.

Totdeauna vă mai încunoștințăm că de către Consiliul Superior al Agriculturii s-au făcut interveniri la Ministerul de Interne ca la cursurile școalei de adulți să asiste și funcționarii comunali, care în majoritate se servesc de vechile măsuri și care totuși trebuie să contribuie la aplicarea legii învoielilor agricole.

Sunt încredințat, d-le diriginte, că prin activitatea ce veți desfășura la cursuri veți înlesni înlocuirea unui sistem de măsuri și de greutateți care nu mai este în vigoare după legile țării.

(Publicată în „Buletinul Oficial” nr. 324 din 15 februarie 1910; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 161.)

153.

Deciziunea nr. 18019 din 20 martie 1910 ca revizorii școlari și protoiereii să stabilească plan comun de activitate socială

Având în vedere nevoia ce este ca învățătorii și preoții să conlucreze și să-și dea sprijin reciproc pentru ridicarea stării culturale, morale și economice a satelor;

Având în vedere că un plan de activitate al acestor factori culturali se poate mai bine stabili prin consfătuiri periodice între revizorii școlari și prea cucernicii protoierei.

Având în vedere votul Sf. Sinod, dat în ședința de la 21 octombrie 1909, relativ la întrunirea în conferință a revizorilor școlari și a prea cucernicilor protoierei din cuprinsul unei eparhii la reședința chiriarhiei sub președinția P. S. S. chiriarhului respectiv sau a delegatului său, în interesul propășirii poporului pe calea binelui;

Decidem:

Art. 1. – În fiecare județ, revizorii școlari de clasa I și de clasa a II-a și prea cucernicii protoierei se vor întruni o dată pe an pentru stabilirea în comun a planului de activitate extrașcolară a învățătorilor și de largire a activității pastorale a preoților, ținând seamă de nevoile speciale ale localităților.

Art. 2. – Întrunirile se vor ține anual în luna august, în capitalele județelor.

Art. 3. – Programele stabilite, potrivit împrejurărilor locale, se vor înainta ministerului spre aprobare, după ce se va lua consimțământul prealabil al I. P. S. L. Mitropoliți și P. S. L. Episcopi ai eparhiilor respective.

Art. 4. – O dată pe an, între 20 și 30 mai, revizorii școlari de clasa I și prea cucernicii protoierei din cuprinsul unei eparhii se vor întruni în conferință la reședința chiriarhiei, sub președinția P. S. S. chiriarhului respectiv sau a delegatului său, și vor constata ce s-au putut realiza din programul de activitate stabilit la începutul anului școlar, și vor aviza la noi mijloace.

La aceste conferințe va lua parte și câte un delegat al ministerului.

Rezultatul dezbaterilor se va aduce la cunoștința direcțiunii învățământului primar de către delegatul ministerului și la cunoștința Casei bisericii de către autoritatea bisericească locală.

(Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 291 din 30 martie 1910; în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii”, p. 328 din 1910; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, Partea a II-a, p. 108.)

154.

Circulara nr. 29126 din 14 mai 1910 către revizori anunțând că s-a recunoscut învățătorilor dreptul de a dobândi locuri de casă

Haret aduce la cunoștința învățătorilor această măsură, folositoare lor din punct de vedere personal, dar de mare preț pentru ca ei să-și poată îndeplini rolul în sate așa cum îl concepea dânsul.

În legătură cu ordinul circular nr. 24.436/910, am onoare a vă încunoștiința că, potrivit dispozițiunilor legii celei noi pentru interpretarea *Art. 7* din legea pentru regularea proprietății rurale și *Art. 1* din legea pentru menținerea și executarea *Art. 7* din legea rurală din 1864, li s-a recunoscut învățătorilor din comunele rurale dreptul de a dobândi locuri de casă și pământuri de cultură țărănești până la o suprafață de cel mult 11 pogoane, pentru pământurile aflate dincoace de Milcov, și de cel mult 5 fâlcii și 40 prăjini, pentru cele situate dincolo de Milcov.

În virtutea noii legi sunt și rămân valabile actele prin care învățătorii au dobândit în trecut asemenea pământuri, bineînțeles tot până la întinderea arătată mai sus.

Prevederile acestei legi, prin care se dă putință învățătorilor să dobândească locuri de casă sau de cultură și să-și poată întemeia gospodăria model pentru săteni nu se aplică însă învățătorilor rurali din Dobrogea.

Aduceți cele ce proced la cunoștința învățătorilor din județul d-voastră.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii” nr. 331 din 1910, p. 940.)

155.

**Circulara nr. 55441 din septembrie 1910 către inspectori
revizori, institutori și învățători despre învățământul
desenului în școalele primare**

Prin introducerea desenului de pe natură în programele din 1898 și 1908 a școalelor primare se înțelegea de la sine că se exclud din școalele primare caietele de desen cu modele. Cu toate acestea mulți institutori și învățători au continuat a preda desenul tot de pe modelele de pe caiete, ca și mai înainte. De aceea ministerul s-a văzut silit să oprească prin deciziunea nr. 2.981 din 14 ianuarie 1902 introducerea caietelor de desen cu modele. Treptat însă acele caiete s-au impus din nou elevilor din multe, școli, încât ministerul, pentru a doua oară, a trebuit să le oprească prin circulara nr. 28.019 din Mai 1909. Dar și de rândul acesta mulți institutori și învățători au nesocotit dispozițiunile luate.

Cu începerea anului școlar 1910/1911 se pune în aplicare noua programă de desen, numai la clasa I și div. I, urmând ca la celelalte clase și divizii să se predea desenul de pe natură conform cu programa din 1903. Prin programa din 1910 se interzice în mod absolut orice fel de caiet pentru desen, trebuind ca exercițiile de desen să se facă pe foi libere de hârtie din cea mai ieftină, cum e hârtia de împachetat. Până la aplicarea treptată a noii programe de desen în toate clasele, se pot introduce în clasele II–IV și diviziile II și III numai caiete cu file albe, excluzându-se cu totul orice fel de caiete cu modele de desen.

Inspectorii și revizorii școlari sunt rugați să controleze cu ocazia inspecțiilor aplicarea acestei dispozițiuni; iar directorii și diriginții sunt îndatorați, conform art 30 alin. V din regulamentul pentru administrarea interioară a școalelor urbane și *Art. 37* din regulamentul pentru administrarea interioară a celor rurale, a referi autorităților școlare orice abatere în această privință. Institutorii și învățătorii vinovați, pe lângă alte măsuri disciplinare, ce s-ar lua împotriva lor, vor fi obligați de minister a restitui reprezentanților legali ai copiilor, costul caietelor introduse prin nesocotirea acestor dispozițiuni.

(Publicată în „Buletinul Oficial“ nr. 338 din septembrie 1910; în „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, Partea a II-a, p. 170; în ziarul „Secolul“ din 10 septembrie 1910.)

156.

Deciziunea nr. 83700 din 25 noiembrie 1910 prin care se stabilesc condițiunile în care preoții catolici pot preda religia în școalele primare rurale

Art. I. – Preoții catolici de la sate sunt autorizați să predea religia la elevii catolici din școalele primare rurale în următoarele condițiuni:

1. Preoții care au funcționat la aceste școale înainte de 1 iulie 1910, vor putea funcționa mai departe în aceeași calitate, fără să li se ceară îndeplinirea vreunei formalități.

2. Preoți catolici din nou numiți sau cei mutați într-alt sat de la 1 iulie 1910 încoace, care doresc să predea religia la elevii catolici, trebuie să facă cunoscut revizorului școlar de clasa I al județului, originalul ordinului autorităților religioase în baza căruia au fost numiți în localitatea respectivă, și să-i ceară un ordin către diriginții școalelor primare din cuprinsul parohiei lor, pentru încunoștințarea acestora că acei preoți sunt autorizați să predea cunoștințele religioase.

Revizorul nu va putea da un asemenea ordin, decât atunci când la școala respectivă sunt elevi catolici.

3. Cursul de religie pentru copiii catolici înscriși în școală se va face într-o oră pe săptămână în afară de orele de clasă. Ora în care se va face cursul acesta va fi ultima din zi. Ziua va fi aleasă de dirigintele școlii în înțelegere cu preotul catolic și comunicată revizorului de către diriginte.

Un preot catolic poate să delege, pentru predarea acestui învățământ, pe un reprezentant al său. În acest caz, acest reprezentant trebuie să aibă autorizarea ministerului (Direcția învățământ primar și normal primar), care se va da, pe baza avizului inspectoratului școlar cu îndeplinirea următoarelor condiții:

a) Să producă un certificat din partea primăriei locale că acel reprezentant este stabilit în comună de cel puțin doi ani și că are conduită bună;

b) Să facă dovadă că cunoaște limba română; această dovadă va putea consta din trecerea unui examen sumar de limba română înaintea revizorului școlar.

4. Dispozițiile din decizia de față se aplică întocmai și pastorilor protestanți și rabinilor, precum și reprezentanților lor.

5. Diriginții școalelor primare rurale sunt îndatorați să ceară preoților, pastorilor, rabinilor, sau reprezentanților lor, ordinul revizorului școlar în baza căruia li s-a încuviințat să predea cursul religios.

Preoții, pastorii, rabinii și reprezentanții care nu vor prezenta ordinul menționat, nu vor fi îngăduiți să înceapă cursurile. Se exceptează aici preoți catolici care intră în prevederile punctului 1, al. I din decizia de față.

157.

Deciziunea nr. 84542 din 29 noiembrie 1910 pentru obligația învățătorilor și institutorilor de a preda lucrul manual

Având în vedere avizul din 5 noiembrie 1910 al Consiliului de inspectori ai învățământului primar, în cestiunea predării lucrului manual în școalele primare urbane și rurale;

Având în vedere constatările personalului de control că majoritatea membrilor corpului didactic primar, care cunosc lucrul manual, privesc această dexteritate ca pe o sarcină care îi împovărează cu o muncă de 2-3 ore pe săptămână față de ceilalți membri care nu-l cunosc și nu-l practică cu elevii lor;

Având în vedere necesitatea de a se egala munca în clasă a tuturor membrilor corpului didactic, impunându-le același număr de ore de lucru pe săptămână;

Având în vedere greutatea de a se procura în unele părți materialul de lucru, ceea ce are de rezultat că, chiar la școalele unde învățătorii ar avea dorință să predea lucrul manual, elevii trec în nelucrare orele prevăzute în orar;

Având în vedere că învățământul lucrului manual face parte integrantă din obiectele de învățământ, prevăzute în programa școlii primare și că e mijlocul cel mai concret de educație intelectuală, estetică, morală, a ochiului și a mâinii;

Având în vedere necesitatea de a se impune membrilor corpului didactic primar urban și rural unul din felurile de lucru manual, oricare ar fi el, în marginile timpului acordat de orare;

Decidem:

Art. 1. – Institutorii și învățătorii sunt obligați, să predea lucrul manual în școală, în limitele orarului. Ei îl vor preda la oricare clasă pe lângă a lor, în cazul când titularul ar avea mai de 25 ani de serviciu și n-ar cunoaște această dexteritate.

2. Nu vor fi scutiți pe viitor de îndatorirea predării lucrului manual decât numai institutorii și învățătorii, care au un serviciu mai mare de 25 de ani în învățământ și nu cunosc nici un fel de lucru manual.

3. Institutorii și învățătorii aflați în această situație (pct. 2) vor întrebuința orele de lucru manual pentru predarea compunerilor și a lecturii; când însă în clasa lor se va preda lucrul manual de către colegi, vor fi obligați să facă prelegeri cu elevii acestora din materiile prescrise de orar sau compuneri și lectură, în cazul când lucrul se predă în clasa lor în afară de orarul obișnuit.

4. Cele două ore din săptămâna de lucru manual vor fi astfel așezate în orare, ca să urmeze una după alta, întocmai cum se practică cu lucrul de mână la școalele de fete și cu lucrul manual în orele tip B și ale școalelor urbane. Inspectoratul general al învățământului primar va face propunerile necesare pentru modificarea tuturor orarelor școalelor primare în acest sens.

5. Revizorii școlari vor întocmi liste de învățătorii și de institutorii obligați a preda lucrul manual și de aceia care sunt îndatorați să facă, în orele rezervate lui, compuneri și lecturi, fie în clasa lor, fie în clasa colegilor respectivi, și să urmărească de aproape în inspecțiile lor, progresele realizate în predarea lucrului manual.

6. La expozițiile de lucru manual, care se vor organiza cu ocazia conferințelor generale, vor fi obligate toate școalele să expună obiectele lucrate de elevi. Se vor lua măsuri disciplinare împotriva institutorilor și a învățătorilor care se vor sustrage de la această îndatorire.

7. Pentru pregătirea corpului didactic cu cunoașterea unui fel de lucru manual se vor utiliza orele destinate ședințelor intime de la cercurile culturale ale învățătorilor și conferințele lunare ale institutorilor.

(Publicată în „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 341 din 1910.)

LISTĂ
DE
LEGI, REGULAMENTE, PROGRAME
ALCĂTUITE ȘI PUBLICATE

ÎN TIMPUL CÂT SPIRU HARET A FOST MINISTRU

(3.III.1897–12.IV.1899 14.II.1901–22.XII.1904 12.III.1907–28.X.II.1910)

LEGI

(în ordine cronologică)

1897–1899

1. *Lege asupra învățământului secundar și superior, sancționată la 23 martie 1898* („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 77). Vezi mai jos nr. 7.
2. *Lege prin care a treia clinică chirurgicală a Facultății de Medicină din București ia numele de Clinică ginecologică*, 25 martie 1898 (Citată de Haret în „Raportul din 1903).
3. *Decret regal pentru instituirea medaliei ca „răsplată a muncii pentru învățământul primar“* („Monitorul Oficial“ din 9 octombrie 1898. „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 745).
4. *Lege asupra învățământului profesional, sancționată la 27 martie 1899* („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 91). Vezi mai jos nr. 8.

1901–1904

5. *Legea pentru modificarea legii învățământului secundar privitor la taxa solvenților*, 21 martie 1901 (Citat de Haret în „Raport“ 1903).
6. *Lege pentru a se ceda Academiei Române tot ce se cuprinde în Biblioteca centrală* (Decret din 11 aprilie 1901, „Monitorul Oficial“ 17 aprilie 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 2).
7. *Lege pentru modificarea art. 27 din legea pentru organizarea ministerului* (Citat de Haret în „Raport“ 1903).
8. *Lege pentru restabilirea, cu oarecare modificări, a „legii învățământului primar și normal-primar din 29 aprilie 1896“, a „legii învățământului secundar și superior din 23 martie 1898“ și a „legii învățământului profesional din 31 martie 1899“, cum și pentru introducerea câtorva modificări în „legea administrațiunii centrale a Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice din 31 august 1892“ și în „legea clerului mirean și a seminariilor din 29 Mai 1893“* (Decret 9

iulie 1901, „Monitorul Oficial“ din 12 iulie 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1902, p. 2).

După publicarea acestei legi modificatoare, s-au sancționat și publicat în întregime legile astfel stabilite*:

9. *Lege asupra învățământului primar și normal-primar din 29 aprilie 1896 cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2727 din 9 iulie 1901* (Decret nr. 3099 din 19 august 1901, „Monitorul Oficial“ 28 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 37).

*10. *Lege asupra învățământului secundar și superior din 23 martie 1898 cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul regal nr. 2727 din 9 iulie 1901* (Decret nr. 3097 din 19 august 1901, „Monitorul Oficial“ 25 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“, p. 19).

*11. *Lege asupra învățământului profesional din 31 martie 1899, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2727 din 9 iulie 1901* (Decret nr. 3080 din 19 august 1901, „Monitorul Oficial“ 29 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 45).

12. *Lege pentru organizarea administrațiunii centrale a Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor din 31 august 1892, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2727 din 9 iulie 1901* (Decret nr. 3078 din 19 august 1901, „Monitorul Oficial“ 31 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 58).

*13. *Lege pentru înființarea și organizarea Casei Sf. Biserici autocefale ortodoxe române* (Decret regal nr. 255 din 21 ianuarie 1902, „Monitorul Oficial“ 23 ianuarie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citate, p. 63).

*14. *Lege pentru înființarea „Casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic* (Decret regal nr. 371 din 31 ianuarie 1903, „Monitorul Oficial“ 4 februarie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“, p. 76).

15. *Lege pentru modificarea art. 41 din legea învățământului primar* (Decret regal nr. 1591 din 25 aprilie 1903, „Monitorul Oficial“ 1 mai 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 85).

1907–1910

16. *Lege pentru modificarea unor articole din legea administrației centrale a ministerului* (Decret regal nr. 1292 din 12 martie 1907, „Monitorul Oficial“ 14 martie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 65).

* Cele notate cu acest semn se găsesc publicate în întregime în acest volum după listele de legi, regulamente și programe.

17. *Lege pentru școalele normale de menaj* (Decret regal 365 din 13 februarie 1908, „Monitorul Oficial” 15 februarie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 48).

18. *Lege pentru modificarea unor articole din legea învățământului secundar* (Decret regal 507 din 27 februarie 1908, „Monitorul Oficial” 1 martie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 74).

19. *Lege pentru fabricarea și vânzarea lumânărilor de ceară* (Decret regal 540, din 29 februarie 1908, „Monitorul Oficial” 8 martie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 149).

20. *Lege pentru dotarea școalelor primare rurale cu pământ de cultură* (Decret regal 761, din 14 martie 1908, „Monitorul Oficial” 23 martie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 16, „Buletinul Oficial al ministerului” nr. 278 din 1908).

21. *Lege pentru modificarea unor articole din legea Casei de economie a corpului didactic* (Decret regal 796, din 29 martie 1908, „Monitorul Oficial” din 25 martie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 157).

22. *Lege pentru modificarea câtorva articole din legea învățământului primar* (Decret regal 891, din 28 martie 1908, „Monitorul Oficial” din 2 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 1).

23. *Lege pentru modificarea unor articole din legea învățământului profesional* (Decret regal 1328, din 25 aprilie 1908, „Monitorul Oficial” 29 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 47).

24. *Lege pentru modificarea unor articole din legea învățământului primar* (Decret regal 1020, din 21 martie 1901, „Monitorul Oficial” 27 martie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 3).

25. *Lege pentru instrucția militară în școli* (Decret regal 1052, din 21 martie 1909, „Monitorul Oficial” 25 martie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 17).

26. *Lege pentru modificarea unor articole din legea clerului mirean* (Decret regal 1096, din 26 martie 1909, „Monitorul Oficial” 27 martie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 134).

*27. *Lege pentru modificarea unor articole din legea Sf. Sinod* (Decret regal 26, martie 1909, „Monitorul Oficial” 3 aprilie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 146).

28. *Lege pentru destinarea mănăstirii Căldărășani ca reședință a fostului mitropolit Ghenadie Petrescu* (Decret regal 1225, din 8 aprilie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 156).

29. *Lege pentru organizarea școlii superioare de medicină veterinară* (Decret regal 1824, din 27 mai 1909, „Monitorul Oficial” 4 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 112).

*30. *Lege pentru școalele de copii mici* (Decret regal 1876, din 2 iunie 1909, „Monitorul Oficial” 12 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 18).

31. *Lege pentru modificarea unor articole din legea învățământului primar* (Decret regal 3512 din 22 decembrie 1909, „Monitorul Oficial” 10 ianuarie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 4).

*32. *Lege pentru instituirea unei comisii istorice a României* (Decret regal 629, din 19 februarie 1910, „Monitorul Oficial” 20 februarie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 123).

33. *Lege pentru organizarea și administrarea teatrelor* (Decret regal 1057, din 25 martie 1910, „Monitorul Oficial” 27 martie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 117).

34. *Lege pentru modificarea unor articole din legea Casei de credit și economie, a corpului didactic* (Împrumuturi pentru construcții delocuințe) (Decret regal 1587, din 28 aprilie 1910, „Monitorul Oficial” 1 mai 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 159).

35. *Lege pentru modificarea unor articole din legea administrației centrale a Ministerului Instrucției* (Decret regal 1618, din 3 Mai 1910, „Monitorul Oficial” 4 mai 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 65).

După cuprins

Modificarea legii organizării ministerului: nr. 7 (1901), nr. 12 (1901), nr. 16 (1907), nr. 35 (1910).

*

Organizarea Casei Bisericii, nr. 13 (1902).

Modificarea legii clerului mirean, nr. 26 (1909). Modificarea organizării Sf. Sinod, nr. 27 (1909).

Destinarea mănăstirii Căldărușani pentru fostul mitropolit Ghenade, nr. 28 (1909).

Lumânările de ceară, nr. 19 (1908).

*

Școalele de copii mici, nr. 30 (1909).

Modificarea legii învățământului primar: nr. 9 (1901), nr. 15 (1903), nr. 22 (1908), nr. 24 (1909), nr. 31 (1909). Dotarea școalelor primare cu pământ de cultură, nr. 20 (1908).

*

Învățământul secundar și superior: nr. 1 (1898), 10 (1901), nr. 18. (1908), Taxa solvenților, nr. 5 (1901).

*

Învățământul profesional: nr. 4 (1899), nr. 11 (1901), nr. 23 (1908).

*

Instrucția militară în școli, nr. 25 (1909).

*

Școalele normale de menaj, nr. 17. (1908).

*

Organizarea școalei superioare de medicină veterinară, nr. 29. (1909). Înființarea unei clinici chirurgicale la Facultatea din București, nr. 2 (1898).

*

Cedarea Bibliotecii Statului către Academie, nr. 6 (1901).

*

Organizarea administrației Teatrelor, nr. 33 (1910). Comisia Istorică a României, nr. 32 (1910).

*

Casa de economie a corpului didactic: nr. 14 (1903), nr. 21 (1908), nr. (1910).

PROGRAME

(în ordine cronologică)

1887–1899

Programa școalelor primare superioare cu aplicații practice de viticultură („Monitorul Oficial“ 3 septembrie 1897, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 1181).

Programa studiilor din școalele primare urbane („Monitorul Oficial“ 22 ianuarie 1891, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“, 1864–1901, p. 1184).

Programa studiilor din școalele primare rurale cu 3 diviziuni („Monitorul Oficial“ 22 ianuarie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 1198). Are ore pentru școalele cu un învățător, cu doi, cu trei și instrucțiuni pentru fiecare orar).

Programa studiilor din școalele profesionale de fete, gradul I („Monitorul Oficial“ 14 iunie 1898; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 1232).

Programa de geografie pentru examenele de capacitate, ca specialitate principală (citată de Haret în „Raportul“ din 1903).

Programa școalelor secundare (liceu, gimnazii și școale secundare de fete gradul I și II) („Monitorul Oficial“ 1 aprilie 1899, „Colecția legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 1243).

1901–1904

Programă pentru școalele secundare de fete gradul I, clasa a V-a, secția comercială (Decret regal nr. 2384 din 17 august 1902, „Monitorul Oficial“ 24 și 27 august 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 349).

Programe analitice pentru seminarii (Decret regal nr. 2382 din 17 august 1902, „Monitor Oficial“ 1 septembrie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 355).

Programa studiilor din școalele elementare de meserii aplicată cu începutul anului școlar 1902–1903 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii 1901–1904, p. 412).

Programa studiilor din școalele inferioare de meserii, aplicată cu începutul anului școlar 1902–1903 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 413).

Programa de studii a școalelor primare urbane (Decret regal nr. 1851 din 19 mai 1903, „Monitorul Oficial“ 6 iunie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 418).

Programa de studii a școalelor primare rurale (Decret regal nr. 1851 din 19 mai 1903, „Monitorul Oficial“ 6 iunie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 432).

Programa analitică a școalelor normale de învățători și învățătoare (Decret regal nr. 1935 din 2 iunie 1903, „Monitorul Oficial“ 7 iunie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 448).

Programul școalei normale superioare de fete, alcătuit conform art. 95, 97 și 98 din legea învățământului secundar și superior („Monitorul Oficial“ 4 iulie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 486).

Programa pentru școalele inferioare de agricultură („Monitorul Oficial“ 27 septembrie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 488).

Programa pentru școalele superioare de comerț din 16 aprilie 1904 („Monitorul Oficial“ 4 mai 1904).

Programa școalelor elementare de comerț din 14 mai 1904 („Monitorul Oficial“ 28 mai 1904).

Programa școalelor elementare de meserii pentru fete, gradul I și II din 24 iunie 1904 („Monitorul Oficial“ 29 iunie 1904).

Programa analitică pentru școalele de adulți („Monitorul Oficial“ 8 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 423).

Program pentru cursurile comerciale de seară și duminică („Monitorul Oficial“ 9 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 419).

Programa analitică a Seminarilor din 3 aprilie 1908. („Monitorul Oficial“ 10 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 1244).

Programele examenelor de capacitate pentru profesorii de școale secundare de băieți („Monitorul Oficial“ 3 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 1324).

Programul examenelor, de capacitate pentru școale superioare de comerț („Monitorul Oficial“ 3 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 1329).

Programa școalelor secundare de băieți: gimnazii și licee (Decretul regal din 12 august 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 1019).

Programele școalelor secundare de fete (Decret regal nr. 2501 din 29 iulie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 1147).

Programa pentru școalele inferioare de meserii pentru fete (gradul I și II) (Decret 2435 din 19 august 1909, „Monitorul Oficial“ 3 septembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 959).

Program pentru cursul de desen în școalele profesionale de fete (Decret regal nr. 2435 din 19 august 1909, „Monitorul Oficial” 3 septembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 907).

Programul examenului de capacitate de profesoare pentru școalele secundare de fete („Monitorul Oficial” 5 septembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 1330).

Programa școalelor de arte frumoase (Decret nr. 2647 din 26 septembrie 1909, „Monitorul Oficial” 3 octombrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 1297).

Programa analitică a cursului de piano la Conservatorul de muzică și artă dramatică din București („Monitorul Oficial” 30 octombrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 1320).

Programa analitică a practicii în ateliere și a studiilor din școala de menaj externă (Decret regal nr. 3014 din 9 noiembrie 1909, „Monitorul Oficial” 17 noiembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 981).

Program de învățământ pentru școalele de copii mici (grădini de copii), sancționată cu Decretul Regal 564 din 15 februarie 1910 („Monitorul Oficial” 20 februarie 1910, „Buletinul Oficial al Ministerului” nr. 325 din 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 903).

Program pentru școalele comerciale superioare (din 1904) cu modificările de la 24 iulie 1910 („Monitorul Oficial” 15 august 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 931 și 912).

Programa de studii a școalelor primare rurale cu modificările decretate la 15 septembrie 1910 („Monitorul Oficial” 25 septembrie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 823).

Programa de studii a școalelor primare urbane cu modificările decretate la 15 septembrie 1910 („Monitorul Oficial” 25 septembrie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 842).

Programa analitică a școalelor normale de învățători și învățătoare cu modificările decretate la 15 septembrie 1910 („Monitorul Oficial” 25 septembrie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 858).

După cuprins:

Școalele de copii mici: nr. 32.

*

Școalele primare superioare: nr. 1.

Școalele primare urbane: nr. 2, 11, 35.

Școalele primare rurale: nr. 3, 12, 34.

*

Școalele normale de învățători: nr. 13, 30.

*

Seminarii (teologice): nr. 8, 21.

*

Școalele secundare: nr. 6, 24.

Școalele secundare de fete: nr. 25.

*

Școalele secundare de fete, secția comercială: nr. 7.

Școalele superioare de comerț: nr. 16, 33.

Școalele elementare de comerț: nr. 17.

Cursurile comerciale de seară: nr. 20.

Școalele profesionale de fete gr. I: nr. 4.

Școalele elementare de meserii pentru fete gr. I și II: nr. 18, 26.

Cursul de desen în școalele profesionale: nr. 27.

Practica în ateliere a școalelor de menaj: nr. 31.

Școalele inferioare de agricultură: nr. 15.

Școalele elementare de meserii: nr. 9.

Școalele inferioare de meserii: nr. 10.

*

Școala normală superioară de fete: nr. 14.

Examenele de capacitate de geografie: nr. 5.

Examenele de capacitate pentru profesorii de școli secundare: nr. 22.

Examenele de capacitate pentru școalele superioare de comerț: nr. 23.

Examenele de capacitate pentru profesoare la școalele secundare de fete: 28.

*

Școalele de arte frumoase: nr. 29.

Cursul de piano: nr. 30.

Școalele de adulți: nr. 19.

REGULAMENTE

(în ordine cronologică)

1897–1899

1. *Decret regal nr. 2099 din 29 mai 1897, prin care ziua de 10 mai se instituie ca zi de serbare școlară* („Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 92 din 1 iunie și nr. 93 din 15 iunie 1897, p. 857 și 903).

2. *Decret regal cu modificarea unui alineat al art. 116 din Regulamentul școalelor secundare din 31 august 1896* (Citat de Haret în „Raportul“ către Rege din 1903).

3. *Regulament al serviciului registraturii și al arhivelor din administrațiunea centrală* („Monitorul Oficial“ 10 iulie 1897, „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 98 din 1 septembrie 1897, p. 1046). Refăcut la 23 aprilie 1898 (Vezi „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 611, 646).

4. *Regulament pentru organizarea școalelor primare superioare cu aplicațiuni practice de viticultură* („Monitorul Oficial“ 3 septembrie 1897, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“, 1864–1901, p. 633, „Buletinul Oficial al Ministerului“ nr. 104 din 1 decembrie 1897, p. 1319).

5. *Regulamentul facultăților de litere și filosofie la universitățile din București și Iași* („Monitorul Oficial“ 7 septembrie 1897). Refăcut la 24 februarie 1899 (Vezi „Colecțiunea legilor instrucțiunii“ 1864–1901, p. 635, 781).

6. *Regulament pentru admiterea elevilor în școalele normale primare ale statului* („Monitorul Oficial“ 18 ianuarie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 641, „Buletinul Oficial al Ministerului“ nr. 108 din 1 februarie 1898, p. 126).

7. *Regulament al Serviciului registraturii și al arhivelor din Administrațiunea centrală*, 23 aprilie 1898 (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

8. *Decret regal cu modificarea art. 72 din Regulamentul școalelor private*, 24 mai 1898 (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

9. *Decretul regal din 24 Mai 1898 cu modificarea art. 118 din Regulamentul școalelor secundare din 1896* (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

10. *Regulament pentru organizarea serviciului Statelor personale ale membrilor corpului didactic și al cancelariei Consiliului permanent* („Monitorul Oficial“ 6 iunie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 658).

11. *Regulamentul școalei de menaj* („Monitorul Oficial“ 7 iunie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 660; „Buletinul Oficial al Ministerului“ nr. 116 din 1 iunie 1898, p. 294).

12. *Regulament pentru administrațiunea interioară a școalelor primare rurale* („Monitorul Oficial“ 26 iulie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1861–1901, p. 661).

13. *Regulamentul pentru administrarea interioară a școalelor primare urbane* („Monitorul Oficial“ din 30 iulie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 683).

14. *Condițiuni de admitere spre a face cursuri libere la universități* 1 august 1898 (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

15. *Regulamentul școalelor secundare* („Monitorul Oficial“ 12 august 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 702).

16. *Regulamentul pentru funcționarea bibliotecilor populare* („Monitorul Oficial“ 5 septembrie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 740).

17. *Regulamentul de organizare și funcționare a școalei de arhitectură din București* („Monitorul Oficial“ 17 septembrie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 742).

18. *Regulamentul pentru administrarea Fundațiunii universitare „Carol I“* („Monitorul Oficial“ 10 octombrie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 745).

19. *Decret regal pentru modificarea art. 132, 154, 170, 171 din Regulamentul pentru aplicarea legii învățământului primar din 1896* („Monitorul Oficial“ 11 octombrie 1898). Alte modificări: 20 ianuarie 1899 (Vezi „Colecția legilor“, p. 767).

20. *Regulamentul pentru comisiunea de judecată a corpului didactic secundar și superior* („Monitorul Oficial“ 2 decembrie 1898, „Colecția legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 748).

21. *Regulamentul pentru numirea profesorilor și maștrilor secundari* („Monitorul Oficial“ 15 decembrie 1898, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 751).

22. *Regulamentul ținerii concursului jocului de oină între diferite școli*, 15 ianuarie 1899 (Citat de Haret în „Raportul către Rege“ din 1903).

23. *Decretul regal* 10 ianuarie 1898 *pentru modificarea Regulamentului de aplicarea legii învățământului primar din 1896* (Citat de Haret în „Raport“).

24. *Decretul regal* din 20 ianuarie 1920 *pentru modificarea în Regulament de administrațiunea interioară a școalei primare urbane și rurale* (Citat ibidem).

25. *Regulamentul pentru numirea docenților, agregărilor și profesorilor universitari* („Monitorul Oficial“ 10 februarie 1899, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 768).

26. *Regulament de ordine și disciplină pentru studenții universitari*. („Monitorul Oficial“ 10 februarie 1899, „Colecția legilor Instrucțiunii“ 1864–1901, p. 779).

27. *Decretul regal* 19 februarie 1899 *pentru adăugirea unui articol în Regulamentul intern al seminariilor* (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

28. *Regulamentul facultăților de litere și filosofie de la universitățile din București și Iași* (Citat de Haret. Vezi nr. 5 mai sus).

29. *Regulament pentru examenele de absolvire a cursului primar* (Monitorul Oficial“ 26 februarie 1899, „Colecția legilor Instrucțiunii“ 1861–1901, p. 788, „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 133–34 din 15 februarie 1899, p. 1072).

30. *Decretul regal* din 27 martie 1899 *pentru introducerea unor modificări în Regulamentul seminariilor* (Citat de Haret în „Raport“ din 1903).

31. *Regulament pentru Facultatea de teologie din București*, 6 octombrie 1899 (Citat de Haret, ibidem).

32. *Regulamentul învățământului farmaceutic*. 12 octombrie 1899 (Citat ibidem).

34. *Decretul regal* din 17 mai 1899 *pentru modificarea art. 130 din Regulamentul școalelor secundare* (Citat ibidem).

1901–1904

35. *Regulament pentru înființarea clasei de cânt coral la Conservatorul din București* (Decret regal nr. 2093 din 19 mai 1901, „Monitorul Oficial“ 26 mai 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 89).

36. *Regulament pentru înființarea taxelor pentru elevii Conservatorului din București* (Decret regal nr. 2948 din 31 iulie 1901, „Monitorul Oficial“ 5 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 92).

37. *Decret regal pentru fixarea taxelor studenților universitari, prevăzute de art. 54 din legea învățământului secundar și superior* (nr. 2984 din 8 august 1901, „Monitorul Oficial“ 11 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 93).

38. *Regulament pentru școlile secundare (gimnazii, licee și școli secundare de fete)* („Monitorul Oficial“ 26 august 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“, p. 94).

39. *Regulament pentru fixarea vacanțelor în școlile primare rurale în vederea art. 23 din lege* („Monitorul Oficial“ 22 septembrie 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 130).

40. *Decretul regal* din 14 octombrie 1901, *prin care clădirile și terenul fostei herghelii de la Nucet se trec la Ministerul Cultelor, spre a se înființa o școală de agricultură* (Citat de Haret în „Raport“).

41. *Decret regal pentru introducerea unor modificări în Regulamentul pentru numirea profesorilor și maeștrilor secundari și art. 40 din legea învățământului*

secundar din 1898 (nr. 3380 din 20 octombrie 1901, „Monitorul Oficial“ 30 octombrie 1901, „Colecțiunea“ citată, p. 131).

42. *Norme pentru funcționarea cantinelor școlare* („Buletinul Oficial al Ministerului“ nr. 190 din noiembrie 1901, p. 2590, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 132).

43. *Condițiunile după care se va ține concursul de cărți didactice pentru cursul primar* 25 noiembrie 1901 (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

44. *Regulamentul seminariilor* (Decret regal nr. 3863 din 14 decembrie 1901, „Monitorul Oficial“ 19 decembrie 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 135).

45. *Regulament pentru Facultatea de teologie din București* (Decret regal nr. 3865 din 14 decembrie 1901, „Monitorul Oficial“ 19 decembrie 1901, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 145).

46. *Decret regal pentru introducerea unor modificări în regulamentul pentru numirea docenților, agregăților și profesorilor universitari* (Nr. 273 din 22 ianuarie 1902, „Monitorul Oficial“ 9 februarie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată p. 149).

47. *Decretul regal din 29 ianuarie 1902, relativ la alcătuirea pe viitor a bugetului școalelor și bisericilor române din străinătate* (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

48. *Regulament pentru aplicarea legii Casei Sf. Biserici autocefale ortodoxe române* (Decret regal nr. 1220 din 29 martie 1902, „Monitorul Oficial“ 27 aprilie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 154).

49. *Regulament pentru înaintarea pe loc a învățătorilor și învățătoarelor* (Decret Regal nr. 1501 din 25 aprilie 1902, Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 168, „Buletinul Oficial al ministerului“ nr. 198 din 1 mai 1902, p. 2840).

50. *Regulament pentru examenele de învățământ primar ale copiilor pregătiți în familie sau în institute private, recunoscute de stat* (Decret regal nr. 1560 din 7 mai 1902, „Monitorul Oficial“ din 9 mai 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 171).

51. *Decret regal pentru modificarea art. 117 din Regulamentul școlii secundare*, 30 mai 1902 (Citat de Haret în „Raportul“ din 1903).

52. *Regulament pentru sanatoriul din Predeal* („Monitorul Oficial“ 14 iunie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 174).

53. *Regulament privitor la modalitatea aprobării cărților didactice pentru învățământul secundar* (Decret regal nr. 2289 din 16 iulie 1902, „Monitorul Oficial“ 26 iulie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ citată, p. 177).

54. *Regulament pentru concursuri de muzică corală între elevii și elevele școalelor secundare din țară* (Decret regal nr. 2360 din 12 august 1902, „Monitorul Oficial“ 17 august 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 179, Vezi și „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 236 din 1 noiembrie 1904, p. 4667).

55. *Regulamentul pentru secția superioară a școalei profesionale de fete de gradul al II-lea din București* (Decret regal nr. 2361 din 12 august 1902, „Monitorul Oficial” 17 august 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 180).

56. *Regulamentul școalelor profesionale de fete de gradul I* (Decret regal nr. 2362, din 12 august 1902, „Monitorul Oficial” 18 august 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 181).

57. *Regulamentul pentru școala de menaj de pe lângă azilul „Elena-Doamna”* (Decret regal nr. 3267 din 18 decembrie 1902, „Monitorul Oficial” 25 decembrie 1902, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 206).

58. *Decretul regal din 28 ianuarie 1903, pentru modificarea art. 89 și 99 din Regulamentul școalelor secundare* (Citat de Haret în „Raportul” către Rege din 1903).

59. *Decretul regal din 28 ianuarie 1903, pentru modificarea art. 11 din Regulamentul facultăților de medicină* (Citat ibidem).

60. *Decretul regal din 8 februarie 1903, pentru modificarea art. 38 din Regulamentul seminariilor* (Citat ibidem).

61. *Regulamentul pentru ordinea interioară și întreținerea clădirii palatului Facultății de medicină din București* (Decret regal nr. 480 din 7 februarie 1903, „Monitorul Oficial” 11 februarie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 208).

62. *Regulament pentru punerea în aplicare a legii asupra Casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic* (Decret regal nr. 696 din 22 februarie 1903, „Monitorul Oficial” 8 martie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 210).

63. *Decretul regal nr. 1099 din 15 martie 1903, pentru introducerea unor modificări în regulamentul școalelor secundare* („Monitorul Oficial” 18 martie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901, p. 212).

64. *Regulament pentru școalele superioare de comerț* (Decret regal nr. 1403, din 1 aprilie 1903, „Monitorul Oficial” 19 aprilie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 223).

65. *Regulament de aplicarea legii din 9 iulie 1901 pentru învățământul agricol* (Decret regal nr. 1537 din 16 aprilie 1903, „Monitorul Oficial” 29 aprilie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 246).

66. *Regulament pentru perceperea în folosul casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic a taxei de 5% asupra cărților didactice* (Decret regal nr. 1929 din 31 mai 1903 „Monitorul Oficial” 3 iunie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 260, „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucției” nr. 227 de la 1 mai 1904, p. 4128).

67. *Regulamentul școalei de menaj extern din Capitală* (Decret regal nr. 2485 din 25 iulie 1903, „Monitorul Oficial” 1 august 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1901–1904, p. 268).

68. *Regulament pentru administrarea orfelinatului corpului didactic de la Bistrița, jud. Vâlcea* (Decret regal nr. 2490 din 25 iulie 1903, „Monitorul Oficial“ 2 august 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 272).

69. *Regulament pentru școala de menaj „Principesa Maria“* (Decret regal nr. 2491 din 25 iulie 1903, „Monitorul Oficial“ 14 august 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1903, p. 275).

70. *Regulament pentru internatele liceelor și ale școalelor secundare de fete* (Decret regal nr. 2557 din 1903, „Monitorul Oficial“ 26 august 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1904, p. 278).

71. *Regulament pentru numirea profesorilor și măștrilor secundari și asupra art. 45 din lege* („Monitorul Oficial“ 15 decembrie 1903, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1907–1904, p. 282). Cu toate modificările ce i s-a adus până la finele anului 1903.

72. *Regulament pentru administrația interioară a școalelor normale de învățători și învățătoare* din 23 martie 1904 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ din 1910, p. 86).

73. *Regulamentul din 16 aprilie 1904 pentru administrația interioară a școalelor primare rurale* („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ din 1910, p. 239).

74. *Regulamentul din 28 mai 1904 pentru școalele de adulți* („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ din 1910, p. 291).

74. bis. *Regulament pentru numirea cu titlu provizoriu a învățătorilor ajutori* („Buletinul Oficial al ministerului“, nr. 230 din 15 iunie 1904, p. 4390).

75. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul școalei de menaj externă din București*, nr. 2312 din 22 iulie 1904. („Monitorul Oficial“ 22 iulie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 67).

76. *Decretul regal nr. 2346, din 23 iulie 1904, pentru modificarea unui articol din Regulamentul școalelor secundare*. („Monitorul Oficial“ 27 iulie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 68).

77. *Regulament pentru organizarea seminarului musulman din Dobrogea* (Decret regal nr. 2426 din 30 iulie 1904, „Monitorul Oficial“ 17 august 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 68).

78. *Regulament pentru școalele elementare de comerț* (Decret regal nr. 2425 din 30 iulie 1904, „Monitorul Oficial“, 20 august 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 72).

79. *Regulament pentru cursurile comerciale de seară și duminică* (Decret regal nr. 2424 din 30 iulie 1904, „Monitorul Oficial“ 20 august 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1906, p. 93).

80. *Decretul regal nr. 2427, din 8 august 1904, pentru introducerea unor modificări în Regulamentul școalelor secundare* („Monitorul Oficial“ 11 august 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 71).

81. *Regulament de organizare a școalelor practice de agricultură, înființate de Institutul „N. Sofian“ din Botoșani* (Decret regal nr. 2430 din 10 august

1904, „Monitorul Oficial“ 20 august 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 94).

82. Lipsă.

83. *Decretul regal* nr. 2647, din 9 octombrie 1904, *pentru introducerea unor modificări în Regulamentul facultăților de medicină* („Monitorul Oficial“ 24 octombrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. III).

84. *Decretul regal* nr. 2764, din 30 octombrie 1904, *pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru taxele studenților universitari* („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 111).

85. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul de aplicare a legii asupra învățământului agricol* nr. 2789, din 6 noiembrie 1904 („Monitorul Oficial“ 14 noiembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 111).

86. *Decret regal pentru introducerea unor modificări în Regulamentul seminariilor* nr. 3102 din 3 decembrie 1904 („Monitorul Oficial“ 8 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 112).

87. *Regulamentul facultăților de drept din București și Iași* (Decret regal nr. 3103 din 3 decembrie 1904, „Monitorul Oficial“ din 8 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 113).

88. *Decretul regal* nr. 3120 *pentru modificarea mai multor articole din Regulamentul de aplicație al legii Casei Bisericii* („Monitorul Oficial“ 8 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 116).

89. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru jurnalul bisericesc* nr. 3140 din 9 decembrie 1904 („Monitorul Oficial“ 14 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 118).

90. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru împărțirea ajutoarelor de mile* nr. 3142 din 9 decembrie 1904 („Monitorul Oficial“ 14 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1904–1906, p. 118).

91. *Decretul regal* din 18 decembrie 1904 *pentru modificarea unor articole din Regulamentul internatelor școalelor secundare* („Monitorul Oficial“ 28 decembrie 1904, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1901–1906, p. 119).

1907–1910

92. *Decretul regal* din nr. 2355 din 12 mai 1907, *pentru modificarea a 2 articole din Regulamentul Casei de economie a corpului didactic* („Monitorul Oficial“ 16 mai 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 805).

93. *Jurnalul Consiliului de miniștri*, din 18 mai 1907, *pentru modificarea unor articole din Regulamentul școalelor secundare* („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 562).

94. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru administrarea interioară a școalelor primare urbane* nr. 2436 din 19 mai 1907

(„Monitorul Oficial“ 23 mai 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 188).

95. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru aplicarea legii clerului mirean* nr. 2469 din 25 mai 1907 („Monitorul Oficial“ din 5 iunie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 757. Vezi și p. 758 din „Colecțiune“).

96. *Regulament pentru primirea vizitatorilor în sfintele mănăstiri* (Decret regal nr. 2470 din 25 mai 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 790).

97. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru disciplina studenților universitari* nr. 2713 din 21 iunie 1907 („Monitorul Oficial“ 26 iunie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 559).

98. *Regulament pentru funcționarea muzeului „Aman“* (Decret Regal nr. 2870 din 3 iulie 1907, „Monitorul Oficial“ 10 iulie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 583).

99. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul Casei de economie a Corpului didactic* nr. 3282 din 13 august 1907 (Monitorul Oficial din 21 august 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 805).

100. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru introducerea unor modificări în Regulamentul pentru numirea profesorilor și maeștrilor secundari* nr. 1185 din 20 august 1907 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 557).

101. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru modificări în Regulamentul pentru internatele școalelor secundare* nr. 1186 din 20 august 1907 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 558 și p. 562).

102. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru modificări în Regulamentul seminariilor* nr. 1180 din 20 august 1907 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 574 și p. 577).

103. *Regulamentul secției superioare a școalei profesionale „A. F. Robescu“*. (Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1181 din 20 august 1907, „Monitorul Oficial“ nr. 121 august (?) 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 486).

104. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru introducerea unor modificări în Regulamentul școlilor profesionale de gradul I* nr. 118 din 20 august 1907 („Monitorul Oficial“ 31 august 1907; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 376).

105. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru modificări în Regulamentul Școlii superioare de comerț* nr. 1189 din 20 august 1907 („Monitorul Oficial“ 31 august 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 378).

106. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru introducerea unor modificări în Regulamentul școlii elementare de comerț* nr. 1190 din 20 august 1907 (Monitorul Oficial“ 31 august 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 379).

107. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru instrucția militară* nr. 1192 din 23 august 1907 („Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 558).

108. *Jurnalul Consiliului de miniștri pentru Introducerea unor modificări în Regulamentul pentru administrația interioară a școalelor normale* nr. 1248 bis din 27 august 1907 („Monitorul Oficial“ 7 septembrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 181).

109. *Regulament pentru serbarea de muzică corală a claselor școalelor secundare* (Jurnalul Consiliului de miniștri nr. 1310 din 16 septembrie 1907, „Monitorul Oficial“ 16 septembrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 722).

110. *Regulamentul Conservatoarelor de muzică și artă dramatică* (Decret regal nr. 3692 din 30 octombrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 724).

111. *Regulament pentru aprobarea cărților didactice de curs secundar* („Monitorul Oficial“ 17 noiembrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 623).

112. *Regulament pentru numirea profesorilor și măștrilor la școalele de comerț* (Decret regal nr. 3885 din 22 noiembrie 1907, „Monitorul Oficial“ 29 noiembrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 541).

113. *Decret regal pentru modificări în Regulamentul școlii de menaj* nr. 4065 din 14 decembrie 1907 („Monitorul Oficial“ 15 decembrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 376).

114. *Decret regal pentru modificări în Regulamentul școalelor elementare de meserii* nr. 4095 din 18 decembrie 1907 („Monitorul Oficial“ 23 decembrie 1907, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 373).

115. *Decret regal pentru modificarea art. 142 din Regulamentul pentru aplicarea legii învățământului primar* nr. 9 din 11 ianuarie 1908 („Monitorul Oficial“ 17 ianuarie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 167).

116. *Decret regal pentru modificarea art. 74 și 75 din Regulamentul pentru aplicarea legii învățământului agricol* nr. 29 ianuarie 1908 („Monitorul Oficial“ 2 februarie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 373).

117. *Decret regal pentru modificarea art. 17, 67, 68 și 71 din Regulamentul școalelor elementare de meserii* nr. 361 din 12 februarie 1908 („Monitorul Oficial“ 16 februarie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ pe anii 1906–1910, p. 374).

118. *Decret regal pentru modificarea art. 17, 34, 51, 71, 212 din Regulamentul școalelor profesionale de fete gradul I* nr. 448 din 19 februarie 1908 („Monitorul Oficial“ 21 februarie 1908; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1908, p. 374).

119. *Decret regal pentru modificarea dispozițiilor din Regulamentul școlilor secundare, privitoare la examenele particulare* nr. 915 din 29 martie 1908 („Monitorul Oficial“ 30 martie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 564).

120. *Decret regal pentru modificarea art. 6 din Regulamentul de ordine și disciplină a studenților universitari* nr. 987 din 31 martie 1908 („Monitorul Oficial“ 3 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 560).

121. *Decret regal pentru modificarea art. 2, 7, 9 din Regulamentul taxelor plătite de studenții universitari* nr. 1102 din 4 aprilie 1908 („Monitorul Oficial“ 7 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 560).

122. *Regulament pentru organizarea școalelor de arte frumoase* (Decret regal nr. 1288 din 19 aprilie 1908, „Monitorul Oficial“ 25 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 742).

123. *Decret regal pentru modificarea mai multor articole din Regulamentul pentru numirea învățătorilor-ajutori* nr. 1352 din 26 aprilie 1908 („Monitorul Oficial“ 29 aprilie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 203, „Buletinul Oficial al Ministerului Instrucțiunii“ nr. 282 din 1908).

124. *Regulamentul școalei de gospodărie „Principesa Maria“* (Decret regal nr. 1382 din 29 aprilie 1908, „Monitorul Oficial“ 6 mai 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 456).

125. *Decret regal pentru modificarea art. 5 și 10 din Regulamentul școalelor de adulți* nr. 1636 din 17 mai 1908 („Monitorul Oficial“ 20 mai 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ pe 1906–1910, p. 201).

126. *Regulament pentru punerea în aplicare a legii pentru lumânările de ceară* (Decret regal nr. 1631 din 17 mai 1908, „Monitorul Oficial“ 20 mai 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 801).

127. *Decret regal pentru modificarea art. 13–199 din Regulamentul pentru aplicarea legii învățământului primar* nr. 1670 din 20 mai 1908 („Monitorul Oficial“ 25 mai 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 167).

128. *Decret regal pentru modificarea mai multor articole din Regulamentul școalelor normale* nr. 1674 din 20 mai 1908 („Monitorul Oficial“ 27 mai 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 184).

129. *Decret regal pentru modificarea art. 6 și 8 din Regulamentul școalelor normale* nr. 1702 din 20 mai 1908 („Monitorul Oficial“, 4 iunie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 185).

130. *Decret regal pentru modificarea art. 36–43 din Regulamentul seminariilor* nr. 1727 din 28 mai 1908 („Monitorul Oficial“ 1 iunie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 575).

130 bis. *Regulamentul din 28 mai 1900 pentru numirea maestrelor în învățământul meseriilor la școalele profesionale de gradul I și II de fete, afară de atelierele de aplicație* („Monitorul Oficial“ 4 iunie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1912, Învățământ profesional și particular, p. 175).

131. *Decret regal pentru modificarea mai multor articole din Regulamentul pentru administrarea interioară a școalelor primare urbane* nr. 1751 din 30 mai 1908 („Monitorul Oficial“ 8 iunie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 190).

132. *Decret regal pentru modificarea Regulamentului pentru pantahuze* nr. 2022 din 26 iunie 1908 („Monitorul Oficial“ 1 iulie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1908, p. 758).

133. *Decret regal pentru modificarea art. 11 din Regulamentul pentru autoritatea sinodală* nr. 2301 din 19 iulie 1908 („Monitorul Oficial“ 27 iulie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 763).

134. *Decret regal pentru modificarea art. 22 și 23 din Regulamentul conservatoarelor de muzică* nr. 2474 din 7 august 1908 („Monitorul Oficial“ 12 august 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 581.)

135. *Regulamentul Facultății de litere din București* (Decret regal nr. 2500 din 12 august 1908, „Monitorul Oficial“ 22 august 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 629).

136. *Regulament pentru comisiile disciplinare ale corpului didactic primar* (Decret regal nr. 2648 din 9 septembrie 1908, „Monitorul Oficial“ 16 septembrie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“, 1906–1910, p. 367, „Buletinul Oficial al Ministerului“, nr. 291 din 1908).

137. *Decret regal pentru modificarea art. 193 din Regulamentul pentru aplicarea legii învățământ primar* nr. 2646 din 9 septembrie 1908 („Monitorul Oficial“ 13 septembrie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ pe 1906–1910, p. 176).

138. *Decret regal pentru modificarea art. 112 din Regulamentul pentru administrarea interioară a școalelor primare rurale* nr. 2647 din 9 septembrie 1908 („Monitorul Oficial“ 13 septembrie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 177).

139. *Decret regal pentru modificarea art. 7 și 11 din Regulamentul Conservatoarelor de muzică* nr. 2670 din 12 septembrie 1908 („Monitorul Oficial“ 17 septembrie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ pe 1906–1910, p. 581).

140. *Decret regal pentru modificarea art. 9, 10, 11 din Regulamentul pentru înaintarea pe loc a învățătorilor* nr. 2690 din 15 septembrie 1908 („Monitorul Oficial“ 25 septembrie 1908; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 202).

141. *Regulamentul facultății de filosofie și litere din Iași* (Decret regal nr. 3301 din 5 decembrie 1908, „Monitorul Oficial“ 9 decembrie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1908, p. 635).

142. *Decret regal pentru modificarea mai multor articole din Regulamentul școalelor superioare de comerț* nr. 3336 din 10 decembrie 1908 („Monitorul Oficial“ 30 decembrie 1908, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 396).

142. bis. *Regulament pentru funcționarea caselor de economie școlară* („Buletinul Oficial al ministerului“ nr. 300 din 1909).

143. *Regulamentul Facultății de drept din București* (Decret regal nr. 394, din 6 februarie 1909, publicat în „Monitorul Oficial“ 11 februarie 1909 și 15 februarie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1896–1910, p. 641).

144. *Decret regal pentru modificarea Regulamentului pentru certificatele rabinilor* nr. 658 din 26 februarie 1909 („Monitorul Oficial“ 6 martie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 758).

145. *Regulamentul Facultății de teologie din București* (Decret regal nr. 964 din 18 martie 1905, „Monitorul Oficial” 24 martie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 626).

146. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul școalelor normale* nr. 1168 din 1 aprilie 1909 („Monitorul Oficial” 7 aprilie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 185).

147. *Decrete regale pentru modificarea unor articole din Regulamentul expoziției oficiale a artiștilor în viață* nr. 1479 din 17 aprilie 1909 și nr. 2047 din 23 iunie 1909 („Monitorul Oficial” 28 aprilie și 26 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii”, 1906–1910, p. 750).

148. *Regulamentul Facultății de drept din Iași* (Decret regal nr. 1737 din 19 mai 1909, „Monitorul Oficial” 27 mai 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 645).

149. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul școalelor profesionale de fete* nr. 1751 din 20 mai 1901 („Monitorul Oficial” 21 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii”, 1906–1910, p. 381).

150. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul de administrarea interioară a școalelor primare urbane* nr. 1813 din 27 mai 1909 („Monitorul Oficial” 29 mai 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 177).

151. *Regulament, pentru alegerea membrilor consistoriului superior bisericesc* (Decret regal nr. 1825 din 29 mai 1909, „Monitorul Oficial” 3 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 791).

152. *Decret regal pentru modificarea Regulamentului școalelor superioare de meserii* nr. 1870 din 2 iunie 1909 („Monitorul Oficial” 13 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” pe 1906–1910, p. 375).

153. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul pentru aplicarea legii învățământului primar* nr. 1877 din 2 iunie 1909. („Monitorul Oficial” 20 iunie 1909; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 178). Vezi și „Monitorul Oficial” 24 iunie 1909.

154. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul școalelor normale* nr. 2029 din 20 iunie 1909 („Monitorul Oficial” din 25 iunie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 187).

155. *Decret regal pentru modificări în Regulamentul de perceperea taxelor studenților universitari* nr. 2366 din 4 august 1909 („Monitorul Oficial” din 25 august 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 561).

156. *Regulamentul școalei de medicină veterinară* (Decret regal nr. 2147 din 8 august 1909, „Monitorul Oficial” 4 septembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 649).

157. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul școalelor secundare* nr. 2482 din 31 august 1909 („Monitorul Oficial” 1 septembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii” 1906–1910, p. 572).

158. *Regulamentul pentru muzeul Aman* (Decret regal nr. 2619 din 21 septembrie 1909, „Monitorul Oficial“ 26 septembrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 753).

159. *Regulament pentru administrarea interioară a școalelor de arte frumoase* (Decret regal nr. 2647 din 26 septembrie 1909, „Monitorul Oficial“ 3 octombrie 1909, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 744).

159 bis. *Regulament pentru administrația interioară a școalelor de copii mici* („Buletinul Oficial al Ministerului“ nr. 342 din 1910).

160. *Regulamentul interior al Consistoriului superior bisericesc* (Decret regal nr. 500 din 10 februarie 1910, „Monitorul Oficial“ 21 februarie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 796).

161. *Decret regal pentru modificarea art. 204–207 din Regulamentul legii învățământului primar și normal-primar* nr. 712 din 24 februarie 1910 („Monitorul Oficial“ 28 februarie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 176).

162. *Regulament pentru organizarea învățământului militar în școalele normale de învățători* (Decret regal nr. 711 din 24 februarie 1910, „Monitorul Oficial“, 2 martie 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ pe 1906–1910, p. 369).

163. *Decret regal pentru modificarea art. 74 și 81 din Regulamentul de administrațiune interioară a școalelor primare urbane.* nr. 863 din 8 martie 1910. („Monitorul Oficial“ 14 martie 1910; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 201).

164. *Decret regal pentru modificarea art. 7 din Regulamentul pentru înaintare pe loc a învățătorilor.* nr. 1454 din 12 aprilie 1910, („Monitorul Oficial“ 17 Aprilie 1910; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ pe 1906–1910, p. 203).

165. *Decret pentru modificarea unor articole din Regulamentul de administrație interioară a școalelor normale* nr. 1608 din 30 aprilie 1910 („Monitorul Oficial“ 4 mai 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 187).

166. *Decret regal pentru modificarea unor articole din Regulamentul de administrație interioară a școalelor normale.* nr. 1608 din 30 aprilie 1910 („Monitorul Oficial“ 4 mai 1910; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 187).

167. *Decret regal pentru introducerea unui articol în Regulamentul școalelor secundare* nr. 1760 din 12 mai 1910 („Monitorul Oficial“ 18 mai 1910; „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 573).

168. *Regulament pentru numirea profesorilor de științe religioase de la seminariile teologice* (Decret regal nr. 2457 din 17 iulie 1910, „Monitorul Oficial“ 5 august 1910, „Colecțiunea legilor Instrucțiunii“ 1906–1910, p. 616).

După cuprins:

Registratura și ordinea ministerului: nr. 3, 7.
Statele personale ale corpului didactic: nr. 10.

*

Casa Bisericii ortodoxe: nr. 48, 88.
Regulament pentru jurnalul bisericesc.: nr. 89.
Aplicarea legii clerului mirean: nr. 95.
Primirea vizitatorilor în mănăstiri: nr. 96.
Lumânările de ceară: nr. 126.
Regulamentul pentru pantahuze: nr. 132.
Regulamentul pentru autoritatea sinodală: nr. 133.
CertIFICATELE rabinilor: nr. 144.
Alegerea Consistoriului Superior: nr. 151.
Regulamentul interior al Consistoriului superior: nr. 160.
Împărțirea ajutoarelor de milă: nr. 90.
Seminariul musulman: nr. 77.
Administrația interioară a Seminarilor: nr. 27, 30, 44, 60, 86, 102, 130.
Numirea profesorilor de științe religioase: nr. 167.

*

Aplicarea legii învățământului primar: nr. 19, 23, 115, 127, 137, 153, 161.
Administrarea interioară a școlilor primare rurale: nr. 12, 24, 73, 138.
Administrarea interioară a școlilor primare urbane: nr. 13, 24, 94, 131, 150, 163.
Vacanțele în școalele rurale: nr. 39.
Examenul de absolvire: nr. 29.
Cărțile didactice: nr. 43.
Comisiile disciplinare pentru corpul didactic primar: nr. 136.
Înaintarea pe loc a învățătorilor: nr. 49, 140, 164.
Numirea învățătorilor-ajutori: nr. 123.
Școalele de adulți: nr. 74, 125.
Școale primare superioare viticole: nr. 4.
Cantinele școlare: nr. 42.
Bibliotecile populare: nr. 16.

*

Administrația interioară a școalelor normale: nr. 72, 108, 128, 129, 146, 154, 165.

*

Admiterea elevilor: nr. 6.

*

Școalele secundare: nr. 2, 9, 15, 76, 34, 38, 51, 58, 63, 80, 93, 157, 166.
Numirea profesorilor: nr. 21, 41, 71, 100.
Comisiunea de judecată a profesorilor: nr. 20.
Concurs de muzică corală: nr. 54, 109.

Cărțile didactice: nr. 53, 111.
Internatele liceelor și școalelor de fete: nr. 70, 91, 101.
Instrucția militară: nr. 107.
Învățământul militar: nr. 162.
Educația patriotică. Serbările școlare: nr. 1.
Casa de economie, credit și ajutor: nr. 62, 66, 92. 99.

*

Școalele elementare de meserii: nr. 114, 117.
Școalele superioare de meserii: nr. 152.
Școalele de agricultură: nr. 40.
Aplicarea legii învățământului agricol: nr. 65, 85, 116,
Școale practice de agricultură: nr. 81.
Școalele profesionale de fete gradul II: nr. 55.
Școalele profesionale de fete gradul I: nr. 56, 104, 118,
Școala profesională A. F. Robescu: nr. 103.
Școalele profesionale de fete: nr. 149.
Școalele de menaj: nr. 11, 57, 67, 69, 95, 113.
Școala de gospodărie „Principesa Maria”: nr. 124.
Școalele superioare de comerț: nr. 64, 105. 142.
Școalele elementare de comerț: nr. 78, 106.
Cursuri comerciale de seară: nr. 79.
Numirea profesiorilor la școalele de comerț: nr. 112.

*

Sanatoriul de la Predeal: nr. 52.
Orfelinatul Corpului didactic: nr. 68.

*

Concursul de oină: nr. 22.
Cursuri libere la universitate: nr. 14.
Numirea profesorilor etc.: nr. 25, 46.
Ordinea și disciplina studenților: nr. 26, 97, 120.
Taxele studenților: nr. 37, 84, 121, 155.
Facultatea de teologie: nr. 31, 45, 145.
Învățământul farmaceutic: nr. 32.
Facultățile de medicină: nr. 33, 59, 61, 83.
Facultățile de drept: nr. 87, 143, 148.
Fundația universitară „Carol I”: nr. 18.
Facultățile de litere: nr. 5, 28, 135, 141.
Școala de medicină veterinară: nr. 156.
Muzeul Aman: nr. 98, 158.
Conservatorul din București: nr. 35.
Taxele elevilor din conservator: nr. 36.
Conservatoarele de muzică și artă dramatică: nr. 110, 134, 139.
Școala de arhitectură: nr. 17.
Școalele de arte frumoase: nr. 122, 159.
Expoziția artiștilor în viață: nr. 147.

*

Școalele private: nr. 8, 50.

Examenele elevilor pregătiți în particular: nr. 119.

*

Școalele și bisericile române din străinătate: nr. 47.

**TEXTELE PRINCIPALELOR LEGI
ALE LUI
SPIRU HARET**

Lege asupra învățământului secundar și superior din 23 martie 1898, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul regal nr. 2.727 din 9 iulie 1901

Sanționată prin decretul regal nr. 3.079 din 19 august 1901. (Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 116 din 25 august 1901.)

Capitolul I. – Dispozițiuni generale

Art. 1. – Învățământul secundar se dă: pentru băieți în gimnazii și licee; pentru fete în școalele secundare de fete de gradul I și II.

Învățământul superior se dă în universități și în institutele alipite pe lângă universități.

Art. 2. – Instrucțiunea secundară și superioară este gratuită pentru fiii de români.

Fiii de străini pot fi primiți în școalele de diverse grade de învățământ, dacă vor fi locuri disponibile, după ce se vor satisface cererile fiilor de români. Ei vor plăti atunci o taxă, care se va fixa prin regulamente pentru fiecare școală, și care se va vărsa la Casa Școalelor. ministerul poate dispensa, în parte sau în total, de plata acestei taxe pe școlarii merituoși și săraci.

Capitolul II. – Învățământul secundar

Secțiunea I. – Organizare

Art. 3. – Liceele au opt clase, fiecare de câte un an.

În primele patru clase, obiectele de studiu sunt: religia; limbile română, latină, franceză și germană; istoria universală și istoria țării; geografia generală și geografia țării; matematicile raționate elementare, cu aplicațiuni la arpen-tagiu, nivelare, drenage, irigațiuni și cu noțiuni de contabilitate; elemente de fizică, chimie, științe naturale, cosmografie, noțiuni de igienă; noțiuni de drept uzual și instrucțiune civică; caligrafie, desen, muzică vocală, gimnastică. Aceste obiecte vor fi predate în așa mod, încât să formeze un ciclu complet de cunoștințe. Ele sunt obligatoare pentru toți școlarii primelor patru clase.

În ultimele patru clase, următoarele obiecte de studiu sunt obligatoare pentru toți școlarii: religia; limbile română, franceză și germană; istoria universală și istoria țării; noțiuni de psihologie, de logică, de economia politică, drept uzual și instrucțiune civică; muzica vocală și gimnastica.

Afară de acestea, școlarii, care se destină studiilor clasice și care vor forma secțiunea clasică, vor mai urma obiectele următoare: limbile latină și elenă; repetițiuni de matematici, de științe fizice și naturale, și desenul; iar cei care vor forma secțiunea reală, obiectele următoare: una din limbile italiană sau engleză; geografia; matematicile raționale (algebra și trigonometria plană și sferică, cu complemente și cu teoria generală a ecuațiunilor cu o necunoscută; aplicațiuni la topografie, nivelare, drenage, irigațiuni, elemente de geometrie analitică cu două dimensiuni; noțiuni de mecanică rațională și de tehnologie; noțiuni de geometrie descriptivă; fizică, chimie, cosmografie, științe naturale, igienă, desen liniar).

Școlarii din secțiunea clasică vor putea înlocui studiul limbii elene prin studiul fizice, chimiei, științelor naturale, igienei și geografiei, urmând aceste cursuri în comun cu elevii din secțiunea reală.

Art. 4. – Gimnaziile au patru clase, fiecare de câte un an: Programa lor de studiu este identică cu a celor patru clase inferioare ale liceelor.

Art. 5. – Obiectele de studiu în școalele secundare de fete de gradul I sunt: religiunea; limbile română, franceză, germană; geografia generală și geografia țării; istoria generală și istoria țării; aritmetica și geometria elementară raționate, cu aplicațiuni practice și noțiuni de contabilitate; elemente de cosmografie; elemente de științe naturale, de fizică și de chimie; noțiuni de pedagogie, de igienă, de medicină și de farmacie domestică, mai ales în vederea creșterii și îngrijirii copiilor; economia domestică lucrul de mână, caligrafia și desenul, muzica vocală și gimnastica.

Durata studiilor în școalele secundare de fete de gradul I va fi de cinci ani. Anul al cincilea va fi în special consacrat studiilor necesare femeii.

Art. 6. – Școalele secundare de fete de gradul II au menirea de a da o cultură generală mai înaltă decât școalele de gradul I. În acest scop, se vor dezvolta și completa în aceste școli studiile din școalele de gradul I, adăugându-se noțiuni de psihologie, logică, economie politică, drept uzual și instrucțiune civică, precum și una din limbile latină, italiană sau engleză.

Durata studiilor în școalele secundare de gradul II va fi de patru ani. În ele se vor primi prin concurs absolventele primelor patru clase ale școalelor de gradul I.

Elevele, care vor absolvi cursul acestor școli, urmând studiul limbii latine, vor obține un certificat de absolvire, care va purta mențiunea: echivalent cu certificatul de absolvire a studiilor clasice moderne, din licee. Acest certificat dă dreptul de înscriere în universitate, la facultățile, la care, conform regulamentelor respective, se pot înscrie absolvenții clasicismului modern din licee.

Secțiunea II. – Administrațiunea interioară a școlilor secundare

Art. 7. – Fiecare școală secundară de băieți este pusă sub conducerea unui director și fiecare școală secundară de fete, sub a unei directoare.

Directorii și directoarele se numesc și se revoacă prin decret regal.

Ei locuiesc în localul școlii. Dacă localul este nesuficient, ei primesc o indemnitate pentru locuință.

Art. 8. – Directorii și directoarele școalelor secundare au sub conducerea lor toată administrațiunea interioară a școlii.

Ei veghează la exacta aplicare a legilor, a regulamentelor, programelor și dispozițiilor ministeriale, și sunt răspunzători de dânsa; controlează pe membrii corpului didactic ai școlii în îndeplinirea datoriilor lor; priveghează conduita școlarilor în școală și afară de școală; pronunță și aplică pedepsele disciplinare, conform regulamentelor, și cu rezerva celor prevăzute la art. 12, alin. III; controlează internatele și gazele, la care locuiesc școlarii, având dreptul de a cere închiderea lor, când nu le-ar găsi în condițiuni bune de moralitate sau de igienă; îngrijesc ca localul școlii să fie întreținut în bună stare și curat; țin în bună regulă cancelaria și arhiva școlii; priveghează și sunt răspunzători de întreaga zestre a școlii, de care țin inventare în regulă.

Art. 9. – Directorii liceelor și gimnaziilor se vor numi dintre persoanele următoare:

a) Profesorii titulari ai școlii, sau ai unui alt liceu sau gimnaziu, care vor avea cel puțin 4 ani de serviciu ca profesori titulari și etatea de 30 de ani cel puțin;

Agregații și docenții unei facultăți de litere sau de științe, care vor avea etatea de 30 de ani cel puțin;

b) Foștii profesori secundari sau superiori, cu titlul definitiv, de litere sau științe, trecuți la pensie.

Directoarele școalelor secundare de fete se vor numi dintre persoanele următoare:

a) Profesoarele titulare ale școlii, sau ale unei alte școle secundare de fete de gradul I sau II, care vor avea cel puțin 4 ani de serviciu, ca profesoare titulare, și etatea de 30 de ani cel puțin;

b) Persoanele, care vor avea o diplomă de studii superioare în litere sau științe, în etate de 30 de ani cel puțin;

c) Absolventele școlii normale superioare de fete, sau ale unei alte școle pedagogice superioare echivalente, în etate de 30 de ani cel puțin;

d) Fostele profesoare de școle secundare de fete, cu titlu definitiv, trecute la pensie.

Art. 10. – Directorii și directoarele școalelor secundare nu pot ocupa nici o funcțiune publică sau privată, afară de cazurile prevăzute în art. 9. Ei nu pot

dirija institute private de instrucțiune, nici profesia într-însele, nici a prepara elevi în particular. Ei nu pot întreprinde comerț sau industrie, nici exercita vreo profesiune liberală.

Art. 11. – Pentru fiecare clasă va fi un profesor diriginte, care va avea sub a sa deosebită privegheare și răspundere ordinea și disciplina clasei.

Profesorii diriginți se vor numi de ministru, după recomandarea directorului, dintre profesorii școalei.

Profesorii diriginți vor dirija clasele lor după sistemul rotațiunii anuale.

Art. 12. – Profesorii diriginți formează, sub președinția directorului, consiliul școlar.

Consiliul școlar se adună de câte ori este convocat de director.

El deliberază asupra chestiunilor privitoare la bunul mers al școalei, care îi sunt supuse de director. Pedepsa eliminării unui școlar din școală pentru mai mult de șase luni se aplică de consiliul școlar. Cu toate acestea, în caz de urgență, ea se poate aplica de director în mod provizoriu, rămânând ca consiliul să se pronunțe la urmă.

Hotărârile consiliului se iau cu majoritatea voturilor. În caz de paritate, votul directorului va avea preponderență.

Art. 13. – Toți profesorii școalei, întruniți sub președinția directorului, formează conferința școalei.

Conferința se întrunește când e convocată de director.

Ea deliberază asupra chestiunilor, care îi sunt puse sau de director, sau de inspectorat, sau de minister.

Ea fixează, după regulile stabilite în regulamente, cărțile didactice, ce vor fi întrebuințate în școală.

Secțiunea III. – Școlari, cursuri și examene

Art. 14. – Anul școlar în școalele secundare durează de la 1 septembrie până la 25 iunie inclusiv; în acest interval sunt cuprinse și examenele anuale.

În acest interval, afară de duminici, vor fi vacanțe de la 24 decembrie până la 7 ianuarie inclusiv, de la Duminica Florilor până la Duminica Tomei inclusiv, precum și sărbătorile cele mari bisericești și naționale, care se vor fixa de minister, și al căror număr nu va trece peste 15, pentru un an școlar.

Art. 15. – Cererile de înscriere ale școlarilor se fac în zilele de 16 până la 31 august inclusiv.

Pentru a fi înscriși în clasa I, școlarii vor trebui să poseadă certificatul de absolvire al învățământului primar și să aibă vârsta de 11 ani cel puțin. Dispense de vârstă până la un an cel mult pot fi acordate numai de inspectorii generali ai învățământului secundar.

Dacă numărul cererilor de înscriere, care împlinesc aceste condițiuni, nu trece peste numărul de locuri disponibile, conform art. 17, se vor înscrie toți copiii, care au făcut cerere. Dacă însă numărul cererilor trece peste numărul locurilor, disponibile, se vor supune toți unui concurs asupra limbii române și aritmeticii din ultima clasă primară și se vor înscrie numai cei clasați întâi.

Art. 16. – Pentru acoperirea cheltuielilor făcute cu materialul didactic, cu biblioteca școlii, cu materialul de laboratorii și cu repararea stricăciunilor aduse localului și mobilierului, fiecare elev al școalelor secundare va plăti o taxă de 30 lei pe an pentru gimnazii, cursul inferior de liceu și școalele secundare de fete de gradul I și de 50 lei pe an pentru cursul superior de liceu și școalele secundare de fete de gradul II.

Conferința școlii va putea dispensa de taxe pe școlarii merituoși și lipsiți de mijloace, fără ca proporția dispensaților să poată trece peste a treia parte din numărul total al școlarilor fiecărei clase. De aceste dispense nu vor putea beneficia școlarii repetenți.

Pentru a fi înscriși în vreo clasă secundară, alta decât clasa I, școlarii vor trebui să posede certificatul de promovare din toate clasele precedente, conform regulilor ce se vor stabili prin regulamente.

Trecerea dintr-o școală în alta de programă diferită se va putea face în urma unui examen asupra diferenței dintre materiile predate în cele două școli, în clasele în care preced pe aceea în care se cere înscrierea. Regulamentul va hotărî modul, cum se vor ține aceste examene.

Art. 17. – Efectivul unei clase secundare nu va putea trece peste numărul de 60 școlari pentru clasa I de gimnaziu, liceu și școale secundare de fete de gradul I; de 50 școlari pentru celelalte clase, de gimnaziu și școale secundare de fete de gradul I, pentru clasele a II-a, a III-a, a IV-a și a V-a de liceu, și pentru clasa I de școală secundară de fete de gradul II, și de 40 școlari pentru celelalte clase de liceu și de școală secundară de fete de gradul II.

Numai în caz de trebuință, bine constatată, statul va putea înființa clase paralele, care vor face parte integrantă din școală.

Dacă efectivul unei clase paralele se poate distribui între celelalte clase identice ale școlii, fără ca efectivul acestora să treacă peste efectivul maximum prevăzut la alin. I din acest articol, acea clasă se va desființa.

Art. 18. – La finele fiecărui an școlar, școlarii vor fi supuși unui examen general asupra întregii materii trecute în cursul anului. Numai în caz de boală gravă sau de alte cauze de forță majoră, recunoscute de director, examenul de finele anului se va putea trece, în total sau în parte, între 1 și 15 septembrie din același an.

Promoțiunea școlarilor dintr-o clasă într-alta se va face ținând seamă de notele obținute la toate obiectele în cursul anului, de notele de la examen, de purtarea și de regularitatea frecventării.

Niciun școlar nu se va promova dintr-o clasă, dacă nu o va fi urmat pe deplin, ca școlar regulat. Cei care, în urma examenului de la finele anului școlar, nu vor îndeplini condițiunile pentru a fi promovați, vor repeta clasa încă un an școlar.

Un școlar nu poate rămânea în aceeași clasă mai mult de doi ani în total, nici a fi mai mult de trei ori repetent în tot cursul liceului.

Se vor exclude din școală și din toate școalele de același fel școlarii, care, după doi ani petrecuți într-o clasă, nu au putut promova.

Se va putea acorda, numai în mod excepțional, un al treilea an acelor elevi, care vor fi fost siliți să absenteze de la școală un timp mai îndelungat din cauză de boală bine constatată.

Prin regulament se vor stabili regulile pentru promoțiune, pentru darea și controlarea notelor școlarilor, precum și pentru disciplină.

Art. 19. – După promovarea lor din ultima clasă de gimnaziu, liceu sau școală secundară de fete de gradul I sau II, școlarii se vor supune la un examen general, în scop de a dovedi mai ales influența studiilor făcute asupra formării cugetării lor.

Aceste examene se vor face în zilele de 20 până la 25 iunie inclusiv, chiar în școala respectivă, înaintea unei comisiuni numită de minister și compusă din patru profesori ai școalei, sub președinția unui profesor luat, pentru gimnazii și școale secundare de fete de gradul I, dintre profesorii de universitate sau liceu; iar pentru licee și școale secundare de fete de gradul II, dintre profesorii de universitate.

Școlarii, care vor reuși la acest examen, vor obține un certificat de trecerea examenului general, cu specificarea secțiunii, pentru care au trecut examenul.

Pentru școlarii din secțiunea clasică, care vor fi înlocuit studiul limbii elene prin al fizicii, chimiei, științelor naturale, igienei și geografiei, certificatul va purta mențiunea specială de clasicism modern.

Toate certificatele de absolvire vor cuprinde un extract din matricolă, cu notele de examen ale celor din urmă patru clase.

Secțiunea IV. – Internate

Art. 20. – Pe lângă școalele secundare statul poate înființa internate.

Se hotărăște prin regulamente dacă într-o școală cu internat pot urma și elevi externi și în ce condițiuni anume, precum și dacă se pot admite și semiinterni.

Art. 21. – Directorul școalei secundare este în același timp și directorul internatului.

El e ajutat în administrațiunea internatului de un personal administrativ și priveghetor, al cărui număr se fixează după numărul școlarilor interni.

Art. 22. – Elevii interni pot fi bursieri sau solvenți.

Bursele se pot da numai la fiii de români lipsiți de mijloace și după ordinea de merit.

În caz când cererile de solvenți sunt mai numeroase decât locurile vacante, locurile de solvenți se vor da tot după ordinea de merit.

Cel puțin o pătrime din locurile de bursieri, în fiecare internat de gimnaziu sau liceu, va fi rezervată pentru fiii de săteni, care vor fi fost cei mai distinși la studiu și conduită în școalele rurale.

Un regulament special va regula condițiunile admiterei bursierilor și solvenților în internate.

Cererile pentru locurile de bursieri sau de solvenți trebuie adresate ministerului până la 20 august cel mai târziu; iar admiterile se vor face de la 1 până la 10 septembrie inclusiv.

Secțiunea V. – Recrutarea corpului didactic secundar

Art. 23. – Obiectele de studiu din gimnazii și licee se împart în următoarele specialități:

a) limba română; b) limba latină; c) limba elenă; d) limba franceză; e) limba germană; f) limba italiană; g) limba engleză; h) istoria; i) filosofia; j) dreptul uzual, economia politică și instrucțiunea civică; k) geografia; l) matematicile cu contabilitatea, tehnologia și mecanica; m) cosmografia; n) științele fizico-chimice cu igiena; o) științele naturale cu igiena; p) religia; q) caligrafia; r) desenul; s) desenul liniar; t) muzica vocală; u) gimnastica și jocurile gimnastice.

Specialitățile de la litera a) până la k) inclusiv formează grupa literară; acele de la litera k) până la o) inclusiv, grupa științifică.

Titularii specialităților de la a) până la p) inclusiv poartă titlul de profesori; acei ai specialităților de la litera q) până la litera u), titlul de maiștri.

Art. 24. – Pentru ca cineva să poată fi numit profesor la un gimnaziu sau liceu, pentru una din specialitățile din grupa literară sau științifică, trebuie să fie român, major, să fi satisfăcut legea recrutării, să posede certificatul de absolvirea liceului și o diplomă de licențiat sau doctor în litere sau în științe, după grupa din care face parte specialitatea, la care se destină; să fi urmat un curs de pedagogie la o universitate, precum și toate conferințele și lucrările practice ale unui seminar de pedagogie; să fi trecut cu succes un examen de capacitate, după cum se arată la art. 25. Pe lângă acestea, se cere să aibă bună purtare.

Art. 25. – Examenul de capacitate va avea de obiect să probeze cunoștințele și aptitudinea necesară pentru a preda cel puțin două specialități și cel mult trei. Una din aceste specialități, pentru care candidatul trebuie să poseadă diploma corespunzătoare de licențiat sau doctor, va fi specialitatea principală; celelalte vor fi secundare. Examenul trecut pentru o singură specialitate nu este valabil și nu conferă niciun drept până nu se va trece cu succes și cel puțin a doua specialitate.

Examenul pentru o aceeași specialitate va fi trecut într-o singură sesiune. Examenele pentru diferitele specialități pot fi trecute sau în aceeași sesiune, sau în sesiuni diferite, după alegerea candidatului.

Nimeni nu se poate prezenta la examenul de capacitate pentru o specialitate mai mult decât de trei ori.

Examenele de capacitate se trec la fiecare trei ani, în București, dinaintea unei comisii formate de minister din profesori luați din ambele universități. O aceeași comisie poate fi însărcinată cu examinarea pentru mai multe specialități.

Membrii comisiunilor se numesc pentru o perioadă de șase ani. La trei ani, ministerul are dreptul de a reînnoi o treime din numărul membrilor unei comisii.

În caz când numărul locurilor vacante într-o specialitate ar fi mai mare decât al candidaților înscriși pe tablou la examenele făcute la epocile prevăzute la alin. IV al acestui articol, ministerul va putea dispune facerea unui examen suplimentar.

Examenele de capacitate vor consta din probe scrise, care vor fi eliminatorii, probe orale și probe practice.

Lucrările scrise și orale vor avea de obiect toate materiile specialităților pentru care se prezintă candidatul, cuprinse, pentru specialitatea principală, în programa de liceu și în aceea pentru licența respectivă; iar pentru cele secundare, în programa de liceu și într-o programă specială, care se va forma de minister. Probele orale vor fi extemporale.

Deosebit, candidații pentru orice specialitate vor trebui să fie examinați oral și extemporal din pedagogie. Acest examen are de scop să dovedească întrucât candidatul e familiarizat cu problemele pedagogice mai însemnate, precum și modul cum se orientează în literatura pedagogică.

Probele de practică pedagogică vor avea de obiect materiile de curs secundar. Ele se vor face înaintea elevilor unei clase secundare, după o preparare de 24 de ore. Candidatul va prezenta comisiei planul scris al lecțiunii. Se vor face două lecțiuni de fiecare specialitate.

Candidații la o specialitate științifică experimentală vor fi obligați să facă, pe lângă aceste probe, și o preparațiune experimentală de puterea celor ce se dau la licență.

Vor fi refuzați candidații, care, la vreuna din probele enumerate la alin. VIII, IX, X și XI din acest articol, vor fi obținut o notă medie mai mică de 7,50, maximum fiind 10.

Rezultatul examenului va putea fi anulat de ministru, după ce va lua avizul consiliului permanent, în caz când ar constata că s-au petrecut neregularități.

Art. 26. – Se va ține la minister, pentru fiecare specialitate, câte un tablou, în care se vor înscrie, după fiecare sesiune de examen în ordinea de merit, candidații care au izbutit la examenele de capacitate, prescrise de art. 25. Candidații înscriși în tablou vor putea fi numiți, conform art. 33, pentru specialitatea lor principală, la orice clasă de liceu; iar pentru specialitățile secundare, la clasele de gimnaziu și la clasele inferioare de liceu.

Înscrierea în tablou este valabilă trei ani.

Candidații, care nu vor fi fost numiți în acest timp, vor fi admiși a se prezenta la un nou examen pentru aceeași specialitate, la care reușind vor fi înscriși din nou în tablou la locul ce vor merita, în puterea acestui examen.

Art. 27. – Când numărul candidaților înscriși, conform art. 25 și 26, în tablourile de capacitate pentru limbile moderne, nu va fi suficient pentru a satisface nevoile învățământului, ministerul va putea admite la examenul de capacitate și străini, care însă vor trebui să dovedească cunoștința limbii române. Prin derogare la art. 25, străinii vor putea fi numiți numai cu o singură specialitate.

Art. 28. – În școlile secundare de fete, toate cursurile, afară de religiune, se predau de profesoare sau de maestre.

Art. 29. – Profesoarele de la școlile secundare de fete de gradul I și II se vor numi dintre absolventele școlii normale superioare de fete.

Se vor ținea la minister două tablouri: unul pentru absolventele secțiunii literare, altul pentru ale secțiunii științifice, în care se vor înscrie în ordinea de merit, absolventele celor două secțiuni ale școlii normale superioare de fete, în urma fiecărui examen general de capacitate, ținut după cum se prevede la art. 97 și 98.

Art. 30. – Profesorii de religiune în școlile secundare trebuie să fie clerici hirotoniți și să aibă diploma de licențiat sau de doctor în teologie.

Candidații nehirotoniți vor putea fi primiți la examenul de capacitate, însă vor fi numiți numai după hirotonire.

Ei vor trece un examen de capacitate asupra studiilor religioase și asupra limbii române. Comisiunea examinatoare se va numi de ministru și se va compune din doi profesori ai facultății de teologie și un profesor de la una din facultățile de litere. Probele, la care vor fi supuși, vor consta din probe scrise, care vor fi eliminatorii, probe orale, care vor fi extemporale, și probe de practică pedagogică.

Candidații, care vor fi reușit, se vor înscrie, după fiecare sesiune de examen, în ordinea de merit, într-un tablou de capacitate special.

Art. 31. – Pentru a ocupa într-o școală secundară postul de maistru, candidatul va trebui să fie român, major, să fi satisfăcut legea de recrutare (dacă este bărbat) și să fi trecut cu succes un examen de capacitate pentru specialitatea sa.

Pentru a fi admis la examenul de capacitate pentru caligrafie, desen și desen liniar, candidatul trebuie să poseadă diploma de absolvire a secțiunii pedagogice a unei școli de arte frumoase din țară sau a unei școli speciale de desen din străinătate. La examenul de capacitate pentru desenul liniar se vor putea admite și candidații, care vor poseda diploma de arhitect sau de inginer.

Pentru a fi admis la examenul de capacitate pentru muzică, candidatul trebuie să poseadă diploma unei școli speciale de muzică din țară sau din străinătate.

Pentru a fi admis la examenul de capacitate pentru gimnastică, candidatul trebuie să poseadă certificatul unei școli speciale de gimnastică sau să dovedească că a făcut studii speciale de acest fel.

Pentru a fi admisă la examenul de capacitate pentru lucrul de mână într-o școală secundară de fete, candidata trebuie să posede diploma de absolvire a unei școli profesionale de gradul II.

Examenul de capacitate se va ține, pentru fiecare specialitate, dinaintea unor comisii compuse din trei membri, numiți de minister. Alin. V de la art. 25 se aplică și acestor comisii. Examenul de capacitate va consta din alcătuirea unui plan de curs amănunțit asupra unei părți din materie și din două probe practice făcute cu elevii unei clase secundare.

Pentru fiecare din aceste specialități se va ține la minister câte un tablou, în care candidații, ce vor fi reușit la examenele de capacitate, se vor înscrie, după fiecare sesiune, în ordinea de merit. Înscrierea în tablou este valabilă doi ani.

Art. 32. – Dacă un candidat înscris în vreuna din tabelele de capacitate, înainte de a fi numit profesor sau maestru, dă dovadă de imoralitate sau de purtare nedemnă, el va putea fi șters din tabelă de către ministru, în urma *hotărârii* motivate a consiliului inspectorilor învățământului secundar, aprobată și de consiliul permanent de instrucțiune.

Art. 33. – Când un loc de profesor sau profesoară, maestru sau maistră, va rămâne vacant, aceasta se va aduce la cunoștința generală prin *Monitorul Oficial*, în termen de 15 zile cel mult. Doritorii de a ocupa locul vacant vor petiționa la ministru cel mult până în o lună de la data publicațiunii. Numirea se va face de ministru, după următoarea ordine de preferință;

În prima linie va împlini numărul de ore de curs ce are drept, în virtutea art. 36, să impună profesorilor sau măștrilor din același oraș;

În a doua linie va numi dintre profesorii sau măștrii din același oraș, care figurează pe tabelele de capacitate respective și care vor fi făcut cerere, preferind pe cei care au mai puține ore de curs și cu condițiune să aibă în favoarea lor avizul consiliului inspectorilor secundari, dat în urma cercetărei statului personal al lor;

În a treia linie, dintre profesorii sau măștrii titulari de la alte școli secundare din alte orașe, care vor fi făcut cerere, și cu aceleași condițiuni ca la aliniatul precedent;

În a patra linie, dintre cei înscrși în tabloul de capacitate respectiv, care încă nu sunt numiți după ordinea înscrierii în tablou.

Pentru posturile de măștri, în caz de nevoie, ministerul va putea angaja cu contract și străini.

Până la numirea titularului, cursurile vor fi făcute de un suplinitor numit de ministru sau dintre profesorii ori măștrii titulari de aceeași materie, sau dintre cei înscrși în tabloul de capacitate respectiv, sau dintre licențiații în litere sau în științe.

Art. 34. – Orice numire nouă de profesor sau maestru se face cu titlul provizoriu, prin deciziune ministerială.

În timpul provizoratului, profesorii și măștrii sunt supuși la o inspecțiune specială.

Cei care se vor dovedi incapabili, imorali sau vătămători școalei, vor putea fi destituiți de ministru, în urma hotărârii motivate a consiliului inspectorilor învățământului secundar, aprobată și de consiliul permanent de instrucțiune.

În caz când cauza invocată contra profesorului sau maistrului va fi numai incapacitatea, ministrul va putea să acorde profesorului sau maistrului încă un an, după care, dacă nu va veni îndreptare, îl va putea destitui, cu aceeași procedură ca la aliniatul precedent. Această amânare nu se va putea acorda mai mult decât de două ori aceleași persoane.

Cel destituit în acest mod nu mai poate reîntra în corpul didactic.

După trei ani de provizorat, profesorii și maiștrii, care vor fi dat dovezi de aptitudine, moralitate și conștiință în împlinirea datoriei lor, vor fi numiți definitiv, prin decret regal, în urma raportului favorabil al consiliului inspectorilor secundari. Profesorii și maiștrii provizorii și definitivii se numesc „titulari“.

Secțiunea VI. – Drepturile și datoriile corpului didactic secundar

Art. 35. – Apuntamentele membrilor corpului didactic secundar se compun: din o parte fixă, numită „leafă“, și din o parte variabilă, numită „gradațiune“.

Art. 36. – Leafa va fi:

De 300 lei pe lună pentru profesorii de licee și gimnazii;

De 250 lei pe lună pentru profesoarele de școli secundare de fete de gradul I și II;

De 200 lei pe lună pentru profesorii de religie;

De 180 lei pe lună pentru maiștrii.

Aceste cifre vor fi micșorate cu 20% pentru suplinitori. Diferența se va vărsa la Casa școalelor.

Pentru profesorii și maiștrii din școalele normale se vor considera ca ore de curs orele consacrate conferințelor didactice făcute cu școlarii, precum și cele întrebuintate de ei cu școlarii în școala de aplicație, conform orarului stabilit prin regulamentul școalei.

Profesorii și maiștrii din școalele secundare sunt datori să facă până la 12 ore de curs pe săptămână în orice școală din același oraș în care se predau materii din specialitățile lor.

Profesorii și maiștrii secundari se pot însărcina cu ore de curs și peste numărul de 12 pe săptămână. Acest adaus li se poate da, ori după cererea lor, ori după inițiativa ministerului, în urma luării avizului inspectorilor secundari. În orice caz, aceste ore suplimentare nu se vor putea da decât în specialitățile, pentru care profesorul figurează pe tabloul de capacitate și la școli din același oraș; iar numărul total de ore de curs ale profesorului sau maistrului nu va trece în niciun caz peste 20 pe săptămână.

Orele suplimentare peste numărul de 12 pe săptămână se vor plăti deosebit: cu câte 20 lei pe lună pentru profesorii de gimnazii și licee; cu 15 lei pentru profesoarele de școli secundare de fete și cu 10 lei pentru maiștrii, maestre și profesorii de religie.

Aceste ore suplimentare, fiind o dată date unui profesor sau maestru, nu i se pot relua decât atunci, când ar fi nevoie să se completeze minimul de 12 ore ale unui profesor sau maestru nou numit, sau când acesta ar deveni necesar prin schimbarea programelor sau prin desființarea de clase.

În nici un caz, leafa totală a unui profesor sau maestru, pentru curs făcut în una sau mai multe școli, nu va fi mai mică decât leafa cuvenită pentru 12 ore de curs pe săptămână.

Art. 37. – Gradațiunea este creșterea lefurii profesorilor și maiștrilor secundari, provizorii sau definitiv, care li se dă, potrivit cu timpul lor de serviciu în corpul didactic, în modul următor: 10% după 5 ani de funcționare cu titlul provizoriu sau definitiv; 20% după 10 ani de funcționare; 30% după 15 ani de funcționare; 40% după 20 de ani de funcționare.

Toate gradațiunile se vor socoti la leafa cuvenită pentru 12 ore de lecțiuni pe săptămână.

Nu se ține în seamă pentru gradațiune, timpul petrecut în excludere temporară din corpul didactic, ori în concediu mai mare de trei luni. Se exceptează de la această dispozițiune, concediile pentru caz de boală, pentru o însărcinare efectivă, pentru numirea într-o funcțiune administrativă școlară, pentru completare de studii, sau pentru misiuni științifice.

Gradațiunea se dă de la începutul anului bugetar, care urmează pe acela, în care s-a împlinit termenul, pentru care ea se acordă.

Ea face parte integrantă din apunamente. Asupra ei se fac rețineri pentru pensiuine și ea *contează* la regularea drepturilor la pensiuine.

Art. 38. – Profesorii și maiștrii sunt datori să facă cursurile lor regulat, astfel cum sunt prevăzute în orare și programe.

Ei sunt datori să facă, atât în clase, cât și afară de clase, toate lucrările ce le sunt impuse prin legi, regulamente, programe și instrucțiuni ministeriale.

Ei sunt datori să participe la toate consiliile, conferințele și comisiunile examinatorie în care vor fi numiți de autoritatea școlară. Când însă aceste însărcinări ar reclama activitatea profesorului sau maestrului în afară de școală, el va fi indemnizat după regulile ce se vor stabili prin regulament.

Art. 39. – Orice absență nemotivată la vreuna din îndatoririle puse profesorilor și maiștrilor prin art. 38, trage după dânsa o reținere din apunamente, proporțională cu timpul absentat. Aceste rețineri se vor vărsa la Casa școalelor.

În caz de recidivă, se vor putea aplica și alte pedepse disciplinare.

Art. 40. – Niciun profesor sau maestru nu poate părăsi școala fără concediu.

Acel care va absenta în cursul unui an 30 de zile fără concediu sau fără motiv binecuvântat, apreciat de minister, va fi considerat ca demisionat.

Concediile se acordă:

a) Pentru cazuri de boală bine constatată. Dacă concediile de boală se prelungesc peste un an, ministrul are dreptul, cu avizul conform al consiliului permanent, să pună pe profesor sau maestru la pensie din oficiu;

b) Pentru numirea într-o funcțiune administrativă școlară sau pentru o însărcinare temporară științifică;

c) Pentru completarea studiilor în străinătate;

d) Pentru îndeplinirea unui mandat electiv.

În cazul când concediul e mai lung de două luni, suplinitorul se numește din oficiu de ministru și se retribuește cu 80% din leafa titularului și în contul acestuia. Gradația va rămâne întreagă titularului.

Când concediul mai mare de două luni este acordat pentru cauză de boală, suplinitorul va primi 60% din leafa titularului.

Art. 41. – Membrii corpului didactic secundar nu vor putea fi asociați, directori, profesori sau repetitori în institute, private, unde se află școlari, care frecventează școala în care ei funcționează, și nici lecțiuni private sau repetițiuni nu pot da la asemenea școlari.

Art. 42. – Profesorii și maiștrii secundari definitiv de ambele sexe sunt inamovibili. Ei nu pot fi suspendați, permutați sau excluși din corpul didactic, decât în conformitate cu prescrierile acestei legi.

Art. 43. – Încetează de a face parte din corpul didactic profesorii și maiștrii condamnați pentru crime sau pentru delictelor următoare: fals, furt, înșelăciune, abuz de încredere, calomnie, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri, delapidare de bani publici, mituire, percepere de taxe ilegale, spargere de sigilii, sustragere de acte în cazul art. 204 din codul penal.

În timpul instrucțiunii și al judecății, profesorii și maiștrii sunt suspendați de drept.

Art. 44. – Membrii corpului didactic secundar, care s-au retras din învățământ prin demisiune, pot reîntra, în vreme de doi ani, cu titlul și drepturile lor.

Art. 45. – După 30 de ani de serviciu, ministrul poate pune din oficiu la pensie pe un membru al corpului didactic secundar, având pentru aceasta avizul conform al consiliului permanent. Acesta se va pronunța, luând în considerare hotărârea motivată a consiliului inspectorilor învățământului secundar, precum și statul personal cu notele de inspecțiune ale profesorului sau maestrului; la nevoie, consiliul permanent poate hotărî o nouă inspecțiune, făcută sau de un inspector, sau chiar de unul din membrii săi.

Dacă un profesor sau maestru este afectat de o infirmitate, de un viciu sau de o boală cronică, care l-ar face neapt pentru îndeplinirea funcțiunilor sale, ministrul va putea orându-i o anchetă, la care să ia parte cel puțin și doi profesori ai unei facultăți de medicină. Constatându-se infirmitatea, viciul sau boala cronică, ministrul, cu avizul conform al consiliului permanent, va putea pronunța

punerea la pensiuine din oficiu a profesorului. Dacă infirmitatea sau boala cronică va proveni din cauza funcțiunii, el va primi pensiuinea ce i s-ar cuveni pentru termenul în cursul căruia a încetat a funcționa și cu dispensa de etate.

După vârsta de 65 de ani împliniți, punerea la pensiuine din oficiu a membrilor corpului didactic secundar este obligatoare.

Art. 46. – Este oprit membrilor corpului didactic secundar exercițiul oricărui comerț și al oricărei profesii incompatibile cu demnitatea caracterului lor sau cu îndatoririle funcțiunii.

Art. 47. – Membrii corpului didactic, care vor călca îndatoririle ce le sunt impuse prin legi sau regulamente, sau vor da dovezi de incapacitate, de imoralitate, ori de rea purtare în societate, vor fi supuși, după gravitatea culpei, la una din următoarele pedepse:

- a) Avertismentul;
- b) Amenda, cu pierderea lefii pe timp de 1 până la 15 zile;
- c) Cenzura, cu pierderea lefii pe timp de 1 până la 30 zile;
- d) Suspendarea pe timp de 2 până la 6 luni; în timpul suspendării, profesorul sau maestrul va fi suplinat în contul său, suplinitorul fiind numit de minister, conform art. 33, alin. VII, și plătit cu 80% din leafa celui suspendat; gradațiunea însă va rămâne întreagă acestuia;
- e) Permutarea;
- f) Excluderea temporară din corpul didactic până la maximul de 2 ani; în timpul ei, profesorul sau maestrul pierde și leafa și gradația;
- g) Excluderea pentru totdeauna din corpul didactic.

Art. 48. – Contra unui profesor sau maestru secundar definitiv, ministrul sau un inspector general poate pronunța dintre pedepsele prevăzute la art. 47 pe aceea de la litera a.

Ministrul, în urma raportului motivat a unui inspector, și luând avizul consiliului permanent poate pronunța pedeapsa de la lit. b; iar în urma raportului motivat al unui inspector și, luând avizul conform al consiliului permanent, pedeapsa de la lit. c. Sumele, provenind din amendă și cenzură, se vor vărsa la Casa școalelor. Amenda și cenzura însă nu se pot aplica uneia și aceleiași persoane mai mult de 30 de zile în cursul unui an școlar.

Ministrul, după hotărârea comisiunii de judecată, prevăzută la art. 49, aplică pedepsele de la lit. d, e, f și g.

Art. 49. – Comisiunea de judecată a membrilor corpului didactic secundar și superior va fi compusă din cinci membri, din care doi supleanți, numiți prin decret regal;

Doi, dintr-o listă de șase, prezentată de Senatul Universității din București, dintre profesorii acelei universități;

Doi, dintr-o listă de șase, prezentată de Senatul Universității din Iași, dintre profesorii acelei universități.

Un profesor universitar, numit de ministru.

Dintre cei doi supleanți, unul va fi luat din Universitatea din București, celalt din Universitatea din Iași.

Membrii comisiunii se numesc pe timp de șase ani.

Ei se reînnoiesc, prin tragere la sorți a câte doi membri, la fiecare doi ani.

Membrii ieșiți la sorți pot fi numiți din nou.

Judecata se va face după ce acuzatul va fi fost citat să se prezinte înaintea comisiunii. El are dreptul a lua cunoștință de acuzare, de actele și probele invocate contra sa. Acuzarea va fi susținută de un delegat al ministerului; iar acuzatul își va face apărarea în persoană, în scris sau verbal, ori prin apărător ales de acuzat dintre membrii corpului didactic.

Comisiunea lucrează cu trei membri. Atât delegatul ministerului, cât și acuzatul, au dreptul de a recuza câte unul din membri, care, atunci, se înlocuiesc prin câte unul din cei doi supleanți tras la sorți de către președintele comisiunii.

Comisiunea de judecată, ascultând pe acuzat, hotărăște dacă ședința e publică sau nu.

Dacă găsesc de cuviință, comisiunea poate dispune facerea unui supliment de anchetă.

Comisiunea poate pronunța oricare din pedepsele enumerate la art. 47.

Excluderea pronunțată în virtutea art. 47, lit. f și g, se va face prin decret regal.

Hotărârile comisiunii vor fi executorii și fără recurs, și se vor înainta îndată ministerului, împreună cu dosarul afacerii.

Când însă pedeapsa pronunțată e cea prevăzută la art. 47, lit. g, profesorul exclus are drept de a cere ministrului Instrucțiunii revizuirea procesului. Ministrul, luând avizul conform al consiliului permanent, hotărăște asupra cererii de revizuire.

Când cererea de revizuire este admisă, dosarul, împreună cu hotărârea motivată a consiliului permanent, se va înainta comisiunii de judecată, prevăzută în acest articol.

Procesul de revizuire se judecă de către comisiunea completă, compusă din cei cinci membri.

Profesorul acuzat are dreptul de a recuza pe unul dintre membrii comisiunii. În acest caz, unul dintre membrii Senatului universitar din București, tras la sorți, va înlocui pe membrul recuzat.

Art. 50. – Contra profesorilor și maiștrilor secundari, care funcționează cu titlu provizoriu, ministrul, sau un inspector general, poate pronunța pedeapsa de la lit. a din art. 47; ministrul pe cea de la lit. b; ministerul, cu avizul conform al consiliului permanent, pe cele de la lit. c, d, e și f.

Capitolul III. – Școlile normale

Art. 51. – Școalele normale de învățători și învățătoare, de institutori și institutoare, astfel cum sunt organizate prin legea învățământului primar din 1896, sunt asimilate, întru tot ceea ce privește numirea, drepturile, datoriile, disciplina și remunerarea corpului didactic, cu liceele și gimnaziile.

Cu toate acestea, aspiranții la catedra de pedagogie a unei școale normale, pe lângă condițiunile prevăzute la art. 24 pentru profesorii de curs secundar, vor trebui să dovedească că au lucrat în timp de un an într-o școală de aplicație alipită pe lângă o școală normală de institutori sau învățători. Ei vor face două probe de practică pedagogică: una într-o clasă a unei școale normale, pentru a dovedi competența în predarea cursului de pedagogie, și a doua într-o clasă primară a școalei de aplicație. Probele se vor face în condițiunile prevăzute la art. 23.

Aspiranții la orice alte specialități la școalele normale vor trebui să fie întrebați, la examenul de capacitate, și din pedagogie; deosebit ei vor trebui să dovedească că au lucrat în timp de cel puțin un trimestru într-o școală de aplicație, alipită pe lângă o școală normală de institutori sau învățători.

Ministrul are dreptul de a permuta, în timpul provizoratului, pe profesorii unei școli normale la un liceu sau gimnaziu, în urma raporturilor de inspecțiune și ascultând și pe consiliul pematic.

Institutorii și învățătorii de la școalele de aplicațiune, alăturate pe lângă școalele normale, sunt numiți dintre învățătorii sau institutorii normaliști, în urma recomandățiunii directorului școalei normale, făcută după luarea avizului directorului școalei de aplicație. Institutorii vor avea retribuțiunea de institutori, iar învățătorii de 150 lei lunar. După un stagiul de trei ani se va putea conferi învățătorilor de la școalele de aplicație de pe lângă școalele normale de învățători titlul și leaful de institutor, în urma recomandării motivată a directorului școalei normale, făcută după luarea avizului directorului școalei de aplicație și a unui raport special al inspectorului general. Cei care vor dobândi astfel titlul de institutor vor putea continua funcțiunea lor în școala de aplicație, în care și-au făcut stagiul de trei ani.

Directorul va fi ajutat, în conducerea morală a școalei și în prepararea școlarilor, de un număr de institutori sau învățători recomandați de dânsul și numiți de ministru. Ei vor locui în școală și nu vor putea fi căsătoriți. Retribuțiunea lor va fi aceea de institutor sau învățător, după gradul pe care-l au.

Maiștrii de lucru manual sunt asimilați maiștrilor de la licee și gimnazii în privirea retribuțiunii. Ei se numesc de ministru, cu titlul provizoriu, dintre persoanele speciale. Numirea definitivă se face după trei ani, în urma unui examen teoretic și practic, ținându-se seamă și de rezultatele dobândite în școală.

Instrucția pentru exercițiile militare la școalele normale se va încredința unui militar, numit de minister după recomandarea Ministerului de Război și care va fi revocabil. El se va plăti cu o diurnă ce se va fixa prin buget.

Ministerul va putea angaja prin contract și străini ca maiștri pentru diverse aplicațiuni practice.

Fiecare școală normală de învățători va dispune de câte o întindere de loc îndestulătoare pentru lucrările practice de agricultură și pomologie ce vor trebui făcute de școlari.

Profesorii și maiștrii școalelor normale vor putea fi obligați să facă un curs suplimentar pentru învățătorii și institutorii trimiși la școala normală pentru a se perfecționa, conform art. 77 din legea învățământului primar și normal. Pentru această lucrare, ei vor primi o diurnă peste apunțamentele lor ordinare.

Capitolul IV. – Seminariile

Art. 52. – Corpul didactic al seminariilor de gradul I și II este asimilat cu corpul didactic al liceelor și gimnaziilor în tot ce privește recrutarea, drepturile, datoriile, disciplina și remunerarea.

Capitolul V. – Învățământul superior

Secțiunea I. – Universitățile și împărțirea lor

Art. 53. – Universitățile sunt două: una în București și alta în Iași.

Fiecare universitate va cuprinde:

Facultatea de teologie ortodoxă;

Facultatea de drept;

Facultatea de medicină;

Facultatea de filosofie și litere;

Facultatea de științe.

Art. 54. – Facultatea de teologie va cuprinde studiul științelor teologice ortodoxe.

Facultatea de drept va cuprinde studiul științelor juridice și al științelor de stat.

Facultatea de medicină va cuprinde studiul științelor medicale și al celor ajutătoare.

Facultatea de filosofie și litere va cuprinde studiile filosofice literare, filologice și istorice.

Facultatea de științe va cuprinde studiul științelor matematice, fizico-chimice și naturale.

Fiecare facultate va putea fi împărțită în secțiuni.

Studiile universitare se vor face prin cursuri, conferințe și lucrări practice în seminarii, în institute și în laboratorii.

Aceste lucrări constituie învățământul normal al universităților și se fac de profesori, agregati și docenți, ajutați de personalul necesar.

Prin regulamente se vor fixa taxele ce se vor percepe de la studenți pentru înscripții, examene și diplome.

Pentru lucrările în laborator se va percepe de la fiecare student o taxă destinată a acoperi cheltuielile de material. Studenții lipsiți de mijloace se vor putea dispensa de plata acestei taxe. Dispensa se va acorda de către rectorul universității.

Art. 55. – Afară de lucrările prevăzute la art. 54, pe lângă fiecare universitate se vor putea face cursuri libere și gratuite asupra oricărei ramuri de științe, de către persoane care nu aparțin corpului profesoral universitar.

Persoanele, care vor voi a deschide un asemenea curs, vor trebui să aibă învoirea Senatului universității, dată după ce va fi luat avizul motivat al consiliului facultății respective și aprobarea ministerului.

Un curs liber va putea fi închis prin deciziune ministerială, după ce se va avea avizul Senatului universității. În caz de urgență, rectorul va putea suspenda cursul, aducând faptul imediat în dezbaterile Senatului universității.

Art. 56. – Fiecare universitate este persoană juridică, capabilă de a dobândi și de a poseda.

Senatul universitar este reprezentantul legal al universității. El, ca persoană juridică, poate delega deplinele sale puteri rectorului sau unuia din membrii săi.

Universitățile sunt întreținute de stat. Ele sunt supuse controlului ministrului Instrucțiunii Publice și al Cultelor.

Secțiunea II. – Studenți, cursuri, examene, diplome și disciplină

Art. 57. – Nu se pot înscrie ca studenți în universitate decât absolvenții liceelor.

Absolvenții cu diplomă ai seminariilor se pot înscrie în facultatea de teologie.

Art. 58. – Studenții sunt datori să frecventeze regulat cursurile, conferințele și lucrările practice ale facultății sau secțiunii, în care sunt înscriși, și să treacă regulat examenele prevăzute în regulament. Studenții, care, în curs de doi ani consecutivi, nu vor fi trecut examenele cuvenite, conform dispozițiilor prevăzute în regulamentul facultății, vor fi șterși din matricola facultății.

Studentul șters din matricolă nu se va putea reînscris în aceeași facultate decât la începutul unui an școlar următor, și numai dacă consiliul facultății respective va admite această reînscrisere.

Pedepsele studenților se vor putea aplica de decani, rector sau Senatul universității, după regulile stabilite prin regulamentul de ordine și disciplină. Pentru abaterile comise în afară de cuprinsul universității, în calitate de studenți și în nume de studenți, aceste pedepse se vor putea aplica și de ministru, luând avizul Senatului universitar.

În caz de tulburări grave, Senatul universității sau ministrul, acesta din urmă după ce va lua avizul consiliului permanent de instrucțiune, vor putea pronunța închiderea temporară a unuia sau mai multor cursuri.

Asociațiunile de studenți nu se vor putea forma decât cu autoritatea Senatului universității. Această autorizare este revocabilă.

Regulamentul de ordine și disciplină a studenților universitari, comun ambelor universități, va fi elaborat de un consiliu compus din rectorii și din decanii ambelor universități și dintr-un delegat al ministerului. Ministrul, după ce va fi luat avizul Senatelor ambelor universități, va hotărî asupra lui și-l va supune sancțiunii regale.

Art. 59. – Anul școlar pentru universități începe la 1 octombrie și se termină la 30 iunie. În acest timp se cuprind și sesiunile de examene.

În acest interval, afară de duminici, vor fi vacanțe de la 24 decembrie până la 7 ianuarie inclusiv, de la Duminica Floriilor până la Duminica Tomei inclusiv, precum și sărbătorile cele mari bisericești și naționale, care se vor fixa pentru fiecare universitate de către rectorat, și al căror număr nu va trece peste 15 pentru un an școlar.

Art. 60. – Fiecare universitate va elibera două feluri de diplome: diploma de licență și diploma de doctorat.

Facultățile de medicină vor elibera numai diploma de doctorat.

Un regulament comun, elaborat de comisiuni mixte din ambele universități, împreună cu delegați ai ministrului, va stabili care sunt, pentru fiecare facultate și secțiune, titlurile cu care se pot înscrie studenții, cursurile, conferințele și lucrările practice, precum și examenele care privesc pe fiecare facultate și care sunt necesare pentru obținerea fiecărei diplome universitare. Ministrul, după ce va fi luat avizul facultăților respective, va hotărî asupra lui și-l va supune sancțiunii regale.

În nici un caz, numărul anilor de studiu în o specialitate nu va putea fi mai mic de trei pentru licență și de cinci pentru doctorat.

Examenele trecute înaintea universităților – pentru obținerea unei diplome – sunt examene de stat. Diplomele, obținute în virtutea acestor examene, conferă posesorilor lor toate drepturile prevăzute prin legi și regulamente.

Facultățile nu vor putea conferi diplome fără trecerea tuturor examenelor prevăzute în regulament, nici titluri onorifice.

Art. 61. – Diplomele și certificatele obținute în străinătate sau de la școlile din țară, neprevăzute în prezenta lege, vor putea fi recunoscute, după ce se va fi stabilit echivalența lor de către una din universități.

Echivalența diplomelor și certificatelor de absolvirea învățământului secundar se va judeca de către o comisiune, compusă din rector, decanul facultății de filosofie și litere și decanul facultății de științe.

Echivalența diplomelor și certificatelor de studii universitare se va judeca de consiliul facultății respective, conform dispozițiilor prevăzute în această privință în regulamentul fiecărei facultăți.

Secțiunea III. – Corpul profesoral al universităților

Art. 62. – Corpul profesoral al universităților se compune din profesori, agregati și docenți.

Art. 63. – Docenții fac în universitate, asupra oricărei ramure de știință, cursuri libere și gratuite, sau retribuite numai de studenții care le ascultă, în afară de cursurile făcute de profesori și agregati sau paralele cu acestea. Cursul făcut de un docent nu se poate deschide decât cu învoirea Senatului universității, dată după propunerea motivată a consiliului facultății respective, și cu aprobarea ministerului. Cursul poate fi închis prin decizie ministerială, după ce se va avea avizul Senatului universității, dat asupra propunerii motivate a consiliului facultății respective.

Docenții nu sunt salariați pentru cursurile ce fac ca docenți. Dacă în cursul făcut de un docent în timp de cel puțin trei ani consecutivi se recunoaște că prezintă un deosebit interes pentru învățământul universitar, Senatul, unit cu colegiul profesorilor facultății respective, poate propune ministerului, prin aviz motivat, recunoașterea cursului ca obligatoriu. Docentul trece atunci ca agregat și va fi salariat ca atare de stat, sau din fondurile universității.

Docenții mai pot ocupa în universitate posturi de ajutoare la seminariile universitare, conferențieri, șefi de lucrări practice, prosectori sau preparatori, șefi de lucrări în laboratorii, asistenți de clinică în spitalele alipite pe lângă facultatea de medicină. În acest caz, ei primesc leafa sau diurna funcțiunii ce ocupă.

Docenții vor putea suplini, în caz de lipsă, pe agregati sau profesori la cursuri și la examene. Pentru aceasta se cere aprobarea rectorului, iar dacă durata supli-
nirii trece de 15 zile, aprobarea ministerului.

Numărul docenților de la o universitate nu este limitat.

Art. 64. – Pentru ca cineva să fie admis ca docent universitar, trebuie să posede diploma de doctor pentru specialitatea respectivă și să treacă înaintea ei un examen de abilitare.

Candidatul prezintă facultății, la care voiește să se abiliteze cererea sa, însoțită de un memoriu asupra studiilor făcute și a lucrărilor sale științifice. Facultatea, apreciind cererea candidatului, o va supune aprobării ministerului.

Examenul se anunță cu șase luni înainte și se ține la universitatea unde este vacanța, înaintea unei comisiuni compusă din trei profesori numiți de decan,

dintre profesorii facultății care reprezintă specialitatea pentru care se face examenul, sau specialitățile înrudite, și din doi profesori universitari, numiți de ministru. Președintele se va numi de ministru dintre membrii comisiunii.

Examenul de abilitare va consta din:

a) O lucrare originală tipărită, din materia asupra căreia se trece examenul. În nici un caz, această lucrare nu va putea fi înlocuită prin disertațiunea cu care candidatul și-a obținut titlul de doctor;

b) Un colocviu asupra specialității, pentru care se cere abilitarea;

c) Două lecțiuni publice, făcute după 24 de ore de preparare, asupra unor subiecte date de facultate;

d) Candidații pentru docență în științele experimentale sau medicale vor mai face și câte două lucrări practice, în laborator sau în spital, asupra unor subiecte date de facultate și în timpul fixat de dânsa.

Rezultatul examenului de abilitare se consemnează într-un raport, care va conține analiza motivată a probelor trecute de fiecare candidat.

Numirea docenților se face de ministru.

Docentul numit la o universitate se poate transfera la cealaltă universitate, dacă această transferare este admisă de consiliul facultății, la care docentul voiește să se transfere.

Art. 65. – Profesorii și agregatii fac cursurile universitare fundamentale sau dezvoltătoare, precum și conferințele și lucrările practice, care se raportează în mod nemijlocit la aceste cursuri. Ei pot ocupa posturile de directori de seminar, laborator sau institut universitar, ori de șefi de clinică în spitalele alipite pe lângă universități.

Art. 66. – Un agregat poate fi ridicat la gradul de profesor la catedra ce ocupă, dacă a funcționat deja în acea calitate timp de cel puțin trei ani consecutivi și s-a distins prin lucrările sale științifice asupra materiei ce predă, sau prin valoarea cursului său.

Asemenea numire se dă de ministru, prin decret regal, după raportul motivat al Senatului universității, bazat pe avizul motivat al consiliului facultății respective.

Art. 67. – Toate catedrele universitare, care se vor găsi în ființă la promulgarea acestei legi, se vor conserva.

Profesorii universitari, care se vor găsi atunci funcționând cu titlul provizoriu sau definitiv, vor fi considerați, după aplicarea legii de față, ca profesori.

Pentru viitor, crearea, suprimarea sau schimbarea de destinație a unei catedre universitare, devenită vacantă, se va face numai prin lege, după cererea facultății respective sau, după propunerea ministrului, și după ce se va lua avizul Senatului universității, unit cu colegiul profesorilor facultății respective.

Art. 68. – Când o catedră, ocupată de un agregat sau de un profesor, rămâne vacantă, ministerul, în urma avizului consiliului facultății respective, însărcinează cu suplinirea ei pe unul dintre docenți, dintre agregati sau dintre profesorii facultății.

Art. 69. – Pentru ocuparea unei catedre vacante, se publică vacanța prin *Monitorul Oficial*. Până în termen de două luni, candidații adresează cererile lor ministerului, însoțite de un memoriu în dublu exemplar, asupra titlurilor și lucrărilor lor științifice. Ministerul înaintează câte un exemplar din acest memoriu fiecăreia din facultățile respective de la cele două universități.

Senatul fiecărei universități, unit cu colegiul profesorilor facultății respective, va avea dreptul a recomanda ministerului, pentru locul vacant, câte un candidat, luat ori dintre cei ce au făcut cererea, sau în afară de dânsii. Recomandarea se poate face:

a) Dintre profesorii ori agregatii uneia din facultățile respective care au făcut lucrări în specialitatea catedrei vacante;

b) Dintre docenții în exercițiu, care ar fi funcționând fără întrerupere de cel puțin trei ani ca docenți;

c) Dintre românii care ocupă o funcțiune echivalentă cu aceea de profesor sau de agregat într-o universitate străină;

d) Dintre orice alte persoane, care se vor fi distins prin lucrări științifice de mare însemnătate în specialitatea căreia aparține catedra vacantă.

Pe lângă acestea, dacă catedra vacantă este de o clinică, se mai cere ca cel recomandat să fi fost intern de spitale, cap de clinică în acea specialitate, sau medic primar ori secundar.

Dacă universitatea nu găsește pe nici unul care să-i prezinte garanții suficiente, poate să nu recomande pe nimeni. În orice caz, raportul va fi motivat și va discuta titlurile și lucrările științifice ale candidaților puși în cauză.

Ministrul va da numirea unuia dintre candidații recomandați de universități. Are însă și dreptul de a nu confirma pe niciunul din ei.

Dacă numirea se face conform acestui articol și dacă persoana numită este deja profesor universitar, ea se va numi tot cu titlul de profesor.

Dacă cel numit are gradul de agregat, el va putea fi numit ori tot ca agregat, ori ca profesor; în acest din urmă caz, însă, el va trebui să aibă cel puțin trei ani consecutivi de serviciu ca agregat și să fi fost recomandat anume cel puțin de una din cele două universități pentru această înaintare, pe baza lucrărilor sale originale în specialitatea pentru care i se cere numirea.

Dacă persoana numită aparține categoriilor c sau d, ea va putea fi numită ca agregat sau ca profesor, după durata și importanța lucrărilor sale științifice, în specialitatea pentru care i se cere numirea.

În toate cazurile de numiri de agregati și profesori universitari, se vor publica în *Monitor* și în Buletinul ministerului atât rapoartele comisiilor, care au examinat lucrările candidaților, cât și ale universităților, precum și decizia motivată a ministrului. Această dispoziție privește și numirile de agregati făcute în puterea art. 70 și 71.

Art. 70. – În caz când numirea nu se poate face conform art. 69, din lipsă de candidați care să îndeplinească condițiunile cuvenite, ministerul va publica concurs de agregatie pentru catedra vacantă.

Concursul se va anunța cel puțin cu șase luni înainte și se va ține la universitate, unde este vacanța, înaintea unei comisii, compusă din trei profesori numiți de decan, dintre profesorii facultății care reprezintă specialitatea, pentru care se face concursul sau specialitățile înrudite, și din doi profesori universitari numiți de ministru. Președintele se va numi de ministru, dintre membrii comisiei.

Candidații vor trebui să poseadă titlul de doctor în specialitatea respectivă.

Concursul va consta din aceleași probe ca și cele enumerate la art. 64.

Rezultatul concursului se supune la aprobarea ministrului, care atunci va da numirea candidaților ce vor fi reușiți.

Numirea de agregat, dată în condițiunile prevăzute de acest articol, se va face cu titlul provizoriu, pe termen de trei ani. După acest timp, în urma raportului favorabil al Senatului universității, dat după propunerea consiliului facultății respective, ministrul va putea face numirea definitivă. Dacă raportul nu este favorabil, se vor mai putea acorda agregatului încă două prelungiri de câte un an. Dacă nici după aceste intervale, el nu va fi recomandat de universitate pentru numirea definitivă, el va înceta de drept de a mai face parte din numărul agregatilor.

Art. 71. – În caz când una din universități sau și amândouă nu ar înainta raportul privitor la o numire de agregat sau de profesor până în trei luni de la convocare, ministrul va face o nouă invitare universității care este în întârziere, și dacă, până în două luni de la data acestei noi convocări, universitatea nu a înaintat raportul său, ministrul va putea numi de-a dreptul ca agregat sau profesor pe orice persoană, care ar îndeplini condițiile legii, chiar în lipsa raportului sau rapoartelor, ce încă nu i s-a prezentat. În acest caz, însă, decizia ministrului va arăta motivele numirii făcute.

Lunile iulie, august și septembrie, nu contează în termenele menționate în acest articol.

Art. 72. – Numirea de docent, precum și aceea de agregat cu titlul provizoriu, se va face prin deciziune ministerială. Numirea de agregat cu titlul definitiv și aceea de profesor se va face prin decret regal.

Art. 73. – Pentru numirile de la facultățile de teologie se aduc următoarele modificări la regulile stabilite în articolele precedente:

Nimeni nu poate obține titlul de docent, agregat sau profesor, dacă nu este creștin-ortodox.

În caz de vacanță a unei catedre, recomandările cerute de art. 69 se vor face, una de Senatul universității, unit cu colegiul profesorilor facultății de teologie, și alta de Sf. Sinod. Pentru rest, se va urma ca la art. 69.

Comisiunea pentru concursul de agregati, prevăzut la art. 70, se va compune din trei profesori ai facultății de teologie, numiți de decan, și doi membri

numiți de ministru, fie dintre profesorii facultății de teologie sau de litere, fie dintre alte persoane, ce nu fac parte din învățământ. Președintele va fi numit de ministru dintre membrii juriului.

Art. 74. – Fiecare din cursurile universitare poate fi făcut de unul sau mai mulți profesori sau agregati. Din contră, același profesor sau agregat poate fi însărcinat cu mai multe cursuri în cadrul specialității sale. În această privință, ministerul va cere totdeauna avizul consiliului facultății respective.

De asemenea, profesorii și agregatii pot fi obligați a face cursuri și în alte facultăți, însă numai în materia care intră în sfera specialității lor. Pentru asemenea cursuri suplimentare, ei vor primi o diurnă.

Fiecare, profesor sau agregat poate face lecțiuni suplimentare asupra oricăror alte materii în limita specialității sale, și chiar în afară de specialitate; aceasta însă numai cu autorizarea consiliului facultății respective. În caz de controversă, profesorul va putea apela la Senatul universității, care va pronunța asupra cererii imediat și în ultimă instanță. Asemenea cursuri sunt gratuite și facultative pentru studenți.

Art. 75. – Agregatii definitivi și profesorii universitari sunt inamovibili. Ei nu pot fi suspendați, permutați sau excluși din corpul didactic, decât în conformitate cu prescrierile acestei legi.

Art. 76. – Profesorii și agregatii sunt obligați să facă regulat cursurile și conferințele cu care sunt însărcinați, conform programelor și regulamentelor. Numărul orelor de curs, conferințe sau lucrări practice se determină de către consiliul fiecărei facultăți, care va căuta să armonizeze lucrările facultății cu nevoile de pregătire ale fiecărei specialități. În orice caz, numărul orelor de curs, conferințe și lucrări practice, nu va fi mai mic de 6 ore pe săptămână pentru fiecare profesor.

Ei sunt datori să ia parte la examene, consilii de facultate sau de universitate, să primească și să îndeplinească însărcinările de membrii în senatul universitar.

Ei sunt datori să facă parte din juriile examinatoare, în care vor fi numiți, fie de rector, fie de decani, fie de consilii, fie de ministru, conform legii și regulamentelor. Când însă aceste însărcinări ar fi străine de universitate, ei vor fi indemnizați după regulile, ce se vor stabili prin regulamente.

Orice lipsă nejustificată de la una din aceste îndatoriri va trage după dânsa o reținere proporțională din apunamente, care se va vărsa în casa școalelor. În caz de recidivă, se vor putea aplica și alte pedepse disciplinare.

Art. 77. – Dispozițiunile articolelor 39, 40, 43, 44, 46 din această lege se aplică și profesorilor și agregatilor universitari, cu deosebire că alin. c de la art 10 se suprimă și se înlocuiește cu aliniatul următor: c) Pentru numirea în funcțiunea de ministru.

Art. 78. – Pedepsele disciplinare, la care pot fi supuși profesorii, agregatii și docenții universitari, sunt cele enumerate la art. 47 din această lege, afară de

cea de la alin. e. Dintre dânsese, ministrul, cu avizul conform al consiliului permanent de instrucțiune, poate pronunța contra unui profesor sau agregat pe cele de sub alin. a și b; iar contra unui docent pe cea de sub alin. a. Celelalte pedepse se pot pronunța de comisiunea de judecată, prevăzută la art. 49 din această lege și în formele prevăzute acolo.

Art. 79. – După treizeci de ani de serviciu, un profesor sau un agregat universitar poate fi pus la pensie din oficiu. Pentru aceasta, ministerul va cere mai întâi avizul senatului universității, unit cu colegiul profesorilor facultății respective.

Acest aviz se va da prin vot secret cu bile și fără dezbateri. El se va înainta apoi consiliului permanent de instrucțiune, care se va pronunța definitiv.

În caz când avizul universității este negativ, ministrul, în interesul învățământului, poate cere din nou avizul universității după trecere de un an de la ultima provocare.

După 40 de ani de serviciu împliniți, profesorii și agregatii universitari pot fi puși la pensie din oficiu de către ministrul Instrucțiunii Publice, cu avizul conform al consiliului permanent.

După vârsta de 70 de ani împliniți, punerea la pensie din oficiu a profesorilor universitari și a agregatilor este obligatorie.

Profesorii universitari, trecuți la pensie în virtutea acestui articol, vor păstra titlul de „profesori onorari”.

Art. 80. – Postul de profesor universitar este incompatibil cu acela de profesor secundar sau de director de școală secundară. Incompatibilitățile acestea nu există pentru agregati și pentru docenți.

Art. 81. – Profesorii universitari vor primi leață de 550 lei pe lună; agregatii, leață de 430 lei pe lună.

Lefurile profesorilor și agregatilor universitari sunt supuse gradațiunii, conform art. 37.

Nimeni nu poate ocupa două catedre universitare, afară de cazul suplinirii, prevăzut la art. 68. Catedrele suplinite se plătesc cu leață prevăzută pentru agregati.

Profesorii și agregatii, care vor avea a dirija un institut, un laborator sau un seminar, vor mai primi o diurnă de 100 lei pe lună. Directorii laboratoarelor de pe lângă catedrele de clinice nu vor fi plătiți. Salariile și diurnele prevăzute în acest articol se vor micșora cu 20% pentru suplinitori.

Secțiunea IV. – Administrațiunea interioară a universităților

Art. 82. – Fiecare universitate se administrează de către un rector, numit prin decret regal, pe termen de trei ani, din o listă de trei persoane alese de consiliul universitar, dintre profesorii în activitate.

Rectorul este reeligibil.

El are o diurnă de 270 lei pe lună.

Rectorul trebuie să aibă vârsta de 40 ani și să fi servit cel puțin opt ani ca profesor universitar.

Art. 83. – Afacerile interioare ale fiecărei facultăți sunt conduse de către un decan, ales de consiliul facultății dintre profesorii ei în activitate, pe termen de doi ani, și confirmat prin decret regal.

Decanul este reeligibil.

El are o diurnă de 100 lei pe lună.

Decanul controlează regulata frecvență la cursuri și celelalte lucrări ale membrilor corpului didactic al facultății.

El are atribuțiuni disciplinare asupra studenților, conform regulamentului.

El are sub autoritatea sa cancelaria facultății.

El regulează examenele și numește comisioanele examinatoare.

În lipsa decanului, funcțiunile sale sunt îndeplinite de cel mai vechi dintre profesorii facultății.

Art. 84. – Atât rectorul, cât și decanii pot fi revocați prin decret regal, dar după un raport motivat al ministrului. Cel revocat nu mai poate fi reales timp de trei ani.

Art. 85. – Rectorul administrează universitatea cu concursul Senatului universitar, care se compune, afară de rector, din decanii facultăților, și din câte un membru ales de profesorii în activitate ai fiecărei facultăți dintre dânsii. Membrii ordinari ai senatului se aleg pe câte doi ani și sunt reeligibili. Alegerea lor va fi confirmată de ministru.

Senatul e prezidat de rector, sau, în lipsă, de cel mai vechi dintre decani.

Ei se întrunesc în ședință ordinară o dată pe lună și în ședințe extraordinare de câte ori este convocat de rector.

Senatul universitar, pe lângă diversele atribuțiuni ce îi sunt date prin prezenta lege, mai are și pe cele următoare:

a) Administrează averea proprie a universității, conform actelor de donațiune sau de fundațiune și regulamentelor speciale, și conformându-se dispozițiunilor cuprinse în legea Casei școalelor. La finele fiecărui an școlar, el dă seamă publică consiliului universitar de modul cum a administrat averea universității;

b) Prepară proiectul de buget al averii universității și îl supune la aprobarea consiliului universitar;

c) Se pronunță asupra acceptațiunii legatelor sau donațiunilor și îndeplinește formele cerute de legi pentru intrarea în posesiune;

d) Se pronunță în chestiunile de disciplină ale studenților în cazurile prevăzute de regulamentul de ordine și disciplină;

e) Ia cunoștiință de raporturile decanilor, făcute în numele consiliilor de facultate, și adresează ministerului, la finele fiecărui an școlar, un raport general asupra lucrărilor făcute în universitate, asupra lipsurilor constatate și a îmbunătățirilor de adus;

f) Se pronunță în toate chestiunile asupra cărora va fi consultat de rector sau de ministru.

Art. 86. – Consiliul de facultate se compune din toți profesorii și agregatii facultății.

El este convocat și prezidat de decan, sau, în lipsă, de cel mai vechi dintre profesori.

Consiliul de facultate, pe lângă atribuțiunile ce-i sunt date prin prezenta lege, mai are și pe cele următoare:

a) Face orarul facultății în așa chip încât studenții facultății să poată audia toate cursurile de care au nevoie pentru prepararea examenelor ce au să treacă, atât în facultatea unde sunt înscriși, cât și cursurile înrudite sau ajutătoare de la alte facultăți. Ministerul poate interveni în acest sens la consiliul facultății; el poate apela la Senatul universității, dacă crede că facultatea nu a ținut seamă de aceste cerințe;

b) Discută diversele chestiuni, care interesează mersul studiilor, precum și disciplina în facultate, iar rezoluțiunile luate le supune Senatului universitar;

c) La finele fiecărui an școlar face o dare de seamă de starea facultății, pe care decanul o înaintează Senatului universitar;

d) Formează regulamentele facultății, care vor fi supuse aprobării ministerului.

În cazurile prevăzute la art. 63, 66, 68 și 70, ședințele consiliului de facultate se țin numai cu profesorii facultății.

Art. 87. – Consiliul universitar se compune din toți profesorii și agregatii universității. Atribuțiunile lui, afară de cele care rezultă din această lege, se vor fixa prin regulament.

El se convoacă de rector, sau de la sine, după cererea a trei membri ai Senatului, ori a șapte profesori. El va fi consultat asupra chestiunilor de interes general al universității, care i se vor supune de rector sau de Senat.

În orice caz, el va ținea cel puțin o ședință pe an, în care va asculta raportul Senatului asupra administrațiunii averii universității și va vota bugetul acestei averi.

Institute anexe pe lângă universități

Art. 88. – Pe lângă facultatea de teologie va exista un internat teologic, în care studenții, ținută în disciplina indispensabilă viitorilor preoți, vor fi exercitați în practica serviciilor religioase.

Studenții vor fi bursieri sau solvenți primiți prin concurs dintre absolvenții seminariști cu diplomă. Intrând în internat, ei vor lua obligația de a se hirotoni.

Directorul internatului va fi un cleric hirotonit, licențiat sau doctor în teologie.

Art. 89. – Studiile practice în facultățile de medicină se vor face în institutele, laboratoriile și clinicile alipite pe lângă facultăți.

Numărul institutelor și laboratoriiilor, dotarea lor, personalul necesar la conducerea lucrărilor se fixează de minister prin regulamente, după ce va lua avizul consiliului facultății.

Clinicile se vor face în București, în spitalele Eforiei spitalelor civile; iar în Iași, în ale epitropiei Sf. Spiridon. Aceste așezăminte vor pune la dispozițiunea facultăților, sălile și numărul de paturi necesare învățământului clinic. Profesorii de clinică vor fi de drept șefii acestor servicii spitalicești. Un regulament va hotărî raporturile între profesorii de clinică și administrațiunile spitalelor, precum și condițiunile, în care se va face învățământul practic medical în celelalte servicii ale spitalelor.

Art. 90. – Învățământul farmaceutic și cel dentistic va fi alipit pe lângă Facultatea de medicină din București.

Învățământul teoretic și practic al acestor specialități se va face în facultatea de medicină, în facultatea de științe și în cursuri și laboratorii speciale anexate acestor facultăți. Cursurile anexate se vor face de agregați. Condițiunile de admisibilitate ale studenților vor fi aceleași ca și pentru studenții facultăților de medicină. Regulamentele speciale, făcute după formele stabilite la art. 89, vor hotărî: cursurile și lucrările practice ce trebuie să facă studenții în facultăți, în cursurile și laboratoriile anexe, în farmacii sau în spitale, precum și examenele ce trebuie să treacă pentru a obține titlul de farmacist sau de dentist.

Art. 91. – Lucrările practice la facultățile de filosofie și litere se vor face în seminariile universitare, alipite pe lângă aceste facultăți.

Lucrările practice la facultățile de științe se vor face în conferințele, în institutele și în laboratoriile alipite pe lângă aceste facultăți.

Numărul seminariilor universitare și al laboratoriilor, organizațiunea, dotațiunea și personalul lor se vor hotărî de minister prin regulamente, după ce se va lua avizul consiliilor de facultate. Tot prin regulamente, ministerul poate întruni mai multe seminarii sau mai multe laboratorii, care, prin natura lor, pot fi combinate împreună, organizându-le într-un singur institut. Pentru aceasta se va cere avizul consiliului facultății respective.

Art. 92. – Pe lângă fiecare universitate se va organiza câte un seminar pedagogic, menit a pregăti personalul didactic pentru învățământul secundar.

Lucrările acestui seminar vor fi teoretice și practice. Din punctul de vedere teoretic, seminarul pedagogic are de scop familiarizarea candidaților cu discuțiunile pedagogice și cu literatura pedagogică. Din punctul de vedere practic, seminariștii vor face practica didactică într-o școală secundară de băieți, care va fi alipită pe lângă seminar ca școală de aplicație.

Lucrările acestui seminar se vor conduce de către un maestru de conferințe, numit de ministru dintre profesorii de pedagogie ai universității, ori dintre profesorii sau agregații universitari, care își vor fi afirmat competență în chestiuni de pedagogie teoretică și practică. Maestrul de conferințe va fi ajutat în

lucrările sale de mai mulți repetitori, care vor fi luați dintre agregatii facultăților de filosofie, litere și științe sau dintre profesorii secundari, care vor fi dovedit o competență specială în materie pedagogică.

Școala de aplicație a seminarului pedagogic va avea un director, care va putea fi sau conferențiarul de pedagogie sau unul dintre repetitorii seminarului; în acest din urmă caz, el va lucra sub conducerea maistrului de conferințe.

Studentii facultăților de filosofie, litere și științe, care se destină carierii didactice, sunt obligați să frecventeze regulat lucrările teoretice și practice ale seminarului pedagogic, conform art. 24 din această lege.

Art. 93. – Personalul de șefi de lucrări, conferențieri, asistenți, prosectori, preparatori, ajutori, desenatori, custozi, mecanici etc., necesari diverselor institute, laboratorii, clinice și seminarii, se numesc și se revoacă de ministru, după ce iau avizul directorului institutului, laboratorului, clinicii sau seminarului respectiv.

Art. 94. – Studenților români fără mijloace, afară de cei din facultatea de teologie, li se vor da burse de studiu. Aceste burse se vor da prin concurs. O parte din burse vor fi în special rezervate studenților, care se destină carierii didactice. Bursele vor fi de câte 100 lei pe lună cel puțin.

Studenții bursieri vor fi supuși unei supravegheri deosebite în ceea ce privește studiile și purtarea lor. Vor pierde bursa cei care nu vor fi exacti la cursuri, conferințe și lucrări practice, cei ce nu-și vor trece examenele cu succes, la epocile fixate prin regulamente, și cei ce nu vor avea purtare bună.

Secțiunea VI. – Școala normală superioară de fete

Art. 95. – Se va înființa o școală normală superioară de fete, destinată a prepara profesoarele pentru școlile secundare de fete.

Școala va fi împărțită în două secțiuni: secțiune literară și secțiune științifică.

În secțiunea literară, se vor propune următoarele materii: limbile română, latină, franceză și germană; istoria literaturilor antice și moderne; istoria artelor; istoria generală și istoria românilor; estetica; noțiuni de economie politică, dreptul uzual și instrucțiunea civică.

În secțiunea științifică, se vor propune: matematicile cu contabilitatea, cosmografia, fizica, chimia, fiziologia, zoologia, botanica, mineralogia, geologia, igiena.

Geografia generală și a României, psihologia, logica și pedagogia se vor preda la ambele secțiuni.

Cursurile fiecărei secțiuni vor fi de trei ani.

Art. 96. – Cursurile, conferințele și lucrările practice se vor face de maiștri de conferințe, retribuiți cu diurne. Ei se numesc de ministru, după necesitățile școlii, dintre profesorii universitari, agregati, docenți sau străini, angajați cu contract.

Lucrările practice se vor face în laboratoriile universității. Elevele anului al III-lea vor face practică pedagogică în școala secundară de fete de gradul al doilea, sub conducerea maestrului de pedagogie și a maiștrilor respectivi.

Art. 97. – Promovarea elevelor dintr-o clasă în alta se face în urma unui examen anual, ținut în prezența unui delegat al ministrului.

După terminarea cursului, elevele vor trece un examen general de capacitate asupra materiilor propuse în secțiunea, în care au urmat, dinaintea unei comisii compusă din maiștrii școlii și din delegați ai ministrului.

Examenul general va consta în probe scrise, care sunt eliminatorii, în probe orale, care sunt extemporale, și în probe de practică pedagogică. Pe lângă acestea, elevele secțiunii științifice vor face și lucrări experimentale în laboratorii. Elevele ambelor secțiuni vor mai trebui să fie examinate, oral și extemporale, din pedagogie. Acest examen are de scop să dovedească întrucât elevele sunt familiarizate cu problemele pedagogice mai însemnate, precum și modul cum se orientează ele în literatura pedagogică.

Elevele, care reușesc la examenul general, sunt înscrise în ordinea de merit în tabloul prevăzut la art. 29.

Elevele, care nu reușesc, se pot prezenta în o altă sesiune.

Elevele, care nu reușesc la trei sesiuni, pierd dreptul de a se mai prezenta la examen.

Art. 98. – La examenul general de capacitate, prevăzut în acest articol, sunt admise și licențiatele în filosofie, litere sau științe, care vor fi urmat, ca externe sau ca solvente, în internatul școlii normale superioare de fete, lucrările teoretice și practice de pedagogie ale anului al III-lea din această școală.

Nu sunt însă admise la lucrările de practică pedagogică, despre care se face mențiune în aliniatul de mai sus, decât licențiatele care vor dovedi că au audiat cursuri de pedagogie în universitate și au trecut un examen satisfăcător asupra acestei materii. Deosebit, ele trebuie să fie românce.

Art. 99. – Toate elevele școlii normale trebuie să fie românce. Ele sunt interne, bursiere sau solvente. Ele se primesc prin concurs dintre absolventele școalelor secundare de fete de gradul al doilea, dintre absolventele școalelor normale de institutoare și dintre fetele, care vor fi posedând titluri echivalente cu acestea.

Art. 100. – De la promulgarea acestei legi, nici un gimnaziu sau liceu nu se va mai putea înființa decât printr-un anume proiect de lege.

Capitolul VI. – Dispozițiuni finale și tranzitorii

Art. 101. – Această lege se va pune în aplicare de la 1 septembrie 1901, cu deosebire de dispozițiile cuprinse în art. 36 și 81, relative la salarii, care nu se vor aplica decât de la 1 aprilie 1902 și cu rezervele cuprinse în articolele următoare.

Art. 102. – Profesorii și agregatii universitari, directorii de laboratorii și de institute universitare, profesorii și maiștrii de învățământ secundar, de școli normale și de seminarii, care vor fi funcționând cu titlul provizoriu sau definitiv la punerea în aplicare a acestei legi, vor păstra posturile lor așa cum vor fi în momentul acela. Retribuțiunile lor vor continua a li se plăti așa cum vor fi în momentul votării acestei legi, iar gradațiile lor rămân regulate prin legea din 6 martie 1883.

Cu toate acestea, profesorii și maiștrii secundari, numiți cu titlul provizoriu în virtutea art. 95 din legea de la 5 aprilie 1900, vor fi retribuiți în conformitate cu dispozițiunile legii de față.

Profesorii și maiștrii secundari, de școli normale primare și de seminarii, rămân obligați a face până la 12 ore de lecții pe săptămână.

Profesorii provizorii, care se vor găsi funcționând cu acest titlu la punerea în aplicare a legii, vor obține numirea definitivă, conform art. 34 din această lege.

Art. 103. – Actualii profesori de curs secundar, de școli normale primare și de seminarii, care vor cere, vor putea fi admiși să treacă examenul de capacitate, prevăzut la art. 24, pentru o singură specialitate, pe lângă aceea pentru care au concurat deja, conform legii din 17 martie 1879. La acest examen, ei vor fi dispensați de condițiunea cerută de art. 24 de a fi urmat un curs de pedagogie, împreună cu toate conferințele și lucrările practice, care se țin de acel curs.

Celor care vor reuși, li se vor putea încredința și cursuri relative la specialitatea pentru care au trecut examenul, în condițiunile legii de față. Totdeodată, leafa lor se va regula tot după legea de față. Cu toate acestea, termenele de gradație, ce li se vor fi acordat deja după legea din 6 martie 1883, vor rămâne neschimbate.

Art. 104. – Actualii profesori și maiștri de curs secundar, de școli normale primare și de seminarii, vor putea cere adăugirea orelor lor de curs, în specialitatea în care profesează, și peste numărul de 12 ore pe săptămână. Ministrul va putea acorda această creștere, în urma raportului favorabil al consiliului inspectorilor învățământului secundar și cu avizul conform al consiliului permanent de instrucțiune.

La caz de îndoială, consiliul va putea însărcina pe unul din membrii săi, sau pe altă persoană aleasă de dânsul, cu facerea unei cercetări suplimentare.

Când numărul de ore de curs ale unui profesor sau maestru actual a fost mărit peste numărul de 12 pe săptămână, conform dispozițiunilor din acest articol, salariul lui se va regula conform art. 36 și 37 din prezenta lege.

În orice caz, termenele de gradațiune câștigate de dânsul până în momentul aplicării prezentei legi vor rămâne neschimbate.

Art. 105. – Tinerii, care vor fi obținut titlul de licențiați în științe sau în litere până în ziua de 23 martie 1899 inclusiv, se vor admite la examenul de capacitate prevăzut la art. 24, cu dispensa condițiunii de a fi urmat un curs de pedagogie la o universitate, împreună cu toate conferințele și lucrările practice, care se țin de acel curs.

Art. 106. – În timp de doi ani de la promulgarea acestei legi, actualii suplinitori licențiați și suplinitoare de cursul secundar, care, în momentul promulgării acestei legi, vor fi având cinci ani neîntreruși de funcționare ca suplinitori, și care vor fi recomandați pentru aceasta de către inspectoratul general al învățământului secundar, vor fi admiși a trece examenele de capacitate, prevăzute la art. 25, fără obligațiunea de a fi urmat un curs de pedagogie la universitate, nici conferințele și lucrările practice ale unui seminar de pedagogie. Ei vor trebui însă să facă probele de practică pedagogică, prevăzute la art. 25, alin. X.

Art. 107. – Profesorii suplinitorii licențiați, care, la promulgarea prezentei legi, se vor găsi în condițiunile prevăzute în articolul de mai sus, vor fi admiși a trece examenul de capacitate numai pentru specialitatea, pe care a suplini-o.

Art. 108. – Până va ieși prima promoție de absolvente ale școalei normale superioare de fete, vor fi permise la examenul pentru înscrierea în tabelele de capacitate, prevăzute la art. 29, licențiile în științe sau în filosofie și litere de la universitățile române sau de la universitățile străine, întrucât diplomele lor vor fi fost deja verificate. Examenul, la care vor fi ele supuse, va fi identic cu examenul general prevăzut la art. 97, alin. II, III.

Candidatele la examenul de capacitate, care se vor prezenta în condițiunile de mai sus, în timp de trei ani de la promulgarea acestei legi, vor fi dispensate de dovada că au urmat un curs de pedagogie; ele vor trebui însă să treacă un examen oral extemporal din pedagogie și nu vor fi dispensate de probele de practică pedagogică.

Art. 109. – În timp de trei ani de la promulgarea acestei legi, ministrul va avea dreptul a transfera, cu avizul conform al consiliului permanent de instrucțiune, pe profesorii și profesorele de la școalele normale primare, care nu au titlul de licență, la o catedră de aceeași materie de la un gimnaziu, curs inferior de liceu sau școală secundară de fete de gradul I, situate în același oraș, și cu păstrarea drepturilor lor câștigate în ceea ce privește leafa și gradațiunea.

Art. 110. – Aplicarea noii organizațiuni a școalelor secundare, prevăzută de art. 3 până la 6 inclusiv din această lege, se va face treptat în modul următor: Programele sancționate la 1 aprilie 1899, în conformitate cu această lege, se vor aplica treptat, cu începere de la 1 septembrie 1901, și claselor secundare, în care până azi nu au fost încă aplicate.

Examenul de bacalaureat este și rămâne desființat. Pentru școlarii din liceele statului care, în virtutea aliniatului precedent, vor termina liceul după programa din 1881, certificatul de absolvire a liceului va echivala cu diploma de bacalaureat, care se desființează.

Până la ținerea primului examen de absolvire de liceu, conform art. 19 din această lege, școlarii de liceu, pregătiți în familie sau în institute private, vor fi datori a trece examenul de clasa a VII-a la unul din liceele statului, înaintea unei comisiuni formate din profesori de ai liceului și dintr-un delegat al ministerului.

Certificatul de promoțiune din clasa a VII-a, astfel obținut, va echivala, pentru dâșii, cu diploma de bacalaureat.

Până la ținerea primului examen de absolvire de liceu, conform legii de față, școlarii pregătiți în familie sau în institute private, care vor fi absolviți liceul înainte de 1 septembrie 1898, și care nu vor fi fost promovați din clasa a VII-a în urma unui examen trecut la un liceu al statului, sau nu vor fi obținut diploma de bacalaureat pentru a se înscrie la universitate, vor trece un examen de admitere în universitate. Acest examen se va face: pentru înscrierea în facultatea de drept și în cea de filosofie și litere, asupra limbilor română, latină, elenă și franceză; iar pentru facultatea de științe și cea de medicină, precum și pentru învățământul farmaceutic și dentistic, asupra limbilor română și franceză, asupra matematicilor și a științelor fizice și naturale. Comisiunea de examen se va compune din decan și câte trei profesori, luați respectiv din facultatea de filosofie și litere și din cea de științe.

Art. 111. – Transformarea actualelor licee, conform legii de față, se va face după următoarele norme:

În orașele unde sunt mai multe licee, clasice sau reale, se vor putea combina clasele superioare din două licee într-un singur liceu complet, cu secțiunile prevăzute în art. 3 din această lege. Clasele inferioare se vor organiza cu clase paralele, conform art. 16.

În orașele, unde este un singur liceu, se vor organiza treptat secțiunile prevăzute la art. 3.

Art. 112. – În timp de 3 ani de la promulgarea acestei legi, candidații la titlul de docent universitar se vor putea admite la examenul de abilitare numai cu diploma de licență pentru facultățile de teologie, științe, filosofie și litere.

Art. 113. – Agregatii de pe lângă facultățile de științe și de litere, numiți în virtutea legii din 5 aprilie 1900, vor păstra titlul de agregat și se vor bucura de drepturile conferite agregatilor prin prezenta lege.

Agregatii de pe lângă facultățile de medicină și de drept, numiți în virtutea legii din 5 aprilie 1900, vor păstra titlul și drepturile, care le erau conferite prin acea lege.

Art. 114. – Până în termen de doi ani de la promulgarea acestei legi, suplinitorii catedrelor universitare vor putea fi recomandați pentru numirea ca agregati sau profesori universitari la catedrele ce suplinesc, pe baza lucrărilor lor științifice și în conformitate cu dispozițiile acestei legi, dispensându-se numai de titlul de doctor.

Art. 115. – Femeile străine, membri ai corpului didactic, vor putea obține pensie, potrivit cu reținerile ce li s-au făcut de la numirea în învățământ și în conformitate cu legea pensiilor civile.

Art. 116. – Toate legile, regulamentele și dispozițiile anterioare legii de față, privitoare la învățământul secundar și superior și contrarii dispozițiilor ei, sunt și rămân abrogate din momentul promulgării acestei legi.

Lege asupra învățământului profesional de la 31 martie 1899, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2.727 din 9 iulie 1901

Sanționată cu decretul regal nr. 3.080 din 19 august 1901. (Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 119 din 29 august 1901.)

Capitolul I. – Dispozițiuni generale

Art. 1. – Învățământul profesional are drept obiect studiul teoretic și practic al agriculturii, cu industriile anexe și derivate, al meseriilor și al comerțului.

Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor este autoritatea supremă a învățământului profesional. El are controlul asupra școalelor întreținute de stat, de județe și de comune, cum și asupra celor înființate de particulari sau de asociațiuni private, pe care le exercită direct sau prin inspectorii învățământului profesional.

Fac excepție școala superioară de agricultură de la Herăstrău și cea de silvicultură de la Brănești, care rămân sub autoritatea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.

Art. 2. – Școalele de învățământ profesional se pot înființa de către stat, județe și comune, fie în mod separat, fie în asociațiune unele cu altele; particularii sau asociațiunile private pot asemenea înființa școli profesionale. În toate cazurile, autorizația ministerului este indispensabilă pentru deschiderea lor. Județele și comunele, pentru a deschide asemenea școli, vor trebui să aibă împuternicirea cuvenită, conform legii județene sau comunale.

Cheltuielile de întreținere ale unei școli privesc în întregime pe autoritatea sau autoritățile, care au înființat școala. Conducerea și întreținerea școalei se va face, după regulile care se vor stabili la creațiunea ei, prin înțelegere comună între Ministerul Instrucțiunii și fondatorii școalei și în conformitate cu prescrierile acestei legi. Timpul, pentru care se face învoiala, va fi stabilit prin actul de înțelegere.

În niciun caz, o școală nu se poate înființa de către județe, comune, asociațiuni private, sau de către particulari, fie în mod separat, fie în asociațiune, pentru un timp mai scurt decât 10 ani. Pentru tot timpul, cât județul sau comuna și-a luat obligațiunea a întreține o școală sau a contribui la întreținerea ei, partea de cheltuieli care o privește este obligatorie, pentru dânsa, și se înscrie din oficiu în bugetul său pe fiecare an, până la expirarea termenului învoielii.

Dacă una din autoritățile intrate în asociațiune este statul, partea de cheltuieli privitoare pe ceilalți asociați se varsă pe fiecare an la tezaur, iar cheltuielile școalei se fac de către stat.

Art. 3. – Învățământul profesional în școlile publice este gratuit pentru fiii de români.

Fiii de străini pot fi primiți în școlile profesionale publice, dacă vor fi locuri disponibile, după ce se vor satisface cererile fiilor de români. Ei vor plăti atunci o taxă, care se va fixa prin regulamente pentru fiecare școală, și care se va vărsa la fondul școalei. Ministerul poate dispensa, în parte sau în total, de plata acestei taxe pe școlarii merituoși și săraci.

În niciun caz, numărul străinilor admiși nu va putea trece peste a cincea parte din numărul total al elevilor școalei.

Art. 4. – Școlile profesionale se împart în școli profesionale de băieți și școli profesionale de fete.

Capitolul II. – Școli de agricultură cu industriile anexe și derivate

Art. 5. – Învățământul agricol se predă, pentru băieți, în școlile elementare și în școlile inferioare de agricultură; iar pentru fete, în școlile elementare de gospodărie rurală.

Secțiunea I. – Școalele elementare de agricultură și de gospodărie rurală

Art. 6. – Școlile elementare de agricultură au de scop învățământul practic al agriculturii raționale, în vederea culturii celei mici. În ele se vor putea învăța și câte una sau mai multe din culturile și industriile anexe agriculturii sau derivate dintr-însa. Felul învățământului va varia potrivit trebuințelor regiunii.

Durata învățământului va fi de doi ani. Învățământul va cuprinde, pe lângă învățătura practică a agriculturii și a industriilor ei anexe sau derivate, repetiții asupra aritmeticii și geometriei din programa clasei a IV-a primare urbane, sau a claselor a IV-a și a V-a primare rurale, cu adăugire de noțiuni de contabilitate simplă; aceste repetiții, însă, nu vor putea ocupa pe școlari mai mult de 3 ore pe săptămână în timpul muncii câmpului, nici de două ore pe zi în timpul, când această muncă este suspendată.

Restul timpului va fi consacrat lucrărilor practice, învățământului agricol și lecturilor folositoare.

În regiunile de păduri se vor preda și noțiuni elementare de silvicultură.

Învățământul agricol va fi exclusiv practic și se va face pe terenul școlii, întrebuințându-se școlarii ca lucrători. Prin regulamente se va hotărî ordinea și felul lucrărilor.

Art. 7. – Pentru fete se vor înființa școli elementare de gospodărie rurală, în care să se deprindă cu practica gospodăriei țărănești, cu utilizarea produselor, cu îngrijirea vitelor etc. Aceste școli vor fi sau de sine stătătoare, sau alăturate pe lângă o școală elementară de agricultură, sau pe lângă o școală primară de fete. Modul de funcționare al acestor școli se va hotărî prin regulamente.

Art. 8. – Școlile elementare de agricultură se vor înființa prin comunele rurale.

O școală de acest fel, ca să se poată deschide, va trebui să dispună de un teren de cultură de o întindere de cel puțin 20 hectare, de acaretele, vitele și instrumentele agricole, necesare unei exploatare de mic gospodar rural, de o sală de clasă și de mobilierul de clase necesar. În școlile elementare, care se vor specializa în viticultură, horticultura și pomologie și nu vor posedea teren pentru cultura cerealelor, terenul de cultură va avea o întindere de cel puțin 10 hectare. Procurarea acestora va fi în sarcina județului, precum și procurarea unei sume de 500 lei pentru primele cheltuieli de instalare și exploatare.

Toate terenurile din țarină, date pentru școală cu ocazia diverselor improprietăți, sau altfel, cuprinse în întinderea comunii și a comunelor vecine, într-o rază de 5 kilometri împrejurul școlii, se vor ceda școlii ca teren de cultură și se vor micșora cu atât obligațiile județului, în ceea ce privește procurarea terenului de cultură.

Dacă numărul școlarilor este destul de mare și dacă dezvoltarea școlii permite, se va putea lua și în arendă pământ pentru cultură, cu aprobarea ministerului, și cu condiție ca să nu fie mai departe decât la 5 kilometri de școală. Condițiile, în care acest pământ arendat se va lucra și exploata, vor fi întocmai aceleași ca și pentru pământul, proprietatea școlii.

Plata învățătorului pentru câte patru școli în fiecare județ va fi pe seama statului; pentru școlile care s-ar înființa peste acest număr, plata lui va fi pe seama celor care vor înființa acele școli.

Până în trei ani de la punerea în aplicare a acestei legi, fiecare județ va fi obligat a procura cele necesare pentru înființarea cel puțin a unei școli elementare agricole.

În caz de neconformare, sumele cuvenite se vor înscrie din oficiu în bugetele respective.

Art. 9. – Fiecare școală elementară de agricultură va fi pusă sub conducerea unui învățător, care va avea asupra sa tot învățământul școlii, atât teoretic cât și practic.

Pentru formarea învățătorilor școlilor elementare de agricultură, pe fiecare an se va lua câte un număr fixat de minister, după trebuință, dintre absolvenții –

cu notele cele mai mari – ai școlilor normale primare de învățători, înscriși în tabloul de capacitate pentru învățători, conform art. 52 din legea învățământului primar și normal primar. Se vor prefera acei care vor fi dovedit mai multă aptitudine pentru lucrările agricole. Aceștia, după ce vor fi numiți ca învățători, se vor trimite să urmeze, ca interni bursieri ai statului, în timp de un an, teoria și practica lucrărilor de agricultură, horticultură, creștere și îngrijire a vitelor, la una din școlile inferioare de agricultură ale statului; și după aceea vor lucra timp de un an și jumătate, tot ca interni bursieri ai statului, la una din fermele model ale statului, dependente de Ministerul Domeniilor. După trecerea acestui stagiu de doi ani și jumătate, normaliștii vor putea fi numiți învățători în școlile elementare de agricultură, în ordinea înscrierii lor în tabloul de capacitate pentru învățători și după regulile prescrise de legea învățământului primar și normal primar.

Art. 10. – Învățătorii normaliști, numiți cu titlu provizoriu sau definitiv înainte de punerea în aplicare a acestei legi, și care nu vor avea etatea mai mare de 35 de ani, vor putea dobândi calificarea pentru a dirija o școală elementară agricolă, urmând cel puțin un an cursurile și lucrările unei școli inferioare de agricultură și ale unei ferme model, conform art. 9, alin. II. În tot timpul acesta, ei vor primi o indemnizare de 30 lei pe lună, afară de partea de salariu și gradație, la care vor avea drept în puterea alin. III din acest articol.

Numărul învățătorilor, care vor putea fi admiși pe fiecare an a beneficia de această dispoziție, se va fixa de minister. În caz când numărul cererilor ar fi mai mare decât acela al locurilor disponibile, admiterea se va face prin concurs.

Învățătorii, admiși a beneficia de dispozițiile acestui articol, vor fi puși în concediu și supliniți în contul lor. Suplinitorul va primi 80% din salariu, iar învățătorul va primi 20% din salariu și gradația.

Timpul petrecut astfel în concediu se va ținea în seamă pentru gradație.

Nu vor putea beneficia de dispozițiile acestui articol învățătorii, care, în ultimii cinci ani, vor fi suferit vreo pedeapsă disciplinară mai mare decât cenzura.

Art. 11. – Învățătorii școlilor elementare de agricultură se vor numi cu titlu provizoriu prin deciziune ministerială.

În timp de trei ani de la numire, ei vor fi supuși unei supravegheri deosebite. Acei care, în acest timp, se vor constata că posedă aptitudinea convenită pentru predarea agriculturii, vor fi numiți cu titlu definitiv, prin Decret regal. Ceilalți vor fi trecuți ca învățători de școală primară rurală, tot cu titlu provizoriu, afară de învățătorii, care vor fi obținut mai înainte titlu definitiv în învățământul primar. Numirea definitivă li se va putea da după un nou termen de un an, în modul prevăzut la art. 55 din legea învățământului primar și normal primar.

Art. 12. – Învățătorii școlilor elementare de agricultură vor primi leafa și gradațiunea de învățători de școli primare rurale, conform legii învățământului primar și normal primar. Ei au dreptul a se folosi de acarele, vitele și instrumentele agricole ale școlii, pentru cultura terenurilor școlii.

Din venitul total al școlii, rezultat din exploatarea terenului ei de cultură sau a celui luat cu arendă, precum și din orice altă origine, se vor scădea cheltuielile de exploatare, acele de întreținere a vitelor, precum și o sumă de 10 la sută din venitul brut, destinată a forma un fond de rezervă, din care să se întrețină, să se repare și să se reînnoiască acarele, instrumentele și vitele școlii. Din ceea ce va mai rămâne din venit, după aceste scăderi, învățătorul va lua 20 la sută; iar restul va servi pentru a forma fiecărui școlar un capital proporțional cu timpul cât a lucrat în școală. Acest capital i se va libera, când va absolvi școala, sub formă de vite sau de instrumente agricole.

Art. 13. – Se vor admite ca școlari în școlile elementare de agricultură absolvenții cursului primar, urban sau rural, și, dacă vor fi locuri disponibile, și tineri care nu au absolvit cursul primar, dar care posedă cel puțin cunoștințele a trei clase, primare și au vârsta de 14 ani. Școlarii cursului elementar de agricultură vor fi dispensați de urmarea cursurilor complementare, prevăzute la art. 32 din legea învățământului primar și normal primar.

Dacă numărul total al școlarilor trece peste 50, pe lângă învățătorul diriginte se va mai adăuga un șef de cultură, care să-l ajute în conducerea școlii. Alegerea și numirea lui se va face tot în modul arătat la art. 9, 10 și 11. El va primi leafa și gradația de învățător de școală primară rurală, însă fără drept la locuință, nici la parte în beneficiile școlii. Șefii de cultură, numiți în acest mod, după ce vor obține numirea definitivă, vor putea fi înaintați ca diriginți de școală elementară de agricultură, în caz de vacanță.

Șeful de cultură poate să fie și un străin; în acest caz, el va fi angajat cu contract pentru un termen nu mai lung de 10 ani.

Plata șefului de cultură va fi în sarcina autorității, care plătește și pe învățătorul diriginte al școlii.

În caz când numărul cererilor de admisiune într-o școală elementară de agricultură ar fi mai mare decât numărul locurilor disponibile, se vor admite de preferință școlarii din județul sau comunele, care contribuie la întreținerea școlii.

Școlarii vor fi externi. Județele și comunele vor putea înființa burse de ajutor pentru școlarii lipsiți de mijloace.

Pe lângă fiecare școală se va înființa în contul autorității care a înființat școala, câte o cantină școlară. Școlarii, care vor uza de dânsa, vor plăti o taxă în folosul cantinei; cei cu totul lipsiți de mijloace vor fi scutiți de plata acestei taxe.

Art. 14. – Fiecare din învățătorii școlilor elementare de agricultură va fi obligat a face pe fiecare an câte cel puțin șase conferințe practice asupra agriculturii, pomologiei, grădinariei etc., pentru locuitorii săteni. Aceste conferințe se vor face în zile de duminici sau sărbători, în satele vecine cu școala, și vor fi însoțite de demonstrațiuni experimentale.

Secțiunea II. – Școli inferioare de agricultură

Art. 15. – Școlile inferioare de agricultură au de scop de a da cunoștințe teoretice și practice de agricultură pentru a forma buni gospodari rurali și pentru a prepara pe învățători pentru școlile elementare de agricultură.

O școală inferioară de agricultură va trebui să dispună de o întindere de pământ de cel puțin 100 de hectare, de clădirile, materialul și vitele necesare.

Școala va fi pusă sub conducerea unui director, care va fi profesorul de științe agricole al școalei, sau o altă persoană cu cunoștințe speciale de agricultură. El va fi însărcinat cu conducerea exploatarei moșiei școalei.

Școala va avea trei clase de câte un an.

Învățământul teoretic va cuprinde: cunoștințe de agricultură și horticultura cu industriile anexe, de creșterea și întreținerea vitelor, de științe naturale, de aritmetică practică, contabilitate și agrimensură. El se va da mai ales în timpul iernii, și nu va cuprinde în cei trei ani mai mult de 600 lecțiuni. Restul timpului se va consacra exclusiv lucrărilor practice, care se vor executa chiar de școlari, în tot cursul anului.

În regiunile de păduri se vor preda și cunoștințe de silvicultură.

Art. 16. – În școlile inferioare de agricultură se vor primi: a) Absolvenți ai școalelor normale primare de învățători, conform art. 9, alin. II; b) învățători normaliști, care nu au încă etatea împlinită de 35 ani, conform art. 10, alin. I; c) Tineri, care vor fi absolvit o școală elementară de agricultură; d) Tineri, care vor fi absolvit cursul primar.

Dacă numărul locurilor rămase disponibile este mai mic decât numărul candidaților, se vor primi prin decizie ministerială elevii stagieri enumerați la lit. a, b, și c de la aliniatul precedent, în ordinea în care sunt enumerați la acel aliniat; iar pentru locurile, ce vor mai rămâne neocupate, se va face concurs între candidații de la lit. d.

Școlarii vor putea fi interni sau externi. Școlarii interni vor fi bursieri întreținuți de stat, de comune sau de județe, sau solvenți. Plata anuală, pentru întreținerea unui bursier întreținut de comune sau județe, sau a unui solvent, va fi de 250 lei. Pentru repetenți, în anii de repetiție, plata va fi de 300 lei pe an. Pentru externi, învățământul este gratuit. Numărul școlarilor din fiecare școală nu va putea trece peste 120. În caz când s-ar simți trebuință a se da școlii o dezvoltare mai mare, va trebui să se mărească în proporție terenul, clădirile și materialul, de care dispune.

Toți școlarii vor fi obligați la munca manuală pe moșia școalei.

Trecerea unui școlar din o clasă în alta se va face în urma unui examen la finele anului școlar, atât asupra cunoștințelor teoretice, cât și a lucrărilor practice. Prin regulament se vor fixa condițiile de promoțiune, precum și situația repetenților.

După terminarea școalei, absolvenții vor fi obligați să mai treacă un an și jumătate într-o fermă model pentru completarea educației lor practice. Atestatul de absolvire nu li se va elibera decât după trecerea acestui timp de aplicațiune.

Art. 17. – Venitul provenit din exploatarea terenului și vitelor școalei se va întrebuința în modul arătat la art. 12, cu deosebire că partea, care se va da directorului școalei, va fi de 10%; iar capitalul format fiecărui școlar i se va libera, sub formă de vite de muncă, de instrumente agricole sau de sămânță bună, în momentul când va termina stagiul de practică la ferma model.

Art. 18. – Institutorii de la școalele inferioare de agricultură se vor numi dintre absolvenții cu diplomă ai unei școli superioare de agricultură. Institutorii de științe agricole, pentru a fi numiți, pe lângă diploma de absolvire a unei școli superioare de agricultură, vor mai trebui să dovedească că au fost ocupați, în timp de cel puțin doi ani, în exploatarea unei moșii.

Numirea se va face de ministru, după ce va lua avizul motivat al consiliului permanent al instrucțiunii.

Art. 19. – Salariul institutorilor școlilor inferioare de agricultură va fi de 225 lei pe lună. Ei vor avea gradații, așa cum se regulează prin legea învățământului primar și normal primar. Ei vor avea în școală locuința și încălzitul.

Directorul, dacă va fi institutor în școală, va primi, peste leafa și gradația sa de institutor, o diurnă de 50 lei pe lună; dacă nu este institutor în școală, va primi o leafă de 225 lei pe lună, care va fi supusă gradației. În orice caz, directorul va locui în școală.

Capitolul III. – Învățământul meseriilor

Art. 20. – Învățământul meseriilor se dă: pentru băieți, în școlile elementare, în școlile inferioare și în școlile superioare de meserii; pentru fete, în școlile elementare și în școlile inferioare de meserii.

Secțiunea I. – Școli elementare de meserii

Art. 21. – Școlile elementare de meserii au de scop de a forma meseriași pentru industriile de tot felul, și în special pentru industria mică, care se poate exercita în casă sau în ateliere mici, și cu un utilaj cât mai simplu și mai ieftin.

Școlile de acest fel vor putea fi pentru băieți sau pentru fete, nu însă mixte. Școlile de menaj pentru fete se vor socoti tot ca școli elementare de meserii și vor avea aceeași organizație.

În fiecare școală se va putea preda ori numai o singură meserie, ori mai multe.

Școala va putea să funcționeze tot anul sau numai o parte a anului, nu însă mai puțin de șase luni pe an. Durata învățământului va fi de cel puțin doi ani pentru fiecare meserie; absolvenții însă vor putea continua a lucra în atelierul școlii până la etatea de 18 ani, beneficiând de dispozițiile art. 27 din această lege. Se va face mențiunea pe certificatul lor de absolvire despre acest stagiul suplimentar de atelier, pe care-l vor face ei.

Învățământul, pe lângă studiul practic al meseriilor, va cuprinde: lecturi folositoare, repetiții asupra aritmeticii și a geometriei din programa ultimei clase primare, cu adăugire de noțiuni de contabilitate; aceste cunoștințe teoretice însă nu vor putea ocupa pe școlari mai mult de șase ore pe săptămână.

Pentru unele meserii, care ar reclama aceasta, învățământul teoretic va mai putea cuprinde dezvoltări asupra geometriei, desenului și modelajului. În acest caz se va putea consacra învățământului teoretic până la 12 ore pe săptămână.

Învățământul meseriilor va fi exclusiv practic și se va face în atelierul școlii de către maiștri speciali, întrebuintându-se școlarii ca lucrători. Prin regulamente se va hotărî ordinea și felul lucrărilor.

Pentru școlile de menaj, învățământul, pe lângă repetiția asupra materiilor de clasele primare arătate mai sus, va cuprinde lecturi folositoare asupra științelor de observație vulgarizate, economia casnică, horticultura, igiena, croitoria, cusătoria, țesătoria, împletiturile, bucătăria și altele.

Art. 22. – Școlile elementare de meserii se vor înființa prin comunele urbane și prin cele rurale.

O școală de acest fel, ca să se poată deschide, va trebui să dispună de locuință pentru unul din maiștri, de un atelier prevăzut cu toate sculele și instalațiile necesare pentru învățarea meseriilor respective, de mobilierul de clase necesar, și de o sumă de 500 lei pentru fiecare meserie predată în școală, pentru procurare de material de lucru. Reînnoirea materialului și a sculelor uzate se face din venitul atelierului școlii.

Învățământul meseriilor se va da de către un maestru pentru fiecare meserie; unul din maiștri va fi directorul școlii și va avea locuința într-însa; învățământul teoretic se va da de către unul sau mai mulți institutori sau învățători din comună, care, pentru aceasta, vor primi o diurnă.

Art. 23. – Fiecare comună urbană, reședință de județ, și fiecare comună urbană, nereședință de județ, dar având populație mai mare de 10.000 suflete, va fi obligată ca, până în trei ani de la punerea în aplicare a acestei legi, să înființeze cel puțin o școală elementară de meserii, în care să se învețe cel puțin o meserie. Comunele urbane, cu o populație mai mare de 30.000 suflete, vor fi obligate a înființa până atunci cel puțin două din aceste școli, sau una, în care să se învețe cel puțin două meserii. Înființarea, administrarea și plata, atât a personalului cât și a materialului acestor școli, va fi în sarcina comunelor respective, cu rezerva dreptului de control al ministerului.

Până în trei ani de la punerea în aplicare a acestei legi, fiecare județ va fi obligat a procura cele necesare pentru înființarea cel puțin a unei școli elementare de meserii, în care să se învețe cel puțin o meserie, și care va fi înființată într-o comună urbană cu o populație mai mică de 10.000 suflete, sau într-o comună rurală. Până în 6 ani, fiecare județ va fi obligat a procura cele necesare pentru cel puțin patru școli elementare de meserii, dintre care cel puțin trei prin comunele rurale. Pentru toate școlile prevăzute în acest aliniat, cheltuielile de local, de mobilier și de material vor fi în sarcina județului; diurna institutorului sau învățătorului, însărcinat cu cursurile teoretice, va fi în sarcina statului; iar leafa maiștrilor se va plăti jumătate de stat și jumătate de județ.

Pentru școlile, care s-ar înființa peste cele prevăzute la alin. I și II din acest articol, cheltuielile de înființare și de întreținere vor fi în seama celor care vor înființa acele școli.

În caz de neconformare cu dispozițiile alin. I și II din acest articol, sumele cuvenite se vor înscrie din oficiu în bugetele comunelor sau județelor respective.

Art. 24. – Pe lângă atelierelor principale, dependințe de stat, județe sau comune, se va înființa, până în trei ani de la punerea în aplicare a acestei legi, câte o școală de meserii, în care se vor învăța toate meseriile, care își găsesc întrebuințarea în acel atelier. Aceste școli vor fi puse sub direcțiunea șefului atelierului, pe lângă care sunt alăturate; vor avea însă bugetul lor și organizația lor separată. Într-însele se vor executa lucrări particulare, după comandă sau lucrări pentru trebuința atelierului, pe lângă care sunt anexate.

Înființarea, întreținerea și administrarea acestor școli vor fi în sarcina autorității de care depinde atelierul, pe lângă care ele sunt anexate.

Art. 25. – Maiștrii școlilor elementare de meserii se vor lua cu contract, dintre români sau străini, care vor dovedi că-și cunosc bine meseria și că au practicat-o în mod efectiv timp de cel puțin trei ani. Contractul se va încheia de autoritatea sau autoritățile, care vor avea datoria de a plăti salariul maiștrilor; el nu se va putea încheia pentru mai mult de 10 ani, însă se va putea reînnoi. Salariul se va fixa prin contract.

Institutorii sau învățătorii însărcinați cu predarea lecțiilor teoretice se vor numi de minister dintre institutorii sau învățătorii titulari din comună; această numire este revocabilă. Institutorul, însărcinat cu aceste lecții, va primi o diurnă de 80 lei pe lună pentru fiecare 10 ore, sau fracțiune de 10 ore de lecții pe săptămână; iar învățătorul o diurnă de 50 lei pe lună pentru același număr de ore. Aceste diurne vor fi în sarcina statului, afară de cazul prevăzut la art. 23, alin. I, când ele sunt în sarcina comunelor.

Art. 26. – Se vor admite ca școlari în școlile elementare de meserii, absolvenții cursului primar urban sau rural, și, dacă vor fi locuri disponibile, și tineri care nu au absolvit cursul primar, dar care posedă cel puțin cunoștințele a trei clase primare și au vârsta de 14 ani. Acești școlari vor fi dispensați de urmarea

cursurilor complementare, prevăzute la art. 32 din legea învățământului primar și normal primar.

Efectivul unei școli nu va putea trece peste 30 școlari pentru fiecare maistru, nici de 70 școlari pentru fiecare institutor sau învățător.

Dacă efectivul va fi mai mare, se va da maistrului câte un ajutor la fiecare număr de 30 școlari, care va trece peste acel efectiv, și se va numi câte un institutor sau învățător pentru fiecare număr de 70 școlari. Diurna institutorilor sau învățătorilor astfel adăugați, precum și leafa ajutoilor de maiștri, se vor plăti de aceleași autorități care plătesc pe primul institutor sau învățător, sau pe maistrul școlii.

Dacă școala se întreține numai de unele județe sau comune, școlarii din acele județe sau comune vor fi primiți cu preferință în școală.

Școlarii vor fi externi. Județele și comunele vor putea înființa burse de ajutor pentru școlarii lipsiți de mijloace.

Pe lângă fiecare școală se va înființa, în contul autorității care a înființat școala, câte o cantină școlară. Școlarii, care vor uza de dânsa, vor plăti o taxă în folosul cantinei; cei cu totul lipsiți de mijloace vor fi scutiți de plata acestei taxe.

Art. 27. – În atelierul școlii se vor executa lucrări după comandă și lucrări pentru instrucția școlarilor. Venitul atelierului, după scăderea cheltuielilor de material și a unui fond de rezervă de 10% din venitul brut, destinat pentru reînnoirea sculelor și întreținerea atelierului și a școlii, se va împărți în modul următor: pentru cei dintâi 3.000 lei de venit net pe an, 50% maistrului și 50% școlarilor; pentru partea din venitul net, ce va trece peste acești dintâi 3.000 lei, 15% maistrului, 15% ajutoilor de maiștri, dacă sunt, și tot restul școlarilor.

Dacă în școală se învață mai multe meserii, repartizarea de mai sus se va face în parte pentru venitul provenit de la fiecare meserie.

Partea din venit destinată școlarilor va servi pentru a forma fiecărui școlar un capital, proporțional cu timpul șederii lui în școală. Acest capital i se va restitui la ieșirea lui din școală, parte sub formă de scule și de material de lucru, parte în bani.

Secțiunea II. – Școli inferioare de meserii pentru băieți și fete

Art. 28. – Școlile inferioare de meserii au de obiect învățarea a diverse meserii, cu scopul exercitării lor în mod industrial.

În fiecare an din aceste școli, se va preda cel puțin o meserie.

Cursul acestor școli se va împărți în trei secții: secția preparatoare, cea medie și cea superioară.

Secția preparatoare va cuprinde două clase de câte un an. Într-însa, elevii vor fi exercitați în comun la lucrările începătoare ale meseriei, și se vor deprinde cu viața de atelier.

Secția medie va cuprinde trei clase de câte un an; într-însa elevii se vor specializa după meserii, și obiectul cursului este de a le da cunoștința teoretică și practică a acestei meserii.

Secția superioară va cuprinde două clase de câte un an; într-însa, elevii se vor perfecționa în specialitatea lor, așa ca să poată dirija însăși un atelier.

O școală inferioară de meserii poate cuprinde numai secțiile preparatoare și medie, sau câte trele secțiile.

Școlile, care vor cuprinde numai secțiile preparatoare și medie, se vor numi școli de gradul I; cele care vor cuprinde și secția superioară, se vor numi școli de gradul al II-lea.

O școală de gradul I nu se va putea ridica la gradul II decât numai, când va avea un efectiv permanent de cel puțin 50 de elevi pentru atelierul de aplicație, prevăzut la art. 29 de mai jos.

Afară de învățătura meseriilor, elevii vor face lecturi folositoare la meseria lor și vor primi noțiuni de religie, limba franceză sau germană, aritmetica și geometria practică, contabilitate, istorie, geografie, desen și calligrafie; pentru unele meserii, și modelajul; însă toate aceste cunoștințe nu vor putea ocupa pe elevi mai mult de 18 ore pe săptămână în secția preparatoare, de 12 ore în secția medie, și de 6 ore în secția superioară.

Promoțiunile dintr-o clasă în alta se vor face în urma unor examene anuale, ținând seamă și de asiduitatea, purtarea și frecventarea elevilor de peste an. Notele la meserie vor avea, pentru promoțiune, o valoare îndoită de cea a notelor de la celelalte obiecte.

După absolvirea fiecăreia din cele două dintâi secții, elevii vor primi câte un certificat. Elevii care vor absolvi secția superioară, vor căpăta diploma de maestru.

Art. 29. – Pe lângă fiecare școală va fi alăturat câte un atelier de instrucțiune, pentru fiecare din meseriile care se predau în școală, și în care vor fi obligați a lucra elevii din secțiile preparatoare și medie.

Pe lângă fiecare școală de gradul II, se va alătura câte un atelier de aplicație pentru desăvârșirea instrucțiunii practice a elevilor. Modul de funcționare al acestor ateliere se stabilește prin regulament. Elevii din secția superioară vor fi obligați a face în atelierul de aplicație lucrări de specialitatea lor, ca lucrători cu ziua sau cu bucata. În aceste ateliere se vor mai primi, tot ca lucrători cu ziua sau cu bucata, și absolvenți de ai școlilor de gradul II, până la împlinirea etății de 21 ani.

Art. 30. – În școlile inferioare de meserii, se vor primi elevi, care vor fi absolviți cursul primar, și care vor avea etatea de 11 ani împliniți. Dispense de vârstă până la un an cel mult pot fi acordate numai de minister.

Absolvenții unei școli elementare de meserii se vor primi în anul I al secțiunii medii a unei școli inferioare de meserii, în care se învață aceeași meserie ca și în școala elementară, din care vin ei.

Dacă numărul cererilor de admitere va fi egal sau inferior numărului de locuri disponibile, elevii se vor primi fără a mai fi supuși la vreo probă; în caz contrar, ei se vor supune unui concurs asupra citirii, scrierii și aritmeticii elementare.

Numărul maximum de elevi, ce se pot primi într-o clasă, este de 60 pentru secția preparatoare și medie și de 50 pentru secția superioară.

Numărul elevilor, cu care poate fi însărcinat un maestru de atelier, nu va trece peste 30. Dacă efectivul ar fi mai mare, se va da maestrului câte un ajutor la fiecare număr de 30 școlari, care va trece peste acel efectiv. Elevii vor fi toți externi.

Art. 31. – Fiecare școală de băieți va fi administrată de către un director și fiecare școală de fete de către o directoare, a căror autoritate și drept de control se vor întinde asupra tuturor serviciilor și asupra întregului personal al școlii și al atelierelor. Directorul sau directoarea se vor numi prin decret regal dintre institutorii sau maiștrii de atelier al școlii.

Condițiile de admisibilitate pentru ceilalți funcționari ai școlii se vor fixa prin regulamentul ei de administrație.

Art. 32. – Învățământul teoretic va fi dat de un număr suficient de institutori și maiștri în școlile de băieți, de institutoare și maistre în școlile de fete.

Personalul de învățământ practic în ateliere se va compune din: a) câte un maestru sau o maistră pentru fiecare din meseriile care se predau în școală; b) ajutori de maiștri necesari pentru dirijarea învățământului în ateliere, conform art. 30, alin. V.

Învățământul practic în secția preparatoare va fi condus de ajutorii de miștri, sub privegherea mistrului meseriei respective.

La școala de gradul al II-lea, atelierul de aplicație va avea maiștri, ajutori de maiștri și lucrători instructori speciali ai săi, în caz de trebuință.

Art. 33. – Institutorii și institutoarele școlilor inferioare de meserii se vor recruta, prin concurs, dintre institutorii și institutoarele de școli primare urbane. Pentru a fi admiși la concurs, candidații vor trebui să fi servit cel puțin cinci ani ca institutor urban titular și să nu fi suferit în timpul acesta suspendarea sau vreo altă pedeapsă mai mare decât suspendarea. Concursul se va ține înaintea unei comisii numită de minister și după reguli, care se vor fixa prin regulament.

Institutorii și institutoarele pentru limbi moderne, precum și maiștri și maistrele de desen și caligrafie se vor numi după tablourile de capacitate, instituite prin art. 26, 27, 29 și 31 din legea asupra învățământului secundar și superior, și conform dispozițiilor art. 32, 33 și 34 din acea lege.

Art. 34. – Maiștrii și maistrele de ateliere în școlile de gradul I și II, afară de cei de la atelierelor de aplicație în școlile de gradul II, se vor numi dintre absolvenții cu diplomă, din țară sau din străinătate, ai unei școli superioare de meserii sau, în lipsa acestora, dintre absolvenții cu diplomă ai unei școli inferioare de meserii de gradul II; în acest din urmă caz, candidații cu diplome din țară trebuie să fi obținut, prin concurs, o bursă de călătorie, conform art. 41 din această lege, sau ca, după

absolvire, să fi practicat meseria încă cel puțin trei ani în atelierul de aplicație al unei școli inferioare sau superioare de meserii, sau într-un atelier privat din țară sau din străinătate, care să numere cel puțin 15 lucrători. Absolvenții, care vor împlini această condițiune, se vor înscrie în tablouri de capacitate, în ordinea clasificării lor, stabilită după activitatea și aptitudinile lor, arătată în secția superioară a școlii. Va fi un tablou de capacitate pentru fiecare meserie.

În caz de vacanță a unui post de maestru de atelier într-o școală inferioară de meserii, numirea se va face din tabloul de capacitate respectiv, în ordinea înscrierii. Toate regulile prevăzute la art. 32, 33 și 34 din legea învățământului secundar și superior vor fi aplicabile și în cazul de față.

Art. 35. – Maiștrii și maistrele de atelier de aplicație în școlile de gradul II se vor numi dintre maiștrii sau maistrele de atelier, care vor avea cel puțin cinci ani de serviciu în această calitate, sau dintre absolvenții unei școli de gradul II, care vor fi obținut, prin concurs, o bursă de călătorie, conform art. 41 din această lege. Numirea se face de minister, în urma recomandării unui inspector, și cu avizul conform al consiliului permanent de instrucțiune.

Dacă cel numit funcționa deja ca maestru într-o școală inferioară de meserii a statului, el se va numi cu titlul cu care funcționa deja în momentul numirii; în caz contrar, el se va numi cu titlul provizoriu.

Art. 36. – Ajutorii și ajutoarele de maiștri de ateliere în școlile inferioare de meserii se vor numi de minister dintre absolvenții sau absolventele cu diplomă ai unei școli superioare de meserii, sau ai unei școli inferioare de gradul II, dându-se preferință celor cu nota de clasificare mai ridicată, după activitatea și aptitudinea arătată în atelierul de aplicație al școlii.

Ajutorii și ajutoarele de maiștri se numesc prin deciziune ministerială, după recomandarea directorului școlii, și se revocă în urma raportului directorului școlii sau al unui inspector.

Art. 37. – Apuntamentele membrilor corpului didactic al școlilor inferioare de meserii de gradul I și II se compun din leafă și gradație.

Leafa va fi:

pentru institutori și pentru institutele, precum și pentru maiștrii și maistrele de ateliere de 225 lei pe lună;

pentru maiștrii și maistrele de desen și caligrafie, de 180 lei pe lună;

pentru ajutorii și ajutoarele de maiștri, de 150 lei pe lună.

Aceste cifre, afară de cea pentru ajutorii și ajutoarele, se vor micșora cu 20% pentru suplinitori; diferența se va vărsa la Casa școalelor.

Gradația se va calcula pentru aceste lefuri, conform art. 37 din legea asupra învățământului secundar și superior.

Numărul normal de ore de lucru în școli pentru institutori, maiștri și ajutorii de maiștri va fi de cel puțin 24 pe săptămână.

Directorul sau directoarea va avea, afară de leafa și gradația ce va fi având ca institutor sau maestru, și dreptul la locuință și la încălzit.

Art. 38. – În caz de nevoie, maiștrii sau maistrele și ajutorii lor se pot angaja și cu contract, dintre români sau străini, pe termen nu mai lung de 10 ani. În acest caz, salariul lor se fixează chiar prin contract.

Art. 39. – Autoritățile din țară vor putea face, fără licitație, comenzi de lucrări în atelierele școlilor inferioare de meserii. Atelierele vor putea primi și executa și comenzi de la particulari. Direcțiile școlilor însă vor avea facultate de a primi numai acele comenzi de la autorități sau de la particulari, pe care le-ar crede potrivite din punctul de vedere al instrucției practice a școlarilor lucrători.

Din valoarea lucrărilor executate în ateliere se va reține costul materialelor întrebuințate; iar în atelierele de aplicație, și plata elevilor lucrători și a lucrătorilor cu ziua și cu bucata. Ceea ce va mai rămâne se va distribui în modul următor:

30% va forma un fond special la dispoziția direcției școlii, care va servi la îmbunătățiri de orice natură, privitoare la ateliere, la muzeul școlii și în genere la perfecționarea tuturor mijloacelor de învățământ;

50% se va împărți între școlarii lucrători, proporțional cu timpul cât a rămas fiecare în atelier și cu asiduitatea sa la lucru; capitalul ce se va forma astfel pentru fiecare școlar i se va libera numai la absolvirea școlii, sub formă de scule și de material de lucru, pentru a-i permite să se instaleze ca meseriaș;

20% se va repartiza între directorul școlii, maiștrii și ajutorii de maiștri ai atelierelor respective, după o normă ce se va fixa prin regulament. Se va ține contabilitate deosebită pentru fiecare atelier.

Art. 43. – Direcția școlii va avea dreptul a face cheltuieli de orice natură, din bugetul de material al școlii, până la suma de 500 lei. În acest scop, statul va pune la dispozițiunea școlii un capital de exploatare, care nu va fi mai mic de 4.000 lei, și care va rămâne în mod permanent la dispoziția ei, completându-se prin restituirea sumelor mai mici de 500 lei, cheltuite și justificate prin acte.

Pentru cheltuieli, care ar trece peste suma de 500 lei, direcția va cere mai întâi autorizația ministerului.

Art. 41. – Se vor crea un număr de burse de călătorii, care se vor da prin concurs. Se vor admite la concurs absolvenți de ai școlilor inferioare de meserii de gradul II. Bursierii vor fi trimiși ca să studieze în fabrici din țară sau din străinătate, în condițiile, ce se vor fixa printr-un regulament special.

Art. 42. – Până în 5 ani de la punerea în aplicare a acestei legi, se va înființa în fiecare din principalele comune urbane cel puțin câte o școală inferioară de meserii de gradul I, de băieți, în care să se învețe cel puțin o meserie. Localul acestor școli se vor procura de comună, iar dotarea și întreținerea lor va fi pe jumătate în sarcina statului și jumătate în a comunelor respective; partea de contribuțiune a comunelor se va vărsa ca venit la stat, care va purta apoi toate cheltuielile școlii. Numirea personalului acestor școli și administrația lor va fi în sarcina statului.

Școlile inferioare de meserii, de băieți și de fete, care se vor mai înființa peste cele prevăzute la aliniatul precedent și peste cele care vor fi în ființă la punerea în

aplicare a acestei legi, vor fi în sarcina autorităților, care le vor înființa, în privința localului, instalării, întreținerii, administrațiunii și a numirii personalului.

Secțiunea III. – Școlile superioare de meserii

Art. 43. – Școlile superioare de meserii vor servi pentru învățarea meseriilor, care reclamă cunoștințe teoretice mai înaintate.

Pe lângă fiecare din aceste școli, vor funcționa ateliere de aplicație pentru desăvârșirea instrucției practice a școlarilor. Modul de funcționare al acestor ateliere se stabilește prin regulament.

Durata învățământului va fi de 6 ani, dintre care cei doi din urmă vor fi consacrați atelierelor de aplicație.

Art. 44. – Numărul școlarilor în fiecare școală pentru primii patru ani de studiu se fixează la 250, dintre care parte vor fi interni, parte externi. Internii vor fi parte bursieri, parte solvenți. Fiecare județ, care nu întreține o școală superioară de meserii, va avea în sarcina sa întreținerea a câte doi bursieri, care se vor înscrie din oficiu în bugetele lor; ceilalți bursieri vor fi în sarcina statului.

Pentru cei doi ani de practică în atelierelor de aplicație, toți școlarii vor fi externi.

Bursierii județelor, precum și solvenții, vor plăti statului o taxă anuală de 500 lei de fiecare.

Pentru repetenți, în anii de repetiție, plata va fi de 700 lei pe an.

Art. 45. – Învățământul în primii patru ani de studiu va fi teoretic și practic.

Învățământul teoretic va cuprinde: scrierea, cunoștințe de fizică, chimie, și mecanică, necesare lucrătorului, aritmetica și geometria practică, noțiuni de tehnologie, mașinile, contabilitatea atelierelor, desenul, schițe și modelaj.

Învățământul practic va fi dat în ateliere speciale, al căror număr se va fixa după trebuință.

În cei doi ani din urmă, cât școlarii vor lucra în atelierelor, de aplicație, anexate pe lângă școală, ei vor executa, în calitate de lucrători cu ziua sau cu bucata, lucrări de specialitatea lor.

Școlarii lucrători din atelierelor de aplicație vor avea facultatea de a urma un curs complementar de instrucțiune teoretică, care va cuprinde: elemente de mecanică practică; fizica industrială; geometria descriptivă, cu aplicare la meserii; mașinile, tehnologia meseriilor; desen și schițe.

După terminarea celor șase ani de studiu, școlarii vor obține un certificat de absolvire a școlii de meserii, cu arătarea specialității. Pentru școlarii, care vor fi urmat cursul teoretic complementar, se va face deosebită mențiune în certificatele respective.

În atelierele de aplicație, se mai pot primi, tot ca lucrători cu ziua sau cu bucata, și absolvenți ai cursului complet al școlilor superioare de meserii, până la împlinirea etății de 21 ani.

Art. 46. – În școlile primare de meserii, se vor primi: a) tineri ca să posedă certificatul de absolvire a unei școli inferioare de meserii de gradul I pentru aceeași meserie; b) absolvenți ai cursului secundar inferior complet; c) absolvenți a cel puțin două clase secundare.

Admiterea se va face în ordinea indicată la aliniatul precedent, așa că nu se vor admite candidați dintr-o categorie decât după ce se vor fi admis toți cei din categoria precedentă.

Dacă numărul locurilor rămase disponibile pentru o categorie de candidați este mai mic decât numărul candidaților, se vor supune la concurs candidații din această categorie.

Locurile de bursieri se dau prin concurs. Pentru locurile de bursieri ai statului, concursul se va trece la școală; pentru acele de bursieri ai județelor, el se va trece înaintea comisiilor întocmite de autoritățile județene, care îi trimit.

Dacă numărul candidaților pentru locurile de solvenți sau de externi este mai mare decât numărul locurilor disponibile, admisiunea solvenților sau a externilor se va face tot prin concurs.

Art. 47. – Fiecare școală superioară de meserii va fi administrată de către un director, a cărui autoritate și drept de control se va întinde asupra tuturor serviciilor și a întregului personal al școlii și al atelierelor de aplicație.

Directorul va fi ajutat și, în caz de absență, înlocuit de un subdirector.

Directorul, subdirectorul și șeful atelierelor de aplicație vor fi numiți prin Decret regal dintre inginerii cu diplomă, care vor avea, în ramura lor, o practică de cel puțin cinci ani; ei sunt revocabili.

Condițiunile de admisibilitate pentru ceilalți funcționari se vor fixa prin regulamentul de administrație al școlii.

Art. 48. – Învățământul teoretic va fi dat de un număr suficient de profesori.

Personalul de învățământ practic în ateliere se va compune din: a) câte un șef de atelier pentru fiecare atelier; b) maiștrii speciali, câte unul pentru fiecare meserie; c) ajutorii de maiștrii și lucrători instructori, necesari pentru dirijarea învățământului în ateliere.

Art. 49. – Profesorii de la școlile superioare de meserii se vor numi de minister dintre inginerii cu diplomă de la o școală din țară sau din străinătate, recunoscută de Ministerul Lucrărilor Publice.

Profesorii de limbi moderne și maiștrii de desen, caligrafie și scriere se vor numi în conformitate cu dispozițiunile legii învățământului secundar și superior.

Șefii de atelier, maiștrii speciali și ajutorii de maiștri, pentru fiecare meserie practică în aceste școli, se vor numi de minister dintre persoanele care vor dovedi că au absolvit o școală superioară de meserii din țară sau din străinătate

și că au lucrat în ateliere de specialitatea lor: șefii de ateliere și maiștrii cel puțin șase ani, iar ajutorii de maiștri cel puțin trei ani.

Până se va forma un personal român de învățământ practic, vor putea fi angajați în mod provizoriu cu contract și străini, care ar întruni condițiunile de capacitate cerute.

Art. 50. – Profesorii vor primi ca leafă câte 300 lei pe lună. La această cifră se va aplica gradația, conform art. 37 din legea asupra învățământului secundar și superior. Ministerul are dreptul a impune fiecărui profesor până la 15 ore de curs pe săptămână în școală.

Art. 51. – Apuntamentele șefilor de ateliere, ale maiștrilor și ajutorilor de maiștri de ateliere vor fi de trei clase, și anume:

a) Pentru șefii de ateliere: clasa a III-a, 350 lei pe lună; clasa a II-a, 390 lei; clasa I, 430 lei;

b) Pentru maiștrii speciali: clasa a III-a, 270 lei pe lună; clasa a II-a, 310 lei; clasa I, 350 lei;

c) Pentru ajutorii de maiștrii: clasa a III-a, 180 lei pe lună; clasa a II-a, 225 lei; clasa I, 270 lei.

Cei noi admiși în serviciu vor fi de clasa a III-a. Înaintarea de la o clasă la alta se va putea face după un stagiul de cel puțin 3 ani, în urma rapoartelor favorabile ale direcției și al inspectorilor.

Șefii de ateliere de clasa I, maiștrii de clasa I și ajutorii de miștrii de clasa I vor putea primi, în aceleași condiții, un spor de salariu de 10% din salariul acestor grade, după fiecare cinci ani servicii în acest grad.

Acest spor nu se va aplica personalului străin angajat cu contract.

Art. 52. – Directorul, subdirectorul și șeful atelierului de aplicație, dacă fac parte din corpul tehnic, se vor considera ca detașați și se vor plăti cu leafa gradului, plus o diurnă fixă de 150 lei pe lună. Dacă nu aparține corpului tehnic, directorul va primi ca leafă 640 lei pe lună, subdirectorul 430 lei și șeful atelierului de aplicație 430 lei și, în acest caz, aceste apuntamente vor fi supuse gradațiunii.

Art. 53. – Autoritățile din țară vor putea face, fără licitație, în atelierele școlilor superioare de meserii, comenzi de lucrări, care să intre în specialitatea acestor ateliere. Atelierele vor putea primi și executa și comenzi de la particulari. Direcțiile școlilor însă vor avea facultatea de a primi numai acele comenzi de la autorități sau de la particulari, pe care le-ar crede potrivite din punctul de vedere al instrucției practice a școlarilor lucrători.

Din valoarea lucrărilor, executate în ateliere se va reține costul materialelor întrebuințate; iar în atelierele de aplicație, și plata elevilor lucrători și a lucrătorilor instructori angajați.

Ceea ce va mai rămâne se va distribui în modul următor:

30% va forma un fond special, la dispoziția directorului școlii, care va servi la îmbunătățiri de orice natură, privitoare la ateliere, la muzeul școlii și, în genere, la perfecționarea tuturor mijloacelor de învățământ;

50% se vor repartiza între școlarii lucrători proporțional cu timpul cât a rămas fiecare în atelier și cu asiduitatea sa la lucru; capitalul format în acest fel, pe numele fiecărui școlar, nu se va remite celui în drept decât numai după terminarea celor șase ani de studiu, sub formă de scule și de material de lucru, și va servi pentru a-i permite să se instaleze ca meseriaș;

20% se vor repartiza între maiștrii și ajutorii de maiștri ai atelierelor respective, după o normă, care se va fixa prin regulament.

Se va ține contabilitate deosebită pentru fiecare atelier.

Art. 54. – Direcția școlii va avea dreptul a face cheltuieli de orice natură din bugetul de material al școlii, până la suma de 1.500 lei maximum. În acest scop, se va pune la dispoziția școlii un capital de exploatare, care nu va fi mai mic de 25.000 lei, și care va rămâne în mod permanent la dispoziția ei, completându-se prin restituirea sumelor mai mici de 1.500 lei, cheltuite și justificate prin acte.

Pentru cheltuieli, care ar trece peste suma de 1.500 lei, direcția va cere mai întâi autorizația ministerului.

Art. 55. – Prin derogare de la legea contabilității generale a statului, se va face în regie și fără licitație, orice furnitură de materiale până la suma de 10.000 lei pentru fiecare trebuință a unei școli și din fiecare fond de cheltuieli prevăzut în bugetul ei anual.

Art. 56. – Se va crea un număr de burse de călătorie, care se vor da prin concurs. Se vor admite la concurs absolvenți ai celor șase ani de studiu ai școlilor superioare de meserii. Bursierii vor fi trimiși ca să studieze în fabrici, ateliere, șantieri sau exploatațiuni importante din țară sau străinătate, în condițiunile, ce se vor fixa printr-un regulament special.

Secțiunea IV. – Școli de meserii întreținute de comune și județe

Art. 57. – Școalele de meserii înființate, sau care se vor mai înființa de comune sau județe în contul lor, vor putea avea orice organizație ar voi să le dea autoritățile, care le înființează și le susțin. Nu se va da însă autorizația de deschidere decât școlilor, care vor dispune de instalațiile, materialul și personalul necesar, potrivit organizației lor; iar școlile, cărora li se va fi acordat autorizația și cărora cu timpul le-ar lipsi aceste condiții, li se va retrage autorizația.

Dacă statul va contribui cu vreo subvențiune la întreținerea acestor școli, personalul didactic și administrativ se va numi de cel ce va fi înființat școala, în condițiile de capacitate cerute de această lege.

Capitolul IV. – Învățământul comercial

Art. 58. – Învățământul comercial se dă: pentru băieți în școlile elementare de comerț, în școlile superioare de comerț și în cursurile comerciale de seară și de duminică; iar pentru fete, în școlile elementare de comerț.

Art. 59. – Durata cursurilor în școlile elementare de comerț va fi de trei ani. Materiile de învățământ vor fi: lecturi și compuneri cu privire la comerț; aritmetica practică, cu elemente de calculul comercial și noțiuni de geometrie; noțiuni de geografie comercială; lecturi din istoria patriei; cunoașterea produselor comerciale din țară și a celor mai principale din străinătate; noțiuni elementare despre comerț, operațiuni comerciale și contabilitate; caligrafie și scriere comercială. În școlile de fete se va preda și limba franceză sau germană.

Învățământul va fi dispus astfel încât să limiteze, pe cât este posibil, diversele operațiuni ale unui mic comerciant; în acest scop, pe lângă școală, se va putea anexa un birou comercial pentru practică.

Se primesc ca școlari, în școlile comerciale elementare, absolvenți de al cursului primar.

Efectivul unei clase nu va putea trece peste 60 școlari. Dacă numărul cererilor de admisiune este așa de mare încât acest efectiv ar trebui depășit, candidații se vor supune la un concurs asupra citirii, scrierii și aritmeticii.

În caz de trebuință, bine constatată, și dacă se dispune de mijloace, se vor putea crea clase paralele.

Toți școlarii școlilor comerciale elementare vor fi externi.

Pe lângă fiecare școală se va înființa câte o cantină școlară, în felul arătat la art. 13.

Art. 60. – Cursurile comerciale de seară și de duminică se vor institui cu scopul de a înlesni absolvenților școalelor comerciale elementare completarea cunoștințelor lor comerciale, precum și cunoștințe de limbi străine.

Durata acestor cursuri va fi de trei ani, cu un minimum de 6 ore de curs pe săptămână.

Ele se vor face în localul școlilor comerciale elementare sau superioare de către profesorii acelor școli, și vor fi puse sub conducerea și privegherea directorului școlii respective.

Auditorii acestor cursuri vor fi supuși la interogații și examene și la finele cursurilor vor primi un certificat.

Art. 61. – În școlile comerciale și superioare, durata cursurilor va fi de 4 ani. Materiile de învățământ vor fi: limba și corespondența comercială română, franceză, germană și italiană sau engleză; studiul comerțului; contabilitatea; birou comercial; aritmetica rațională și elemente de calcul algebric, cu aplicații la operațiile comerciale de schimb, bancă, bursă, asigurări; geografia generală

economică; elemente de zoologie, botanică, mineralogie; fizica și chimia; studiul mărfurilor și tehnologia comercială; lucrări de laborator (manipulații de chimie și încercări comerciale); economia politică, cu aplicații la comerț și industrie, și în special la economia comercială și industrială a țării; noțiuni de știința finanțelor și de statistică; studiul economic al mijloacelor și tarifelor de transport și de comunicație pe uscat și pe apă, noțiuni de istoria comerțului și a industriei; elemente de legislație comercială, industrială, maritimă, vamală și fiscală; noțiuni uzuale de drept civil și administrativ; caligrafia și desenul.

Absolvenții școlilor comerciale superioare vor fi obligați a face un stagiul de practică de șase luni la bănci sau la institutele de credit publice sau private, sau într-un muzeu comercial, care va putea fi alăturat pe lângă aceste școli.

Certificatul de absolvire al școlii nu se va libera școlarilor, care nu vor fi făcut cu asiduitate acest stagiul de practică.

În școlile comerciale superioare se vor admite școlari, care au absolvit cursul secundar inferior. În locurile, ce ar mai rămânea disponibile în urma acestor admiteri, se vor primi școlari care vor avea etatea de 15 ani împliniți, în urma unui concurs făcut asupra unei programe, ce se va hotărî de minister din materiile învățământului secundar inferior.

Efectivul unei clase nu va putea trece peste numărul de 50 de școlari. Dacă numărul cererilor de admisiune va fi așa de mare încât acest efectiv ar trebui depășit, admiterile se vor face prin concurs.

Toți școlarii vor fi externi.

Se vor înființa, la fiecare școală comercială superioară, câte 20 de stipendii pentru școlarii fără mijloace.

Se vor crea două burse de călătorie pentru studii comerciale, care se vor da prin concurs la fiecare 3 ani. Se vor admite la concurs absolvenți de ai școlilor comerciale superioare. Bursierii vor fi trimiși pe timp de 3 ani să studieze în străinătate organizarea marilor întreprinderi industriale și comerciale și să urmeze cursuri în școlile superioare de comerț de acolo.

Art. 62. – Camerele de comerț și primăriile respective vor contribui în mod egal, spre a procura mobilierul, încălzitul și luminatul școlilor comerciale elementare și superioare, ce se vor înființa de azi înainte. Celelalte cheltuieli ale școlii vor privi pe autoritatea, care a înființat-o. Statul va continua a purta aceste cheltuieli pentru școlile, care se vor găsi trecute în bugetul său, la punerea în aplicare a acestei legi. Localul, pentru toate școlile de comerț, se va procura de către camerele de comerț și de primăriile respective.

Art. 63. – Pentru ca cineva să poată fi numit profesor la o școală comercială elementară de băieți, trebuie să fie român, major, să fi satisfăcut legea de recrutare, să posede diploma de absolvire a unei școli comerciale superioare și să fi trecut cu succes un examen de capacitate, în specialitatea respectivă.

Pentru a fi numit profesor de științe comerciale la o școală comercială superioară, se mai cere, pe lângă aceste condiții, să fi fost bursier în străinătate,

în condițiile prevăzute la art. 61, sau să fi urmat acolo cursurile complete ale unei școli superioare comerciale, sau să fi practicat, în țară ori în străinătate, cel puțin trei ani într-o casă de administrație privată, bine cunoscută, ori în vreo casă de comerț, de prima ordine.

Examenele de capacitate, prevăzute în acest articol, se vor ține și numirea se va face în felul și după formele prescrise de legea învățământului secundar și superior.

Ceilalți profesori ai școlilor comerciale superioare, precum și maiștrii de desen și caligrafie, se vor numi după tabloul, de capacitate, instituite în urma unor examene speciale, ținute după normele prevăzute în legea învățământului secundar și superior.

Directorii școlilor comerciale inferioare și superioare de băieți se vor lua dintre profesorii școlii respective, care posedă titluri speciale de științe comerciale.

Art. 64. – Pentru formarea personalului didactic al școlilor comerciale elementare de fete, se vor înființa burse, cu care se vor trimite în străinătate absolvente cu diplomă de ale școlii normale primare de fete, preferându-se acele cu note mai mari, la examenul de absolvire. Aceste bursiere vor urma în străinătate cursuri într-o școală superioară comercială și se vor familiariza cu operațiunile comerciale.

După întoarcerea în țară, aceste bursiere vor fi înscrise într-un tablou anume.

În caz de vacanță a unei catedre într-o școală comercială elementară de fete, ministerul va face numirea după ordinea înscrierii în tablou.

Art. 65. – Apuntamentele membrilor corpului didactic al școlilor comerciale, atât elementare cât și superioare, se compun din leafă și gradațiune.

Leafa profesorilor va fi de 300 lei pe lună în școlile de băieți și de 250 lei în școlile de fete, iar a maiștrilor de caligrafie și desen de 180 lei pe lună. Aceste cifre se vor micșora cu 20% pentru suplinitori; diferența se va vărsa la casa școlilor.

Gradația se va calcula pentru aceste lefuri conform art. 37 din legea învățământului secundar și superior.

Profesorii școlilor elementare de comerț vor putea fi obligați a face până la 18 ore de curs pe săptămână; iar profesorii și maiștrii școlilor superioare până la 12 ore pe săptămână, atât în școală, cât și la cursurile complementare și la cele de ucenici, ce se fac în școală.

Directorii și directoarele școlilor de comerț, inferioare și superioare, vor locui în localul școlii; ei vor avea dreptul la încălzit.

Art. 66. – În caz de trebuință se vor putea angaja cu contract și străini ca profesori în școlile comerciale, sau ca conductori ai birourilor comerciale, alăturate pe lângă ele. Durata contractului nu va putea fi mai mare de zece ani.

Capitolul V. – Dispoziții comune, relative la învățământul agricol, silvic, industrial și comercial

Art. 67. – Pentru împlinirea sarcinilor, ce rezultă din această lege, județele și comunele vor fi autorizate a face împrumuturi la Casa școlilor, în condițiile legii Casei școalelor, promulgată la 1 aprilie 1896.

Art. 68. – Prin regulamente speciale se va hotărî pentru fiecare fel de școală, de agricultură, de meserii sau comerț, ziua începerii anului școlar, vacanțele și sărbătorile, epocile de înscriere și examene, regulile de promoțiune și de disciplină ale școlarilor.

Nici un școlar nu va putea, afară de cazuri de forță majoră bine constatată, să rămână într-o clasă mai mult decât 2 ani.

Bursierii din școlile profesionale se vor primi numai prin concurs și numai dintre elevii lipsiți de mijloace. Străinii nu pot fi bursieri.

Art. 69. – Ori de câte ori va fi posibil, fiecare școală elementară de agricultură va fi unită cu o școală elementară de meserii. În acest caz, ordinea lucrărilor școlilor unite se va regula în așa fel, încât toți școlarii să urmeze lucrările complete ale ambelor școli.

Direcțiunea o va avea dirigințele școlii elementare de agricultură.

Art. 70. – Dacă o școală este întreținută de județe sau de comune, fără concursul statului, autoritățile, care au făcut înființarea, vor avea dreptul ca, în caz de nesuficiență de locuri, să primească în școală cu preferință pe copiii din județul sau comunele care întrețin școala.

Art. 71. – Afară de cazurile anume specificate prin această lege, orice numire de învățător, institutor, profesor sau maestru de desen și caligrafie, se face, cu titlul provizoriu, prin decizie ministerială. Cei numiți în acest fel vor fi supuși în totul prescrierilor art. 34 din legea învățământului secundar și superior.

Până la numirea unui titular, provizoriu sau definitiv, ministerul va putea ocupa locul cu un suplitor.

Suplitorii nu au dreptul la gradație, care se socotesc numai pentru timpul servit cu titlul provizoriu sau definitiv.

Afară de cazurile prevăzute în această lege, maiștrii de atelier și ajutorii de maiștri se numesc prin decizie ministerială; ei sunt revocabili de către ministru, în urma raportului motivat al directorului școalei sau al unui inspector.

Numirile făcute, în puterea unui contract, sunt valabile numai pentru timpul cât durează contractul.

Art. 72. – Afară de cazurile anume specificate în această lege, personalul didactic al școlilor elementare și inferioare de meserii și al școlilor comerciale elementare de fete va fi supus dispozițiilor art. 60–72 inclusiv, din legea învățământului primar și normal primar; iar corpul didactic și maiștrii de desen

și caligrafie ai școlilor superioare de meserii și ai școlilor comerciale de băieți vor fi supuși dispozițiilor art. 30–49 inclusiv, din legea învățământului secundar și superior.

Art. 73. – În afacerile, care privesc învățământul profesional, consiliul permanent al instrucțiunii se va completa cu un număr de 6 membri, numiți pe câte 3 ani, prin decret regal, și revocabili pe aceeași cale, în urma unui raport motivat.

Dintre acești membri, doi vor fi aleși dintre persoane competente în chestiuni de agricultură, doi pentru chestiuni de învățământ al meseriilor și doi pentru învățământul comercial. La fiecare dată se vor chema la dezbateri acei doi din acești membri, a căror specialitate se referă la natura chestiunii, ce este în dezbateri.

Când membrii de învățământ profesional vor lua parte la dezbaterile consiliului permanent de instrucție, ei vor avea dreptul de vot deliberativ.

Art. 74. – Statul, județele, comunele și camerele de comerț vor putea acorda burse de studiu pentru școlarii români săraci, din diversele feluri de școli profesionale.

În fiecare an va avea loc o expoziție, la care vor lua parte toate școlile de agricultură și cele de meserii, de orice grad, cu produse și lucrări ieșite din fiecare școală. Se vor acorda diplome și premii în bani școlarilor, care se vor distinge. Premiile în bani se vor repartiza între învățători, maiștri și școlari, după normele prevăzute respectiv la art. 12, 17, 27, 39 și 53 din această lege.

Statul va înscrie pe fiecare an în bugetul său o sumă pentru plata acestor premii. Județele și comunele vor putea și ele contribui pentru același scop.

Capitolul VI. – Dispoziții privitoare la școlile secundare

Art. 75. – Unele școli secundare de băieți se vor putea transforma treptat în școli cu caracter practic și profesional, potrivit cu trebuințele locale și în vederea unor aplicații determinate. Această transformare se va putea face prin legea bugetară. Profesorii titulari de la acele școli secundare își vor păstra drepturile dobândite.

Pe lângă școlile secundare de fete de gradul I se va putea adăuga o clasă comercială, în care se vor preda exclusiv cunoștințele necesare comerțului. În această clasă se vor admite absolvente a patru clase ale școlilor secundare de fete de gradul I. Absolventele clasei comerciale vor trece un examen, după care li se va libera un certificat de studii comerciale.

Capitolul VII. – Cursuri pentru ucenici și pentru adulți

Art. 76. – Pe lângă școlile de meserii și pe lângă școlile comerciale se vor înființa, în comunele urbane, cursuri speciale destinate pentru completarea instrucțiunii ucenicilor din fabrici, ateliere și prăvălii.

Aceste cursuri se vor ține seara și în zilele de duminici și sărbători, în orele, care se vor găsi mai potrivite, și vor avea de obiect noțiuni asupra limbii române, a limbilor străine, a aritmeticii și geometriei elementare, a contabilității, cu adăuse, după împrejurări, asupra comerțului sau a diverse cunoștințe relative la anumite industrii.

Aceste cursuri vor fi puse sub conducerea directorului școlii, pe lângă care se țin. Ele se vor face de către institutori și maiștrii de învățământ profesional, în contul orelor de lucru, pe care ministerul are dreptul a le impune, în virtutea acestei legi. Pentru orele suplimentare, ce ar mai fi necesare peste acestea, plata va fi în sarcina comunei.

Auditorii acestor cursuri vor trece examene asupra materiilor ce vor fi urmat, după care vor căpăta certificat.

Capitolul VIII. – Dispoziții tranzitorii

Art. 77. – Această lege se va pune în aplicare cu începere de la 1 septembrie 1901.

Art. 78. – Cu începere de la 1 aprilie 1902, administrația școlilor practice de agricultură practică de la Strihareț, Armășești, Pancești-Dragomirești, precum și a școlilor de arte și meserii din București și Iași, dependente, până acum de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, va trece sub autoritatea Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor, împreună cu toate terenurile, clădirile, mașinile, instalațiile și vitele lor. Sumele înscrise – pentru aceste școli – în bugetul Ministerului de Domenii se vor trece, pe ziua de 1 aprilie 1902, în bugetul Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor.

Art. 79. – Membrii corpului didactic al învățământului profesional, care vor fi funcționând la punerea în aplicare a acestei legi, vor păstra catedrele lor așa cum vor fi la 1 septembrie 1901. Leafa și gradația vor continua a li se plăti ca și până atunci.

Ministerul va avea dreptul a spori până la 15 ore pe săptămână numărul de ore de curs al profesoarelor și maistrelor actuale din școlile profesionale de fete, fie în școala lor, fie în altă școală din același oraș; iar numărul orelor de lucru ale maistrelor de atelier și ajutoarele de maistre ale acestor școli, până la 24 pe săptămână, însă numai în școala lor.

Art. 80. – Până în trei ani de la punerea în aplicare a acestei legi, actualele profesoare și maistre suplinitoare de la școlile profesionale de fete, care vor fi având, în momentul acela, cel puțin trei ani neîntreruși de suplinință, vor putea fi numite ca profesoare și maistre cu titlul provizoriu, în urma unui examen de capacitate, instituit anume. Pentru a fi admise la acest concurs, profesoarele suplinitoare vor mai trebui să poseadă certificatul de absolvire al liceului; iar maistrele de atelier suplinitoare, diploma de absolvire a unei școli profesionale complete.

Art. 81. – Diplomele de absolvire ale școlilor de comerț de cinci clase, așa cum existau înainte de legea învățământului profesional din 1893, se declară echivalente cu diplomele de absolvire ale școlilor comerciale superioare, organizate prin legea de față.

Art. 82. – Toate legile, regulamentele și dispozițiile anterioare legii de față, privitoare la învățământul profesional și contrarii dispozițiilor ei, sunt și rămân abrogate din momentul promulgării acestei legi.

Cu toate acestea, Școala superioară de agricultură de la Herăstrău și Școala de silvicultură de la Brănești rămân supuse învățământului profesional din 1893, întrucât le privește.

Lege pentru înființarea și organizarea Casei Sf. Biserici autocefale ortodoxe române

Promulgată prin decretul regal nr. 255 din 21 ianuarie 1902. (Publicată în „Monitorul Oficial“ nr. 233 din 23 ianuarie 1902.)

Art. 1. – Se înființează pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor și sub autoritatea ministrului Casa Sf. Biserici autocefale ortodoxe române, menită:

a) A administra toate fondurile create prin prezenta lege sau prin alte legi, în scop de a contribui la înflorirea Bisericii; de a-i asigura bunul mers și întreținerea materială, bună stare și conservarea sfintelor biserici, mănăstiri, schituri și locuințe cu toate cele necesare;

b) A asigura conservarea averii mișcătoare și nemișcătoare a bisericilor catedrale și chiriarhice, a mănăstirilor și schiturilor astăzi în ființă, a bisericilor parohiale și filiale, precum și a tuturor așezămintelor bisericești, actuale și viitoare.

c) A controla administrația averilor bisericilor, mănăstirilor și așezămintelor bisericești, oricare ar fi proveniența acestor averi și ori de către cine s-ar administra ele: episcopii, consilii economice, tutori sau executori testamentari. Controlul Casei Bisericii va avea de obiect de a face ca averile respective să se administreze în conformitate cu legile și regulamentele și cu voința testatorilor, spre cel mai mare bine al bisericilor și mănăstirilor respective. Prin aceasta încetează controlul primăriilor respective asupra administrației epitropiilor bisericești, așa cum fusese instituit prin diferitele legi anterioare.

Se exceptează de la dispozițiile acestui aliniat fondurile religioase administrate de către Eforia spitalelor civile din București, epitropia Sf. Spiridon din Iași, epitropia așezămintelor Brâncovenești și epitropia bisericei Madona Dudu din Craiova:

d) A administra toate averile bisericești și religioase, care nu ar intra în competența nici unui alt organ de administrație, precum și fondurile, care ar fi puse direct la dispoziția sa prin legi, donațiuni, testamente sau în alt mod;

e) A administra, conform legilor, toate fondurile acordate prin bugetul anual al statului pentru administrația bisericească și întreținerea cultului creștin-ortodox.;

f) A administra toate afacerile bisericești și religioase, care sunt prevăzute prin art. 7 al legii de organizare a administrației centrale a Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor din 9 iulie 1901.

Toate deciziile Casei Bisericii, care ar privi fețe bisericești în exercițiul atribuțiunilor lor curat spirituale, obiecte bisericești sau servicii de ordin curat spirituale, se vor executa, luându-se și avizul chiriarhului respectiv.

Art. 2. – Casa Bisericii are toate drepturile unei persoane juridice, cu dreptul de a primi legate și donațiuni, precum și de a posedea bunuri mișcătoare și nemișcătoare; asemenea având dreptul de a figura în justiție ca defendoare sau reclamantă, a intenta acțiuni în revendicare, acestea, însă, cu autorizarea ministerului.

Art. 3. – Casa Bisericii este administrată de către un administrator, numit pe cinci ani și pus sub autoritatea ministrului Instrucțiunii Publice și al Cultelor. El va trebui să fie creștin ortodox și să poseadă titlul de licențiat sau de doctor în teologie, ori pe acela de profesor la facultatea de teologie, sau la unul din seminariile ortodoxe ale statului.

Art. 4. – Casa Bisericii nu va putea întrebuința fondurile puse sub administrația sa decât conform dispozițiilor legilor, pentru acele care îi sunt încredințate prin o lege, sau conform actelor de donațiuni, pentru acele care provin din fundațiuni particulare.

Bugetul ei va fi supus, în fiecare an, de ministrul instrucțiunii publice și al cultelor, la aprobarea adunării deputaților, iar conturile de gestiune, Curții de conturi.

Art. 5. – Fondurile, puse direct la dispoziția Casei Bisericii, se compun:

a) Din acele, acordate prin bugetul anual al statului pentru administrația și întreținerea cultului creștin ortodox, și pe care Casa Bisericii le va întrebuința numai conform cu destinația, ce li se va fi dat prin acest buget;

b) Din 10% din veniturile averilor bisericești și religioase, pe care Casa Bisericii le are sub administrația sa în virtutea art. 12 și 16 din această lege;

c) Din fondurile donate sau testate ei de particulari în scopuri pioase, dar fără destinație specială;

d) Din fondurile donate sau testate de particulari cu destinație de a servi pentru construcții sau înzestrări bisericești;

e) Din fondurile care, prin legi, se hotărăsc sau se va hotărî a fi vărsate la Casa Bisericii;

f) Din 10% al prisosului de venit net al bisericilor, care se întrețin din averea lor proprie, scăzându-se cheltuielile proprii ale bisericilor, precum și, eventual, acele pentru întreținerea de instituții filantropice, de interes general, întreținute din fondurile bisericilor;

g) Din amenzi, suspendări și suprimări de salariu, pronunțate contra servitorilor bisericești;

h) Din arenzile pământurilor și vetrelor vechilor mănăstiri, biserici și schituri desființate, și care, eventual, nu ar mai putea exista în viitor.

Art. 6. – Avera imobilă a monachilor și monachiilor, aflate în cuprinsul mănăstirilor, precum și toate obiectele sacre, vor rămâne, după moartea lor, proprietate a mănăstirii.

Art. 7. – Din pământurile acordate bisericilor prin diversele legi de împroprietărire, preoții parochi și supranumerari și cântăreții unei biserici vor avea dreptul la uzufructul a 17 pogoane în județele de dincoace de Milcov, a 8 fălci și jumătate în județele de dincolo de Milcov și a 10 hectare în județele de peste Dunăre, însă numai din pământurile bisericesti aflate în cuprinsul comunei respective. Repartizarea se va face conform art. 33 din legea clerului mirean și a seminariilor.

Dacă întinderea pământurilor bisericesti din o comună nu va fi suficientă pentru a asigura tuturor preoților și cântăreților din acea comună întinderile prevăzute în aliniatul precedent, va beneficia de uzufructul acelor pământuri numai personalul atâtor biserici din comună câte se vor putea, după prevederile aceluia aliniat, rămânând ca personalul celorlalte să beneficieze de sporul de leafă de 25%, conform art. 28, alin. V din legea clerului mirean și a seminariilor.

Dacă întinderea pământurilor bisericesti dintr-o comună va fi mai mare decât aceea cerută de alin. I din acest articol, după numărul bisericilor din comună, partea din uzufructul lor, cât va trece peste cea afectată bisericilor din comună, va reveni Casei Bisericii.

Casa Bisericii va putea arenda pământurile bisericesti, despre care se vorbește în acest articol, sau să lase personalului fiecărei biserici dreptul de a exploata însuși porțiunea de pământ, la care are drept.

Pământurile, pe care le posedă bisericile, provenind din donațiuni, legate sau cumpărări din propria lor avere, nu intră în prevederile acestui articol, ci vor fi administrate de epitropiile bisericilor, conform testamentelor, actelor de donațiune sau după propria lor chibzuială și având în vedere art. 5, alin. b și f din această lege.

Art. 8. – Fondurile, care vor rămâne la libera dispoziție a Casei Bisericii, în virtutea art. 5, 6 și 7 ale acestei legi, se vor întrebuința pentru următoarele scopuri:

a) Pentru a ajuta la clădirea, repararea, restaurarea și dotarea cu mobilierul religios, cu cărți, vesminte și vase sacre a bisericilor și mănăstirilor;

b) Pentru clădirea, repararea și mobilarea de palate metropolitane și episcopale și a localelor administrative respective;

c) Pentru clădirea de protopresbiterii, pentru locuința protoiereilor și pentru cancelaria lor;

d) Pentru clădirea de case parohiale pe lângă bisericile parohiale;

e) Pentru ajutorarea preoților atinși de infirmități incurabile, a preoteselor văduve și a orfanilor preoților, lipsiți de orice alt mijloc de trai.

Prin regulamente se vor fixa regiile pentru executarea acestor lucrări.

Art. 9. – Casa Bisericii va avea însărcinarea de a priveghea întrebuințarea sumelor cu care comunele sunt obligate a contribui pentru întreținerea bisericilor și a personalului lor, conform legii clerului.

Art. 10. – Proiectul de buget anual al fiecărei biserici, mănăstiri sau schit va fi supus în fiecare an, înainte de 15 noiembrie, la cercetarea și aprobarea Casei

Bisericii de către epitropiile sau consiliile economice respective. Casa Bisericii va putea introduce în acest proiect orice modificări va crede de cuviință, în limita legilor și a fondurilor de care se va dispune, ținându-se seamă și de dorințele exprimate de chiriarchi.

Epitropiile bisericilor și consiliile economice ale mănăstirilor sunt de asemenea datorate să înainteze Casei Bisericii, până în termen de o lună de la încheierea fiecărui exercițiu, conturile de gestiune pe acel exercițiu, spre verificare.

În caz când s-ar constata că epitropia unei biserici sau consiliul economic al unei mănăstiri ori schit nu administrează bine interesele ce-i sunt încredințate, Casa Bisericii va putea pronunța destituirea epitropiei sau consiliului economic respectiv: pentru acesta din urmă, după ce va lua și avizul chiriarchului. Membrii unei asemenea epitropii sau consiliu economic nu vor mai putea fi numiți decât după trecere de cel puțin trei ani din ziua destituirii. În timpul acesta, președinția epitropiei bisericii o va încredința Casa Bisericii unuia din preoții supranumerari respectivi sau altei persoane alese de dânsa, în înțelegere cu chiriarchul.

Casa Bisericii va putea de asemenea să-i dea în judecată și să-i urmărească în averea lor, pentru acoperirea lipsurilor ce ar fi rezultat din vina lor, în averea bisericii, a mănăstirei sau a schitului.

Art. 11. – Casa Bisericii va putea acorda din fondurile sale proprii ajutoare bisericilor sărace din țară, când se va constata că mijloacele lor nu le permit să facă față cheltuielilor cerute pentru întreținerea lor și pentru buna îngrijire a cultului. În acest caz, se va cere și avizul chiriarchului respectiv.

Art. 12. – Toate fundațiile religioase existente care, prin actele lor de înființare, nu sunt puse sub o administrație specială, vor trece sub administrația Casei Bisericii, care le va administra prin epitropii speciale, ce se vor institui de dânsa prin regulamente anume.

Pentru a realiza dispoziția aceasta, Casa Bisericii are dreptul a urmări existența acestor fundații, a le cere actele, în virtutea cărora au fost înființate și a le chema înaintea justiției.

Art. 13. – Casa Bisericeii are dreptul de priveghere și control asupra fondurilor tuturor instituțiilor religioase, care, prin actele de fundațiune, sunt puse sub o administrație specială sau ctitoricească.

Se exceptează de la dispozițiile acestui articol cele patru instituții, prevăzute la art. 1, alin. c.

Art. 14. – Toate administrațiile fundațiilor, arătate în art. 12 și 13, sunt datorate să înainteze Casei Bisericii, în termen de șase luni de la promulgarea acestei legi, copie autentică de pe actele lor de fundațiune și un inventar de averea ce posedă, însoțit de bilanțul și contul de gestiune al anului precedent.

Aceleași obligațiuni le au și toate epitropiile bisericilor sau așezămintelor bisericești, care au administrat avuturi bisericești, fără a avea acte de fundațiune.

Administrațiunile, prevăzute la art. 12 și 13 și la alin. II din acest articol, vor forma câte un proiect de regulament de administrație și de gestiune, în conformitate cu legile și cu actele de fundațiune.

Aceste proiecte de regulament vor fi înaintate Casei Bisericii în termen de un an de la promulgarea acestei legi.

Dacă proiectele de regulament, astfel elaborate, nu sunt în conformitate cu legile și cu actele de fundațiune, Casa Bisericii este în drept să le modifice în acest sens.

Dacă proiectele de regulament nu au fost înaintate în termenul prescris aci, ele vor fi făcute de Casa Bisericii.

Art. 15. – Toate administrațiile fundațiilor prevăzute la art. 13 sunt datoare:

a) Să trimită Casei Bisericii bugetele lor cel mai târziu cu trei luni înainte de începerea anului bugetar;

b) Să trimită aceleași Case, cel mult cu trei luni după închiderea exercițiului, un cont de gestiune, precum și o situațiune amănunțită (bilanț) despre starea întregii lor averi.

Art. 16. – Dacă administrațiile fundațiilor bisericești nu se vor conforma dispozițiilor acestei legi, sau dacă se va constata că averile, ce le sunt încredințate, se risipesc, se delapidază sau se întrebunțează în alte scopuri decât acele prevăzute prin actele de fundațiune, Casa Bisericii este în drept a trage la răspundere înaintea justiției pe administratori. Aceștia pot fi condamnați, pe lângă celelalte penalități prevăzute de legile ordinare, și la destituire.

În caz când nu se poate institui o nouă administrație, justiția poate hotărî ca administrația să treacă la Casa Bisericii.

Art. 17. – Cu ocaziunea deschiderii vreunui testament, prin care se instituie vreo fundațiune sau se lasă vreun legat pentru Casa Bisericii, pentru vreo biserică sau mănăstire, sau pentru orice alt așezământ pios, președinții tribunalelor sunt obligați a încunoștiința din oficiu pe ministrul instrucțiunii publice și al cultelor, sau pe administratorul Casei Bisericii.

Toate fundațiile de acest fel, ce se vor înființa în viitor, vor fi supuse regimului prezentei legi.

Termenele prevăzute la art. 14 vor începe a curge pentru acestea de la data înființării lor.

Art. 18. – Această lege se va pune în aplicare cu începere de la 1 aprilie 1902.

Din ziua aceea, Serviciul cultelor din Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor se va desființa; iar personalul lui, împreună cu toate atribuțiile lui și cu arhiva respectivă, vor trece la administrația Casei Bisericii.

Art. 19. – Toate legile, regulamentele și dispozițiile, contrarii legii de față, sunt și rămân abrogate.

Lege pentru înființarea Casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic

Promulgată prin decretul regal nr. 371 din 31 ianuarie 1903. (Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 243 din 4 februarie 1903.)

Titlul I. – Scopul și administrația Casei

Art. 1. – Se înființează în București o instituțiune, persoană juridică, sub denumirea de *Casa de economii, credit și ajutor a corpului didactic*.

Ea va putea avea sucursale și în alte orașe.

Art. 2. – Scopul acestei case este:

- a) De a capitaliza și de a face productive micile economii ale membrilor săi;
- b) De a le înlesni creditul, prin avansuri în contul salariului lor;
- c) De a forma un capital, din al cărui venit să li se acorde pensuni și ajutoare în cazuri fortuite, precum: boli grave, răniri infirmități, moarte, incendiu, inundații și alte asemenea întâmplări;
- d) De a înființa și întreține instituții de educație pentru fiii și fiicele membrilor Casei și a orfanilor membrilor corpului didactic în general, și alte stabilimente filantropice în folosul lor.

Art. 3. – Conducerea Casei va fi încredințată unui consiliu de administrație, numit de către Ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor și compus din un președinte și cinci membri, luați câte unul din corpul învățătorilor, din al institutorilor, din al profesorilor și maiștrilor școalelor secundare și speciale, din al profesorilor și maiștrilor școalelor profesionale și comerciale, și din al profesorilor și agregărilor universitari.

Consiliul de administrație al sucursalelor va fi alcătuit din trei membri, numiți de ministru dintre membrii Casei din localitatea, unde este sediul sucursalei.

Actele de administrațiune și deciziunile luate de consiliile de administrație, pentru a fi valabile, vor trebui luate cu majoritatea membrilor.

În caz de paritate, votul președintelui va avea preponderență.

Funcțiile de președinte și de membri în consiliul de administrație vor fi onorifice.

Art. 4. – Ca organ de execuție, casa va avea un director și un casier, precum și personalul inferior trebuincios, luat de preferință dintre membrii casei.

Directorul și casierul vor fi numiți de ministrul Instrucției Publice și al Cultelor, dintre membrii în exercițiu ai corpului didactic, membri ai casei, care nu fac parte din consiliul de administrație sau dintre membrii corpului didactic, trecuți la pensie. Ei vor fi remunerați.

Personalul inferior se va numi de către consiliul de administrație, după propunerea directorului.

Consiliul de administrație și directorul se numesc pe timp de cinci ani.

Art. 5. – În niciun caz cheltuielile de administrație nu vor putea trece peste 5% din beneficiul net al Casei pe anul precedent. Salariul directorului nu va putea trece peste 250 lei pe lună, iar al casierului peste 350 lei.

Art. 6. – Membrii consiliilor de administrație, directorul și casierul trebuie să aibă o vechime de cel puțin trei ani ca membri ai Casei. Se face excepție pentru primul rând de numiri.

Casierul va depune o garanție în numerar, în efecte de stat, ori garantate de stat, sau în imobile personale.

Cifra acestei garanții va fi de 30% din capitalul Casei și va crește, împreună cu acest capital, până ce ea va ajunge la 10.000 lei.

Art. 7. – În fața instanțelor judecătorești și în toate actele sale civile, casa va fi reprezentată prin directorul său, în baza autorizației consiliului de administrație.

Titlul II. – Depunerea și restituirea economiilor

Art. 8. – Depunerile de economii sunt:

- a) Depuneri permanente;
- b) Depuneri temporare;
- c) Și unele și altele sunt facultative.

A. – Depuneri permanente

Art. 9. – Orice membru al corpului didactic public, în funcțiune sau în retragere, fără deosebire de sex, care va voi a depune economiile sale la Casă, cu titlul permanent, va declara în scris, că voiește a fi membru al Casei, cu depuneri permanente.

Efectul acestei declarații este obligativitatea pentru declarant de a figura ca membru al Casei, pe tot timpul angajamentului.

Angajamentul se contractează pentru o perioadă de 10 ani pentru membrii corpului didactic, care sunt în funcțiune, și de cinci ani pentru aceia, care sunt în retragere. La expirarea termenului, angajamentul poate fi reînnoit.

În caz de moarte, angajamentul se consideră ca desfăcut de drept.

În acest caz, succesorii legali ai membrului decedat vor avea dreptul a re-trage depunerile permanente cu dobânda lor, conform art. 13. Văduva și orfanii vor beneficia totuși de prevederile art. 26, 27, 28 și 29 din prezenta lege.

Art. 10. – Depunerile permanente, pe tot timpul angajamentului, vor fi de cel puțin 2% din cifra înscrisă în buget a salariului membrului, care este în funcțiune și de cel puțin 2% din pensia înscrisă în buget a membrului ieșit la pensie. Aceste depuneri se vor reține lunar din leafa sau din pensiunea membrului și se vor vărsa la casă.

Art. 11. – Numai depunerile permanente conferă titlul de membru al Casei și dreptul de a beneficia de toate avantajele acordate de această Casă.

Art. 12. – Depunerile permanente vor produce o dobândă de 3% pe an, socotită de la prima zi a trimestrului ce urmează după data la care s-a făcut depunerea și până la prima zi a trimestrului, în care se efectuează restituirea capitalului. Dobânzile vor fi socotite în fiecare an la 31 decembrie.

Art. 13. – Depunerile permanente ale unui membru nu se vor restitui decât la expirarea termenului de angajament al membrului.

Procentele de 3%, cuvenite depunerilor permanente, nu se vor restitui decât odată cu capitalul.

Art. 14. – Când fondul disponibil în casă va întrece necesitățile, consiliul de administrațiune va fi obligat a cumpăra numai efecte de stat sau garantate de stat, care se vor depune spre păstrare la Casa de depuneri, consemnațiuni și economii.

B. – Depuneri temporare

Art. 15. – Depunerile temporare se vor primi de la oricare membru al corpului didactic, fie sau nu membru al Casei, precum și de la particulari, atunci când Casa va avea nevoie de bani și numai în limitele trebuințelor ei.

Aceste depuneri nu vor putea fi mai mici de 50 lei, vărsați integral.

Art. 16. – Depunerile temporare vor da drept la o dobândă până la maximum 6% pe an, socotită din ziua depunerii până în ziua restituirii.

Consiliul de administrație va hotărî, în fiecare trimestru, dobânda ce se va plăti în trimestrul următor, procedând conform art. 18 de mai jos.

Art. 17. – Casa va putea primi depuneri de la autoritățile școlare, plătindu-li-se o dobândă de 4% pe an, socotită din ziua depunerii până în ziua restituirii.

Aceste depuneri nu se vor putea face decât cu autorizația Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor.

Art. 18. – Dobânda de 6%, prevăzută la art. 16 și cea de 4% de la art. 17, va putea fi micșorată sau sporită, după găsirea cu cale a consiliului de administrație

și aprobarea ministerului; aceasta se va publica în „Monitorul Oficial“ și în „Buletinul Oficial“ al Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor.

Art. 19. – Depunerile temporare, precum și cele prevăzute la art. 17 de mai sus, se vor restitui la cerere, sau cel mai târziu în termen de trei luni de la data cererii de restituire.

Art. 20. – Procentele cuvenite depunerilor temporare și ale celor prevăzute la art. 17 se vor achita celor în drept la fiecare sfârșit de an sau, eventual, odată cu restituirea capitalului.

Titlul III. – Împrumuturi în contul salariului

Art. 21. – Membrii Casei, care sunt cu funcțiune, vor putea cere și obține de la Casă împrumuturi în bani, în contul salariului lor, până la maximum valoarea cifrei înscrisă în buget a salariului pe trei luni, mai puțin reținerile; iar pensionarii, până la maximum pensiunea înscrisă în buget pe două luni, mai puțin reținerile.

Aceste împrumuturi se acordă de către consiliul de administrație în ordinea înscrierilor. Consiliul însă are dreptul, când va găsi cu cale, să refuze împrumutul cerut, fără a fi nevoit să motiveze refuzul. Tot asemenea, el va putea acorda împrumutul și în afară de ordinea înscrierilor, însă numai în cazuri de nenorociri grave, la care se cer un ajutor grabnic.

Art. 22. – Pentru sumele împrumutate în contul salariului sau pensiunii, Casa va percepe o dobândă de 7% pe an, care se reține în porțiuni egale pe fiecare lună, până la stingerea datoriei, deodată cu reținerile pentru plata împrumutului, prevăzute la art. 23.

Art. 23. – Restituirea împrumuturilor se va face prin rețineri lunare din salariu sau pensie, independent de orice alte rețineri, făcute respectiv pe fiecare lună de Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor sau de Casa pensiilor.

Cuantumul fiecărei rețineri lunare va fi astfel calculat, încât întreaga sumă împrumutată să fie achitată pe deplin cel mai târziu în termen de un an de la data eliberării ei, pentru membrii, care sunt în funcțiune, și de 6 luni, pentru pensionari.

Art. 24. – Împrumuturile, prevăzute la art. 21, 22 și 23, sunt scutite de taxa timbrului.

Titlul IV. – Fondurile pentru ajutoare

Art. 25. – Fondurile pentru ajutoare se vor alimenta:

a) Din beneficiile ce vor rezulta din operațiile prevăzute sub titlul III din această lege;

- b) Din donațiuni și legate, acceptate conform regulilor de drept comun;
- c) Din produsul serbărilor, seratelor și loteriilor, autorizate de lege, ce s-ar putea face în folosul Casei;
- d) Din sumele alocate eventual în bugetul Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor, ca subvențiuni pentru ajutoarele prevăzute la alin. c și d de la art. 2, din această lege;
- e) Din 25% din taxele de examen ale elevilor de cursul primar, secundar și special, preparați în familie sau în institute private;
- f) Din 5% din prețul de vânzare al cărților didactice, aprobate de minister, editate de dânsul, de autori sau de alt cineva;
- g) Din contribuțiuni benevole din partea oricui, persoane sau instituțiuni, sub orice formă ar fi.

Art. 26.— Casa acordă pensiuni și ajutoare în anumite cazuri și în limita fondului pentru ajutoare, membrilor săi, văduvelor sau orfanilor lor.

Art. 27. — Pensiuni lunare, pe timp limitat, de 15% asupra ultimului salariu ce primea cel în drept, se pot acorda:

- a) Văduvei cu copii ai unui membru al corpului didactic, cu titlul provizoriu sau definitiv, care a funcționat cel puțin 5 ani și cel mult 15 ani, în care a fost membru al Casei;
- b) Orfanilor de tată și de mamă, când tatăl sau mama a fost membru al Casei, și dacă orfanii nu au fost admiși în institutele casei sau în vreun institut public;
- c) Infirmitilor fără drept de pensiune, membrii ai Casei;
- d) Văduvei fără copii a unui membru al corpului didactic, cu titlul provizoriu sau definitiv, care a funcționat cel puțin 5 ani și cel mult 15 ani, în care a fost membru al Casei. În acest din urmă caz, pensia lunară va fi de 10% asupra ultimului salariu ce primea cel în drept.

Art. 28. — Ajutoare se acordă membrilor casei în limitele fondului de ajutoare, în următoarele cazuri:

- a) Pentru cazuri de boală grea, plătindu-se leafa suplinitorului pe timp de cel mult două luni, în cursul unui an;
- b) Pentru a ajuta la măritișul fetelor membrilor casei, care au cel puțin patru copii;
- c) Pentru instalarea unei mici gospodării rurale pentru orfanii — fii de învățători, — sau a unui mic atelier pentru orfanii — fii de institutori sau profesori secundari, — în anumite cazuri;
- d) Pentru diverse întâmplări nenorocite, de care ar suferi membrii Casei.

Art. 29. — Drepturile prevăzute la art. 27 și 28 privesc numai pe acei înscriși ca membri ai casei în cei dântâi doi ani de la promulgarea acestei legi sau care au cerut înscrierea într-însa cel mai târziu doi ani de la numirea lor cu titlul provizoriu în învățământ, sau care au o vechime de cel puțin cinci ani ca membri ai Casei.

Art. 30. – Donațiunile și legatele, făcute într-un anumit scop, nu se vor putea întrebuința decât în conformitate cu dorința exprimată de donator sau testator.

Art. 31. – Fiecare din fundațiile enumerate la art. 2, alin. d, va avea un regulament deosebit, aprobat de minister, care va determina modul funcționării și administrației sale interioare.

Titlul V. – Dispozițiuni generale

Art. 32. – Fiecare din fondurile prevăzute în această lege se va administra deosebit.

Art. 33. – Sumele depuse de membrii Casei, în funcțiune sau în retragere, ca depuneri permanente, precum și procentele lor, nu se vor putea urmări nici de stat, nici de particulari, pentru nici un motiv.

Asemenea ele nu se vor putea ceda nici în total, nici în parte.

Art. 34. – Bugetul Casei se va întocmi de consiliul de administrație și se va publica prin „Monitorul Oficial“ și prin „Buletinul Oficial“ al Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor, împreună cu dările de seamă anuale asupra mersului Casei și cu situațiunea fondurilor, în parte.

Art. 35. – Gestiunea Casei este pusă sub controlul Înaltei Curți de Conturi.

Art. 36. – Vor beneficia de dispozițiunile legii de față și toți funcționarii dependenți de Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor, de Casa școalelor și de Casa bisericii, chiar dacă nu fac parte din corpul didactic public.

Art. 37. – Un regulament de administrație publică va regula punerea în aplicare a legii de față, în toate amănunțele ei.

NOTE

1. Costache Bălăcescu (1808–1880), scriitor. Scrieri: *Poezii, O bună educație, Fă-mă, tată, să-ți seamăn sau Generația actuală din generația trecută*.

2. „Revista generală a învățământului“ a apărut la 1 iunie 1905 până la al doilea război mondial. Director Spiru Haret.

3. Mihail Kogălniceanu (1817–1891), istoric, scriitor și om politic. Membru al Academiei Române. Vicepreședinte și președinte al Academiei Române. Profesor de istorie națională la Academia Mihăileană. A publicat documente istorice în revista Arhiva românească. A editat Dacia literară, Propășirea, Steaua Dunării. Participant la mișcarea din 1848 de la Iași. Redactează Dorințele Partidei naționale din Moldova, Proiect de constituție pentru Moldova. Fruntaș al mișcării unioniste. Membru al Comitetului central al Unirii. Ales în Divanul ad-hoc și în Adunarea electivă. Inclus pe lista candidaților la domnie, dar cere să fie scos. În timpul domniei lui Al. I. Cuza prim-ministru și ministru de mai multe ori. După 1866 este liberal moderat. Fondator al Partidului Național Liberal și este ales membru al primului Comitet Executiv al acestuia (1875). Deputat și senator Ministru în guvernul Ion C. Brătianu. Lucrări: *Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională la Academia Mihăileană, Iluzii pierdute. Un întâiu amor, Tainele inimii, Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens, vol. I. Letopisețele țării Moldovei* (editor).

4. Nicolae Bălcescu (1819–1852), om politic, istoric și scriitor. Inițiator al societății revoluționare secrete „Frăția“ (1843). A editat împreună cu A. T. Laurian, revista „Magazin istoric pentru Dacia“. Unul dintre conducătorii revoluției de la 1848 din Țara Românească. Membru în guvernul provizoriu. A murit în exil. Scrieri: *Puterea armată și arta militară de la întemeierea Principatului Valahiei până acum, Mersul revoluției în istoria românilor, Românii supt Mihai-voievod*.

5. Eudoxiu Hurmuzaki (1812–1874, istoric și om politic. Luptător pentru drepturile românilor în Imperiul Habsburgic. A adunat documente latine și germane din arhivele vieneze referitoare la români, publicate după moartea lui sub titlul *Colecția de documente externe*.

6. Nicolae Iorga (1871–1940), istoric și om politic. Prof. univ. la București. Membru al Academiei Române. Membru al mai multor universități străine. Doctor honoris causa al mai multe universități străine. În aprilie 1910 împreună cu A. C. Cuza pune bazele Partidului Naționalist Democrat. În anul 1924 prin fuziunea cu gruparea lui C. Argetoianu din Partidul Poporului constituie Partidul Naționalist al Poporului. Președintele Adunării Deputaților. Ministru. Prim-ministru (1931–1932). Deputat și senator.

7. Dimitrie Onciul (1856–1923), istoric. Prof. univ. la București. Membru al Academiei Române. Specialist în istoria evului mediu românesc. Scrieri: *Teoria lui Roesler, Originile Principatelor Române*.

8. *Demostene Russo* (1869–1938), istoric și filolog român. Bizantinolog. Profesor de cultură bizantină la Universitatea din București. Membru al Academiei Române. Scrieri: *Studii bizantino-române*, *Elenismul în România*, *Studii istorice greco-române*.

9. *Al. Lapedatu* (1876–1950), istoric și om politic. Secretar al Comisiei Monumentelor Istorice (1904–1919) și al Comisiei Istorice a României (1911–1919). A fost expert în delegația română la Conferința de pace de la Paris (1918–1920). Profesor de istoria veche a României la Universitatea din Cluj (1919–1938). Fondator și codirector, alături de Ioan Lupaș, al Institutului de Istorie Națională din Cluj (1920–1938). Senator, ministru și președinte al Senatului României. Lucrări: *Vlad-Vodă Călugărul*, *Monumentele noastre istorice și lecturi ilustrate*, *Un mănunchi de cercetări istorice*

10. *Vasile Alecsandri* (1821–1890), scriitor și om politic. Împreună cu M. Kogălniceanu și C. Negruzzi, director al Teatrului Național din Iași. Participant la revoluția de la 1848 în Moldova. Militant pentru Unirea Principatelor. Ministru de Externe în timpul lui Al. I. Cuza. Agent diplomatic al României la Paris. Scrieri: *Doine și lăcrimioare*, *Pasteluri*, *Legende*, *Ostașii noștri*, *Despot Vodă*, *Fântâna Blanduziei*, ciclul *Chirițelor*.

11. Haret se referă la Mihail C. Vlădescu, ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor în guvernul conservator condus de George Gr. Cantacuzino (22 decembrie 1904 – 12 martie 1907).

CUPRINS

Introducere. Activitatea ministerială a lui Spiru C. Haret de la 12 martie 1907 până la 28 decembrie 1910 / 5

1907–1910 / 25

115. Circulara din 14 martie 1907 către toți cucernicii preoți și către toți învățătorii din comunele rurale ca să ajute la potolirea spiritelor / 27
116. Circulara nr. 21223 din 2 mai 1907 către inspectori și revizori pentru introducerea culturilor de grădinărie la școalele primare umane / 29
117. Circulara nr. 21298 din 9 mai 1907 către directorii școalelor normale și primare urbane pentru activitatea extrașcolară în orașe / 30
118. Circulara nr. 21297 din 9 mai 1907 către directorii școalelor normale și primare pentru cercetarea sănătății în familie / 31
119. Circulara nr. 30155 din 23 mai 1907 către președinții comisiilor de examen particular pentru licee, școale comerciale etc. / 32
120. Raport la Consiliul de Miniștri nr. 38868, 3 iulie 1907, despre numirile ilegale de profesori secundari / 33
121. Circulara nr. 49598 din 24 iulie 1907 către membrii corpului didactic de toate gradele ca să lucreze pentru propășirea activității extrașcolare / 38
122. Raport la Rege nr. 17116 din 13 august 1907 despre acțiunea preoților și învățătorilor rurali în timpul războaielor din 1907 / 41
123. Circulara nr. 50191 din 28 august 1907 către directorii școalelor normale cu privire la instrucția militară / 47
124. Circulara nr. 50312 din 30 august 1907 către revizori și diriginți de școale primare pentru aplicarea obligativității / 50
125. Circulara nr. 49667 din 1907 către directorii de școli primare ca să nu mai îndrepte la minister pe cei care cer lucruri contrare legilor / 51
126. Circulara nr. 71054 din 20 noiembrie 1907 către revizori și inspectori despre însemnătatea lucrului de mână / 51
127. Circulara nr. 74930 din 12 decembrie 1907 către revizori despre introducerea de mode străine în industria casnică / 53
128. Circulara nr. din 1907 către învățători pentru înființarea cursurilor de adulți și obligația înființării lor de către învățători / 54
129. Circulara nr. 76152 din 12 decembrie 1907 către prefecți și primarii comunelor rurale despre îndatoririle comunelor pentru cursul primar / 56

130. Circulara nr. din 1907 către învățători atrăgându-le atenția contra jocurilor de noroc / 58
131. Circulara nr. 12710 din 25 februarie 1908 către revizori pentru ca învățătorii la adunările generale ale băncilor populare să vorbească sătenilor despre noile legi agrare / 58
132. Circulara nr. 9880 din 28 februarie 1908 către revizori despre înființarea cooperativelor sătești / 59
133. Deciziunea nr. 32845 din mai 1908 ca să fie două abecedare: unul rural și altul urban / 60
134. Rezoluția din 30 iunie 1908 pe raportul inspectorilor generali despre lucrul manual în școale primare / 60
135. Circulara nr. 54135 din 20 august 1908 către directorii școalelor primare urbane pentru introducerea culturii plantelor în ghivece / 61
136. Deciziunea nr. 55098 din 23 august 1908 stabilind că învățătorii sunt liberi a introduce orice carte aprobată / 62
137. Circulara nr. 54136 din 25 august 1908 către inspectori, revizori școlari și directori pentru aplicarea legii obligativității învățământului primar / 62
138. Deciziunea nr. 56416 din 28 august 1908 interzicând introducerea de cărți de gramatică în clasa a II-a primară / 66
139. Publicație pentru înființarea de către Casa Școalelor a unei biblioteci științifice de popularizare / 67
140. Circulara nr. 61431 din 13 septembrie 1908 către directorii de școli primare și secundare pentru serbarea zilei de 24 ianuarie 1909 / 68
141. Circulara nr. 82738 noiembrie 1908 către revizorii școlari pentru facerea tabloului învățătorilor distinși în conducerea școalelor de adulți / 69
142. Circulara nr. din 1908 către revizorii școlari pentru o anchetă asupra familiilor elevilor / 70
143. Circulara nr. 80506 – decembrie 1908 către membrii corpului didactic pentru înființarea școalelor de adulți / 71
144. Circulara nr. 7001 către revizorii școlari făcându-se cunoscut modul de funcționare al învățătorilor agricoli ambulanți / 72
145. Circulara nr. 26412 din 27 aprilie 1909 către direcțiile școalelor primare din București pentru anchetă asupra stării culturale și materiale a familiilor copiilor / 73
146. Circulara nr. 25489 din 28 aprilie 1909 către inspectori și revizori pentru absențele directorilor / 75
147. Deciziunea nr. 34132 din 12 mai 1909 pentru sfera de atribuțiuni ale inspectorilor școlari / 76
148. Circulara nr. 59707 din 7 septembrie 1909 către revizorii școlari despre librăriile cooperative / 77
149. Circulara nr. 26783 din 9 septembrie 1909 către directori și diriginți cu privire la aplicarea amenzilor școlare / 78
150. Circulara nr. 55999 din 3 decembrie 1909 către directori și diriginți ca să dea mai mare atenție Casei de economie școlară / 80
151. Circulara nr. 89375 din 15 ianuarie 1910 către directorii de școale normale, revizori școlari pentru excursiile elevilor cu calea ferată / 82
152. Circulara nr. 529 din 27 ianuarie 1910 către conducătorii cursurilor de adulți ca să se ocupe de măsurătoarea cu sistemul metric / 84
153. Deciziunea nr. 18019 din 20 martie 1910 ca revizorii școlari și protoierii să stabilească plan comun de activitate socială / 85

154. Circulara nr. 29126 din 14 mai 1910 către revizori anunțând că s-a recunoscut învățătorilor dreptul de a dobândi locuri de casă / 86
155. Circulara nr. 55441 din septembrie 1910 către inspectori revizori, institutori și învățători despre învățământul desenului în școalele primare / 87
156. Deciziunea nr. 83700 din 25 noiembrie 1910 prin care se stabilesc condițiunile în care preoții catolici pot preda religia în școalele primare rurale / 88
157. Deciziunea nr. 84542 din 29 noiembrie 1910 pentru obligația învățătorilor și institutorilor de a preda lucrul manual / 89

Listă de legi, regulamente, programe alcătuite și publicate în timpul cât Spiru Haret a fost ministru / 91

Legi (în ordine cronologică) / 93

1897–1899 / 93

1901–1904 / 93

1907–1910 / 94

Programe (în ordine cronologică) / 98

1887–1899 / 98

1901–1904 / 98

Regulamente (în ordine cronologică) / 102

1897–1899 / 102

1901–1904 / 104

1907–1910 / 108

Textele principalelor legi ale lui Spiru Haret / 119

Lege asupra învățământului secundar și superior din 23 martie 1898, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul regal nr. 2.727 din 9 iulie 1901 / 121

Lege asupra învățământului profesional de la 31 martie 1899, cu modificările introduse prin legea promulgată cu decretul nr. 2.727 din 9 iulie 1901 / 154

Lege pentru înființarea și organizarea Casei Sf. Biserici autocefale ortodoxe române / 179

Lege pentru înființarea Casei de economie, credit și ajutor a corpului didactic / 184

